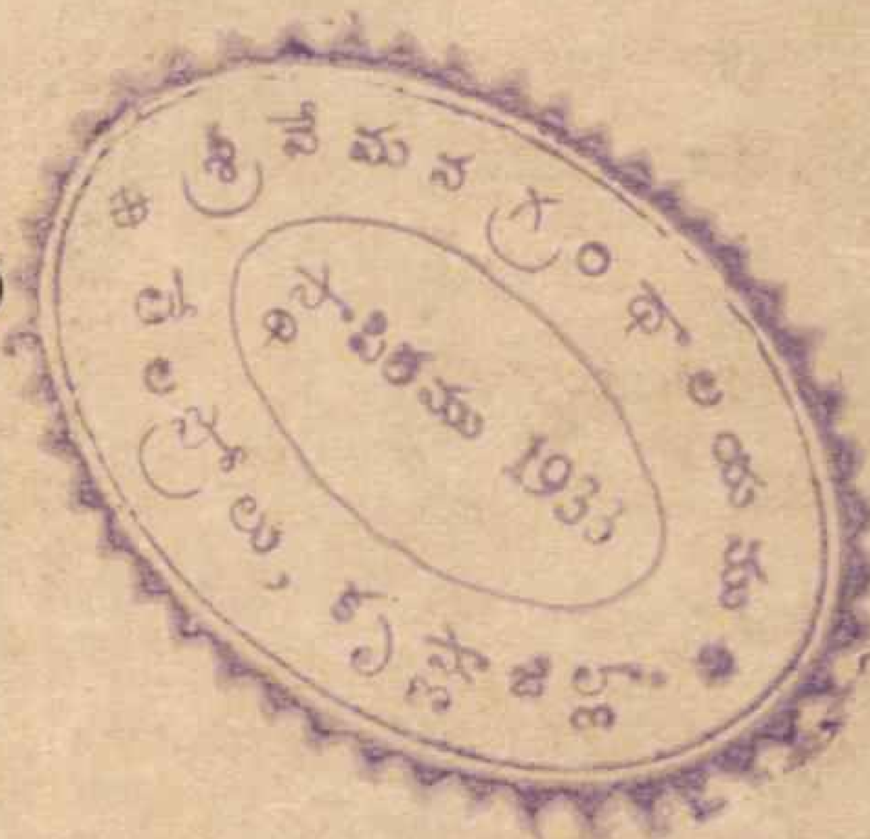
భారతి

సచిత్ర మాసపత్రిక

అధిపతి

కా. నాగేశ్వరరావు

సంపాదకుడు

గన్నవరపు సుబ్బరామయ్య

సంపుటము ౧౦. సంచిక ౯.

ఆంధ్రపత్రికా ముద్రాలయము, మద్రాసు.

౧౯౩౩

Printed at the
ANDHRAPATRIKA PRESS.
G. T., Madras.

Guntur ...

Gredlark ...

Secretary

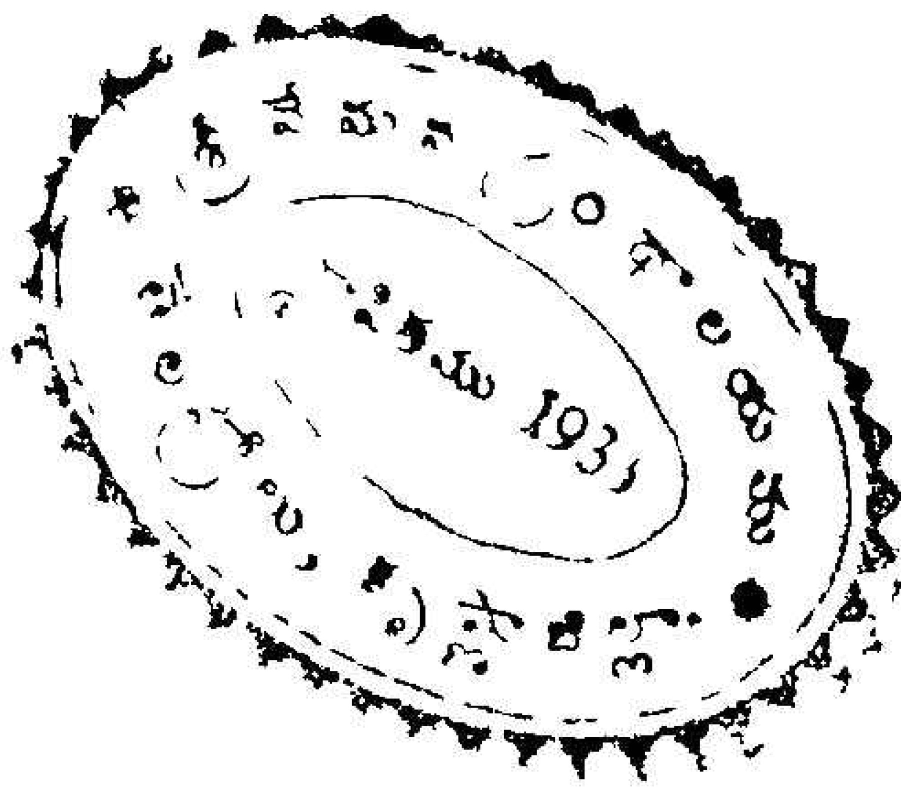
Sanagala Kiswanadha Reddy

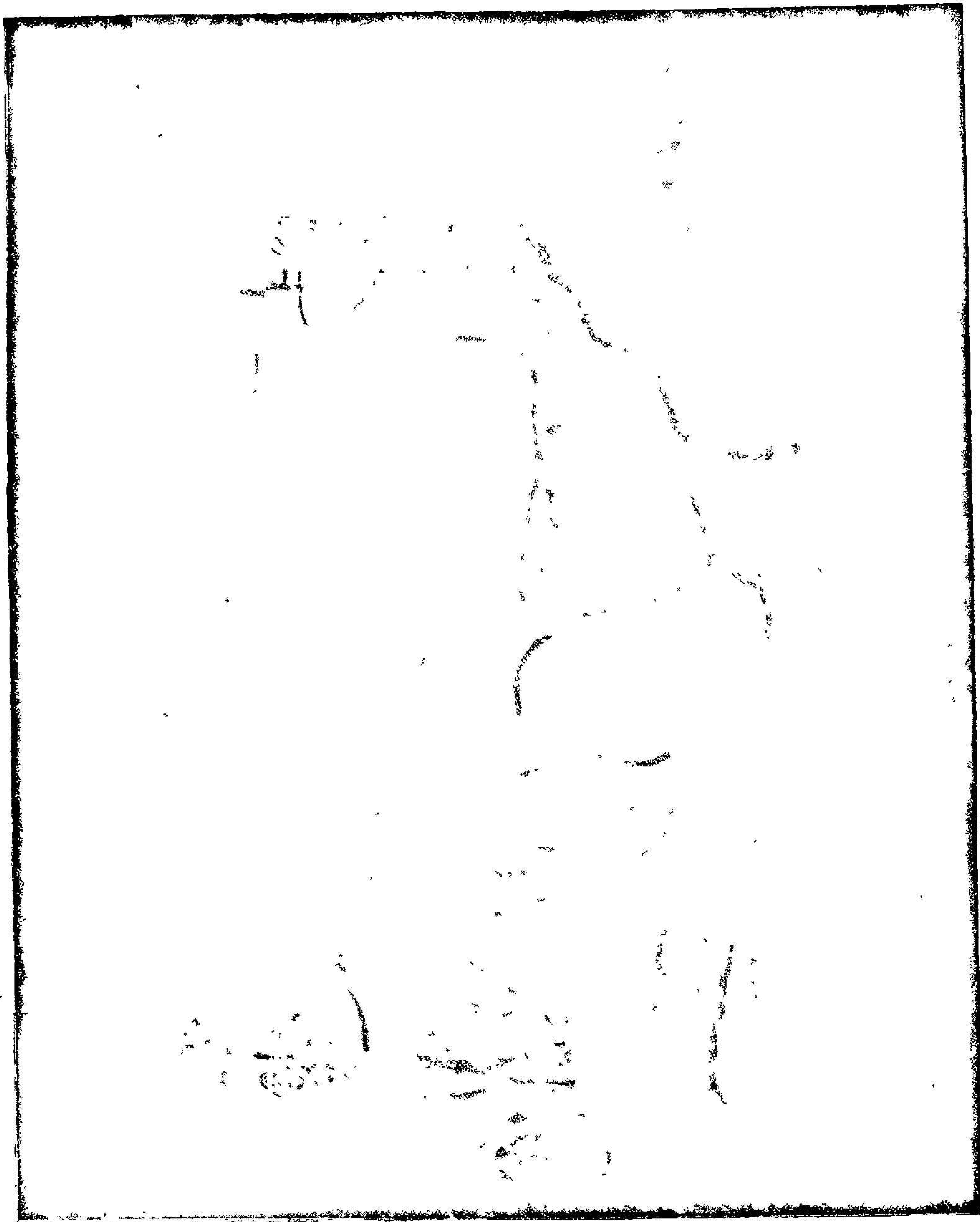
Saharya Secretary

Sree Vemana Grandhalaya

Tulavur

Kistna

గణపతి

—యస్. వి. యస్. రామారావు.

కన్యాశుల్క—నాటక విమర్శనము

శ్రీపాద కామేశ్వరరావు

(అనువృత్తము)

౨. పాత్రపోషణ — ౧. గిరీశం

ఇది నాటకవిమర్శయందు రెండోవిషయము. ఈ నాటకమందలి పురుషపాత్రములలో ప్రఖ్యాతి చెందినది గిరీశము. నాటకప్రదర్శకులకు ప్రేక్షకులకూ ఇదే ముఖ్యపాత్రమని నమ్మకము. కాబట్టి ముందు దీనిని పరిశీలింతాము.

గిరీశంపైని లక్ష్మీసరస్వతులు చిరికన్ను వేసినారు. ఇతనికి చదువు పూర్తికాలేదు; సంపద పూర్ణానుస్వారము; కాబట్టి ఉద్యోగమే లేకుండా నోరుపెట్టుకొని జీవిస్తూండేవాడు. మనిషికి కలిమి లేకపోయినా మాటలకు లేమి లేదు. ఇతడు కొన్ని రోజులు మధురవాణి అనే భోగముదాని నుంచుకొని, పైపెచ్చు సంసారికాంతలపై కన్నువేసి ఉత్తరాలు వ్రాస్తూ ఉండేవాడు. అందువల్ల కొన్ని ప్రమాదములు సంభవిస్తూండెను. పూటకూళ్లమ్మ ఒత్తిడి లేకుండా ఆమెతో అసంగతమైన చెలిమిచేసెను. ఈ పాపము కోడై కూసింది. పిల్లవాళ్లకు చదువుచెప్పుతానని పూనుకొని డబ్బు పుచ్చుకోవడమేకాని, చదువు చెప్పలేదుసరేకదా ఎప్పుడూ కబుర్లు, చుట్టలుకాల్చడము నేర్పేవాడు. ఇతడు ప్రత్యుత్పన్నమతి — అనగా ఎట్టి కష్టదశలోనైనా మతిపోగొట్టుకోక తగిన ఉపాయము వల్ల తరించగలడు. ఫొటోగ్రాఫరు కివ్వవలసిన సొమ్మెగవేసి తన్నలమిన తక్కినకష్టాలు తప్పించుకొనుటకు ఊరువిడిచి పారిపోదలచినాడు. ఇతని నోటిబూకరానికీ బడాయికీ అంతులేదు. హైదరాబాదునవాబు తనకు నెలకు వెయ్యిరూపాయిల ఉద్యోగ మిస్తానన్నాడని అందరితోను చాటినాడు. దీనివల్ల పరపతి హెచ్చింది. పూటకూళ్లమ్మ సంతఖర్చు కిచ్చిన ఇరవై రూపాయిలూ దుర్వ్యయముచేసినందున ఆమె అతనిని వెదకివెదకి మధురవాణియింట్లో నుండునని ఊహించి చీపురుకట్ట పట్టుకొని అక్కడికి రాగా మధురవాణి మంచముకింద దూరి అక్కడ అదివరకే దాగియున్న రామప్పంతులిని ముందుకు నెట్టి, చీపురు దెబ్బ లతని పాలు చేసి, పైపెచ్చు తానుకూడా అతని తలదిమ్మ పట్టేటట్లు మోది పూటకూళ్లమ్మచే చెడతిట్టించెను. ఇతని చాతుర్య మిట్టిది. మధురవాణిపై నమ్మకము లేకపోయినా ప్రాణము పెట్టేవానివలె నటించినాడు. అగ్నిహోత్రుని ఆవేశమునకు తగినట్టు గుగ్గిలమువేసి ఆతని దావాలన్నీ ఖర్చులేకుండా నడిపిస్తానని ఆశపెట్టినాడు. అతను తన్ను తిట్టినప్పుడు "పెద్ద లనడము పిన్నలు పడడమూ విధాయక" మని సంతసింపజేసినాడు. బుచ్చమ్మను చూడగానే వలచి కనికారము కలవానివలె కనబడి—My heart melts - అందరి కళ్లలో దుమ్ముకొట్టి ఆమెను లేవదీసినాడు. వెంకటేశముతో తాను Social reformer కావున Infant Marriage, bride - money, చిన్నపిల్లలను పెద్దవాళ్లకు పెళ్లిచేయడము తనకు కిట్టవనీ చెప్పి అగ్నిహోత్రుని దయ సంపాదించుటకు తన views మార్చుకొన్నాడు. ఆలాగు అప్పుడప్పుడు opinions change చేస్తేనేకాని politician కాడని సమాధాన మిచ్చినాడు. ఇతడు గోడమీది పిల్లిలాగు జీవించే ఏబ్రాసికాని స్థిరమనస్కుడు కాడు; పాపభీతిలేని పాపండుడు, ఋజుమార్గవర్తి కాడు. అవసరమువస్తే అబద్ధాలకి జంకడు. లోకజ్ఞానము బాగుగా కలదు. మూఢవిశ్వాసి కాడు. దయ్యాలు, అంజనమువేయుట మొదలైన తాంత్రికచర్య దబ్బర అని గ్రహించినాడు. వంచనచేయడములో సిద్ధహస్తుడు.

బుచ్చమ్మని బుట్టలో వేయవలెనని శృంగారచేష్టలు, సరసంపుమాటలు మొదలైన జారులదారులు

తొక్కి లాభము లేక న్యాయమైన కొత్తదారి తొక్కాలి అని నిశ్చయించి Widow marriage civilisation కల్లా గిగ్గ అని నిర్ధారణ చేసినాడు. బుచ్చమ్మతల్లి నూతిలో పడ్డప్పుడు తానుదిగి తీసినప్పటి నుండి తాను సత్యహరిశ్చంద్రుడని ఊరందరికీ నమ్మకము కలిగిందని తెలుసుకొని బుచ్చమ్మయెడ తానెంత చనువు చేసినా సుతిమించేదాకా పర్వాలేదని ధైర్యముతో మసలినాడు. చేసిన ఉపకారానికి అతడు కోరేఫలము బుచ్చమ్మను లేవదీసుకొనిపోవడము. ఇదీ అతని నీతి! ఆమెకు Love stories చెప్పి ground prepare చేసి, స్త్రీపునర్వివాహము మంచిఆచారమని బోధింప నిశ్చయించి, వెంకటేశానికి పాఠముచెప్పే మిష పైని Widow Marriage పాపకార్యము కాదని వేదములలోనూ, శాస్త్రములలోనూ, పురాణములలోనూ, శంకరాచారిపత్రికలోనూ ఉందని నోటికివచ్చినట్లు ప్రమాణములు చూపి, తనబోటి బ్రహ్మచార్లకు వితంతువులను పెళ్లిచేసుకోవడమే ముఖ్యవిధి అని బోధించి, అట్టి పెళ్లిళ్లు ఐదువేలయినవనీ, ఒక్కొక్కదానికి Widow Marriage Association వారు నెలకు నూరురూపాయలు పురస్కార మిస్తారని కోతలుకోసి బుచ్చమ్మ కాశపుట్టించినాడు. తుదకు వితంతులను వివాహము చేసుకొమ్మని దేవుడు ఆజ్ఞాపించినాడు, కనుక ఆలాగు చేసునివాళ్లకు ఘోరమైన పాతకము వచ్చునని భయపెట్టినాడు. ఇదంతా వట్టిబూకరింపు. సాధ్యము (End) మంచిదేకాని సాధనము (Means) బాగలేదు; స్త్రీపునర్వివాహము అవశ్యకర్తవ్యమే, కాని గిరీశం చెప్పినయుక్తులు సబబుగా లేవు; వట్టి అమాయికురాలుకనుక వలలో పడ్డది. ఈవాదము సహేతుకమనుకొంది.

వెంటనే "సరే, బ్రహ్మచారికి వితంతును పెళ్లాడడము విధి అన్నారుకదా మీరెందు కాలాగు చేయలేదు?" అని బుచ్చమ్మ ప్రశ్నించగానే "ఇందుకు రెండుకారణము లున్నవి" అని జవాబుచెప్పి కారణములు వివరించినాడు. మొదటిది, లోకోపకారము చేయవలెననే వ్రతము. అనగా పిల్లలకు చదువుచెప్పడము, సానివాళ్లని హితమార్చడము, నూతులలో పడ్డవాళ్లని తియ్యడము. ఇటువంటి పనులు చేయడానికి వీలుండదని తాను పెళ్లి మానుకొన్నాడట. రెండో కారణము గొప్పరహస్యముకనుక ఎవ్వరితోనూ చెప్పనని ప్రమాణముచేస్తే చెప్పుతా నన్నాడు. బుచ్చమ్మ అందుకు సమ్మతించి అతనిమీద ప్రమాణముచేసింది. అప్పుడు మొదలుపెట్టినాడు తన వంచన. "నీవంటి బంగారుబొమ్మ, గుణవంతురాలు నన్ను పెళ్లిచేసుకొమ్మని కోరితే చేసుకొంటాను. ఎందుచేతనంటే— లోకానికన్న విలువగల నీబోటి రత్నమునకు ఉపకారముచేయడము లోకోపకారముకంటె విలువగలది." బుచ్చమ్మ ఔనన్నది. పిమ్మట పెళ్లిచేసుకొన్నతర్వాత స్థితిని అతిశయోక్తిగా వర్ణించి బుచ్చమ్మమనసు కరిగించినాడు. ఈవర్ణన మాధుర్యమైన వెంకటేశముకూ నచ్చి "(కొంపతీసి) మా అక్కయ్యను పెళ్లాడేస్తారా ఏమి" టని సహజసరళముగా అడిగినాడు. ఈ సందేహము బుచ్చమ్మకీ కలిగి గిరీశంజవాబు కెదురుచూస్తున్నది. అప్పుడు "ఆఁ! మాటవరుసకంటే (నీకు) మతిపోయిందా ఏమి?" అని వాళ్ల ఆందోళన మాపినాడు. ఈమాట విన్నతోడనే బుచ్చమ్మ "అంతే కదా" అని తెప్పిరిల్లి ఊపిరితీసింది. ఆతరుణము మించిపోకుండా "అంతకంటె అదృష్టం నాకు పట్టడమేలాగు? ఆమాట మన మెవరమన్నా మీవాళ్లు నన్ను తన్నితగిలేస్తారు. రహస్యముగా నీతో చెప్పుతూన్నాను. నిన్ను పెళ్లాడుతానుకాని అచ్చమ్మనీ పిచ్చమ్మనీ చేసుకోను." ఇంతతో బుచ్చమ్మ కాశపెరిగింది.

"లోకములోవాళ్లు వితంతువులకు వివాహము చేయకపోవడానికి కారణము చెప్పుతాను విను; పెళ్లిలేకుంటే వితంతువులు పుట్టింటివద్దనే ఉంటారు. శక్తి ఉన్నంతకాలము చాకరీ యథేచ్ఛముగా చేస్తారు. జీతమివ్వనక్కరలేదు. పెళ్లిచేస్తే అత్తింటికి పోతారు, చాకరిచేసేవాళ్లుండరు," అని గుట్టురట్టు చేసినాడు.

బుచ్చమ్మమనసు కరిగించడానికి గిరీశం ఉపయోగించిన అస్త్రాలు అయిదు. మొదటిది — శృంగారకథలు చెప్పడము. రెండోది — వేదము,శాస్త్రము,

పురాణములు, ఆచారము, మతాధికార్లు మొదలైన సనాతనధర్మోపదేశకు లంతా వితంతువివాహము నిషేధించలేదని బోధన. మూడోది—వితంతువులు పెళ్లాడితే పిల్లలని కనుక్కొని వాళ్లని చూసుకొన్నందువల్ల కలిగే ఆనందము, పెనిమిటివల్ల చేకూరే సుఖము, సంసారమున అనుభవించే భోగము, ప్రపంచమందు కలిగే కీర్తి మొదలైన గొప్పలాభములు వర్ణించి భావిస్థితి కళ్లకుకట్టినట్లు చేసినాడు. ఈఅస్త్ర మమోఘము. దీనిని విన్న తర్వాత బుచ్చమ్మ తనమనసులో—"ఆహా! నే నితన్ని పెళ్లాడితే ఈసుఖము, ఈభోగము, ఈఆనందనూ నాకు కలుగవచ్చును. అందువల్ల నష్టమేమి? పాపము రాదు. పెళ్లాడకపోతే భగవంతుని ఆజ్ఞ మీరినదాన నౌతాను, పాపము మెడకు చుట్టుకొంటుంది. తల్లిదండ్రుల మాటవిని పెళ్లాడకపోతే దుర్భరమైన బాని సము అనుభవించి నిర్భరబ్రహ్మచర్యమున ఉండి సాటివాళ్లందరూ సంసారసుఖము అనుభవిస్తూఉంటే అందని పళ్లకు అర్రులు చాచవలసిఉంటుంది. వీళ్లదగ్గిర ఉంటే సుఖము సున్న, కష్టము దుర్భరము; వీళ్లని విడిచిపోయి పెళ్లిచేసుకుంటే నిరతిశయానందము అనుభవించవచ్చును, కష్టము కనబడదు. కనుక పెళ్లిచేసుకోవడమే మేలులాగుంది" అని అనుకొనియుండును. సుఖపడవచ్చుననే ఆశ ఉంటే ఎంతకష్టమైనా పడవచ్చును. అట్టి ఆశ లేనప్పుడు జీవనమే రుచించదు. ఆశకదా జీవితానికి ముఖ్యమైన ఆసరా. నిరాశాకలితమైన జీవితము నిర్భరమవుట నిశ్చయము.

ఇంతవరకూ పనిచేసినతరువాత సుబ్బిపెళ్లి దగ్గిర పడినందున పందెల్లు వేయించే పెత్తనము గిరీశముపైని పడింది. "ఏక క్రియాద్వ్యర్థకరీ" అన్నట్లు లుబ్ధావధానిపేర ఉత్తరము వ్రాసినాడు. అందు అతని యవస్థకు వగచినట్లు వాతపెట్టినట్లూ హాస్యకరుణారసము లూరుతూన్నవి. భాషకూడా తదనుకూలముగానే ఉంది. ఈఉత్తరము బుచ్చమ్మను సంతోషపెట్టి లుబ్ధు నేడ్పించింది. ఐనా సుబ్బిపెళ్లి ఆగేటట్లు లేదు. పప్పురుబ్బుతూ బుచ్చమ్మ కంటనీరుపెట్టింది. తండ్రి ఊళ్లో లేడు, తల్లి వాకిటపడ్డది, వెంకటేశం ఆడుకోపోయినాడు. మంచిఅవకాశము చిక్కిందని మరికొం శస్త్రాలు ప్రయోగించదలచినాడు.

"ఏమి, వదినా, కంటనీరుపెట్టుతూన్నారు? నామనస్సు కరిగిపోతూంది" అని గిరీశం పలుకరించగానే బుచ్చమ్మ "సుబ్బికి ఈసంబంధము తప్పించారు, కారుకదా?" అని సతాయించగా అతడు "నేను రెండువిధాల ఖేదపడుతూన్నాను—సుబ్బికి ఈసంబంధము తప్పించలేకపోతినని ఒకటి, బుచ్చమ్మని పునస్త్రీని చెయ్యలేకపోయినానుకదా అని రెండు. ఇవి సంతతము నన్ను బాధిస్తూన్నందువల్ల విరక్తి పుట్టి ఊరువిడిచిపోదా మనుకుంటూన్నాను" అని అనగానే వెంటనే "వెళ్లిపోకండి" అని బుచ్చమ్మ పల్కింది. తనమీద కాస్త అనురాగము పుట్టిందని గ్రహించి "నీవు కనబడకపోతే నేను బ్రతుకలేను; అందుకే నీకు నాపై కనికారము రవ్వంతైనా లేకపోయినా, ఇక్కడుంటే నిన్ను చూసుకొనియైనా సంతసించవచ్చునని మీయింట సకలచాకరీ చేస్తూన్నాను. నీకొకరహస్యము చెప్పుతాను కోపము తెచ్చుకోవుకదా? సుబ్బికి ఈపెళ్లివల్ల సుఖముండదు సరేకదాలుబ్ధావధాని గతించినతరువాత రామచంద్రపురంఅగ్రహారికులు దానిని చెడగొట్టకమానరు. మీనాక్షిసంగతి చూస్తూన్నాముకదా? రామప్పంతులనే పరమదుర్మార్గుడు అక్కడున్నాడు. నా డెందరు సంసారులనో పాడుచేసినాడు. సుబ్బి తప్పకుండా చెడిపోతుంది." ఈలాగు ఒరిసినపుండుమీద ఉప్పు జల్లినాడు. ఏవిధముచేనైనా సుబ్బిపెళ్లి తప్పించవలెననే దృఢాభిప్రాయము బుచ్చమ్మకి కలిగింది.

తిరిగీ గిరీశం "ఇక నీమాట—ఇప్పుడు తల్లిదండ్రుల చాటున ఖాయిదాగా ఉన్నావు సరే. వీళ్లు గతించి డబ్బు నీచేతికి వస్తే నీకూ స్వాతంత్ర్యము కలుగుతుంది. ఉప్పు పులుసూ తిన్నశరీరముగనుక నీయీడువాళ్లందరూ సంసారసుఖ మనుభవిస్తూంటే ఎప్పుడైనా నీకాలు జారకమానదు. "గిరీశం మాట విని హాయిగా అతనినే పెళ్లిచేసుకొన్నాను కానుకదా" అని అప్పుడు విచారిస్తావు. నేనో, నీవు పెళ్లిచేసుకొన్నావుకావనే

విచారముచేత ప్రాణముమీద ఆశవదలి నిన్ను తలుచుకొంటూ పిస్తోలుతో కొట్టుకొని ప్రాణమువిడిచి విమానము ఎక్కి స్వర్గానికి పోతాను" అని అనేసరికి "వద్దు, వద్దు, మీరు కొట్టుకోకండి. అలాగంటే నా కేడుపొస్తుంద"ని వారించింది. గిరీశం మరికొంత ధైర్యముతో స్వర్గావాసము వర్ణించి "మన మిద్దరము స్వర్గములో నున్నప్పుడు నిన్ను పుష్పంలాగు నెత్తిమీద పెట్టుకొంటాను. ఆసుఖ మిప్పుడే కావలెనంటే నావెంట వచ్చి నన్ను పెళ్లిచేసుకో" అని నిర్బంధించగా ఇష్టమున్నా తగినంత ధైర్యములేక "అమ్మనాయనా, నేను మీవెంట రాను" అన్నది బుచ్చమ్మ. కృషి చాలకపోవడముచేత నాల్గోఅస్త్రం గురితప్పింది. ఇంక మిగిలినది—సుబ్బిపెళ్లి తప్పించడమే. అనంతర ప్రసంగంలో అయిదోఅస్త్రం ప్రయోగించినాడు.

గిరీ—నే నేమైతేనేమికాని నీచెల్లెలిమీదైనా నీకు కనికరంవద్దా?

బుచ్చ—ఉండకుండా ఉంటుందా?

గిరీ—ఉంటే దాని కీ సంబంధం తప్పించే సాధనం నీచేతులోనే ఉంది.

బుచ్చ—ఏమిచిత్రమైన మాట! నాచేతులోనా ఉంది?

గిరీ—ఒకమాట ప్రమాణపూర్తిగా చెప్పు. "నీ చెల్లి పెళ్లి తప్పించడము నీచేతనైతే చేస్తావా? నామీద ప్రమాణంచేస్తే ఆమాట చెప్పుతాను.

బుచ్చ—మీమీద ప్రమాణమే, చెప్పండి.

గిరీ—అమ్మయ్య! ఈమాట నీతో రహస్యంగా చెప్పుదామని ఎన్నాళ్లనుంచో కాచి ఉండగాఉండగా ఇప్పటికి సమయం చిక్కింది. మీచెల్లి పెళ్లి తప్పడానికి ఒకటే సాధనం ఉంది, చక్కగా విను. నీవు ముందూ వెనకా ఆలోచించక నన్ను పెళ్లిచేసుకోవడమే. లేకుంటే పెళ్లి తప్పదు.

బుచ్చ—నేను మీతో లేచివస్తే నాచెల్లి పెళ్లి ఆగుతుందా?

గిరీ—నీచేతనే ఒప్పిస్తాను. మనము పారిపోయినతరువాత మీవాళ్లు నీకోసము బెంగపెట్టుకొని ప్రస్తుతం పెళ్లి మానుకొంటారు. నీలాగే సుబ్బికూడా ఉడాయించి తన కిష్టమున్నవాడ్ని పెళ్లాడుతుందనే భయముచేత ముసలివాడికి దాన్ని కట్టిపెట్టరు.

ఈమాట లాడేటప్పుడు బుచ్చమ్మ ముసిముసి నవ్వింది. చేప వలలో పడడానికి సిద్ధమైనదని గ్రహించి-

గిరీ—నాతో బయలుదేరడానికి సమ్మతమేనా?

బుచ్చ—అమ్మనాయనా! నా ప్రాణంపోతే మీవెంటరాను.

"ఏమిది! ఇంతయత్నమూ వృథా అయిందే! ఆతురము కూడదు. కానీ, నేను చచ్చిపోతానంటే తన కిష్టములేనట్టు చెప్పిందికదా? ఇప్పుడా అస్త్రము జోడిస్తాను" అని కృతనిశ్చయుడై—

గిరీ—నీవు రాకపోతే మీచెల్లెలికి పెళ్లితప్పదు, నాకు చావు తప్పదు.

బుచ్చ—అలా అనకండి.

గిరీ—అనకపోతేమాత్రం చావుతప్పేదుందా? నిన్నువిడిచి బ్రతకలేను, అదొక చావు. నామీద ఒట్టువేసుకొని మాటతప్పినావంటే నన్ను దేవుడే చంపేస్తాడు, అది రెండోచావు. నా కెలాగూ చావు తప్పదు.

బుచ్చ—నానుంచి మీరు చచ్చిపోతే నేనూ చచ్చిపోతాను. మీరు చచ్చిపోవద్దు.

గిరీ—నావశమా?...అదిగో నీతమ్ముడు వస్తున్నాడు. మన మిక కష్టసుఖాలు మాట్లాడుకోవడానికి వీలుండదు, త్వరగా ఒక్కమాట చెప్పు. నన్ను చావుమన్నావా? బతుకుమన్నావా?

బుచ్చ—వెయ్యేళ్లు బతకండి.

గిరీ—ఐతే నావెంట రావడము ఖాయమేనా?

అప్పుడు బుచ్చమ్మ ఇలా గనుకొని ఉంటుంది:- అన్నా! ఏమి సేతును? ఇతడు చెప్పినట్లు చేయకుంటే నిష్కారణమూ ఇతడు చచ్చిపోతాడు, అంతట నేను బతకలేను. ఇతనిమాట వింటినా ఇద్దరమూ హాయిగా బతుకుతాము, సుబ్బిపెళ్లీ తప్పిపోతుంది. గిరీశంగారు చెప్పినట్లు నే నాతన్ని పెళ్లాడితే సుబ్బీ నాలాగే చేస్తుందని మానాన్న దాన్ని ముసలివాడికి కట్టిపెట్టడు. అది సుఖపడుతుంది, నేనూ పెళ్లాడి సుఖిస్తాను. నా చర్యకు మావాళ్లు నాలుగురోజు లేడుస్తారు అంతే; తర్వాత వాళ్లూ సంతసిస్తారు. కాబట్టి నే నితనివెంట రామవరం పోవడమే మంచిపని-అని నిర్ధారణచేసుకొని

బుచ్చ—ఏం చెయ్యమంటే అది చేస్తాను.

గిరీశంకష్టం ఫలించింది. పాచిక పూర్తిగా పారింది. కార్యసాధనమందు ఎంతచాతుర్యము కవి కల్పించెనో, యోచించండి.

బుచ్చమ్మను రామవరము తీసుకొనివెళ్లినాడే కాని పెళ్లిచేసుకొనడానికి వీలులేకపోయింది. Widow Marriage Association వారు వితంతువులను కనబడ్డవారికెల్ల పెళ్లిచేయరు. భార్యను పిల్లలను పోషించడానికి తగిన హామీ చూపిస్తేనేకాని పెళ్లి కానేరదు. బుచ్చమ్మతో బూటకపుమాట లాడినాడేకాని గిరీశం వద్ద సొమ్ము లేదు. ఏదో మాయోపాయము చేసి ధనము సంపాదించవలెను. లుబ్ధావధాని గట్టి చిక్కులలో పడ్డాడు—కూతురు లేచిపోవడానికి సిద్ధంగా ఉంది; పెళ్లాడిన పిల్ల పారిపోయింది; ఖూనీ కేసు తలమీదపడింది. రామప్ప కొంపతీసినాడు. కేసు తప్పేమార్గము తోచలేదు. అధికార్లు తనకూ, కూతురికీ ఉరిశిక్ష వేయించడానికి పట్టుబట్టి సాక్ష్యం సరిచేసినారు; తనపక్షాన పల్కేవాళ్లు లేరు. సౌజన్యారావు పంతులుగారు సాత్వికుడు, ధార్మికుడు, పరోపకారపరుడు; శరణంటే చక్ర మడ్డువేస్తాడు. అతనికాళ్లు పట్టుకొని ఈగండము తప్పించుకొని కాశికి పోవలెనని లుబ్ధావధాని నిశ్చయించుకొన్నాడు. కావలసినంత ధనము ఉన్నా మనిషిదిక్కు లేనందున దీనస్థితి వచ్చింది. ఇట్టిసమయమున అతనికి సాయపడితే ఏమైనా లాభించవచ్చుననే ఆశ కలిగింది గిరీశంకి - ఇంకోటి - సుబ్బిపెళ్లి ఆగిపోయిందని కచ్చితమైన కబురు తెలియనిదే బుచ్చమ్మ పెళ్లాడనన్నాదికాబోలు. ఈ కారణముల చేత గిరీశం రామచంద్రపురం వెళ్లకతీరిందికాదు. అగ్నిహోత్రుడు తనపైని తెచ్చిన Abduction కేసు తీసివేసుకొన్నాడు. ఇక భయములేదని ధైర్యముతెచ్చుకొని లుబ్ధునివద్ద చేరి "అన్నయ్యా! కష్టకాలమందు నీకు సాయపడవలెనని వచ్చినాను. బుచ్చమ్మను లేవదీసి నానేకాని పెళ్లాడలేదు. నీవు నన్ను చేరదీసి పెళ్లి వైభవముతో చేస్తావనే ఆశతో నున్నాను. నీవు ఒంటరివైనావు, తోడుపడేవాళ్లు నేనుతప్ప ఎవరూ లేరు. నాకు లౌక్యవ్యవహారము చక్కగా తెలుసును. నీకు తగినసాయము చేయుమని సౌజన్యారావుగారు నన్ను పంపినా" రనే సరికి "నా కెవరిసాయమూ వద్దు, ఎవరిజోక్యమూవద్దు, అన్నిటికీ ఆమహారాజే ఉన్నాడు" అని కసరినాడు. పోనీ Power of attorney అయినా ఇయ్యి, నీ కే శ్రమా లేకుండా నీవ్యవహారాలు చక్కబెట్టుతాను. దుర్మార్గుడా! కపటావతారుడైన రామప్పను నమ్మినావుకాని ఏకల్మషమూ లేని బంధువుడను, నన్ను నమ్మకున్నావు. వాడు నీకొంప ముంచుతూనే ఉన్నాడు. పెళ్లి మానుకోఅని పెద్దఉత్తరము వ్రాసినాను. నామాట పెడచెవినిపెట్టకపోతే ఈ చిక్కులు రాకనేపోవు; ఇప్పుడున్న కేసు మాయము చేయిస్తాను. నామాట విను." ఈశ్రమ, హితోపదేశమూ మహాబధిరశంఖారావ మయింది. తుదకు సౌజన్యారావు గారిని చూసి నాలుగుకోతలు కోసి లుబ్ధావధానికి తన సాయము చేకూరేట్టు బందోబస్తుచేయండని ప్రాధేయపడగా ఆసంటూరుశాస్త్రికూపీ బయలుచేస్తే ఖూనీకేసు పోతుందిగనుక ఆప్రయత్నము చేయుమన్నారు రావుగారు. ఈగిరీశం Social reform లో గట్టిపని చేసినవాడుగనుక పెద్దమనుష్యుడనిన్నీ, బుచ్చమ్మ నతని కిచ్చి పెళ్లిచేయవచ్చుననీ అతని అభిప్రాయము.

ఈ సమయమున మధురవాణి రావుగారి దర్శనమునకు వచ్చింది. ఆమె తనగుట్టు రట్టుచేస్తుందని భయపడి గిరీశము రెండర్థము లిచ్చేటట్టు మాటలాడి "ఒకర్ని కాపాడి ఉపకారంచెయ్యడం ఉత్కృష్టమైన పుణ్యము; చెడ్డవాడనైన నాయెడల మంచిగా ఉండడమే యోగ్యత; అపకారికి నుపకారము నెపమెన్నక చేయువాడె నేర్పరి—"మధురవాణిని బతిమాలుకొని పోయి పరుండెను. పిమ్మట ఆమె గిరీశంగారి వైఖరి ఉన్నదున్నట్లు చెప్పకతీరిందికాదు. ఆక్షణమే సౌజన్యారావు అతనిని మధురవాణిఎదుట మొగమువాచేటట్లు చీవాట్లుపెట్టి "నీవు బుచ్చమ్మను పెళ్లాడతగవని Social reform Association వారికి వ్రాస్తాను. బుద్ధికలిగి చదువుకొంటే ధనసహాయము చేస్తా"నని చెప్పి తగిలివేసినాడు.

—౨. రామప్పంతులు

ఈ నాటకమందు గిరీశంతరువాత ఎక్కువపని కల్గినవాడు రామప్ప. ఇతనికి అన్నిపాత్రములతోనూ సంబంధ ముంది, ఇతడు రామచంద్రపురానికి కరణము. వాక్చాతుర్యమం దాతనితో సమానుడేకాని స్వతః పిరికి; పరశ్రేయస్సహనము పూజ్యము. అందరిని చులకనచేస్తాడు. ఆత్మస్తుతి, పరనింద ఇతనికి ఆజన్మ మలవడింది. గిరీశమంటే అసూయ, అమితభయము. అతనిపోషణ మధురవాణి ఉండి డబ్బు కిబ్బందిపడుతూండగా అప్పులు తీర్చుకోమని రెండువందలరూపాయిలిచ్చి ఆమె నుంచుకొని రామచంద్రపురము తెచ్చుకొన్నాడు. "చంకదుడ్డు శరణార్థి" రకము. డాబుకై అందరిమీద నిందారోపణ చేస్తాడు.

సుబ్బిది ధనజాతకము, ఆమెకు సంతానరేఖ బాగా ఉన్నదని పొగిడి లుబ్ధావధానిని పెళ్లికి పురికొల్పినాడు. ఇతని కొక సిద్ధాంతి, ఒక పండాయున్నా స్నేహితులు; వాళ్లచేత జాతకాలు తనచిత్తమువచ్చినట్లు బనాయించేవాడు. తాను గొప్ప లౌక్యుడని తగని అభిమానము; లౌక్యమంటే మోసమని ఇతని సిద్ధాంతము. తనయెడల ఎవరేనా ఏకవచన ప్రయోగం చేస్తే తన్నుకొ చస్తాడు. మధురవాణిపైని అమితానుమానము. తాను ఇంటలేనప్పుడు ఆమె ఎవరెవరితో మాటలాడుతుందో తెలుసుకోవలెనని కాపుపెట్టింది చాలక కనబడ్డవారినందరినీ అడిగేవాడు. తాను లంచము తినడమేకాక ఇతరులకు మేపేవాడు. పిత్రార్జితానికి కరారావుకి చుట్టినాడు. అనగా క్రయము చేసినాడు, కనుక డబ్బుకి ఇబ్బందిపడేవాడు. ఇతనికన పైకి పటారము, లోపల లొటారము అని ఎరిగినదికావున మధురవాణి కితనిపైని నిగాలేదు. వీలైనపుడెల్ల వేళాకోళము చేస్తూ సిరా, నీళ్లూ, ఇతనిపై దిమ్మరించి పరాభవిస్తూండేది. అతనెంతపోరినా అందరితోనూ మాటలాడుతూ ఉండేది.

అధికార్లకు లంచమివ్వవలెనని చెప్పి సొమ్ము పుచ్చుకొని ఎగవేసేవాడూ, పేచీకోరు కావడముచేత అతనితో విరోధపడ్డవారిమీద పగబట్టి నానావిధాల బాధించేవాడు. పోలీసువాళ్లను మంచిచేసుకొని అందరినీ బెదరిస్తూ కార్యసాధనము చేసుకొనేవాడు. లుబ్ధావధానికి తనంటే పక్కబెదురు. రామప్ప కింగ్లీషు రాదుకాని మాటిమాటికీ Damage దావా పడేస్తానని బెదరించేవాడు. దావాలంటే ఇతనికి చాలా సరదా. పరమజారుడు; లుబ్ధావధానికూతురు మీనాక్షిని చెరిపినవా డితడే, కాని మధురవాణిని మరిగి మీనాక్షిని మరచినాడు. మధురవాణి ప్రోత్సాహముచేత తాను లుబ్ధునకు కూర్చిన సుబ్బిపెళ్లి తప్పించ నిశ్చయించి కరటకశాస్త్రివద్ద ఇరవైఅయిదురూపాయిలు లంచముపుచ్చుకొని - ఇది సంచకరువు - శుల్కములో ఐదోవంతు తన కిచ్చేటట్టు ఏర్పాటుచేసి లుబ్ధునివద్ద ౧౨౦౦ రూపాయిలు శుల్కము నిర్ణయించి మాయసుబ్బిపెళ్లి స్థిరపరచినాడు. అగ్నిహోత్రుని సంతకము forge చేసి సుబ్బిని ఇవ్వమని లుబ్ధునిపేర ఉత్తరము వ్రాసినాడు, కాని తత్ఫలము విపరీతమైనది. తనలో లేనిలోపము లెంచి సంబంధము తప్పించచూసిన అగ్నిహోత్రునిపైని పట్టరాని కోపము వచ్చి లుబ్ధుడు సుబ్బిని పెళ్లాడితీరుతానని పట్టుపట్టినాడు.

ఇదీలాగుండగా మాయసుబ్బిపెళ్లి నిర్ణయించబడి ముహూర్తనిశ్చయమైనది. తనరొట్టె నేతిలో పడ్డదని తలచి పాలెమనే ఊళ్లో నున్న లౌక్యుల నందరిని పెళ్లికి పిలిచి మధురవాణిచేత మేళముకట్టించి మహానంద మనుభవించవలెనని ఉబలాటపడి ఊరు విడిచినాడు. ఇంతవరకూ ఇతని ఆట సాగింది.

"ఊరుమింగే అత్తగారికి తన్నుమింగే కోడ" లన్నట్లు కపటకశాస్త్రి రామప్ప ఊళ్లో లేకుండడము చూసి ఏకరాత్రివివాహము చేయించి రామప్పవంతెగవేసి ఊరుదాటినాడు. అదివిని రామప్ప అడలిపోయి మధురవాణికంటెఐనా చేజిక్కించుకొనవలెనని లుబ్ధు నడిగినాడు. వస్తుతః అతడు కంటె పెట్టుతాననలేదు; ఇదంతా రామప్పకల్పన. బెదిరిస్తే పిరికి లుబ్ధుడు లొంగుతాడనుకొన్నాడుగాని పరాభవమయింది. అంతతో మానుకోక మీనాక్షిద్వారా కార్యము సాధించవలెనని ఎంచినాడు. ఈ మధ్య ఆమెజోలికే పోలేదు; మనస్ఫూర్తిగా ఆమెచేత యత్నము చేయించవలెననే ఉద్దేశ్యముతో ఆమె పెళ్లాడుతానని ప్రమాణముచేసినాడు. ఇందువల్ల ఫలమేమీ లేకపోయిందిగాని ప్రతిబంధక మొకటి కలిగింది. వీళ్ల రహస్యసంభాషణవర్తనమున్నూ పొంచియుండి విన్న లుబ్ధుడు లేనిధైర్యము తెచ్చుకొని కర్రతో రామప్పకాలు విరుగకొట్టి మీనాక్షిని ఇంటినుండి తరిమినాడు. రామప్ప తనయింటికి పరుగెత్తినాడేకాని మధురవాణి తలుపుతీయ నన్నది. వెనుక తిరిగిమానేసరికి మీనాక్షి ప్రత్యక్ష మయింది. చూడండి రామప్పగతి: ఇంటిలోపల సానిలంజ కంటె తెస్తేనేకాని విడువదు; బైట సంసారిలంజ పెళ్లాడితేనేకాని విడువదు. "ముందు నుయ్యి, వెనుక గొయ్యి." ఏమిచేయడానికి తోచక పైకి దాటి తప్పించుకొన్నాడు. తాను చేసిన మోసము తన కొంపే ముంచింది. "మితిలేని పాపానికి మృత్యుకల్పమైన దండన" ఇంతతో తలకుడుచుకొని ఊరకుండవలసినది; అభిమాన మాగనిచ్చింది కాదు. రామప్ప తెలివితోకూడా రాత్రి తెల్లవారింది. పంతులపాప మింకా పండలేదు.

అగ్నిహోత్రుని సరసచేరగానే లుబ్ధునిపై కసిరగిలి తిరిగీ కార్యప్రవాహమున అతని కాలుపెట్టించింది. అగ్నిహోత్రుని ఉసికొల్పి లుబ్ధునిపైకి పంపగా వారిద్దరికీ జగడము పెరిగి లుబ్ధునికి కాయశుద్ధి అయింది. తన్ను కొట్టినందుకు తగినశిక్ష అయింది; పైపెచ్చు తనకు అగ్నిహోత్రుని ఆసరా దొరికింది; అతనిచేత దావా దాఖలుచేయించినాడు; కూహకముచేసి తాను కూనీకేసు దాఖలుచేసినాడు. వీటితో లుబ్ధునికి, మీనాక్షికీ ఉరిశిక్ష అవుతుందని ఊహించినాడు.

అగ్నిహోత్రునిచేతిలో డబ్బులేదు; తాతలనాటి కడియము తాకట్టుపెట్టించి ఫీజుతక్కువ అని తెనుగు ప్లీడరుకి వకాల్తి ఇచ్చి, అతడు మధురవాణిఇంటిపక్కనుండి రావడము చూసి అనుమానపడి ఇంగ్లీషువకీలుకి వకాల్తి ఇచ్చినాడు. వకీలు, ప్లీడరున్నూ పరస్పరస్పర్ధచేత కేసు పాడుచేసినారు. న్యాయాధిపతి అగ్నిహోత్రునిమీద అడ్డమైన కేకలు వేయడముచూసి తన పరపతి దగ్ధమౌననే భీతిచేత రామప్ప చల్లగా జారినాడు. అగ్నిహోత్రునికేసూ, కడియమూ, రెండూ పోయి అవమానానికితోడు అర్థనష్టము ప్రాప్తించింది.

ఇంతటనైనా రామప్ప తనయత్నములకు స్వస్తి చెప్పక లుబ్ధావధాని చిక్కులలో పడ్డాడని ఎరిగి ఇన్స్పెక్టరుగారికీ, కలెక్టరుగారికీ లంచాలిచ్చి కూనీకేసు కమాపుచేయిస్తానని చెప్పి లుబ్ధుడు తనవద్ద సొమ్ము లేదంటాడని ఎరిగి అప్పు ఏర్పాటుచేసి నోటు వ్రాయవలసిందని సలహా యిచ్చినాడు. లుబ్ధుడందుకొప్పుకోనందున కూనీకేసు బలపర్చడానికి కూటసాక్ష్యము కల్పించుమని Head Constable ని ప్రోత్సహించి అందుకు బైరాగిమఠము, తాగుబోతుల అఖాడా మొదలైనచోట్ల తిరిగితిరిగి విఫలమనోరథుడయినాడు. ఇప్పటికి పాపము పరిపక్వమైనది. మధురవాణి కితనిపైని వెగటుపుట్టింది. ఎంత దుష్టునకైనా ధార్మికుల ప్రాపు ఉన్నంతకాలము అపాయ ముండదు.

రామప్పకు అట్టే పరవశ పోయింది. ఎటుచూసినా బ్రతుకు ఎడారిలా నుంది. గుంటూరుశాస్త్రి భోగట్టా తెలియలేదు. బైరాగివేసిన అంజనము ఫలవంతము కాలేదు. మాయసుబ్బి చచ్చి దయ్యమయిందని విని దానిని సీసాలో దింపించినారుకాని లాభం లేక పోయింది. రామప్పకు దేవుళ్ళుకాని, దయ్యముకాని, మనుష్యులుకాని సాయముచేయలేదు.

ఇప్పు డొక్కటే ఉపాయ ముంది. లుబ్ధావధానిపైని తేబడిన కేసులో సౌజన్యారావుగారు గట్టి పట్టుతో పనిచేస్తున్నారు. అతనిని చూసి అందులో ఏదైనా ఫని కొంత కల్పించుకొని నాలుగురూకలు సంపాదించవలెననే బుద్ధి పుట్టింది రామప్పకి. రావుగారు పరమధార్మికుడు. అసత్యమనహా అతనికి చుక్కెదురు. ఈఖాజమ్మఅత డందరువకీళ్లలాగు అబద్ధ సాక్ష్యము అల్లేవాడు అనుకొని ఎత్తుఎత్తినాడు. తురుపు కలియలేదు ఆటకుదేలయింది. రావుగారికి రామప్ప సైజము తెలుసునుకావున అతగు "లుబ్ధావధానిమీది కేసు వట్టిఅన్యాయము; ఒకరవ్వైనా నిజంలేదు; కలవైతే గట్టి Defence సాక్ష్యం" — అనేసరికి అర్ధచంద్రప్రహార మయింది — "అవతలకి నడువు" అన్నారు రావుగారు. "ఏకవచనప్రయోగమా ?" అనే సరికి "నడువు" అనిక సరినారు. రామప్ప అట నిల్వ లేక తలగోకుకొంటూ తరలి అగ్నిహోత్రునివద్ద చేరి గిరీశంపైని Abduction కేసు పెట్టించి అది నిలిచే విధం లేకపోతే తనఊరికి దారితీసినాడు.

"చెడపకురా చెడేవు" అనేన్యాయము రామప్ప యెడ సార్థకమయింది. ఎప్పుడూ ఏదో రేగిస్తూంటేనే కాని ఇతనికి తోచదు. గిరీశంకి రామప్పకి కొంత సాదృశ్య మున్నా పిరికితనము, తెలివితక్కువ ఉండ డముచేత రామప్ప గిరీశంకి తీసిపోయినాడు. కొందరిని చాలాకాలమువరకు మోసగించవచ్చును. అందరినీ కొద్దికాలము మోసగించవచ్చును; అందరిని చాలా కాలము మోసగించడము అసంభవము. వంచకునకు ధైర్యమూ, వివేకమున్నూ ఆవశ్యకలక్షణములు. రామప్ప మోసగించడంలో సామదానభేదజ్ఞుడేకాని ధైర్యము, బుద్ధి తగినంత లేవందున తనగోతిలో తానే పడుతాడు. ఈ నాటకపాత్రములయందు అథము డితడే. ఐనా ఇతన్ని చూస్తే అందరికీ జాలి పుట్టేలాగు కవి ఈపాత్రము నిర్మించినాడు. ఇట్టి చాతుర్యము మెచ్చతగినది. హాస్యరసపోషణకు ఈ పాత్ర మెంతో ఉపయోగించును. ప్రపంచమందు ఇట్టి మొండివాళ్లు అనేకు లుండడముచేత కథయందలి యాథార్థ్యమునకు ఈ పాత్రము ప్రయోజనకారి. పురుష ప్రయత్నమే కార్యసాధనకు ముఖ్యసాధన మనిన్నీ, ఒకచోట ఇది విఫలమైతే వేరొకచోట సఫలము కాకతీరదనిన్నీ, ధర్మమార్గమనేది పిరికివాళ్లు, అజ్ఞానులూ కల్పించిన తోవఅనిన్నీ, ధీమంతులు ఇది వెడతోవ అని గణించవలసినదనీ రామప్పకు గూఢమైన నమ్మకము. ఇతని ఆచరణముబట్టి చూస్తే ఇతనికి దయాదాక్షిణ్యములు, విశ్వాసము, కృతజ్ఞత లేశమైనా ఉన్నట్టు తోచదు. సర్వకాలమూ స్వలాభమే చూసు కొందురుగాని పరోపకారము పొరపాటుననైనా చేయడు. ఇతనికి సిగ్గుబిడియములు లేవు. "కింద పడ్డా మీది వాడనే" అని భావిస్తాడు.

—3. అగ్నిహోత్రావధాని

ఈతడు కథానాయకు డనవచ్చును. జటావల్లభు డైన స్వాధ్యాయవేత్త. అతికోపనుడు. ఎదుటివారి నెవ రినీ లక్ష్యపెట్టక తనమాట చెల్లించుకోవడమే ఇతని పట్టు. ఇతని అభిప్రాయాలు వింతగా ఉండును. ఎవరో ఇద్దరు పిల్లవాళ్లు ఇంగ్లీషు చదువుకొంటూంటే వాళ్లకు ప్రాణముమీదికి వచ్చిందట, అందుచేత ఆవిద్య తన కచ్చిరాదట! తన భార్యపట్టుచేత కుర్రవానికి చదువుచెప్పిస్తూన్నాడేగాని, కొంప గుండమౌతూన్న దని గునుస్తూనే ఉన్నాడు. కడులోభి ఔటచేత ఇంటి కెవ్వరూ రావడ మితనికి కిట్టదు. గిరీశం రాగానే "ఇతని వైఖరిచూస్తే ఇక్కడ వేసేటట్టు కనబడు తూంది. మాయింట్లో భోజనం ఎంతమాత్రం వీలుపడ" దని కేకలు వేసినాడు. పుస్తకాలకి సంవత్సరానికి పదిహేనురూపాయి లవుతుందని వినగానే "ఒకపైసా

ఇవ్వను, వేసమంతా ఒకదమ్మిడీ ఖర్చు లేకుండా నేను చదివినా" నన్నాడు. శీఘ్రకోపి కాని ఇతడు దీర్ఘకోపి కాడు. తన లోపము తా నెరిగి తడబడేవాడు. "చూశారా, గిరీశంగారూ, కొంచెము నాకు ప్రథమకోపము. ఎవరో తెలియకుండా అన్నమాటలు గణించకండేం" అని పశ్చాత్తాపపడి వేడుకొన్నాడు.

ఆడపడుచులను అమ్ముకోవడం శిష్టాచారమట; తమ వంశములో మూడుతరాలబట్టి ఇది జరుగుతూన్నదట; "శుల్కము పుచ్చుకోకపోతే మగడు చచ్చిన తరువాత పిల్లగతి ఏమికాగలదు" అని ఇతనివాదన. ఎవరేనా "నీవు పిల్లనమ్మినా"వంటే ఇతనికి ఒళ్లు మంట. అది తప్పని ఎరిగీ ద్రవ్యాశతో అలాగుచేయకుండా ఉండలేడు. సుబ్బిని రు. ౧౫౦౦ లకు అమ్మనిశ్చయించినాడు. ఆసొమ్ము పెట్టి కొడుకుపెళ్లి చేస్తాడట!

సంఘసంస్కర్త యితనికి పీడకల. శుల్కము మానుకోలేడు. చిన్నపిల్లలను పెద్దవాళ్లకి కట్టిపెట్టకపోతే శుల్కము లభించదు. వితంతువివాహమంటే వెగటు. దావాలంటే తగని సరదా; చేతిలో సొమ్ము లేకుంటే నగైనా తాకట్టుపెట్టి గ్రంథము నడిపిస్తాడు. ఇరుగుపొరుగువారితో దెబ్బలాడి గోడహక్కులు నిలువబెట్టుకొన్నాడు. దావాలో వీగితే యజమానులు లంచము పుచ్చుకొన్నారని నిందిస్తాడు. లుబ్ధావధాని తన కూతురుని మాని, ఇంకొకపిల్లను పెళ్లాడితే అతని ఇంటికి వెళ్లి పోట్లాడి, అతనిని కొట్టి పైపెచ్చు అతనిపై దావాచేసినాడు. సొమ్ముపట్ల ఎవరినీ నమ్మడు; రామప్పమాత్రము మసిబూసి మారేడుచేసి ఇతని కడియము అపహరించగలిగినాడు. నోటువ్రాయడ మితని కిష్టము లేదు, కేసుపోతే ప్లీడరుకి ఫీజు ఇవ్వడు. వెర్రికోపముచేత ఒకానొకప్పుడు నష్టపోవును. శిష్టాచారసంపన్నుడైనా సమయము వచ్చినప్పుడు సానివాడకు వెళ్లినాడు. బుచ్చమ్మ లేచిపోయిందని విని చింతించుటకుమారుగ కోపపడి తిట్టినాడు. గిరీశం చెప్పినట్లు ఇతనికి హితోపదేశము చెయ్యడము వ్యర్థము. తాను వినకపోవడమే కాకుండా చెప్పేవాళ్లని చెడతిట్టును. శుల్కము పుచ్చుకోగూడదని గిరీశమంటే పెరుగన్నము బుచ్చమ్మనెత్తిని పులిమినాడు. సౌజన్యారావు సంఘసంస్కరణము మంచిదని బోధిస్తే అతన్ని తిట్టినాడు... అదంతా మీకెందుకయ్యా? ఓహో! మీగృహకృత్యాల ఊసుకి నేనొచ్చానా ఏమిటి? నాగృహకృత్యాల ఊసు మీకెందుకూ?..............వెధవముండని లేవదీసుకుపోయిన పకీరువెధవపక్షం మాట్లాడుతావు, ఏమి పెద్దమనిషివయ్యా! వెధవముండలకీ పెళ్లిచేయడపు పోయికాలం పట్టుకుందేమి పెద్దపెద్దవాళ్లకికూడాను?......"గిరీశంమీద చేసిన దావా తీసివేసి బుచ్చమ్మఆస్తి ఆమెపరం చేయవలసినది. లేకుంటే చాలాబాధ కల్గుతుంది. ఆరెండుకేసులలో నేనే పనిచేస్తాను, మీకు శరీరక్లేశము, అర్థనష్టము కలుగతవి" అని రావుగారు సలహాయిస్తే, "నేను అగ్రహారపు చెయ్యిని, దావా అని బెదరిస్తే భయపడేవాడనుకాను" అని ప్రగల్భములాడినాడేకాని ఊరూ పేరూ తెలియని ప్రతివాదిపైని దావాతెచ్చినాడు; బుచ్చమ్మ పుట్టినసంవత్సరము "భావ" అని జాతకములో నుంటే తాను "ఆంగీరస" అని ప్రమాణముచేసి చెప్పినాడు. రెండేళ్లు పైనిబడితే మైనార్టీ తీరిందని వాదించే ఆశమాత్రమే చూసుకొన్నాడుగాని అసత్యానికి వెరవలేదు. చేయదలచుకొన్న కార్యము చేసివేయడమేకాని ముందువెనక లాలోచించడు. నాయుడిమీద అనుమానపడి వకాల్తీ భీమారావుగారికిమ్మని రామప్ప చెప్పినందువల్ల మార్చినాడు. నాయుడు ఫీజడిగితే నీవు వ్రాసిన defence బాగుందికాదని ధిక్కరించినాడు. ఇందువల్ల సొమ్మిగవేయకలిగినాడు కాని తీరరాని ముప్పు మూడింది. నాయుడు అన్నిహోత్రునిపై పగపట్టి అతనిపైని కొండెములు కల్పించి కలక్టరుగారికి కోపముతెప్పించి కేసు పాడుచేయించినాడు.

అవధానిగారి తెలివితేమికి ఒక్క విషయము చాలును. ఇతనితో సంబంధమున్నవాళ్లందరూ ఇతని కంట్లో దుమ్ముకొట్టినారు. కొడుకు గొప్పఉద్యోగాలు చేస్తాడని ఇతడు ఆశిస్తూంటే వాడు దుర్వినియోగము చేస్తున్నాడు. కరటకశాస్త్రి లుబ్ధావధానికి మాయ

పెళ్లి చేసి ఇతని కూట్లో మన్నుకొట్టినాడు. ఇతనిచేత తగినరీతిని సత్కరింపబడి జటాయిక్రొట్టి గిరీశం బుచ్చమ్మను లేవతీసినాడు. ఇతనికూతుర్ని పెళ్లాడుతానని నమ్మించి లుబ్ధావధాని ఇంకొకర్తెను వివాహమాడినాడు. ఇందువల్ల అవధానిగారికి ధనవ్యయము, గౌరవహానిన్నీ కలిగినవి. ఇతనిని కోతివలె నాడించి, ఊళ్లవెంట తిప్పి, డబ్బు ఖర్చుపెట్టించి అందరిచేత అవమానపరిపించి, తాతలనాటి తాకట్టు పెట్టి తాను హరించి చెప్పకుండా తనఊరికి చల్లగా జారినాడు. ఇతను కేసులో నియోగించిన ఇద్దరు ప్లీడర్లూ తగవులాడి కేసు దగ్ధపటలమొనర్చినారు. సౌజన్యారావుగారు హితోపదేశముచేసి తలతిక్కమనిషి అని విసికి బుచ్చమ్మఆస్తికి దావాతెచ్చినారు. కలక్టరుగారు తలవాచినట్లు చీవాట్లు పెట్టినాడు. డబ్బుపుచ్చుకొన్న దాసరి దారిచూపించలేదు. భార్య ఇతనితో ఏకీభవించక ఇంట్లో పోరుపెట్టింది. కూతురు బుచ్చమ్మ ఇతని కృత్యముల నేవగించి ఇంటినుండి లేచిపోయి హాయిగా పునర్వివాహముచేసుకొంది. ముక్కుమొగమెరుగని మధురవాణికూడా ఇతనితో స్పర్ధించి ప్రతిగా వ్యవహరించి నాటకమాడించింది. ఈతీరున ఇంట్లోవాళ్లూ, పైవాళ్లూ ఇతనిమీద కత్తిగట్టినారు. దీనికంతటికీ మూలము అవధానిగారికి—కన్యాశుల్కమందున్న గట్టిపట్టు. అందరూ వద్దన్నపనిని చేయవలెననే హఠమే అగ్నిహోత్రుని కొంప నల్లచేసింది. తలపెట్టిన పని తారుమారుచెయ్యనా అనే అహంభావ మింతమట్టుకు తెచ్చింది. పట్టుదల మానవునకు మంచిలక్షణమేకాని అది దుష్ప్రవృత్త్యావేశముచేత పుట్టినట్టయినా కీడు తప్పదు. తా నొకటి తలుస్తే దైవ మన్యథాతలచునన్న న్యాయ మితనియెడల సార్థకమయినది. చెడ్డపని చేయదలచినవాళ్లకు చేటుతప్పదు. తమకు దోచినదే తథ్యమనిన్నీ, పరోపదేశము పాటిచేయరాదనీ తలచే మహాత్ములు అనేకు లున్నారు. వీరి దుస్సర్వజ్ఞత్వము దురపనేయము, సర్వానర్థకారి. ఐనా వీరిపట్టు విడువరు. అహమిక అంతటినీ పాడుచేస్తుంది. మానవుడు సర్వజ్ఞుడు కాడు. అందుచేతనే "వినదగు నెవ్వరు చెప్పిన........" అని చెప్పినాడు వేమనయోగి. అవిమృశ్యకారికి ఆపదలు మెండు. ఎట్టి ధీమంతునకైనా ప్రమాదము సంభవించవచ్చును. అందు హితబోధ ఆవశ్యకము. "బాలాదపి గృహీతవ్యం యుక్తముక్తం మనీషిభిః" అని మహావాక్యము మరువగూడదు.

—౯. లుబ్ధావధాని

ఈత డీనాటకమునకు ప్రతినాయకు డనవచ్చును. కరటకశాస్త్రితో రామప్పంతులితనిగూర్చి "వాడికి డబ్బుతోనేకాని ఇంకొకరితో స్నేహము లేదు. లోకవ్యవహారము చేతకాకపోవడమూ, కోర్టంటే భయమూ ఉండబట్టి నన్ను మంచిచేసుకొన్నాడ" డనెను. ఇతని నాలుక పలచన, అందరినీ తిట్టుతాడు. దీర్ఘాలోచన లేదు. గిరీశము వ్రాసిన ఉత్తరము చూసి అది బోధపడకపోవడముచేతనూ, అందులో అగ్నిహోత్రుడు ఆర్భాటముతో తరలివస్తూన్నా డని వ్రాసియుండుట చేత తనకు వృథాధనవ్యయ మయిపోవుననే చింతచేతనూ రామప్పంతులు సహాయముకోరును. ఇతనికి పరోపదేశపాండిత్యమేకాని స్వబుద్ధివికాసము లేదు. జగడమన్నా, దావాఅన్నా అమితభయము; అందువల్లనే రామప్పంటే పక్కబెదురు. అతనికి తెలియకుండా ఏకరాత్రివివాహము చేసుకొనడానికి జంకి "పంతులు తనకు పదిరాళ్లు దొరుకుననే ఆశతో నున్నాడు కనుక ఏకరాత్రివివాహమున కొప్పుకో" డని కరటకశాస్త్రి చెప్పితే ధనలాభముందని ఒప్పుకున్నాడు. "నీమీద కిట్టనివారెవరో (రామప్పకాబోలు) నీవు వివాహము చాలావైభవముతో చేస్తావని చెప్పినారట. అందుచేత అగ్నిహోత్రుడు అత్యార్భాటముతో తరలి వస్తూన్నారు, నిష్కారణముగా నీకు ధనవ్యయము కలుగజేయడమే దీనికి హేతువు; నీ కాత్మబంధువునైన నామాట విను" అని గిరీశం వ్రాస్తే, దీనికంతటికి కారణభూతుడు రామప్పే అని నమ్మకొని అతనిపైని అలిగినాడు. "ఈ అడావిడివల్ల పంతులికి లాభ మేమీ లేదు, పోలిసెట్టిభాగ్యము పండుతుంది. ఈపూహాక

మతనిద్రై ఉండవచ్చునని" అనగానే రామప్పని వదలి పోలిసెట్టిమీద పడ్డాడు. ఇదీ అపోహమే. ఎవరేమి చెప్పితే దానిని నమ్ముకొంటాడేకాని మంచిచెడ్డల నరసేమనిషి కాడు.

సుబ్బిపెళ్లిని లుబ్ధుడు మానుకోవడానికి ముఖ్యమైనహేతువు దానికున్నవని గిరీశముచెప్పిన అవలక్షణాలు; ఇదెంతవరకూ నిజమో అరసినాడా? అదీ లేదు. డబ్బుఖర్చుకూడా కారణము కాకపోలేదు. పిల్లనివ్వదలచుకొన్నవారికి పెళ్లి ఇష్టము లేకపోవడమువల్ల తానుకూడా తప్పుకోవలెనని ఎంచినాడు; ఇది మూడోకారణము. ఇన్నికారణములచేతనైనా ఈ వివాహము మానుకొన్నాడా? రెండోఉత్తరములో — "నీవు ముసలివాడవు, క్షయరోగపీడితుడవు, పిసినారివి, నీకూతురు చెడుతిరుగులు తిరుగుతూన్నందువల్ల నీకు వెలి" అనేవ్రాత వినగానే ఆత్మగౌరవానికి హానివచ్చిందని కనలి ఒక్కొక్కమాటకీ తగినసమాధాన మిచ్చినాడు: యాభైఏళ్లకే ముసలితనమా? — కొంచెము దగ్గు ఉన్నంతమాత్రాన క్షయరోగమా? — సంసారము పొత్తుగా చేసుకొంటే పిసినారినా? అదీకాక నిలివెడిధనము (రు ౧౫౦౦ లు) పోసి పిల్లను కొన్నవాడు పిసినారి అవుతాడా? నేనాపిల్లని కొనుక్కొన్నతరువాత దానిఘోష నాఘోష తనకెందుకూ? డబ్బుచ్చుకొన్నవాడు చచ్చినశవానికైనా ముడికట్టక తీరదు. ఇక నాకూతురు విషయము — ఈరామప్ప నాకొంపకూల్చినాడు — ఈమాటకు రెండర్థములు స్ఫురిస్తవి. నాగుట్టు అంగడిని పెట్టినవాడు రామప్ప అని పైవిషయములన్నీ బైటపెట్టినవాడితడే — లేకుంటే ఈవిషయములు కృష్ణరాయపురంవాళ్లకి ఎలాగు తెలియగలవు. ఇంటిగుట్టు రచ్చకీడ్చినవాడీ రామప్ప! వీడే నాకొంపతీసినాడని ఒకఅర్థము. రెండోది — నాకూతురిని మాయచేసి తనవలలో వేసుకొని దాని మానము చెడగొట్టినవాడు రామప్పే! అని ఒకఅర్థము. ఈరెండోవిషయము లుబ్ధునికి తెలిసినా రామప్ప తన మీద ఏమిపితూరీ తెచ్చిపెట్టునో అనేభయముచేత ఏమీ చేయలేకపోయినాడు! సమాధానము తగినట్టు లిచ్చినపిమ్మట అగ్నిహోత్రునిపై పగబట్టి అతనికి తగిన శిక్ష చేయడానికి అతనికూతురిని పెళ్లాడితీరవలెనని పాకులాడినాడు. భావస్థైర్యమేలేదీబ్రాహ్మడికి. మొదట సుబ్బిని పెళ్లాడతలచి శుల్కము సిసలుచేసుకొన్నాడు. తరువాత పెళ్లిమానుకోవలెనని ఎంచి కొంతకాల మూరకున్నాడు. కోపావేశమువల్ల తిరిగి పెళ్లిచేసుకోవలెనని పట్టుబట్టి తుద కాపిల్లను మానిచవకబేరముకదా అనికరటకశాస్త్రి కూతుర్ని పెళ్లాడినాడు. ఈభావపరివర్తనము చూసి మధురవాణి ముక్కుమీద వేలుపెట్టుకొన్నది!

ఇక మరియొకగొప్పవిషయము వ్యక్తమయినది. బాలికలు ఆటవస్తువులవంటివారని వీడి ఊహ. వారిగతి ఏమైనాసరే డబ్బిచ్చికొన్నవాడే వాళ్లప్రభువట — వివాహానంతరగతి తండ్రి కక్కరలేదట — వరునివయస్సు, రూపము, శీలము, సంప్రదాయమూ చూసి పెళ్లిచేయడముకాదు; ఎవడు హెచ్చుసొమ్మిస్తే వాని కమ్మివేయడమే యోగ్యమైనపనియట — శిష్టాచారమో అని మొత్తుకొనే అవధానిద్వయము కుదుర్చుకొన్న వివాహసంబంధ మెట్టిదో చూడండి. యాభైయేళ్లవానికి ఎనిమిదేళ్లబాలికను కట్టిపెట్టడమే శిష్టాచారమా? ఇది సర్వజనామోదకముకాదని ఈనాటకమే బోధిస్తూన్నది. స్వలాభాపేక్షను ఉత్తమాదర్శకముగా ఎంచిన ఇద్దరు అవధానులూ, వాళ్లకన్న రెండాకులు హెచ్చుచదివినరామప్పంతులు మాత్రమే ఈవివాహమున కనుకూలురు. అగ్నిహోత్రావధాని నరమాంసవిక్రయముచేసే పాపాత్ముడు. అనుభవశాలికాడేమో అంటే బుచ్చమ్మ సుందెమీది కుంపటిలాగు ఉండనేఉంది. వానిస్వభావ మట్టిది. ధనలాభమంటే కూతురిని గోతిలో కూలవేసేవుంక! రామప్ప పదిరాళ్లు కాశించేవాడు, అతనికేమిపోతుంది? పద్ధెనిమిదివందలకు పిల్లనమ్ముకొని కన్యాదానముకు పూనుకొన్న అవధాని ఎట్టిశిష్టుడో ఆలోచించండి — ఇది కన్యాదానమా? కన్యావిక్రయమా? లుబ్ధావధాని లక్షాధికారి అనివాడుక, ఎంతోకాలము బ్రతకడు — అతనియాస్తి హస్తగతమవుతుందనే ఆశ అగ్నిహోత్రుని

కుండదా? ధనాశాపిశాచము పట్టడముతోనే దారపుత్రాదులయందలి దాక్షిణ్యము తప్పిపోయింది. వీడిచదువేల? ఎంతబుద్ధిజాడ్యము! ఎంతఉన్మాదము! వివాహమువంటి పవిత్రాచారము అంగడిబేర మనుకొన్నాడు. బాలుడుకూడా ఛీ ఛీ అనేదురాచారము వీనికి శిష్టాచారమయినది! బానిసవృత్తి మనదేశములో ఈరీతిని సదాచారమయింది. శూద్రులలో డబ్బిచ్చి బాలికలను కొన్నివారికి వేశ్యావృత్తి నేర్పడము రహస్యముగా జరుగుతూన్నది. కొనుక్కొన్నవాళ్లు పెంచుకొన్నామని పైకిచెప్పుతారు. "చింతామణి" అనేనాటకములో ఈవిషయము వ్యక్తపరచబడినది. బాలికలపై నెట్టి అత్యాచారములు జరుపబడుతూన్నవో చిత్తగించండి- ఇవిచేసేవారు వాళ్లతల్లిదండ్రులే. తల్లి విషంబుపెట్టినను, తండ్రి ధనీకులకమ్ముకొన్న, ఆవల్లభుడొల్లకున్న ఇక వారికి నెవ్వరు దిక్కు? కన్యావిక్రయమనేదురాచారము మనసంఘములో వేరుతన్నింది— చూచి దానిని నిర్మూలించేదిక్కు లేదు.

ఇది యిట్లుండగా లుబ్ధావధాని బుద్ధి పరీక్షింతాము. తాను సార్థకనాముడే, ఇంతసొమ్మిచ్చి ఎందుకుకొంటున్నాడు తనభార్యను? ఆమెవల్ల తానెంతకాలము సుఖించగలడు? కానీ వానితనివి తీరుతుంది అనుకొందాము. తాను గతించినపిదప భార్యగతి ఏమికాగలదు? దానితనివి తీరుతుందా? విషమదాంపత్యమువల్ల ఆమెకు సుఖమేఉండదు. కావలసినన్ని నగలూ, కడుపునిండా తిండి, కోరుకొన్నచీరె లభిస్తుందేమో అంటే మగడు పిసినిగొట్టు— డబ్బుకీ వానిప్రాణానికీ లంకె. ప్రాణమే వదలునుకాని ధనమువదలడు. అతనియనంతరము డబ్బు చేతిలో చిక్కుతుంది. సుఖమోఅని అహోరాత్రములు మొరపెట్టుతూన్న ముద్దరాలు తనచిత్తమునకు నచ్చినట్లు స్వతంత్రతతో వ్యవహరిస్తుంది. ఆమెకు శీలభంగము తటస్థిస్తే తప్పెవరిది? తనకూతురుసంగతి ఏమైంది? రామప్ప మీనాక్షిని పాడుచేసినాడు, సుబ్బిని ఇంకొకడు పాడుచేస్తాడు. దానిదుర్గతికి కారకులెవ్వరు- స్వలాభాపేక్ష చూచుకొని ముసలివాళ్లిద్దరూ ముద్దరాలికొంప ముంచదలచినారు. ఎంతచదువుంటేనేమి? ఎంతధనముంటేనేమి? స్వార్థకాంక్షకదా వీళ్లనిట్టిదురంతదూష్యమునకు ప్రేరేపించింది.— ఇట్టివాళ్లు తమసంతానయోగక్షేమముల అరసేవారా? ఆప్రూచీ ఇట్టివారిపై సంఘము పెట్టవచ్చునా? యావజ్జీవదుఃఖభాజనము ఈదురాచారమును మట్టిలో కలపవద్దా? ఈవిషక్రిమిని అవిచ్ఛిన్నముగా అభివృద్ధినొందించే గృహస్థులను సదాచారసంపన్నులుగా నెంచి, గౌరవిస్తూన్న మనవారు సంఘసౌఖ్యమును అభివృద్ధిని కోంచమైనా ఆలోచిస్తూన్నారా?

దారేషణ ధనేషణలవల్ల తలపట్టి యీడ్వబడిన లుబ్ధావధానికి ఇంకొపిశాచము పట్టుకొన్నది. తనకచిరకాలమున వివాహయోగముందనీ అదికాకపోతే మారకము తప్పదని సిద్ధాంతిఘండాలు జెప్పినారు.- రామప్పగారికుతంత్ర మిది. చావంటే అందరికీ భయమే, అందులో ధనవంతులసంగతి చెప్పనక్కరయే లేదు. దీనికితోడు సుబ్బికి సంతానయోగము సమృద్ధిగా ఉందని సాముద్రిక శాస్త్రవేత్త రామప్ప చెప్పినాడు; ఈమాటలన్నీ నమ్మి లుబ్ధుడు పెళ్లిమానుకో లేకపోయినాడు! ఈ పాత్రను పోషించడములో కవికళాకౌశలము కనబడుతూన్నది. లోకవ్యవహారములను గమనించక చెప్పినమాటలన్నీ నిజమనుకొన్న మూర్ఖుని చిత్రించి అతనియందు మనకు అనురాగము కలిగించే నేర్పు ఉత్తమకవులకుకాని అలవడదు. జంతుకోటికి ఇహపరములు చేకూర్చే వివాహమను పరమపవిత్రాచార మెంతదురాచారముగా పరిణమించిందో చూడండి. బేజోడుపెళ్లివల్ల ఇహసుఖము వధూవరుల కిద్దరికీ సున్న. పిల్లకడుపున రెండుకాయలు కాస్తేసరి అని పెద్దలంటారు. సంతానప్రాప్తియే వివాహోద్దేశమని అందరూ ఒప్పుకోవలసిందే కాని విషమవివాహమువల్ల కలిగేసంతానము తుక్కుమురికిది. తల్లిపోషకుండా ఎన్నాళ్లో ఉండదు. ఒకవేళ కొనసాగినా ఆరోగ్యవంతము, సౌఖ్యభాజనము కాజాలదు. పితృతర్పణానికి పనికిరావచ్చును. అనగా ఇట్టి వివాహమువల్ల వరుడు బ్రతికియున్నప్పుడు సుఖించలేడుకాని చచ్చి కొంత వరకు సంతసించగలడు. ఇక వధువుమాట — బ్రతికి

న్నాళ్లు సుఖము లేదు. ముద్దుముచ్చటలు ముక్కలవును. తన ఈడువాళ్లందరూ తగినవరులతో సుఖించడము చూస్తూన్న తలిరుబోడి తనగతినిదలచి తల్లడిల్లదా? ఆ అంటేతప్పు, ఊ అంటేతప్పు. ఇంద్రియనిగ్రహము అభ్యసించవలెనని అందరూ అంటారు. మంచిది — ఇట్టినిగ్రహము ఇచ్ఛాపూర్వకమైతే మెచ్చతగినదేకాని నిర్బంధమైతే ఎన్నాళ్లు నిలువగలదు? ఇంద్రియజయము ఉత్తమాదర్శమేకాని సులభసాధ్యము కాదు. అదీకాక యాభైయేళ్లు పైనబడి రెండుమూడుపెళ్లిళ్లు చేసుకొని కొంతకాలము సంసారసుఖమనుభవించినవాడు ఇంద్రియనిగ్రహము అభ్యసించవలెనా? లేక సంసారసుఖమన్నదే తెలియనేరని ముద్దరాలు అభ్యసించవలెనా? స్త్రీపురుషులకిద్దరికీ ఇంద్రియనిగ్రహమే ఆదర్శమయితే విజోడుపెళ్లిళ్లకు వీలుండదు. ఇట్టిపెళ్లిళ్లు అయుక్తములని మనలోకొందరికి తలతోచదో! కాటికి కాళ్లు దాచిన ఖలుడు ఇంద్రియనిగ్రహము నభ్యసించలేక సంసారసుఖమో అని తల్లడిల్లి అభముశుభము నెరుగని అమాయకురాలిమెడకు తాడుగట్టి ఆపసిబాలకు నిర్బంధయావజ్జీవనిర్భరదాస్యవృత్తిదండన విధించడ మేమి న్యాయము? తల్లిదండ్రులు తమబిడ్డలను సుఖింపజేయవలెనా? లేక ఎన్నో సుఖము లనుభవించగలమని ఉవ్విళ్లూరుతూన్న పసివాళ్లను తమ్మావేశించిన ధనాశాపిశాచమునకు బలియొసంగవలెనా? జంతుబలి కొంత మెరుగు, క్షణములో పోతుంది ప్రాణము. కన్యాబలి యావజ్జీవయమయాతన కలిగించును. ఆడవాళ్లకు పెత్తనమివ్వక మగవాళ్లే పూనుకొనిచేసే ఇట్టిపెళ్లిళ్లు ఎట్టిదురాచరణములో కాస్త యోచించండి. ఇట్టివి దూరమయ్యే విధము కానరాదు. ప్రభుత్వమువారే చట్టనిర్మాణము చేసి వీటిని మట్టిపెట్టవలెను కాని మనసంఘముచేత కాదు. సంఘసంస్థలన్నీ దేవుడు పెళ్లిళ్లైనవి. అంతా పెద్దలే. అదమాయించేవ్యక్తులు లేనందువల్ల సంఘబలము సమసింది, జీవనాడి జీర్ణించింది. సంస్థలలో జిగి లేకుంటే జాతికి జిగి ఉండదు. ఊపిరిలేకుంటే ఉజ్జీవనము సాధ్యము కాదు.

లుబ్ధావధానితో పెళ్లిచేసుకోవద్దని హితులెవరూ చెప్పలేదు. మధురవాణి చెప్పిందికాని అతడు వినలేదు. రామప్ప ఈహితబోధకు విపరీతవ్యాఖ్యానము చేసి "పెళ్లికాకపోతే అవధానిగారియింట తాను చేరి ఇల్లు గుల్లచేయవచ్చుననే స్వలాభ మపేక్షించి మధురవాణి ఆమాటాడిం"దని లుబ్ధునికి బోధచేసినాడు; అతను నిజమని నమ్మకొన్నాడు. ఈలాగు జరుగకపోతే మధురవాణి తన్నువిడిచి అవధానిప్రాపకము సంపాదించుకొంటుందని రామప్పబెంగ. ఏలాగైతేనేమి సుబ్బిపెళ్లి తప్పిందని మధురవాణి సంతసించింది. మాసినారా, ముసలివాళ్లకి కట్టిపెట్టవలచిన కన్యకలపైని వేశ్యకున్నంతవాత్సల్యము వైదికశిఖామణులకు లేకపోయింది! కొందరు బ్రాహ్మణబ్రువుల సదాచారపరాయణత ఇలాగుంది!

మాయసుబ్బిపెళ్లికి ముఖ్యకారణము శుల్కము తగ్గడమే. సకలశాస్త్రవేత్త రామప్పఉన్నాడుగా! మాయసుబ్బికి రేఖలన్నీ మంచివి. అని చెప్పినాడు; ఓలితక్కువ, కావున లుబ్ధావధానికోరిక ఫలించింది. ఏకరాత్రివివాహము చేయించి కరటకశాస్త్రి రామప్పను మోసగించినాడు. రామప్ప తోకతొక్కిన తాచులాగు పడగవిప్పి బుసకొట్టినాడు — శుల్కములో ఐదోవంతా సొన్నమయింది, మధురవాణికంటె మాయమయింది, అన్నివిధములా అతనికే నష్టం. ఊరుకొంటాడా? కంటెసొమ్మొ లాగడమేకాకుండా కసితీర్చుకోవాలని కూనీకేసు బనాయించినాడు లుబ్ధునిమీద. అవధాని అప్పటికే లొంగక సౌజన్యారావనేచింతకొమ్మ పట్టుకొన్నాడు. కంటె పెట్టుతానని లుబ్ధు డొప్పుకోలేదు. రామప్ప తనపూచీపైని కరటకశాస్త్రినిరోధమువల్ల ఒప్పుకొన్నాడు. పెళ్లిసమయమున తానుదగ్గరనుంటాడు గనుక ఏదో మాయచేసి కంటె అంకించుకొందా మనుకొన్నాడు. ఈసుట్టునెరిగి కరటకశాస్త్రి పంతులుకంట్లో దుమ్ముపోసినాడు- అర్థనష్టమేకాకుండా అవమానము పాలైన పంతులు లుబ్ధుని చిక్కులలో పడవేయవలెనని పన్నాగము పన్నినాడు కాని ఫలము లేకపోయింది!

లుబ్ధుని ప్రకృతావస్థ చూసి జాలిపడినవానివలె నటించి గిరీశం సాయముచేయవచ్చి "నీవూ, నీకూతురికీ, ఉరిశిక్ష తప్పదు, ఉత్తరక్రియలకు తగినఏర్పాటు చేసుకో, నన్ను పెంచుకొంటివా నీచిక్కులు విడ తీస్తాను" అని ప్రాధేయపడెను కాని లుబ్ధు డొప్పుకో లేదు; పోనీ Power of attorney ఇమ్మన్నాడు, అందుకూ లుబ్ధుడు "ససేమిరా" అన్నాడు.

ఇతనికి దయ్యమంటే తగనిభయము; ఎవరైనా ఏదైనా అనుమానముపెట్టితే ఇతనికి కాళ్లూచేతులూ ఆడవు. "గుంటూరుశాస్త్రి ఏదోమోసముచేసినాడు కను కనే గొబ్బున దాటినాడు; నీకిచ్చినపిల్ల రెండోపెళ్లి పిల్ల అయిఉంటుంది" అని రామప్ప కోపావేశాన అంటే ఆమాటలు అవధానిగుండెలో నాటినవి. అదే ధోరణిలో పడపముచేత పీడకలలు వచ్చేవి, తానుపెళ్లా డినపిల్ల మొదటిమగడు భూతమై తనగొంతు నొక్కు తూన్నాడనీ, మంచముపైనుండి దిగువకు తోసివేస్తు న్నాడనీ కేకలు వేస్తూండేవాడు- అతనికూతు రెంత ధైర్యముచెప్పినా వినక తనకొత్తభార్య నింటినుండి తరిమితేనేకాని తన కాబ్రహ్మరాక్షసిబాధ తీరదని మొరపెట్టినాడు. "భూతవైద్యుని పిలువనా?" అని కూతు రడిగితే వాడు డబ్బడుగునని వెరచి వద్దన్నాడు. బాధ ఎంతైనా భరిస్తాడుకాని పైసాఖర్చు కొప్పడు. తానుతినడు, ఒకరికి పెట్టడు. ఈబాధ నిరగడయ్యే సాధనము తోచలేదు, పైపెచ్చు మాయసుబ్బి తాను రెండోపెళ్లిపిల్లనని చెప్పి ఒరిసినపుండుపై ఉప్పు జల్లి నది. తరువాత తండ్రికూతుళ్లు తన్నేసరికి దెబ్బలు తిన లేక అది అదృశ్యమయింది.

అంతట అది చచ్చిందని నిశ్చయించి "నీవు పెళ్లాడినముండ దయ్యమయిందని పూజారిగవరయ్య అన్నాడు. కాబట్టి నీకూతురూ, నీవూ దాన్ని చంపి నారు అని రామప్ప అన్నాడు. ఇదే ఖూనీకేసుకి బీజము. కేసు కమాపుకాదు; పోలీసువాళ్లూ, అధికార్లూ రామప్పపక్షమువాళ్లు. గవరయ్యా, పోలీసెట్టి లుబ్ధుని పక్షాన సాక్ష్యమిస్తారో ఇవ్వరో? దొంగసాక్ష్యము పొందుపరిస్తేనేకాని కేసు పోదు. గంపంతబలగమున్నా లుబ్ధునికి కష్టకాలమున సాయపడేవా ళ్లెవరూ లేరు. ఈ సందర్భములో గతిము స్మృతికివచ్చింది. నిరాధారుడూ, నిస్సహాయుడు, ఏకాకి అయినలుబ్ధుడు నిరాశాపరవ శుడై కూతురిని అమ్మినందుకు, వయస్సుమీరిన తరువాత తాను వివాహప్రయత్నము చేసినందుకు, మాళయైన రామప్పను నమ్మి గోతిలోపడినందుకూ పశ్చాత్తాపపడి, కూతురిని వితంతుశరణాలయమునకు పంపి తాను కాశీ వాసము చేయడానికి నిశ్చయించుకొన్నాడు. చూసి నారా దుష్ప్రవృత్తి పరిణామము. స్వార్థప్రవృత్తి ఆదర్శముగా ఎంచినవారిచరితము ఈలాగే దుఃఖ భాజన మాతుంది. అగ్నిహోత్రునికివలెనే ఇతనికీ కూతురుడుసురు తగిలింది. మీనాక్షి పసిపిల్లగానున్న ప్పుడే ముదుకాళ్లముసలికి దానినమ్మి ధనమార్జించి నాడు. అత డామెయెడ నొనర్చిననేరమును కాస్త పరిశీలింతాము.

హిందూశాస్త్రములప్రకారము ప్రతివ్యక్తీ ధర్మ, అర్థ, కామ, మోక్షములకై పాటుపడడమే కాకుండా తన సంతానముకూడా ఈచతుర్విధ పురుషార్థములకై పాటు పడుటకు తగినపరిస్థితులు కల్పించవలెను. సంతానము నకు యథాయోగ్యముగా తనశక్తికొద్ది విద్యాబుద్ధులు చెప్పించి వాళ్లు పెద్దవాళ్లయినతరువాత కూటికీ గుడ్డకీ లోటులేకుండా ఉత్తమమార్గచరులై కీర్తిని సంపాదించి సుఖించునట్టి ఏర్పాటు కావించవలెను. శుల్కవివాహ ములు చేసినపిల్లలకు సుఖము సున్న. ఈమూజోడూసరి పడ్డదంపతులు బిచ్చమెత్తి జీవించినా సుఖించగలరు. ఇరవైయేళ్లభార్యకు అరవైయేళ్లభర్త సంప్రాప్తమవుతే ఆమె కేమిసుఖము కలుగగలదు? వయస్సు విషమ మైతే వర్తన విషమము, ఆశలు, ఆచరణములు, ఆదర్శములు విషమములే. పెళ్లిచేసేటప్పుడు ప్రాయము, రూపము, మందు చూసి అవి తగిఉంటే తక్కినవిష యాలు ఆలోచించవలెను. చేతులారి ముక్కుపచ్చ లారనిదానిని ముసలివానికి కట్టిపెట్టి దానికి వైధవ్యము సంప్రాప్తమైతే దానిప్రారబ్ధ మనడము న్యాయమా?

మధురమైన విటమిన్ ఆహారము

మాల్టుసారమును, కాంతివంతమైన పాలక్రొవ్వును ఏ. బి. సి. డి. విటమినులు విరివిగాగల యితర పదార్థములును, యిందు మిళితమైయున్నవి.

అమూల్యమైనది

ఎదిగేపిల్లలకు ఆరోగ్యము నిచ్చుటలోను, దంతములను, ఎముకలను చక్కగా నిర్మించుట యందును, అసమానమైనది.

రేయాల్టు

కృంగి కృశించెడివారికిని, పాండురోగమునకును, సామాన్య దుర్బలత్వమునకును, గర్భిణి సమయమందును, ప్రసవానంతరమును సరియైన పోషణ నొసగుటకును ఉపయోగించును.

Bengal Chemical &

Pharmaceutical Works, Ltd.,

CALCUTTTA.

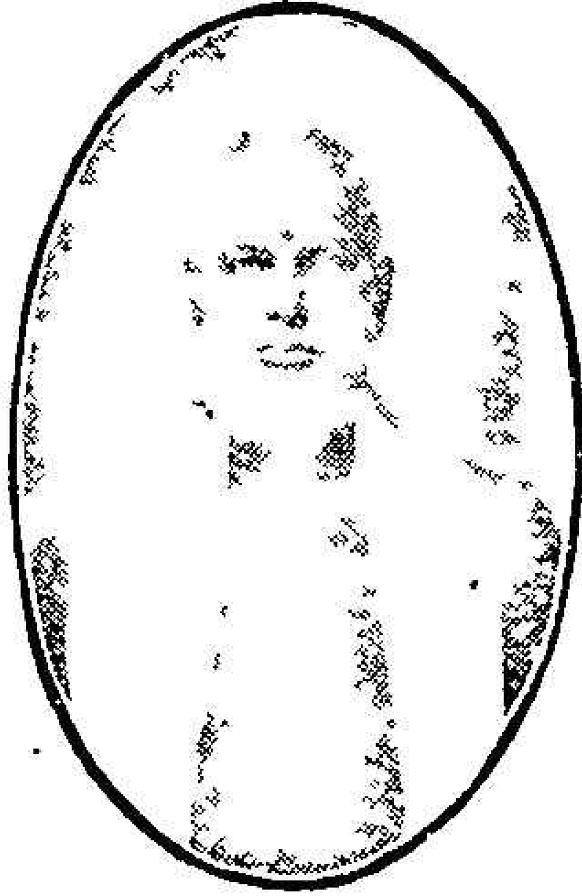
మద్రాసుస్టాకిస్టులు:—యస్. దేశాయిగౌండర్, బందరువీధి,

చిల్లరప్రదర్శనశాల:—చైనాబజార్ రోడ్డు, రాజుగారి ప్రతిమకు యెదురుగా.

తంతివిలాసము : "లీవర్ క్యూర్" టెలిఫోను నెం. 8139.

దీని మాదిరి మందులను చూచి మోసపోకుడు.

లీవర్ అండు స్ప్లీన్ (కడుపులో బల్ల) వ్యాధులకు

డాక్టరు జమ్మి వెంకటరమణయ్యగారి అమోఘమైన ఔషధములు

శిశువులకు గలుగు అన్నివిధములైన లీవర్ అండు స్ప్లీన్ వ్యాధులను రానీయకుండుటకును, చికిత్స చేయుటకును ప్రత్యేకౌషధము.

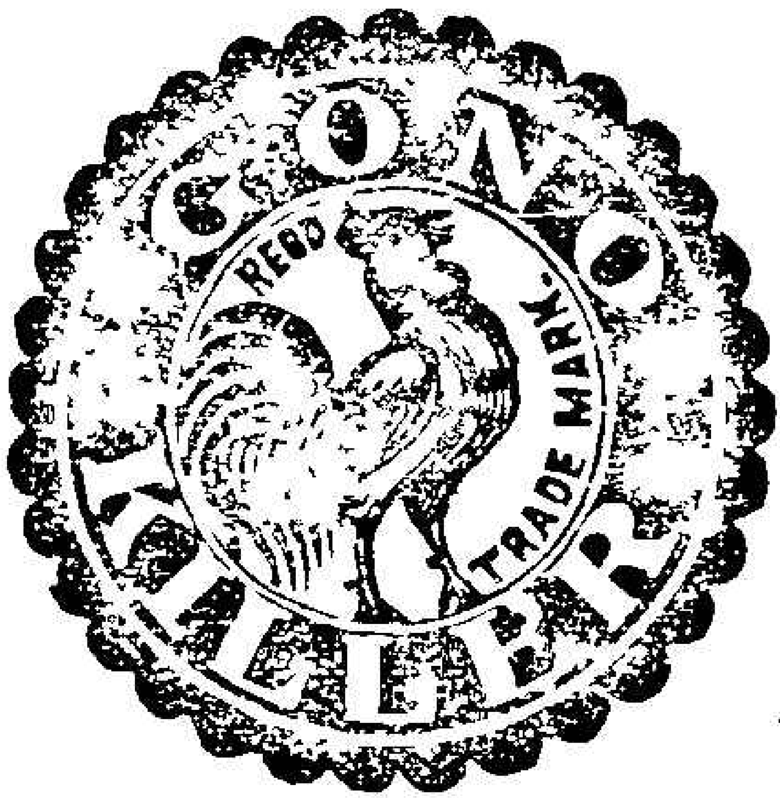
ప్రముఖులగు వైద్యులచే పరీక్షింపబడినది.

డాక్టర్ జమ్మి వెంకటరమణయ్య,

లీవర్ అండు స్ప్లీన్ స్పెషలిస్టు, నెం. 8, శాలైవీధి, మైలాపూరు, మదరాసు.

చిరకాలమునుండి బాధించుచున్న మూత్రవ్యాధులకు శగ (గనేరియా) వ్యాధికిని క్రొత్తగా కనిపెట్టబడిన దివ్యౌషధము

గనోకిల్లర్ (రిజిష్టర్డు)

ఈ యౌషధము ఇంగ్లీషుమందులను దేశీయఔషధములను పుచ్చుకొనినను గుణము కలుగనియెడలను, యింజక్షనులవలనను వాక్సినులవలననుగూడ లాభము లేకపోయినయెడలను కడపటిప్రయత్నముగా మా గనోకిల్లరునుగూడ పుచ్చుకొని చూడుడు. పెక్కు యేండ్లనుండియున్నను లేక క్రొత్తగా కలిగినను ఏరకము శగ సంకటమైనను మరెట్టి మూత్రవ్యాధులనైనను స్త్రీలకైనను పురుషులకైనను గనోకిల్లరు తప్పక కుదుర్చును. మూత్రము ఝూరీగా వెడలును. మూత్రముపోవుచున్నపుడును కలుగుమంట తగ్గిపోవును. మూత్రనాళమునందలి వాపు తీసిపోవును. శగవ్యాధి (గనోకోకసు) వలన మూత్రము బొట్లుగా పడుట, మేహరోగమువలన మూత్రద్వారమునుండిపోవు తెలుపు, మూత్రద్వారముయొక్క వాపు, మూత్రద్వారముయొక్క మట్టువుండు పోకయొక్క వాపు, మూత్రాశయముయొక్క వాపు లేక మూత్రతిత్తియొక్క వాపు, నరములజబ్బు, మున్నగు వ్యాధులన్నియును స్త్రీలకును పురుషులకునుగూడ గనోకిల్లరువలన కుదురును. వీర్యము (సెమను) పోవుట, మూత్రవ్యాధులు మున్నగునవిగూడ దీనివలన కుదురును. ౬0 మాత్రలుగల సీసా ఖరీదు రు. 3-0-0.

వి. పీ. చార్జీ ప్రత్యేకము. అడ్రసు :— డాక్టరు డి. యన్. జస్సాని, గిర్‌గాను వెనుకరోడ్డు, బొంబాయి, 4.

Dr. D. N. JASANI, Girgaon Back Road, Bombay, 4.

Madras Agents :—Messrs. DADHA & Co , 52, Nainiappa Naick St., P. T. Madras.

పరిణోడు కూర్చినపిమ్మట ఇట్టిది ప్రాప్తిస్తే హానికర్మమనవచ్చును. తలిదండ్రులకంటె హితచింతకులు ఉండరనికదా పిల్లలలాలనపాలనములభారము పితరులపైని పడుతున్నది. ఈబాధ్యత వాళ్లు తగినరీతిని నిర్వహించకుంటే నేరముచేసినవాళ్లు వారే అవుతారు. నాపిల్లలను నాయిష్టమువచ్చినట్లు పెంచుతాను; నన్నడ్డేవాళ్లెవరని పట్టుబట్టితే అందువల్ల కలిగేనష్టమునకు కారకులెవరు? నాసొమ్ము నేను పాడుచేసుకొంటాను, నన్నడిగేవాళ్లెవరంటే దానివల్ల నష్టపోవువాళ్లు లేకుంటే ఎవరూ ఏమీ అనరు. నాయిల్లు నేను తగులబెట్టుకొంటానంటే ఇరుగుపొరుగువాళ్లు ఊరకుండరు. నాపశువిది, దీనికాలు విరుగకొట్టతానని బహిరంగముగా అంటే జంతురక్షణసంఘమువారు (S. P. C. A) శిక్షించితీరుతారు. శుల్కవివాహాలు చేసి పిల్లలను పాడుచేసేతల్లిదండ్రులను దండించేధార్మికులు లేరు. సంఘమే అట్టిపనిని చేయవలెను. ఊరూర సభాపతు లున్నారు. కాని వాళ్లు చేతకానివాళ్లు; సంభావన పుచ్చుకోవడము తప్ప సంఘసుఖము గంగలోకలిసినా వాళ్లు నోరెత్తలేరు. సంపన్నగృహస్థులు ఉదాసీను లవుతున్నారు, కాబట్టి ధనాశాప్రేరితులై తల్లిదండ్రులు పిల్లలను తమచిత్తమువచ్చినవాళ్లకిస్తున్నారు. సంతానము సుఖించుటకు తగినకార్యములు చేయడానికి పితరులు బాధ్యులుగాని ధనాశమూలానకాని మాటపట్టింపులమూలానకాని కూతుళ్లకాపురములు కూలవేసేవాళ్లు తప్పకుండా దండ్యాలు. కూతుళ్లకు యావజ్జీవబ్రహ్మచర్యము దాస్యమున్నూ నిర్బంధించినతండ్రులు రాక్షసులుకాని మానవులుకారు. "పాపము పెరిగితే ఫలము ఇహమందే అనుభవించబడునన్న" మహావాక్యమునకు లుబ్ధుడే గొప్పదృష్టాంతము.

(సశేషము)

కుత్తాలము జలపాతము —యస్. శంకర సుబ్రహ్మణ్యము.

పేరు

ఏలేశ్వరపు కృష్ణమూర్తి, బి. ఏ., బి. యల్.,

లోకంలో ఏ మూలకు చేరుకున్నా పేరడగని ప్రాంతం అంటూ లేదు. మరీ మొగమాటస్థులు పేర డగకుండా ఎక్కడో చూచినట్టుందని చుట్టరికం కలుపుతారు. కొందరు మన చేతులో పుస్తకం వుంటే, దాంటో మనపేరుంటే ఎల్లాగు తెలుస్తుంది కదా అని అదేం గ్రంథం అండీ అని నిలవేస్తారు. బంగారు పతాకాల్ని ధరించే వారి పేరుని మెరుగే మింగివేయడం బట్టి సందేహం అట్టే వుంటుంది. ఇంటిముందు తెల్ల క్షురాల నల్లబల్లలు తగిలించుకున్నవారు యీ విషయంలో ధన్యులు. ఇటు జపానో, అటు జినీవావో ఎగుమతీ అయినా మన పేరు మనదే. పేరెట్టి పిలుచుకోవడం పరిచయానికి మూలం. అదిగాక, మనపేరు పెట్టి పిలుస్తేనే గాని మనం ఓయనం. అందుచేత వ్యక్తిని వివరించడానికి పే రోసాధనం. సాధనం అంటే పెడచెవిని పెట్టే వారుంటారని, మనలో యిదో సంస్కారం. నల్లకోటని, ఎర్రరుమాలని, చాలా సాధనాలు వున్నా, పేరులో ఆ మనిషి అంగీకారము కూడా వుంటుంది. కొంటి కథల్లో వుళ్లక్కి అని ఎవరో వున్నా, వాడికీ పేరుంది. నవలలలో పేరు చెపుతే చెమక్కు లేదని చామన చాయవాడు, చంపకు చారెడేసి కన్నుల వాడు, చలికిలపడు వాడని ప్రారంభిస్తారు. ఒక్కొక్క సందర్భంలో యింత అనామధేయుడు యీ కథానాయకు. డెందు కయాడో అనిపించ గలదు. పూర్వం నుంచి అనామికకు పేరుంది. సందేహం లేకుండా కవి ప్రక్కనున్నాడు:

పురా కవీనాం గణనాప్రసంగే
కనిష్ఠికాధిష్ఠితకాళిదాసా,
అద్యాపి తత్తుల్య కవే రభావా
దనామికా సార్థవతీ బభూవ.

అని. మనిషికి పుట్టక ముందే పేరుండదు. అయినా ముందర నుంచి దూరం ఆలోచించి కొడుకుపేరు సోమలింగం అనేవారు లేకపోరు. వారికి ప్రాయశ్చిత్తం మన చేతిలో లేదు. బ్రతికిన రెండురోజులు పేరు నీడలాగు మనిషిని అంటివుంటుంది. కష్టపడే రోజుల్లో పేరుండదని లోకులన్నా పేరే మిత్రునివలె తోడుపడుతుంది. తర్వాత మనిషిచచ్చినా, పేరే మిగిలేది. మనిషిలో లేని జీవం పేరులో వుంటుంది. ఈవిషయం తెలుసుకున్న ఒక పెద్దమనిషి నేను కూడ పేరుతో పుట్టి కట్టుకుని ప్రేళ్లాడుతే ఎంతబాగుండేదో అని రాగం పెట్టడం మొదలుపెట్టినాడు. కాని అది సాధ్యంకాదు. పేరు, ప్రతిష్ఠ తను ఏడవడంతో నిలిచేవికావు. ఒరులు ఏడ్చినంత మాత్రమున పోయేవికావు. ఇంతకు వచ్చిన పేరు చచ్చినా పోదు. అపవాద అట్టే వుంటుంది. పెద్ద పేర్లల్లో చిన్నతనం వుంది. చిన్నపేర్లల్లో పెత్తనం వుంది. పేరుకి పేదరికం లేదు. అందుకనే తలోపేరు పెట్టుకున్నా చాలాపేర్లు అట్టే వున్నాయి. పేరు నోటి నుంచి నోటికి ప్రాకిపోతుంది.

దేవుడు అనంతమైన జగత్తును సృష్టించినపుడు, అతని కోపేరు మానవుడు వుంచడం సహజం. శతనామాలు, సహస్రనామాలు, తోచకనుగాని ఎందుకండీ అని ఒక మతం వుంది. ధాతపని ఆదినే ముగిసింది. ఇక అతని స్మరణ ఎందుకనేవారున్నారు. అల్లా అంటే కళ్లుపోతాయి. బ్రహ్మసమాజంలో చేరమనే వారున్నారు. ఏది ఎల్లాగున్నా, దేవునికి పేర్లతో పనిలేదు. మానవుడికే పేర్లు ప్రధానం. అందుచేత ప్రపంచంలో ప్రతిదానికి పేరుంది. రాయి దగ్గర నుంచి రాజుదాకా అన్నీ పేర్లే. మరచి పోకుండా మతంనుంచి మందు బుడ్డిదాకా చీటీ లమిరాయి. వాడగా వాడగా వస్తువులకు వాటి పేర్లు స్థిరపడ్డాయి. దేశం, మార్చినా, భాష మారినా, వస్తువులకు పేరు మారును. అందుకనే నిఘంటువులు చాలావున్నాయి.

ప్రతి ఆసామీకీ ఒక పేరు వాళ్ల వాళ్లు పుట్టడం తడువుగా, సంప్రదాయం కొద్దీ, వీలైనంతత్వరలో, శక్తి కొద్దీ, మంచి అభిప్రాయంతో బ్రతికి నాలుగు

కాలాల పాటు బాగుండాలని పెడతారు. ఓ పేరు వెయ్యేళ్లే మొదలవాలని దీవించుతారు. ఆ పేరు మోటని తోచీ, మన స్వతంత్రం నలుగురికి నాలుగు నూలల తెలియనీ, అని చాలా చదువుకున్న వారు డబ్బిచ్చి గెజెటులో పేరు మార్చుకుంటారు. బలువుగా వుంటే బలువు తగ్గించుకుంటారు గాని వారూ పేరు వద్దన లేదు. మనలో దేవుడి పేర్లు పెట్టడం మామూలు. మొక్కుకుంటే ఆదేవత పేరు పెడతారు. దెయ్యమై పీడిస్తే ఆమనిషి పేరు రివాజు. ఇక తాత పేరో, ముత్తవ తల్లి పేరో తప్పనిసరి. పిల్లలు నిలవకపోతే ఒక పేరు. ఇక ఏదీ కనబడకపోతే ఆకు అలం పేర్లు పెడతారు. స్ఫురిస్తే పుణ్యపురుషుల పేర్లు పెడతారు. కేశవనామాలు నోటికి వచ్చినవే కదా. ఉపాసన వుంటే ఆ వేలుపు పేరు పిల్లలకి వరప్రసాదం క్రింద అందచేస్తారు. పురాణ గాథల్లో పేర్లు మరీ పొదుపుగా వాడుతారు. కాలం ధర్మాన్ని హరిశ్చంద్రులకి నిజంమీద ధ్యానం లేదు. సీతాదేవులున్నా వనవాసం లేదు. ఆంజనేయులకు లంకావహనం లేదు. అన్నీ కొత్తదారులు. నామకరణమప్పుడు వ్యాకరణం అదీ చూడకుండా పేర్లు పెడతారని ఒకరు కోపం తెచ్చుకున్నారు. వ్యాకరణంమాట దేవుడెరుగును. మీ పేరుకి వర్ణక్రమం చాలాకష్టం అని మొర ఒకమూల. ఈమధ్య దేశంలో కలిగిన అలజడికి ఇదిగో స్వరాజ్యం వచ్చింది అని ఒకాయన ఎలుగెత్తి అపరిమితానందంతో అంటూంటే అది వాళ్ల చిన్నపిల్ల పేరని కడకు తేలింది. కొందరి జీవితం అంతా పేర్లు వెతకడంతోనే సరి. భారసాల వారికి క్రొత్త. నవలలు, కథలు, నాటకాలు వ్రాసే మహాత్ములకు యీ అవస్థ. ఒక్కొక్కరింట్లో సాలీనా భారసాల. ఈ మధ్య పల్లెటూళ్లోను పూంటకూళ్లమ్మ పేరు బాగా వెలిసింది. రాను రాను కాలం చెడిపోయిందర్రా, సోముదేమప్ప పేరు చూద్దామన్నా కనబడడం లేదు. కాటకం మరీ ముంచిపోతోందని ఒక అవ్వగారు కంట తడిపెట్టారు. గిరీశం పేరు మరి చూడలేదని ఒకరు వగిచారు. గిరీశాన్నే చూడడం పడింది కాదని ఒకరు విచారించారు. వారింట్లో అదేం దురంతం, భారసాలచేసుకోకపోవడం అని పొరుగింటి చర్చ. వచ్చేది ప్రళయం, తొందరగా పేర్పెట్టండోయ్, బరి మీద అందరిని మేపుకు కూర్చునేందుకు రోజులు కావు అని ఒకరిసంత. ఏవిధముగానైనా, బొడ్డుకోసి పేర్లు పెడుతున్నారు. బాజావాయించి, వుంగరంతో బియ్యంలో వ్రాస్తే యేమి, చడీచప్పుడు కాకుండా చెర్చిలో బాప్టిసమ్ చేస్తేనేమి, ఏదీలేకపోతే మనకు యింతే దేవుడిచ్చాడని ఏచెట్టుక్రిందో ఓ పేరనుకుంటే యేమి? నామకరణం అవుతోంది. మొత్తంమీద మన అనుమతిమీద మన పేరు మనకు రావడంలేదు. మన్ని ఆలోచించి పెట్టడానికి చిన్నతనం. కొందరికి పొరుగూళ్లలోను, మరీ కొన్ని పేటల్లోను, వద్దు మొర్రో అన్నా చాలా పేర్లు తటస్థపడుతాయి. ఇల్లావుండడం ఎంతటివారు అడ్డలేరు కాబట్టి సహజం అని, మనం ఓ సమాధానానికి వచ్చి ప్రతి మనిషికి అధమం ఒక పేరు వుంటుంది అందం.

సాధారణంగా యింటిపేరు, మనిషిపేరు రెండుంటాయి. దేశం ఏలే దొరల్లోను వుంది యీావిశేషం. కొందరు తమ పేరుముందు గ్రామంపేరు ధరిస్తారు. మరీ అరవలైతే, తండ్రిపేరు ముందుపెట్టి పితృభక్తిని ప్రకటిస్తారు. కొందరు దైవభక్తిపరులు ఏదో తోచినపేరు పెట్టుకుంటారు. అందులో మాత్రం దేవుడు చావలేదాని. కొన్ని ప్రాంతాల్లో కొన్నిపేర్లకు ఎక్కువ చలామణీ. కొన్ని పేర్లకు అంతా చేతులు చాస్తారు; ఓట్లకు మల్లే. అప్పడిది విశాఖపట్నం; వెంకడిది తిరుపతి; జగ్గడిది ఓఢ్రదేశ ప్రాంతం; నర్సడిది అంతర్వేదిదగ్గర; నటరాజుడ చిదంబరం; చిదంబరం అని ఓ పేరుంది; విశ్వనాథుడిది కాశీ; రామనాథుడిది రామేశ్వరం—అల్లా పేర్లు వాడుతారు. ఒకే శబ్దానికి చిలవలుపలవలు పెట్టడంతో పేరు మారుతుంది. ఒక్క రామశబ్దం ఎన్నివిధాలగా పేరులో యిముడుతుందో చూద్దాం. రామను, రామస్వామి, రామానుజం, రామమూర్తి, రామేశం, రామలింగ, రామదాసు, రామచంద్ర—మొదలగునవి,

యితరములు వూహ్యములు. పేర్లకి వుత్పత్తి యిల్లాగే. మరో విషయం. పేర్లకి వర్ణం వుంది. కులం వుంది. తెగ వుంది. మతం వుంది. ఈ విషయం ఆలకిస్తే పేరులో చివర ధ్వనిస్తుంది. ఆత్మగౌరవసంస్థవారు యీ తుదిముక్కని కోయంబత్తూరులో వదిలారుట. కాశీలో కాదు. వారు తరించారు; యితరులు ధన్యులైనారు. ఎన్నిమాయలుచేసినా, కొందరిపేర్లకి ముందు బరువెక్కువ. కొన్నిటికి వెనుక బరువెక్కువ. పేర్లకు హాని కలుగకుండా కాయడానికి ముందువెనుక కవచం లాంటి కరుకు బిరుదులుంటాయి. లోగడ ఒకాయన్ని, ఏమండీ, యింత పనిచేశారు, మీపేరు మరీ దిసమొలగా వుంది అంటే మాకేంలోటు, నాడు వుంటే నవాబు సాహేబు, అన్నం వుంటే అమీరు సాహేబు, బీద పడితే ఫకీరు సాహేబు, చస్తే పీరుసాహేబు అన్నట్టు, ఎంచి చూస్తే ఏవిధానా గొప్పపేరు అన్నాడు. అతడాగీతాసారం చాలా కష్టం మీదే సంపాదించాడు. నాగరికంతో పేర్లు పొడిగించడం ఒకప్రక్క, తెగగొట్టడం ఒక ప్రక్క పంతంమీద జరుగుతున్నాయా అనిపించగలదు. ఒకరు పుట్టినప్పటినుంచి, కొంచెం కొంచెంగా పేరు, చేగోడీ అనే భావంతో, నములుతూ వచ్చేసరికి, పాపం, చచ్చేసరికి మిగల లేదుట. దాంతో ఫలానా వారు పోయారని పత్రికా విలేఖరికి కబురందచేయడంకూడా పడలేదుట. ఫోటో మాత్రం వేసి వూరుకున్నారు. క్రింద పేరు మ్రింగిన పెద్దలని సంపాదకులు సూచించారు. ఆయనే బ్రతికి వుంటే అదీ నయమే ఒక విధాన అనేవాడు. కాని బ్రతికి వుంటేను, పేరు వున్నది వున్నట్టు వుంచుకుంటేను యింత గొడవ జరిగి వుండదు. కాని అతడు కీడెంచ లేదు. మరొకరికి పేర్లు మార్చడం అనేది వంట్లో జబ్బు క్రింద ప్రవేశించింది. ఆయనకు ఎవరుచెప్పినా వినకూడదనే జబ్బు అదివరకునుంచి వుందిట. పాపం దానితో ఆయన కీర్తిశేషులైన సమయానికి కోటిపేర్లు, ఎవరుపోయారనే సందేహం, శవం మిగిలాయట. ముక్కుకు సూటిగా పనిచేయడం ఆదర్శంగా పెట్టుకున్న న్యాయస్థానాల్లో వీరు వీరు వారు వారు అని రుజువుచేసేసరికి బ్రహ్మాంతవాణ్ణి క్రింద పెట్టడం అవుతుంది. ప్లెయింట్లలో పేర్లు ముఖ్యం. ప్లెయింటులో పేరు సరిగా పేర్కొ లేదనే పట్టింపుమీద ప్రీవీ కౌన్సిల్ దాకా డేకించి, పదివేలకు పైగా ఖర్చుచేసిన పౌరుషవంతులున్నారు. పేరులో వుంది యీ మహత్యం.

పేరంటే మరీ మనిషిముఖంమీద వ్రాసివుండదు. ఎక్కడో తిమ్మన్నసంగతి మనం చెప్పలేం గాని. అప్పుడప్పుడు గోడలెక్కుతుంది మసిబొగ్గ ధర్మాన్ని. మనిషిని చూడగానే కనబడదు. ఎవరిపేరు వారు వుచ్చరించడం వుండదు. వ్రాయడం వుంటుంది. ఆ మనిషిని అడిగితేనే గాని మాట్లాడుతోంటే వినబడదు. ఆ పేరు మనం ఆలకిస్తే వింటూంటాం. ఇంకో రెండుమాట్లు వింటే పోలుస్తూంటాం. మళ్లీ ఆ మనిషినిగురించి చెప్పేటపుడు ప్రయోగిస్తాం. అందుచేత ఒకరిని గురించి ముందుగా పిలవడానికి, వెనకాల తిట్టడానికి వుపయోగింప బడే ధాతువు పేరు. ఫలానా వారిని గురించి యీ తంతు అని నిరూపించడానికి పేరు వీలుకలుగ జేస్తుంది. పేరును బోలిన పేర్లున్నా, తక్కువ. చేంతాళ్లలాంటివి; నోరుపట్టనివి; గ్రుక్కతిరగనివి; గుండెఝల్లుమనిపించేవి; చెవులు మూసుగునేంటివి; నోరునొక్కుసేవి; దడ పుట్టించేవి; కోపం తెప్పించేవి; శ్రవణానందంగా వుండేవి; కరువుతీర్చేవి; కానుకలొసగేవి; కంఠం ఎత్తిపాడేవి: ప్లేటెక్కి కూర్చునేవి; వీణవాయించేవి; తాళం వేసేవి; తెయ్యిమని నాట్యం సలిపేవి; కయ్యానికి కాలుదువ్వేవి; పేర్లున్నాయి. పొగలు మనిషి కాని రాత్రి మనిషికాడనిపించేవి గలవు. విద్వాంసు డంటే అతన్నే వేలేసి మణవాలని పించేవి వున్నాయి. ఛీఛీ వట్టి పశువండీ అనజేసే వున్నాయి. కొన్ని పేర్లు తోసేసినా లోకంలో మిగిలాయి. కోపానికి విశ్వామిత్రుడు, దానానికి శిబి కర్ణ దధీచులు, నిజానికి మరొకరు. ఇల్లాగు ధనానికి, ధర్మానికి, త్యాగానికి, సత్యానికి, పౌరుషానికి, చాదస్తానికి, వికటానికి విన్న పేరు వినకుండా ఎందుకోందుకు పేర్లు

వింటాం. ఒక పేరువున్న వాడుక యింకో పేరుకీ లేదు. స్మరింపబడే పేర్లు కొన్ని. ఉచ్చరింపబడేవి కొన్ని. స్మారకంపోగొట్టేవి; తలచుకొనేవి; ప్రేమించేవి; తాపం కలుగజేసేవి; పకపకనవ్వించేవి; పరువు పోగొట్టేవి; పరమాత్మనితెలిపేవి, గడబిడపేర్లు, ముద్దు పేర్లు, నాజూకుపేర్లు, మోటుపేర్లు, సగం తెగిన మొండి పేర్లు, కాసుల పేరులు, వరహాలపేరులు—చాలా చెవి సోకుతాయి. పేరులోనేవుంది ప్రభ. మరోవిషయం. ఎవరిపేరు వారు చెప్పుకోడం పాశ్చాత్యులు తల కొట్టేసినట్టు భావిస్తారు. మరీ అవతలమనిషి పెంకి ఘటం అనిపించి పట్టింపులకు పోతే మేము ఫలానా అని మీరు వినేవుంటారు అని చెప్పుకోడం తటస్థిస్తుంది. మనలో పెళ్లిలో పేరు చెప్పించడం అంటూ ఒక ముచ్చట. అంతా బిలబిల లాడుతూ మూగుతారు. దంపతులచేత ఒక యుగానికి ఒకరి పేరు ఒకరిచేత చెప్పిస్తారు. ఇక పెళ్లాడాక మన దేశంలో సాధ్వీమణులు భర్తపేరు పైకి చెప్పరు. లేని సిగ్గు తెచ్చుకుంటారు. ప్రేమజాబులలో వ్రాయగలుగుదురు. పలుకలేరు. ఇప్పుడిప్పుడు క్రొత్తచదువులొచ్చాక తెగేసి ఇతడు నాభర్త అన్న రీత్యా మాట్లాడడం అలవాటు చేసుకుంటున్నారు. హక్కులకొరకు హుంకారములు చేయుచున్నారు. భర్తకెన్నిహక్కులున్నాయో, నాకు అన్నేహక్కులున్నాయి, మాఐక్యభావం లోకవిదితం ఎల్లాగు అవడం అని భర్తపేరు తమపేరు చివర వ్రాసుకునేనారీమణులున్నారు. పేరులో వుంది ప్రేమ. భర్తను వెనుకకు మోటతనముగా గెంటరాదనియు, ముందునకే సరసముగ తోయవలయుననియు ఒక అభిప్రాయమున్నది. మాకే ఎక్కువహక్కులున్నాయని తలచు సోదరీమణులు భర్తపేరు తల పెట్టరు. సారముగ గెంటివేయుదురు. అంటరానితనము అభినయింతురు. అంతా తమపేరే అని వారు తలచుటయు సరియే అగును. పూర్వం ఒక సాధ్వీమణి భర్త సోముదమ్మమగడనే చుట్టుపట్ల వ్యవహరింపబడు వాడుట!

పేరునుగురించి యింతకమాయిషు వుంటూంటే ఓపేరుకోపేరు తభావతుని తారుమారవడం చాలా సులభం. కావాలని తారుమారుచెయ్యడం మరీ మరీ సులువు. సులువులు ప్రతినేరస్థుడు ఎరుగును. నేరమును చేయ నెంచిన ప్రతిమనిషికి నేరమును గురించి మొదట తలంపు కలుగుతుంది. ఆలోచన అధికమవుతుంది. చిత్తశాంతి పోతుంది. కృషి సల్పుతాడు అనుకున్న విషయమై. ఏదోవిధంగా దృఢనిశ్చయుడై ఆవేశపరవశుడవుతాడు. కృత్యమునకు గడుగుతాడు. నెరవేర్చువరకు నిదురపోడు. కలవరపడతాడు. నేరము చేయగానే ఆందోళన మనసునావరిస్తుంది. కడకు పశ్చాత్తాపం పొర్లి ప్రవహిస్తుంది. తగిన ప్రాయశ్చిత్తంకూడా జరుగుతుంది. లోకంలో అప్రయత్నంగా జరిగే నేరాలు తక్కువ. కలవరపాటులేక జరిగే నేరాలు తక్కువ. పశ్చాత్తాపం ఎంతటివారికోగాని రాకపోదు. ఏది ఎటులున్నను, ప్రాయశ్చిత్తంగట్టిగాచేయడానికిన్యాయస్థానములున్నవి. భయము లేదు. కారాగారాలు ఉరిస్తంభాలు, కొరడా దెబ్బలు, కఠినశిక్షలు, ద్వీపాంతరవాసాలు, జుల్మానాలు, ఆస్తిలాక్కోడాలు, నేరస్థుడికి సంభవించే శిక్షలు. కేవలం పేరుమార్చడం అని ఒక నేరం లేదు. కాని నేరాలు చేయడానికి నేరమునుద్దేశించి, నేరస్థుడు పేరు మార్చడం కలదు. నేరం చేసి పట్టుబడకుండా ఘుంపడానికి కూడా పేరుమారుస్తారు. తలుపులు మింగే వానికి అప్పడాలు లొటలొట!

సాధారణంగా ఒకే పేరున్నవారు ఒకే కుటుంబములో దాపరిస్తే చాలా చిక్కు ప్రశ్నలు బయలుదేరును. ఉత్తరాలు ఒకరివొకరు విప్పిచూడడం; మాది అనుకున్నాననడం; ఒకరనుకొని ఒకరిని పిలవడం; ఒకరనుకొని ఒకరికి తాంబూలాలు యివ్వడం, పుచ్చుకోడం జరుగకపోవు. నేరస్థులు లేనిపేరు వూహించి పెట్టుకుంటారు. లేకుంటే మోతుబరి దెవరిదైనా పేరు పెట్టుకొని, ఆమనిషికి తెలియకుండా సంచరిస్తారు. కుడితేనే తేలు, లేకుంటే కుమ్మరిపురుగు అనే వెర్రి నమ్మకం యీ యుగంలో చెల్లదు.

ఈ ప్రపంచం అంతా మాయఅనిన్నీ, మరీ విశాలమైన దనీ, చాలామంది పనిలేకుండా తిరగడానికి అవకాశం వుందనీ, తెలివితేటలు వృథాగా పోకుండా ప్రజల మీద ప్రయోగించేందుకు తగిన వసతులున్నాయని ఏదో యథాశక్తిని లాభం కొట్టేందుకు వీల్లున్నాయని బ్రతుకు తెరువు బాగా ఎరిగిన క్రొత్తరకం పుట్టింది. వారు మారుపేర్లంటే చెవి కోసుకుంటారు. వార్తాపత్రికల్లో పరారియైన లక్ష్మీకాంతం పార్థసారథి అనే మారు పేరుతో వున్నట్టు, పట్టుబడ్డట్టు విన్నాం. నేరము చేయడానికి నేర్పున్నవాడు నేరమును కప్పిపుచ్చుటకు ప్రయత్నిస్తాడు. గొప్ప నేరస్థులందరు నేరముచేయక ముందో, చేసేటపుడో, చేసినవెనుకో, మారుపేరుతో మసులుకోడం చరిత్రకు క్రొత్తకాదు. నేరస్థులకు మారు పేర్ల మీద దృష్టిపోతే పరిశోధకులకు నేరము పట్టుకో వాలని పంతం ప్రబలుతుంది. ఈపట్టుదల ఆంగ్లేయు లది. స్కాట్‌లండ్‌యార్డ్‌లో కనుక్కురారా అంటే కాల్చుకువచ్చే బుద్ధిమంతులున్నారు. వారు ఆవలిస్తే పేగు లన్నీ లెక్క పెట్టేందుకు బకధ్యానంచేస్తూంటారు. సందేహం ఏమాత్రం కలిగినా రాకపోకలు ఆకట్టుతారు. పుట్టు పూర్వోత్తరం త్రవ్వి కనుక్కుంటారు. పట్టు పడ్డపుడు నేరస్థునకే దిగ్గు మనిపిస్తుంది, అన్నా అని! నేరం జరుగకముందు జరుగకుండా కాపుదల, జరుగు నపుడు జరుగకుండా ఆపుదల, జరిగినవెనుక నేరస్థుని కనుగొనుటకు పట్టుదల పోలీసుశాఖకు అత్యవసరము. ఈ విషయం బాగా బుర్రలో ఎక్కితేగాని యీ శాఖలో ఎవరిని చేర్చరాదు. లండనుపోలీసుశాఖ పేరెన్నిక గాంచుటకు యిదే రహస్యం. దొంగపడిన ఆరునెలలకు వాకిట కుక్క బొయ్యిమనడంలో విశేషం లేదు.

నేరస్థుని పట్టుకోడం ఓ ప్రజ్ఞ. పేరుమార్చడం అనే రోగం బయలుదేరినపుడు నేరస్థుడికి చికిత్స ఎల్లాగు అనే ప్రశ్న పెద్దలు ముందు వేసుకున్నారు. మార్గాలు వెతికారు. ప్రతిమనిషికి పూరు, పేరు వొంటిమీద చెరిగిపోకుండా వాతలు పెడుతేనో, పచ్చపొడిపిస్తేనో యీ కాల్చుకు తినే వార్కి విన్నట్టుంది. పోల్చేందుకు వీలవుతుందేమో అని బుర్రలు కలేసి ఆలోచించారు. బుర్రలు కలవడానికని ప్రత్యేకం చేరితే, అభిప్రాయభేదం వుండకపోదు చూడండి. జూరర్‌లలాగు. ఏదో ప్రతివాడికి సంభావన ముట్టచెప్ప డం అసంభవం అనిపించింది. అమానుషం అనుకున్నారు. మారుపేర్లతోదగా హెచ్చిపోతే ఒకరికి అందులో ఒళ్లు మండి చొక్కాలు విప్పించండి అన్నాడు. ఈ వూహ మీద మెడికల్ పరీక్షలు ప్రారంభించారు. మరీ నేరం ఓ వృత్తిగా భావించి రాజుని తోసుకు తిరిగే వారికి అంగ బలం, అంగ లోపం, అంగవిహీనాలు, పుట్టు మచ్చలు, పచ్చపొడువులు, కాల్పుడు మచ్చలు, స్ఫోట కపు గంట్లూ, తదితర విషయములు బాగాచూచేటం దుకు పూనుకున్నారు. దీనితో నేరాలకి చాలామట్టుకు కిటుకు దొరకడం మొదలుపెట్టింది. నేరస్థుడు పరారి అయినపుడు పేరు, ఫోటో ప్రకటించి పట్టుకున్న వారికి బహుమతీ లిస్తారు. దొంగకు దొంగతనం మీద దృష్టి. డిటెక్టివ్‌కు నేరస్థునిమీద దృష్టి. లోకానికి వీరిద్దరి మీద దృష్టి. దొంగని దొంగే పట్టాలి. నేరా లలో చిక్కులు వీడాలంటే లోక జ్ఞానం కావాలి. విశేషదృష్టి వుండాలి గురుకుజశనులకున్నట్టు.

ఇంకొకరినని ఒక మనిషి వ్యవహరించడానికి తగిన కారణం వుండాలి. రాత్రో పగలో సరదా కోసం మారుపేరు ఎక్కడోగాని పెట్టుకోరు. మారు వేషం వెయ్యరు. మరీలాభం దొర్లిపోతూంటే వూరికే పోనివ్వడం ఎందుకని మారువేషం వేస్తారు. మారు పేరు పెట్టుకుంటారు. మేము ఫలానా అని క్రియ జరుపుతారు. ఇది నాటకంలో పాత్ర మార్చడం కాదు కాబట్టి ప్రమాదం అనిపించుకుంటుంది.

...ధవళధవళములగు జన్నిదములతోడ
గాశికా ముద్రయిడిన యుంగరముతోడ
శాంత రసమొలుక బ్రహ్మతేజంబుతోడ
బ్రవరుఁడయ్యె వియచ్చర ప్రవరుఁడపుడు!

పేరుమారినా, మనిషి మారినా క్రొత్తనాటకం వేసినట్టవుతుంది. మరో మారుమూల సవితిపోరు

...పట్టియాడె నారంభతో బ్రథమ రథ
ప్రియుడు నిలుమన్న నిలువక పెద్దరొదగ...

ఇల్లా చాలా కష్టాలున్నాయి.

ఇంతకు నేరానికి ముఖ్యం యితరుల మెత్తతనం. అశక్తత. నేరస్థుడు ఎక్కడ బుర్ర ఎరువు తెచ్చుకో తగ్గవారుంటారో పసికడతాడు. పట్నాలు, పల్లెలు కలియజూస్తాడు. మంచివేషం వేసి కథ అడ్డంగా తిరగకుండా కట్టివేస్తాడు. కోళ్ల బేరానకు వెళ్లి కోట కబుర్లడుగుతాడు. నగల కొట్లో బేరంచేస్తూ నగలు కాజేస్తాడు. మోటారు కదిలాకగాని మోసం బయట పడదు. నమ్మించి స్వామిద్రోహం చేస్తాడు. ఓ అర్ధరాత్రి మకాము వూళ్లోంచి ఎత్తేసి, యివ్వవలసిన వారికి మూడుపైసాలైనా గిట్ట నివ్వడు. గొప్ప గొప్ప వుద్యోగులతో బుజం కలిపి వారిని టోపీ వేయడం కలదు. ధనాగారాల్లో పద్దున్న వారి పేరట చెక్ ప్రసాదిస్తాడు. ఆటల్లోను, పేకాటల్లోను, కంట్లో దుమ్ముకొడతాడు. జూదం సాగిస్తాడు. ఆడవారితో పరిచయం కలుగజేసికొని, చల్లని మాటలుచెప్పి, మంచి చేసికొని డబ్బు వడుకుతాడు. వర్తకులతో భాగస్వామిగాచేరి, వారిపేరట అప్పు నిలిచేట్టు పని మెలకువగా చేస్తాడు. ఇల్లా ఎందుకో ఒకందుకు నేరస్థుడు పేరుమార్చడానికి మిష వుంటుంది. అందులో లాభం జనసామాన్యానికి తెలియదు. ఈ విషయం నిజం కాకపోతే నన్ను మారుపేరుపెట్టి పిలు అని ఒట్టుపెట్టుకుంటారు; మారుపేరు అసలే శిరచ్ఛేదం అని వారు భావించబట్టి! అడగని వారిదే పాపం అనే సోదరభావంతో ఎంతటి పేర్లకీ ఇదిగో అనడం న్యాయకళాశాలలో ఓసాంప్రదాయం. అల్లావల్లకాదు, కళ్లమందర పేరు కాగితంమీద వ్రాయవయ్యా పెద్దమనిషి అని కొన్నిచోట్ల అడిగి పుచ్చుకుంటారు. పరీక్షాధికారులకు పేర్లతో పనిలేదు; అంకెలు చాలనుకున్నారు. కాని వారూ కొన్ని పరీక్షలకు అంకెలు మారు గిట్టవు, పేరే నిలపమన్నారు. వారి మాటకేంగాని, పేర్లతో పోస్టుమన్‌కి ప్రాణ పోకట. ఎక్కే గుమ్మం దిగే గుమ్మం రోజు. వ్రాతగాళ్లల్లో మారు పేర్లు వుంటాయి. విమర్శకులు డొక్క బ్రద్దలు చేస్తారేమో అని; ప్రజాసామాన్యం పట్టుకొని వుతుకుతారేమో అని; భావాలు కాలానికి విపరీతంగావున్నాయని తమకే సందేహం తోచి; పోనీ యెందుకు పేచీ, మన కోచోట మంచి పేరుంది కనుకనా, గుట్టుగా పోనిద్దాం అని; విషయం మిగిలి పోకుండా తెలియజేశాము, మనం తొంగి చూడడం ఎందుకు ఘోషా అని; స్వోత్కృష్టనిరసన తెలుపడానికి; పేరు పైకి రాకుండా కప్పెట్టి డక్కామక్కాలకి మారు పేరు కాసుగుంటుందని ఒక అభిప్రాయం లేక పోలేదు. ఇల్లా మనుష్యుడే మారుపేర్లతో మునిగి తేలుతూంటే దేవుడు మారు పేర్లకి గునవడంలో ఆశ్చర్యం లేదు.

పేరు మార్చడంతో నేరం కప్పడిందని నేరస్థుడు సంతోషించడం పొరబాటు. తదితరములన్నీ మార్చడం అతని తరం కాదు. కుక్కవేషం వేసినా, మొరగకుండా వల్లకాదు. అలవాట్లు మారవు. మాటలో ధ్వని మారదు. సులోనాలు మారవు. చూపు మారదు. మచ్చలు మాసిపోవు. మోటతనం మారదు. కాని మారు పేరు పెట్టుగున్న నేరస్థుని పేరడగ గానే తట్టెడంత కోపం రావడం గలదు. మీకు దానితో జోక్యం ఏముంది అన్నట్టు చూస్తాడు. కొంచెం తటపటాయిస్తాడు. సంభాషణలో నీళ్లు నములుతాడు. వార్తా పత్రికల్లో తన నేరమును గురించి చర్య ఎల్లా జరుగుతున్నదీ వృత్తాంతం తెలిసికొనుటకు రోజూ దేవులాడుతాడు. ఆ వార్తలను కత్తిరించి జాగ్రత్తపరుస్తాడు. టోపీలోనో, మరోచోటో. దగ్గర పెద్దమనుష్యుల సర్టిఫికేటులు, బనాయించేనా, పదిలపరుస్తాడు. తనమీద ఒకవేళ నింద పడితే బాపుకునేందుకని. ఎన్ని చేసినా పరిశోధకుడు చిటికలో వాకబుచేసి గుట్టు కనిపెడతాడు. నేరస్థుని నోటమ్మట ఏ ముక్క రాలితే అది గుర్తుపెట్టుకుంటాడు. బట్టల కున్న చాకలగురుతుతో చిక్కు విప్పుతాడు. టెలిఫోను సాలెగూడులాగు అల్లుకు పోయిన దేశాలలో శోధనకు మంచి వీలుంది. కాని అట్టి దేశాల్లో నేరాలు జరగడానికి హంగు వుంది. నేరస్థుడిని పూర్వవృత్తాంతంగురించి అడిగితే సమయాను

మూలంగా మార్చివేస్తారు. తడక అల్లడం, మాట తడబడడం, నేరమును గురించి ఏమక్క అనుకున్నా బుజాలు తడుముకోడం, గుండెదడ హెచ్చడం, ముఖం ఎఱ్ఱబారడం, నాకేమి తెలియదని మాటమార్చడం, పరధ్యాన్నంగా వున్నట్టుండడం కలదు. ఈ చిహ్నములేవీ తెలియకుండా గట్టిగా బొంకే నేరస్థులున్నారు. అమెరికాలో నేరస్థుని యంత్రమూలంగా పరీక్షిస్తారు, ప్రశ్నలడిగి. ఏమిచేసినా ఒకవ్యక్తి వేషం, వృత్తి, కులం, దేశం, భాష, బంధువులు, చరిత్ర అతనినే ముఖస్తాగా అడగకుండా, సాధించుటకు రావడం గొప్ప పరిశోధకుని లక్షణం. ఒకరు ఒక పేరు చెప్పిన మాత్రాన అది వారిపేరని మోసపోకూడదు. కాదని వారి ముందు సందేహించాకూడదు. వారితో నయంగా మాట్లాడి, వచ్చింది రాబట్టుకోవాలి. పేరు చెప్పగానే ఆ మనిషి నేరస్థుడనిగాని, నేరము చేయనెంచెననిగాని, నేరమును మరుగు పరిచెననిగాని వూహించుట సామాన్యపౌరునికి కడుదూరము. పరిశోధకునికి అది కొట్టిన పిండి. పరిశోధకునికి పౌరునికి పరుగు అందదు. పరుగందేట్టు చేసుకోడం పౌరునిలోవుంది. పరుగు అందకుండా చేసుకోడం పరిశోధకుడిలో వుంది. పౌరుడు పరిశోధకుడు కలుస్తే నేరస్థుడు వేరు పడతాడు.

కట్టినవారికి ఒకటేయిల్లు. కట్టనివారికి వెయ్యిళ్లు. నాగరీకంతో పేర్లు హెచ్చినవి. మనం మనమేనా అని మనకే, నేరస్థులగాథలు చదువుతే, సందేహం కలుగుతుంది. నాగరీకంతో ఒడుదుడుకులు, ఒళ్లుపై తెలియక పోవడం వుంటుంది. ధనవ్యయం ప్రబలుతుంది. పేదరికం ఒకప్రక్క నేరాలు యింకొకప్రక్క ఎక్కువవుతాయి. తోటకూర నాడైనా తెలియదు గదరా అని తల్లి యిల్లాంటి నాగరికానికి "హోరుహోరు" అని ఏడ్వడం. దేశం నాగరికం కోరినా, మరమ్మత్తు కోరాలి. అందుచేత మీపేర్లు యితరులు సవ్యంగా వాడేట్టుగా కాయండని హెచ్చరించడం వివేకం. జాగ్రత్త పడడం వివేకం. ఆంధ్రప్రభ కాకినాడలో వెలిగిన రెండురోజులు బాగానే వెలిగింది.

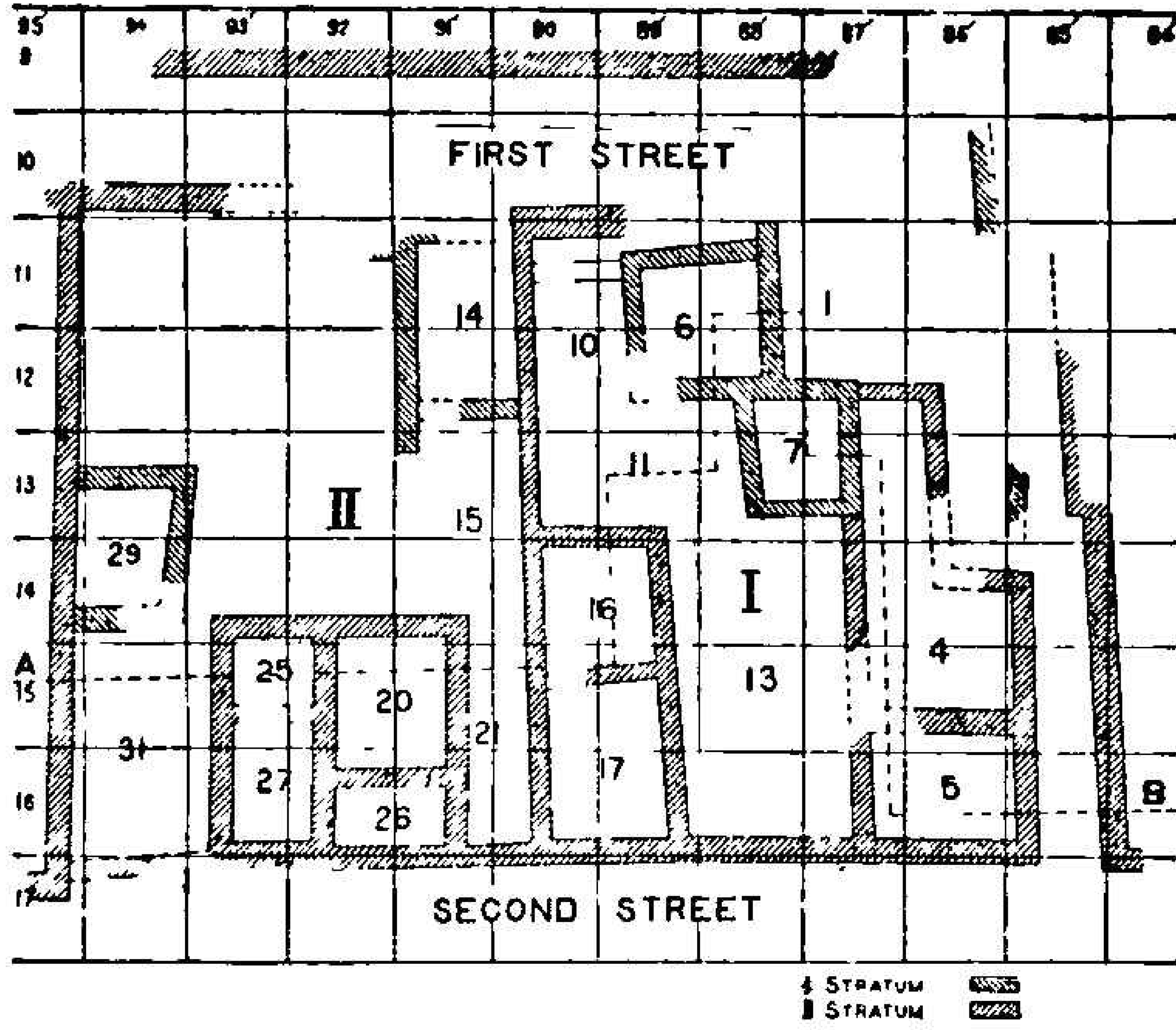
చెందును సాకొకబది నే
నందరి వలె తరుచు వాడ నది యితరులకున్
పొందుగ నుపయోగించును

అనేకందువ అందులోదే. జవాబు మీకే వ్యక్తపడుతుంది. పేరులోనే వుంది పరువు. పంతం. పవిత్రత. దాన్నిబట్టే ఖండాంతరాలకి ఎగబ్రాకునని కొలది పేరులే.

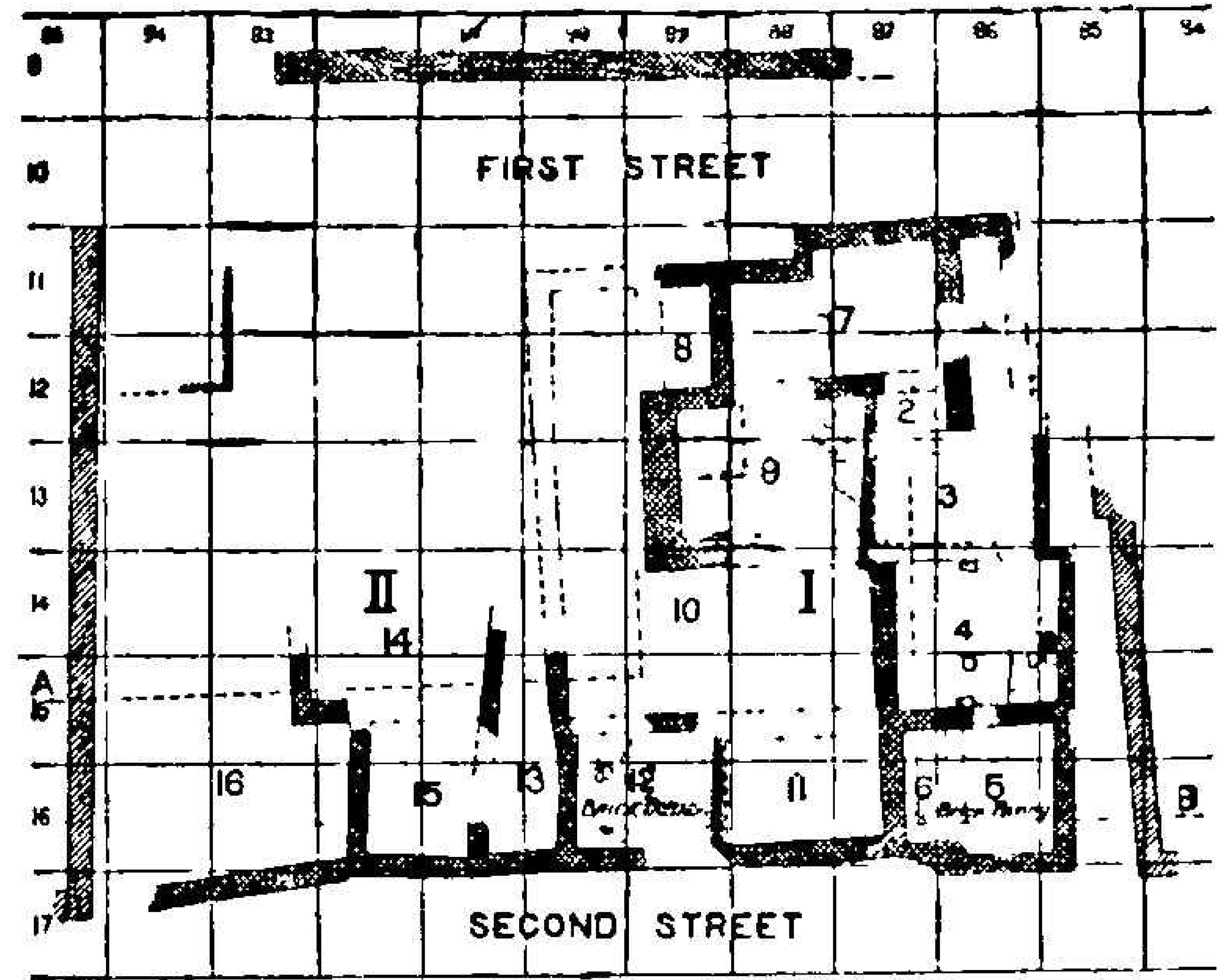

తక్షశిల చిత్రములు

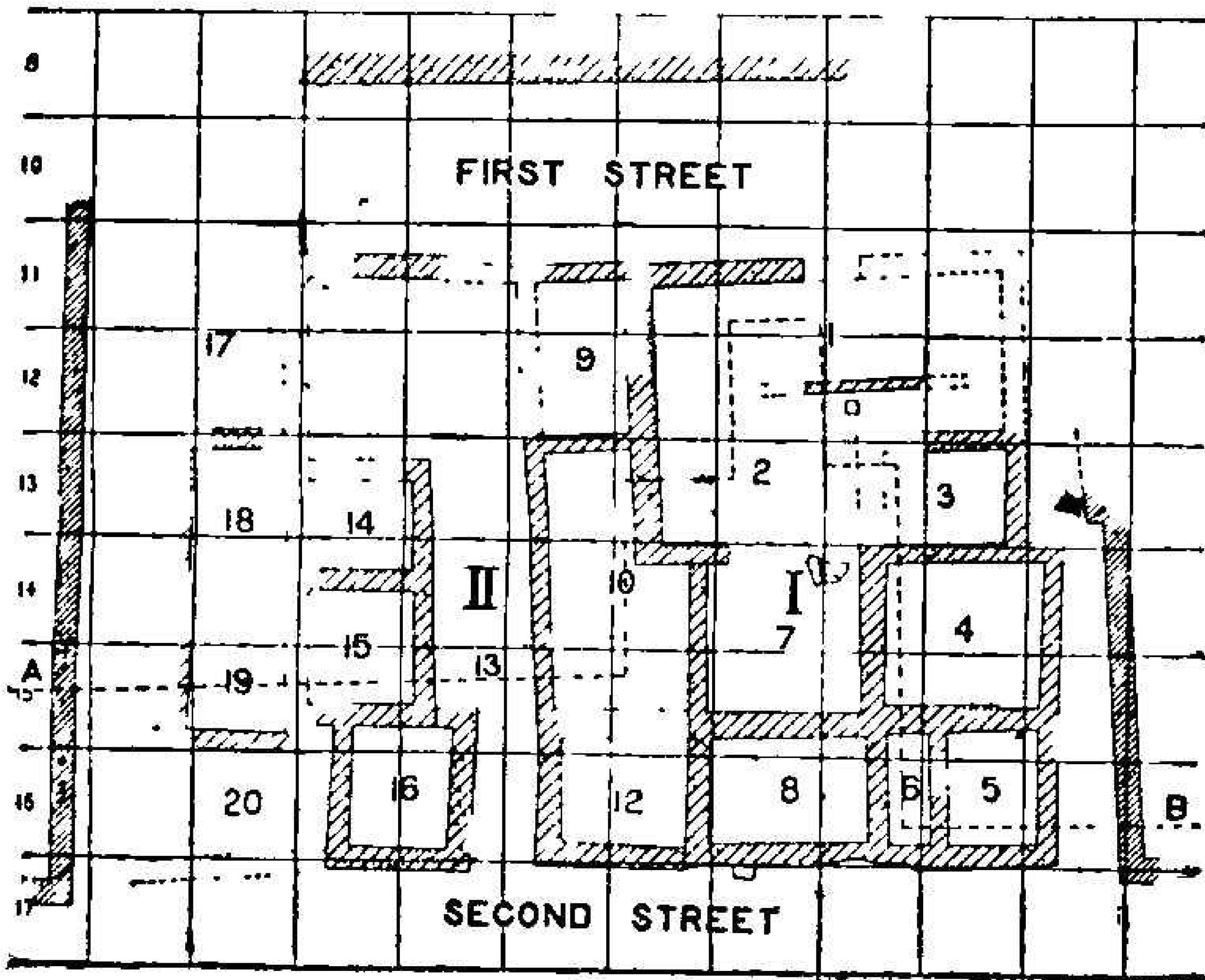
౧. ౧-౬ మట్టములయందలి నిర్మాణశిథిలముల నమూనాలు

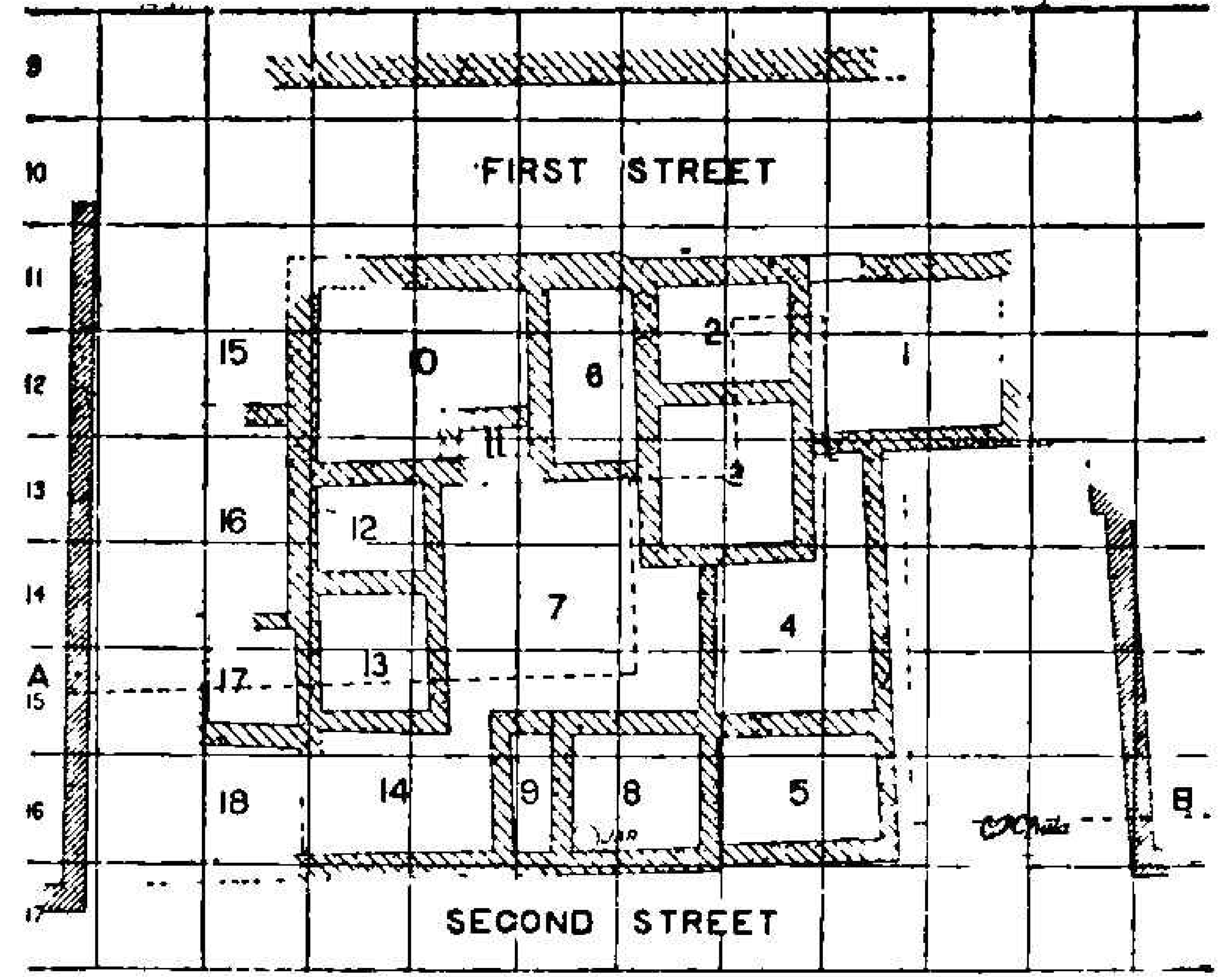
౧-౨ మట్టముల నమూనాలు

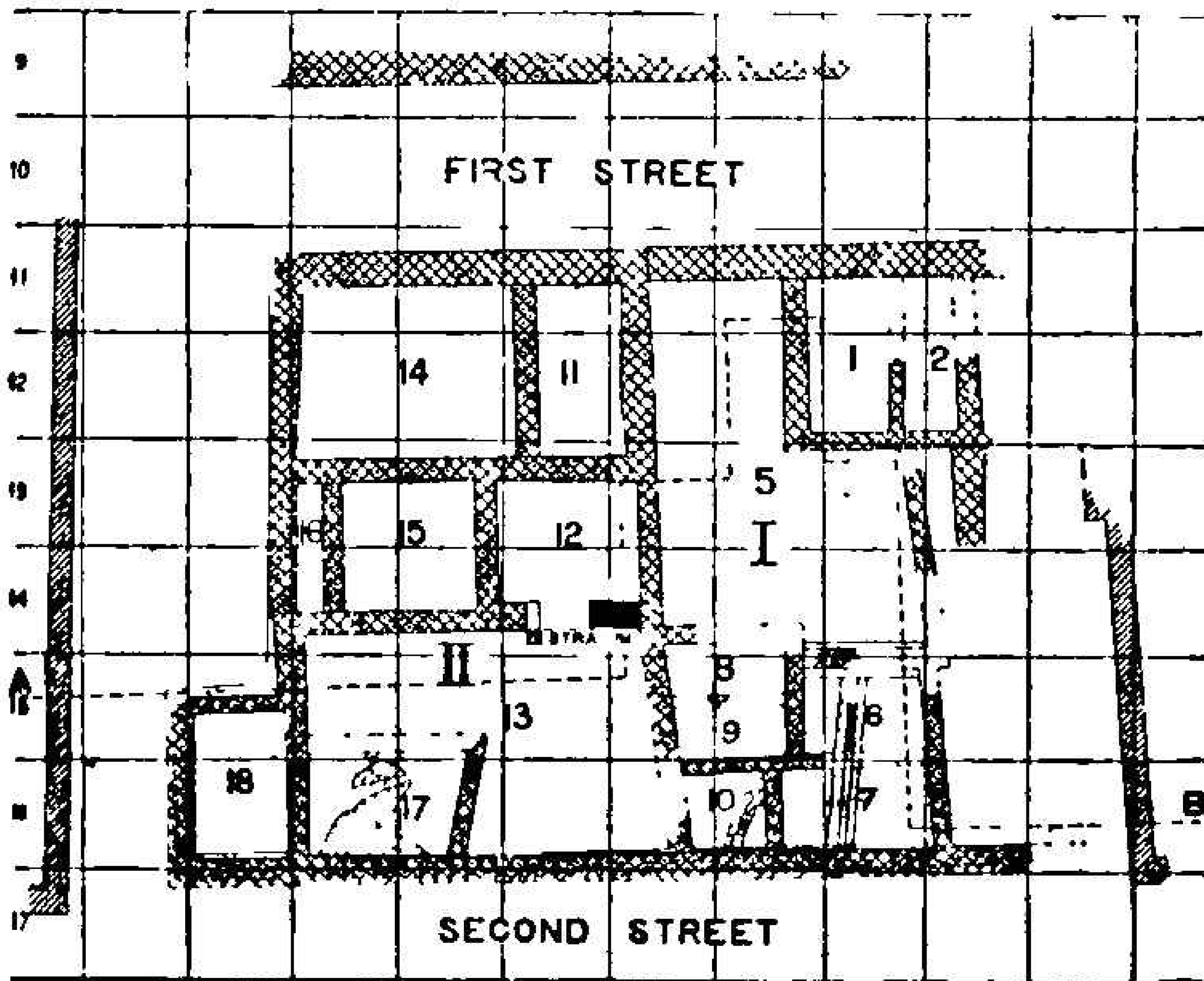
3-వ మట్టము నమూనా

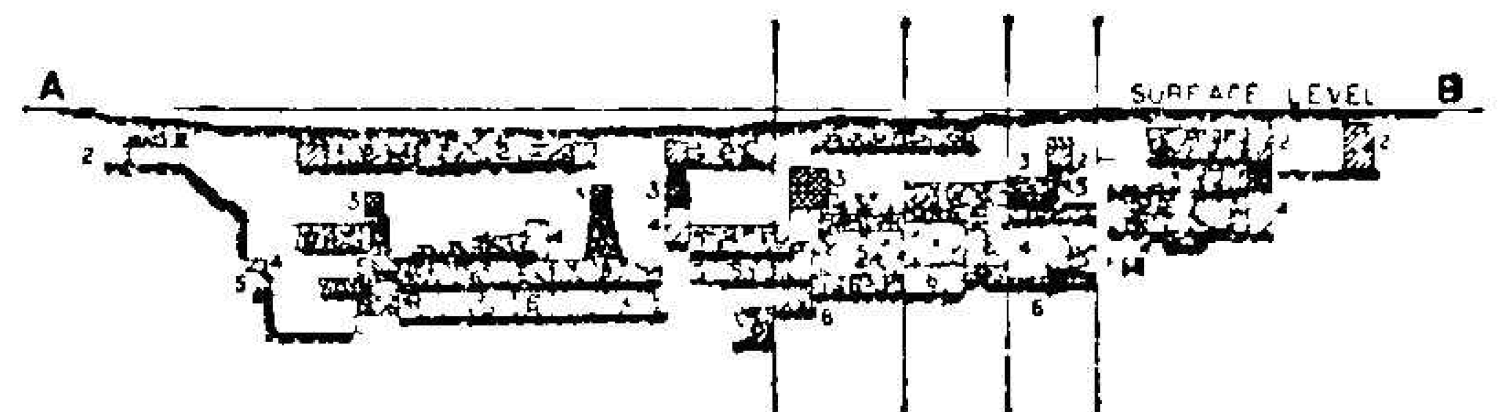
౪-వ మట్టము నమూనా

౫-వ మట్టము నమూనా

౬-వ మట్టము నమూనా

(*f*) SECTION ON A. B. (LOOKING NORTH).

SIRKAP. BLOCK 2
PLANS & SECTIONS
OF
SIX STRATA

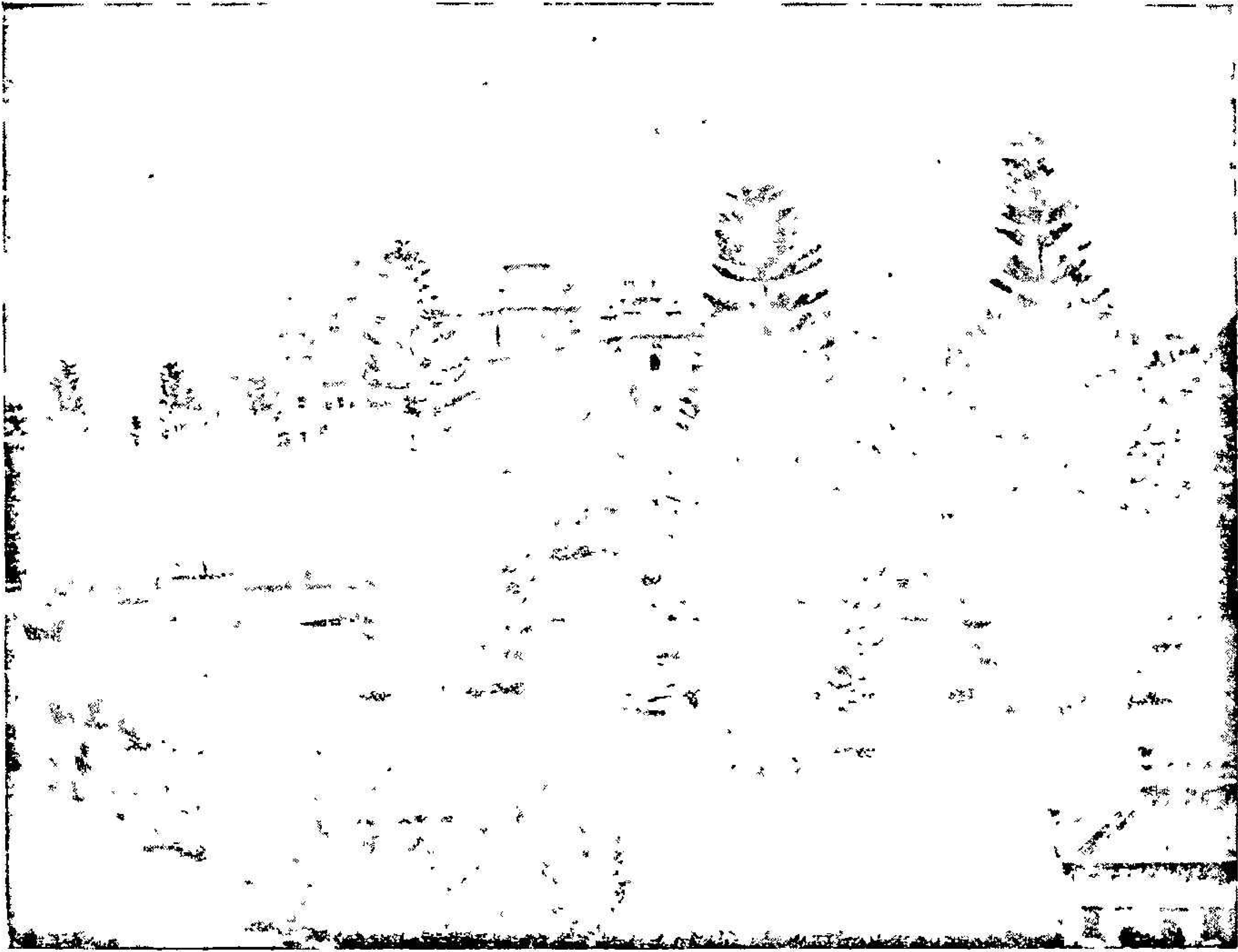

లోతును, ఆయామట్టముల ప్రారంభమును సూచించును.

రాజు, కాకతీయవీరరుద్రుడు, గజపతివంశము వాడయిన నరసింగరావు - వీరెవరును రామ నాథుణ్ణి గెలువలేకపోయిరి.

దేశమందు వ్యాపించిన మరొకకథ:— అశోకుడిభార్య అయిన తిష్యరక్షిత తనసవతి కొడుకయిన కునాలుణ్ణి మోహించెను. అతడు నిరాకరించగా ఆమె రాజుతో అతడి మీదనే నేరముమోపి చాడీలుచెప్పి అతణ్ణి శిక్షింపించెను.

ఈ కథలకన్నింటికీ యురీపిడిస్ సెనెకాల కథే మాతృకఅయితే కావచ్చు గాని అదే సిద్ధాంతము అనడము యుక్తముకాదు. పయిని జెప్పినకథలు కల్పితములు అన్నప్పటికీ భరతఖండకవులకు కల్పనాశక్తి లేదా?

ఉస్మానియా ఆసుపత్రి, హైదరాబాదు

—కె. కృష్ణమూర్తి.

అనంతపంతుల రామలింగస్వామిగారి

శుక్లపక్షము

విద్వాన్ విశ్వనాథ నరసింహము, బి. ఏ.,

విచిత్రనామధేయముతోఁగూడిన యీ గ్రంథమును దిలకించినంతన పఠింప నిచ్ఛ గలిగినది. పఠించితిని. తన్మూలమునఁ గలిగిన భావవిశేషంబుల నీ క్రిందఁ బొందుపఱచుచున్నాను. నవీనాంధ్ర సారస్వతమున నూత్న యుగారంభముననే భావకవిత్వము విజృంభించి కృష్ణపక్షసమారంభ మైనదని యోచించు పండితవిమర్శకప్రవరులు నేఁడు శుక్లపక్ష సమున్నతి చూపట్టినదని యమందానందమంద వలసినయదను.

కళానిధివిలాసంబుల సుఖంబు గాంచు కవితాప్రపంచంబున "కృష్ణపక్షము" కృష్ణ పక్షముతోడనే పూర్వపక్షమగును.

"మొదలఁగు శుక్లపక్షగరిమోదయ మింతటి నుండి యందు నిన్ను దరియ వీలులేదు..."

"కృష్ణపక్షమందఁ దెరలివచ్చి యీడ..."

"కృష్ణపక్షోత్తకాకము..." మొదలగు పదములంబట్టియు, భావకవితాయుగ నిశా సమయమున శుక్లపక్షోద్ధతిని భావశూన్యం బగు భావకవిత్వపు పెంజీకటి విరియింపం జేయునట్లు కవి యుద్దేశించె నని స్ఫురించు చున్నది.

పుస్తకమును, నామమును జిత్రముగ నున్నట్లే యంకితమును జిత్రముగనేయున్నది. కావ్యము హేళనమార్గము ననుసరించిన యుత్తమ విమర్శనము. శైలి గంభీరము. రచనాపద్ధతి లక్ష్యలక్షణసమ్మతమైన పూర్వ కవిమతము. కృతి నొసంగుటలో కవికి ధనాశ లేదు. ఇంకఁ గృతిపతిత్వమునకుఁ దగిన వాఁడు? ఉత్తమకవీంద్రుఁడయ్యు, వికటకవిత్వమునఁ బ్రకటితసామర్థ్యము గల్గినవాఁడును, బ్రామాణికుఁడును, హాస్యరసంబున కునికిపట్టును, నల్లనికాకిని తెల్లకాకిగాఁ జేయు సామర్థ్యము గలవాఁడును, కుపథంబునఁ బోవువారి సుపథానువర్తులఁ జేయఁగల వాఁడు నగు తెనాలిరామలింగకవికంటె నితరుండు తగిన కృతిభర్త లేఁడనుట నిర్వివాదాంశము. కవిగారికి కృతిభర్తతోఁ గల నామసామ్యమును, ప్రతిభాసామ్యమునుగూడ నీకృతిప్రదానమునకుఁ గారణమై యుండ నోపు. దిగువపద్యంబులఁ దిలకింపుఁడు.

"నాపేరఁ బరఁగువాఁడవు
నాపద్యము లరసి ప్రీతి నను మెచ్చుచునే
రేపును మాపును నాకృతు
లే పఠియించెదవు గాన నెలమి న్గొంటిన్.

"ప్రాచుర్యోజ్జ్వల కీర్తి రూపలలనా
రక్తాత్ముఁడై, హాస్యవా
చా చాతుర్యగుఁడై, విమర్శనకళా
చంద్రుండునై, కాకవి
ప్రాచీనాహిమమయూరుఁడై, కవిజన
ప్రాలంబుఁడై యస్మదీ
యాచార్యుం డగు "రామలింగకవి" నే
నశ్రాంతముం గొల్చెదన్."

రసములకెల్ల నునికిపట్టయి సముద్రము వలె నతి గంభీరములైన రామాయణ మహాభారతాదిగ్రంథములను, వివిధములైన పోకడలకు నాకరములైన వసుచరిత్రాది ప్రబంధరాజములను, మనోహరములైన రామలింగాదికవివర్యుల చాటువులను ధిక్కరించి విచ్చలవిడిగా పెచ్చుపెరుగుచున్న నేటిభావశూన్యంబగు భావకవిత్వములోని దోషములను సరసముగా నుగ్గడించి హృదయంగమమగు మార్గమున సత్కవితాలక్షణములను బాలకులకు బోధించుటయే కవిగారి ముఖ్యోద్దేశమగుట స్పష్టము. "కవిరాజు" అను ఖండమునందు శ్రీనాథునియున్నతిని, 'వికటకవి' యనుదాన రామలింగకవిప్రతిభావిశేషమును 'భావకవి' యనుదాని యందు తిక్కన జిలిబిలిపలుకుల తెలుఁగు కవిత్వమును గవిగారు స్తుతించి యమూల్యములగు నవ్వాని ముందు నేఁటి భావకవిత్వ మనఁబడెడు గులకరాలకుప్పలను దెచ్చి సరిపోల్చి చూపి వాని యందుఁ గలభేదమును బాలకులకుఁ గాంతాసమ్మితముగా బోధించుచున్నట్లు స్పష్టముగాఁ గలదు. ఈదిగువ పద్దియంబుఁ బరీక్షించునది.

"లేఁత తెనుంగుపాపనుఁ గు
లీనను మంజులశయ్య నుంచి సం
ప్రీతినిఁ బెంచి, పాకరస
వృత్తుల రీతుల నీతులన్ గుణ
ఖ్యాతకళారహస్యముల
నర్మిలి నేర్పి, యలంకృతిప్రభో
పేతగఁ బెద్దఁజేసిన క
వీంద్రునిఁ దిక్కనయాజిఁ గొల్చెదన్."

ఈ గ్రంథమున నెనిమిది ఖండములుగలవు. ఇందు మొదటిది విఘ్నకవి. ఇందు పూర్వకవి మతానుసారముగ విఘ్నేశ్వరస్తుతి చేయఁబడినది. కాని వ్యంగ్యముగా నెల్లయెడలను, భావకవిత్వమును, భావకవులనుగూడ నిరసించుటయే కనుపట్టుచున్నది. "పూజ్యభావరూపావధి," "నిర్గుణాత్మకుఁడు" "దోషాకరోపాధి" "వక్రహస్తుఁడు" "కళానిధికి హాసము గొల్పెడు" మొదలగు శబ్దంబులు వ్యంగ్యమర్యాద ననుసరించిన భావకవినిరాసంబులుగానియెడల వేఱేవియో యెఱుంగరాదు.

రెండవది 'కుకవి'. కుతలకవీశులెల్లరును దప్పక నిందించు కుకవు లూహాగోచరులేయనియును, అట్టినింద యధునాతనులచే తమయజ్ఞానావకుంఠనమునకై యవలంబింపఁబడినదనియుఁ గవిగారిచే సరసంబుగా బోధింపఁబడెను.

'వికటకవి' యనుదానియందు కవి తన కవితాశక్తిని జక్కగఁ బ్రకటించెను. "కవి సింహము..." మొదలుగాఁగల పద్యమునందు జూపిన హాస్యము ను "కుకవులకవీశులందు తలగోల్పడువారు కుకవీశు లద్దిరా" యను చోటంగల శబ్దార్థంబులపొందికయు, తెనాలి రామలింగని మార్గమునే యనుసరించుచున్న వయ్యును, అంతకంటె మిన్నగా నున్న వని చెప్పక తప్పదు. "కవులవెనుక నుత్తములు ముకవులే సుమ్మా." అనుపాదమునం దీనాఁటి భావకవులవెనుక దిరుగాడుచు వారివలె కవితాభాసములనైనను రచింప శక్తిహీనులైన కవినామధారు లగువారలకు 'ముకవు' లను క్రొత్త నామకరణమును కవిగారు సేసియున్నారు. ఇట్టివారు లెక్కకుమిక్కిలిగా నిప్పుడున్నటు లూహింపనగును.

'కవిరాజు' నాల్గవది. ఇం దనవేమభూపాలుని ప్రాభవమును, శ్రీనాథాదులైన పూర్వకవులప్రతిభయును, నందలి పేదబాపని వంటి యర్థశూన్యులైన భావకవులను గవిగారు చక్కని కవితామార్గమున నిరూపించి యున్నవారు.

భావకవిత్వ మనుదానియందు నయిదు విధములైన నేఁటి భావకవిత్వమును కవిగారుదాహరించియున్నారు.

'భావతురంగ' మనుదానియందు కవిగారు తమ యనూనప్రతిభను చూపి చమత్కారమైన కల్పనఁజేసి భావకవిత్వమును భావతురంగమువంటిదే యని నిరూపించి యున్నారు.

'భావకవి' యను వ్యాసమునందు భావకవుల బహిరంతస్స్వరూపములయందలి సాధారణ చిహ్నములను గవిగారు నేర్పున నేర్పరించిరి. పద్యమొం డుదాహరించుచున్నాను:

"తెనుఁ గాడుటను వ్రాయుటను దెలియ న్వలె
　　నాంగ్లభాషాజ్ఞాన మవసరంబు
దేశాటనోత్కటావేశ ముండన్వలె
　　నుద్యోగమున బుద్ధి యుంచరాదు
భావగీతాలను బాడుచుండన్వలెఁ
　　బూర్వకవులఁ దిట్టిపోయవలయు
స్వేచ్ఛావిహారంబు సేయవలెఁ, సభ్య
　　లోకరినోకను మెచ్చుచుండవలయు
నప్పకవి సెప్పినదియెల్లఁ దప్పవలయు
నరయఁ గర్ణద్వయముఁ గప్పి యాడుకురులఁ
బెంచవలె, నూత్న వేషంబు వేయవలయు
మా సమితిసభ్యులకు నియమంబు లివ్వి."

తుదిదయ్యును నీ వ్యాసములలో మిన్న యగునది 'గణాధిపతి' యనునది. ఇందు కవిగారు తమ శ్లేషసామర్థ్యముచేతను, ధ్వని మార్గ మవలంబించుచునే కవిగణాధిపుని చక్కగ పరామర్శించినారు. ఇందానాథుని జీవితచరిత్రమును, కవితాప్రాగల్భ్యమును, పాండితీప్రకర్షయు, శీలసమున్నతియు నున్నవున్నట్లు తెలుపంబడినవి.

ఈగ్రంథమున ధ్వను లనేకములు గలవు. శ్లేషాద్యలంకారముల కిది బరణి. హాస్యమున

కిక్క; విచిత్రకల్పనలకు తావు. ఇట్టి హేళన కావ్యములు తెలుఁగున నింతవఱకు లేవని చెప్పుట సత్యదూరము కాదు. ఒకదానితో నొకటి పొందని చేష్టలుగాని, పల్కులుగాని, లక్షణములుగాని యేకాధికరణములైనప్పు డయ్యవి చూపఱకు హాస్యరసస్ఫోరకము లగుచుండును. అట్టివి సారస్వతమునందు గన్పించిననే యిట్టి హేళనకావ్యములు సారస్వతమునందు బయలుదేరును.

ఇట్టి సరసమై, లలితమై, నాగరకమై యొప్పారు కావ్య మాంధ్రసారస్వతాభివర్ధక మార్గమున నవీనయుగమును సూచించునట్టి స్థిరచిహ్నమై యొప్పారుగావుత.

హైదరాబాదు, ముసీనది ఒడ్డున

—కె. కృష్ణమూర్తి.

సంస్కృతము దేశభాషగ నుండినదా?

వంగోలు వేంకటరంగయ్య, బి. ఏ., బి. యల్.,

ఈ సందియము భారతవర్షమున నేరికిం గలుగ లేదు. పదునెనిమిదవశతాబ్దియందు పాశ్చాత్యులు, వారిలోనను ఆంగ్లేయులు సంస్కృతపరిచయము చేయ సాగినపిదప ఈవిచికిత్స వారిలో నంకురించినది. డూగల్డు. స్టూవర్టు (౧౭౫౩-౧౮౨౮) అనుస్కాట్లాండు తత్త్వ విచారకుడు సంస్కృతమనునది ఏనాడును దేశభాషగ ఉండినది లేదనియు, అలెగ్జాండరు ఇండియామీద దండెత్తివచ్చినపిదప ఆయన శిబిరములలోని గ్రీకుపండి తులజూచి ఈదేశపుపండితులును అట్టిదానివలె నుండు టకై సంస్కృతమను నొకదానిని కృత్రిమముగ కల్పించి రని యొకప్రవాదమును పుట్టించెను. ఈవాదమును వాని వెనుక మరికొందరును ఆమోదించిరి. పెద్దబాలశిక్షలోని మూలభద్రికమువంటి సంకేతభాషయని తలచిరి. "అకాఖగాన్యఘశ్చైవే" త్యాది సంకేతములవంటివని భావించిరి. అటులగాకున్న ఐరోపాదేశములో సామాన్య భాష నొకదానిని కల్పింపవలయునని 'యస్పరాంటో' అను నొకభాషాసంవిధానమును ఇటీవల ఏర్పరుప యత్నించినటుల సంస్కృతమునుకూడ కల్పించియుండ వచ్చుననియు, ఇది యింటిభాషగ మాట్లాడుచుండిన జనము ఎపుడును ఉండియుండరని యూహింపబడినది. దీనికంతయు కొంచె మాధారము కల్పించినది సంస్కృత మనుశబ్దమే. సంస్కృతమనుశబ్దమువలన అసంస్కృత ముగా నుండినది కొంత సంస్కారమును పొంది సంస్కృతమనుపేరు పొందినదని యూహింప నవ కాశము కలుగుచున్నది.

"సంస్కృతం సంస్కృతం విన్ద్యాత్
ప్రాకృతం ప్రాక్కృతం మతమ్"

అను నొకప్రాచీనవచన మున్నది. దీనివలన సంస్కృతప్రాకృతములమధ్య ప్రాకృతము ప్రకృతి యనియు, మూలభాషయనియు స్ఫురణ గలుగును ఆప్రాకృతము సంస్కరింపబడి సంస్కృతమనుపేరున వాఙ్మయములోనికి వచ్చియుండవచ్చునని యొకయూహ గలదు.

మరియు సంస్కృతమునకు తొలిపేరు గీర్వాణ మనియు, ఆగీర్వాణభాష కొంతసంస్కారమును పొంది సంస్కృతమనుపేర వ్యవహారములోనికి వచ్చినదనియు నొకయూహ గలదు.

అపారపారావారమగు మహాసముద్రమువలె ఇం తింతయనరానివిస్తృతి గలిగి రత్నాకరమువలె నమూల్య ములగు గ్రంథములుగల ఈప్రసిద్ధమగు సంస్కృతిభాష కల్పితము కావలయునా? అటుల నేమాత్రమునుగాదు. వేదభాషను జూచిన నయ్యది ఆవేదకాలమున జనసామా న్యము మాటలాడుకొనుచుండినదిగా తోపగలదు. మహమ్మదీయుల ఖురాను మహమ్మదువారికాలమున అరేబియాదేశములో వాడుకలోనుండినభాషలో నున్న దని ఆభాష దెలిసినవారు చెప్పుచున్నారు. ఏసుక్రీస్తును తన యుపదేశములనెల్ల తనకాలపుదేశభాషలో జేసెనని తెలియుచున్నది. బౌద్ధమతగ్రంథములు చాలవరకును, అశోకచక్రవర్తిశాసనాదులును ఆకాలములలో వాడు కలోనుండిన పాళియను నొకవికృతియందు రచింపబడి యున్నవి. పైజెప్పబడిన అరబ్బి మొదలగుభాష లీనాడు దేశభాషలుగ నుండనందున ఇవన్నియు కల్పిత భాషలని చెప్ప సాహసించువా రగపడరు. సంస్కృ తమునెడలమాత్రము సందేహము కల్గుట విపరీతముగ నున్నది.

ఒకభాషను కల్పించువారు ఏవోకొన్ని సంకేత ములు పెట్టుకొని ఆ భాషావ్యవహారము లితరులకు తెలియకుండునటుల Code wordsగనో లేక రాజ

నీతిలో జెప్పినటుల మ్లేచ్ఛితసంకేతములుగనో యుండునేకాని యింత విస్తారమగు వాఙ్మయమును, అనాది ప్రసిద్ధియు గలిగియుండజాలదు.

ఆదికావ్యమనుఖ్యాతిగల రామాయణ ప్రామాణ్యమును సంశయింప నలవిగాదు. ఆ రామాయణమున నరణ్యకాండయందలి ౧౧-వ సర్గయందు వాతాపి ఇల్వలుల ప్రస్తావము వోడమి యిల్వలుడు బ్రాహ్మణరూపము ధరించి సంస్కృతము మాట్లాడుచు ఋషుల వంచించి వధించుచుండినటులున్నది:

" ధారయన్ బ్రాహ్మణం రూపం
ఇల్వలః సంస్కృతం వదన్ "

అని యున్నది. కల్పితమగు నొకభాషను ఇట్టి యుపయోగమునకు ఎవరయిన పెట్టుట యూహాతీతముగ నుండగలదు. మరియు సుందరకాండ ౩౦-వ సర్గయందు హనుమంతుడు సీతాదేవితో సంభాషింప ప్రయత్నించు సందర్భమున నామెతో నేభాషలో మాట్లాడవలయునని బహువితర్కించినటులు, తుదకు మానుష సంస్కృతమున ననగా లౌకిక సంస్కృతమున మాటలాడ నిశ్చయించుకొనినటులను ఈ క్రిందివాక్యములవలన తెలియగలదు:—

" వాచం చోదాహరిష్యామి
మానుషీ మిహ సంస్కృతామ్ "
సుం. కాం. ౩౦ స. ౧౭ శ్లో.

" యది వాచం ప్రదాస్యామి
ద్విజాతిరివ సంస్కృతామ్,
రావణం మన్యమానా మాం
సీతా భీతా భవిష్యతి"
సుం. కాం. ౩౦ స. ౧౮ శ్లో.

ఉదాహృతవాక్యములవలన ఆకాలమునసంస్కృతమునందు మానుష భాష అనగా సామాన్యముగ స్త్రీ శూద్రాదులు మాటలాడు లౌక్యభాష యొకటియు, ద్విజాతులు బ్రాహ్మణాదులు పండితులు మాటలాడు సంస్కృత మొకటియు, రెండువిధములుగ నున్నటుల తెలియుచున్నది. ఇప్పటి మనతెలుగును పరిశీలించినను చదువుకొనినవారు, బ్రాహ్మణాదులు ప్రయోగించు తెలుగు వ్యాకరణయుక్తముగను, తదితరులుమాటలాడునది కొంచెము గ్రామ్యభూయిష్ఠముగను నుండుట యనుభవమున జూచుచున్నాము. బ్రాహ్మణుడు, దేహము, అన్నము, కుటుంబము అనుచోట జనసామాన్యము, దేహము, వణ్ణము, కుటుంబరము అని పలుకుదురు. ఇట్టిభేదములు రామాయణకాలములోగూడ ఉండినవి గదా! ఒకనాడు కల్పించుకొన్న భాషయయిన యెడల ఇట్టి భేదముల కవకాశ ముండదు.

మరియు భారతము కర్ణపర్వమున (కలకత్తా ప్రతి), ౪౪-వ యధ్యాయమున కర్ణుడు శల్యుని మద్రదేశమును నిందించుచు ప్రాస్తావికముగ మద్రదేశపు వాడుకమాటలగూర్చి యిటులు చెప్పియున్నాడు:—

" హే హతే హే హతే త్యేవం
స్వామిభర్తృహ తేతిచ,
ఆక్రోశ న్త్యః......"

ఇత్యాది యున్నది. అనగా ఆదేశమున స్త్రీలు, (తల్లులు బిడ్డలనుకాని, యితరస్త్రీలు ఇతరస్త్రీలనుగాని) సంబోధించునపుడు "హే హతే, హే హతే, స్వామి భర్తృహతే" యను మొదలగు ముదుగుమాటలను ప్రయోగింతురని తెలుపబడియున్నది. ఇపుడును కొందరు కొందరు అలపరిజనము, పిలిచిన పలుకకయున్న బిడ్డలను 'ఓరి చచ్చినవాడా,' 'ఓసి చచ్చినదానా,' 'ఓసి, నీముండమోయ,' యిత్యాదిపరుషవాక్యములతో పిలుచుచుండుట వినుచుందుము. ఇట్టివే ఆకాలమునగూడ వాడుకలో నున్నటులును అవి సంస్కృతమున నున్నటులును ఉదాహృతభారతప్రమాణమువలన తెలియుచున్నది. దీనివలన పామరజనముకూడ ఆప్రాతకాలమున ఈసంస్కృతభాషనే యుపయోగించుచుండినటు లూహింపదగియున్నది.

ఇదికాక సంస్కృతమున దృశ్యప్రబంధము లనేకములున్నవి. వానిలో నుత్తమపాత్రలన్నియు సంస్కృతమునే యుపయోగించుచున్నవి. సంస్కృతము దేశభాష గాకుండిన మృచ్ఛకటిలోని చారుదత్తాభియోగ

ఘట్టము సంస్కృతమున నుండునా? ఏమూలనో, ఏమహా సత్రముననో కొందరు బ్రాహ్మణులు చేరి యొకభాషా సంకేతమును నేర్పరచికొనినా రనుట హాస్యాస్పదముగ నుండగలదు.

కాత్యాయనుడు, పాణిని మొదలగు వాగనుశాసనులు వ్యత్యస్తములు, రూపభేదములు కలుగకుండ వ్యాకరణములచే నీసంస్కృతమును బంధించిరి. అందుచేత నీసంస్కృతముయొక్క సంస్కృతత్వము అవధారిత మగుచున్నదేకాని కల్పితవ్యాకరణసూత్రముల నేర్పరచి ఆసూత్రముల కనుగుణముగ తిఙంత సుబంతముల నేర్పరచియుండరు.

సంస్కృత మొకదేశభాషగ నుండినటులను ఆ భాషలో ఆయాప్రదేశముల వాడుకలోనుండిన కొన్ని దేశవాళిమాటలు, ప్రయోగములు (Dialects) ఉండినటులను అనేకనిదర్శనములు గలవు. పస్పశాధ్యాయమునందు ఈక్రిందివాక్య మున్నది:—

"ఏతస్మింశ్చ అతిమహతి శబ్దస్య ప్రయోగవిషయే తేతేశబ్దాః తత్ర నియతవిషయాః దృశ్యన్తే"

అని సామాన్యవిషయము చెప్పి దానికి కొన్నియుదాహరణముల బతంజలి చూపియున్నాడు—

(i) "శవతిః గతికర్మా కాంభోజేష్వవభాషితో భవతి—" అనగా శవధాతువునకు కాంభోజదేశమున సామాన్యముగ గతియు, కర్మయు అర్థములు.

ఇదేధాతువును ఇపుడు మనమందరము వాడుకొను ప్రకారము ప్రేతపర్యాయముగ ఆర్యులు ప్రయోగింతురనియు తెలిపియున్నాడు. "వికారే ఏనం ఆర్యా భాషన్తే."

(ii) "హమ్మతిః సురాష్ట్రేషు—రంహతిః ప్రాచ్యమధ్యేషు— గమి మేవతు ఆర్యాః ప్రయుంజతే—" అనగా సౌరాష్ట్రమున "హమ్మ" ధాతువును, ప్రాచ్యమధ్యదేశస్థులు "రంహ" ధాతువును, ఆర్యులు "గం" ధాతువును ప్రయోగించుస్థానముల ఉపయోగపెట్టెదరు.

(iii) "దాతిః లవణార్థే ప్రాచ్యేషు దాత్రం ఉదీచ్యేషు—" లవణార్థమందు ప్రాచ్యులు ప్రయోగించు "ద" శబ్దమునకు ఉదీచ్యులు "దాత్రం" అనుదురు.

ఇట్టి యుదాహరణము లనేకములు గలవు. "కృషి" యనుదానికి "కసి" యనురూపభేదమును "దృశి" యనుదానికి "దిసి" యనురూపభేదమును గలవు.

సంస్కృత మొకదేశభాషగ నుండుటయేకాక దానిలో ప్రదేశప్రయోగభేదములుగూడ ఉండినటులు పైయుదాహరణములవలన స్థిరపడగలదు.

వార్తికకారుడగు వరరుచియు ఇట్టిదేశభేదములను (Dialectical differences) కొన్ని చూపియున్నాడు. ఉదాహరణము: "వర్తికా శకునౌ ప్రాచాం, ఉదీచాంతు వర్తికా" ప్రాగ్దేశస్థులు "వర్తకా" యను పక్షిపేరు ఉదీచులు "వర్తికా" యందురట.

పాణిన్యాచార్యులుగూడ ఇట్టిభేదముల కొన్ని చూపియున్నాడు. ప్రకృతమున కొకయుదాహరణము చాలును.

"ఉదీచాం వృద్ధాదగోత్రాత్"—४-౧-౧५౭ ఈ సూత్రోదాహరణముగ అపత్యార్థతద్ధితరూపమున "ఆమ్రగుప్తాయనిః" అనియుండవలసినదానిని ప్రాగ్దేశమున "ఆమ్రగుప్తిః" అందురట. వాడుకలో లేని భాషకు ఇట్టిరూపభేదములు గలుగుట సహజమగునా ?

ఈభాగమును దాటిపోవులోపల ఇంకొక విచిత్రోదాహరణము చూడిడనగును. ఒకానొకసూతునికిని (రథము తోలువాడు) ఒక వ్యాకరణజ్ఞునికిని "ప్రాజితృ" శబ్దస్వరూపవిషయమై సంస్కృతమున సంవాదము జరిగినటులును తుదకు సూతుడే గెలిచినటులును మహాభాష్యమున ఒక యాఖ్యాయికను పతంజలి చూపియున్నాడు.

లాక్షణికమతమునను సంస్కృత మొక దేశ భాషగ అనాదిగ నుండినటుల తోచుచున్నది. లాక్షణిక శేఖరుడు రాజశేఖరుడు (క్రీ. శ. ౮౮౦-౯౨౦ ప్రాంత మువాడు) తనకావ్య మీమాంసయందు కవిభేదముల బేర్కొనుచు మార్గకవియని యొకని జెప్పి కవిత్వమున కొకయుదాహరణముకూడ జూపియున్నాడు. బహుశః ఈతనిమతమున మార్గకవియనగా వాల్మీకిరామాయణమున "మార్గవిధానసంపదా" (బాలకాండ ౪-౭౧) యని ప్రయోగించినపుడు "మార్గ"శబ్దమున కేయర్థమును సూచించెనో రాజశేఖరుడును మార్గకవి యనినపుడు ఆయర్థమునే యనుసరించియుండును. వాల్మీకి తన కావ్యమునందలి సంగీతమాధుర్యమును ప్రశంసించుకొనుచు తన కావ్యము మార్గవిధానసంపదచే నొప్పియున్న దనినాడు. ఈవాక్యముపై వ్యాఖ్యానములలో సంగీతమున 'దేశి' యనియు "మార్గ" యనియు రెండు ప్రకారములు అనాదిగ నున్నటులను "దేశి" యనునది క్వాచిత్కముగ అచటనచట ఆయాదేశములలో ప్రచురముగనుండు ప్రకారమనియు "మార్గ" విధానము సార్వత్రికమైన దనియు చెప్పబడియున్నది. "దేశి" విధానమున కుదాహరణముగ "హిందుస్థాని మోడి" యనియు, "కర్ణాటక" మనియు "తంజావూరుభాణి" మనియు పాటకచ్చేరిలలో వినుట గలదు. ఇట్టి ప్రకారభేదము కావ్యములందును, కవిత్వములందునుకూడ నుండినటుల మార్గకవిశబ్దము స్ఫురణచేయుచున్నది. ప్రాచీనాంధ్ర కవులును ఈవిధానద్వయము నెరిగినటుల నన్నెచోడుని కుమారసంభవము సాక్ష్యమిచ్చుచున్నది—

"మునుమార్గకవిత లోకంబున వెలయఁగ
దేశికవితఁ బుట్టించి తెనుం
గు నిలిపి రంధ్రవిషయమున"

(ప్రథమాశ్వాసము, ౨౩-వ పద్యము)

ఇట్టి భేదవ్యవస్థలజూడ అత్యుత్తమ ప్రౌఢ శైలిచే నొప్పినదొకటియు, సామాన్యముగ లోకజనమునకు తెలియదగినవిధముగల దొకటియు నుండినవని అంగీకరింపకతప్పదు.

ఇంతియేగాక, సంస్కృతము వాడుకభాషగా నుండినదా యనువిషయమున రాజశేఖరుడు ఇంకొక గొప్పసహాయము చేసియున్నాడు. కొందరు రాజుల బేర్కొని వారివారియంతఃపురాదులలో వాడుకలో నుండిన భాషలగూర్చి యుపన్యసించుచు ఇటులు జెప్పియున్నాడు.

౧. "శ్రూయతే హి మగధేషు శిశునాగో నామ రాజా— తేన దురుచ్చారాన్ అష్టౌ వర్ణాన్ అపాస్య స్వాంతఃపుర ఏవ ప్రవర్తితో నియమః — టకారాదయ శ్చత్వారో మూర్ధన్యాః తృతీయవర్జం ఊష్మాణస్త్రయః క్షకార శ్చేతి—"

౨. "శ్రూయతే చ శూరసేనేషు కువిన్దో నామ రాజా — తేన పరుషసంయోగాక్షరవర్జం అంతఃపుర ఏవేతి సమానం పూర్వేణ."

3. "శ్రూయతే చ కుంతలేషు సాతవాహనో నామ రాజా— తేన ప్రాకృతభాషాత్మక మన్తఃపుర ఏవేతి సమానం పూర్వేణ."

౪. "శ్రూయతే చ ఉజ్జయిన్యాం సాహసాంకో నామరాజా—తేనచ సంస్కృతభాషాత్మక మన్తఃపుర ఏవేతి సమానం పూర్వేణ."

పై నాల్గింటిలో మొదటి రెండింటి విషయము ప్రస్తుతమునకొనినను మూడవదానియందు ప్రాకృతము మాట్లాడువిషయమును, నాల్గవదానియందు సంస్కృతము మాట్లాడువిషయమును ఆయాదేశరాజుల నగళ్లలోని వ్యవస్థ యయినటులు కనబడుచున్నది. సంస్కృతము మాటలాడనిభాషయైనయెడల సాహసాంకునియంతటి రాజాధిరాజాంతఃపురమున నెంతజనముండురో యందరికిని ఆనియమ మెట్లు చెల్లియుండును?

భోజరాజును (౧౦౧౦-౧౦౫౫) తన సరస్వతీ కంఠాభరణమున నీయంశము నీ క్రింది శ్లోకమువలన నూర్జితపరచియున్నాడు:—

"కేఽభూవ న్నాఢ్యరాజస్య
రాజ్యే ప్రాకృతభాషిణః,

కాలే శ్రీసాహసాఙ్కస్య
కే న సంస్కృతవాదినః. *

సంస్కృతము పండితభాషగను, వ్యవహారభాషగను నుండుటయేకాక దేశభాషగనుకూడ నుండినదనుటకు ఇంకొకయాధారము చూపవచ్చును. ఆయాకాలములలో రాజులు చేయుచుండిన అగ్రహారాదిదానముల దెలుపుశాసనములు సంస్కృతముననే చాలవరకు కలవు. ఈశాసనములలోనివిషయము లోకమునకు దెలియరాని భాషయందు వ్రాయుట నిష్ప్రయోజనముకదా? కాబట్టి ప్రాయికముగ శాసనభాషయగు సంస్కృతము దేశభాషగ ఉండియుండవలెను. దీనికి విరోధపక్షమున విజయనగర సామ్రాజ్యమునాటి శాసనములును, ఈవలికొన్నిశాసనములును సంస్కృతమున నున్నవి గదా. ౧౫-౧౬ శతాబ్దములవరకు సంస్కృతము దేశభాషగ నున్నదనుట సాహసమని ఒప్పకతప్పదు. ప్రాచీనాచారము ననుసరించియుందురని సమర్థకము జెప్పవనను. మరియు అగ్రహారాదిదానశాసనములందు దాతృవంశానుకీర్తనము, ప్రతిగ్రహీతృవంశావళి, దానమహిమాతిశయములు, ఇత్యాదులు సంస్కృతముననున్నను దత్తవస్తునిరూపణము చేయునపుడు, ఒకవేళ లిపి నందినాగరిగనున్నను ఆభాగము భాషమాత్రము తెనుగున నుండెడిది.

ప్రతితెగవారికిని వారివారిభాషయందు అత్యంతాదరాభిమానము చూపట్టుచున్నది. "భాష" యనగ వారివారికి తమ స్వభాషయనియే రూఢిగ నున్నది. హిందూస్థానీదేశమున భగవద్గీత లోనగుగ్రంథముల నచ్చువేయు వారు హిందూస్థానీ టీకాతాత్పర్యములగూడ జేర్చుట గలదు. గ్రంథప్రకటనయందు ఈటీకాతాత్పర్యములను హిందూస్థానీటీకాతాత్పర్యసహితమనక భాషాటీకాతాత్పర్యసహితమని ప్రకటింతురు. మహారాష్ట్ర, గుజరాతీప్రకటనలయందును ఇట్టి విశేషమే కనపడుచున్నది. నిర్విశేషముగ భాషయనుటచే తమతమ స్వభాషయని వారియభిమానము. కొన్ని కొన్ని తెలుగుగ్రంథములలోనను తెలుగుకావ్యము, తెలుగుకృతి యనుటకు బదులు భాషాకావ్యము, భాషాకృతి యని గౌరవోక్తి కనపడుచున్నది. పింగళిసూరన రాఘవపాండవీయమున తన తెలుగుకవిత్వమునుగూర్చి చెప్పుకొనుచు,

"దక్షుం డెవ్వాడిల రామ భారతకథల్
జోడింప భాషాకృతిన్"

అని ప్రయోగించియున్నాడు. మరియు నాతడే కళాపూర్ణోదయమునను,

"రాఘవపాండవీయకృతి శక్యం బే రచింపంగ నెచ్చట నెవ్వారికి నీకె చెల్లె నది భాషాకావ్యముల్ జేయఁగన్."

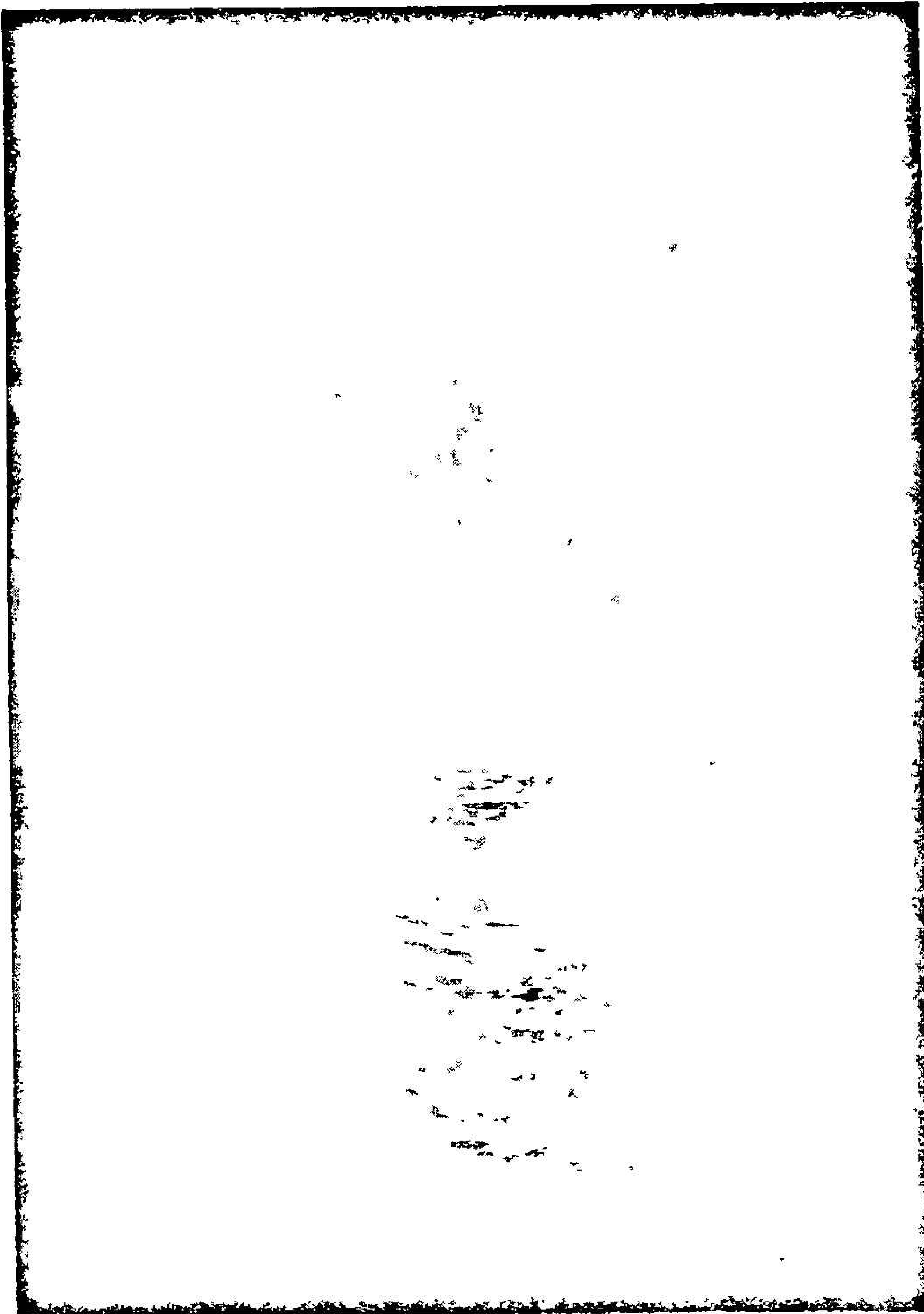
అనియు వ్రాసియున్నాడు. సందర్భము ననుసరించి యీభాషాకృతి, భాషాకావ్యశబ్దములు తెలుగునకే పర్యాయములు కాగలవు. భాషయన్నమాత్రమున నిట్టి యాదరాభిమానములు ప్రకటితము లగుచున్నవి. పాణిన్యాచార్యునికిని తనవాడుకభాషయగు సంస్కృతముపై నిట్టి యాదర ముండినటులు ఆంగ్లేయుడగు కీత్తుపండితుడు తన సంస్కృత వాఙ్మయచరిత్రమున ప్రథమభాగమున సూచించియున్నాడు.

ఇంతేకాక సంస్కృతమువిషయమై మనదేశమున మనకుండగల అభిమానాతిశయము కాక సంస్కృతవాఙ్మయమున మహాపండితులును పరిశోధకులును నగు కీత్తు లోనగుమహాశయులు సంస్కృతమెన్నడైన దేశభాషగ నుండినదా? యను మీమాంస కుపక్రమించి దేశభాషగనుండినటులనే సిద్ధాంతము చేసియున్నారు. వీరును ఈవ్యాసప్రారంభమున పలుకరింపబడిన మాగల్లు స్టూవర్టు సజాతీయులును, సమానదేశీయులును అయియున్నను వారివిద్యాతిశయము మహిమహాంతె నిరభిమానముగ సంస్కృతము నెంత

* ఆఢ్యరాజః=శాలివాహన
సాహసాఙ్క = విక్రమాదిత్య } సరస్వతీకంఠాభరణము—టీక.

య్యైన స్తుతించియున్నారు. ఇట్టిభాష దేశభాషయై విలసిల్లక కేవల బ్రాహ్మణ శ్రోత్రియజనముచే సంకేతితము కృత్రిమకల్పితభాషయనుట చెల్లునా?

ఇట్టి దేశభాషావిషయములో పారిశుద్ధ్యస్వరూపమునకు పరమప్రమాణమేమనిన "సిద్ధి ర్లోకాదృశ్యా" యని మనకు సకల భాషావాగనుశాసనులు నన్నయభట్టారకులు శాసించియున్నారు. భాషకు లోకవ్యాప్తి లేనియెడల నీసూత్రమునకు ప్రసక్తియు, అమోఘసిద్ధియు కలుగజాలకపోవచ్చును. వాగనుశాసనునుపదేశము ఇట్టిదగునా?

సూర్యోదయానంతరము

—యస్. శంకరసుబ్రహ్మణ్యం.

ప్రేమపాశం

శ్రీపాద సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి

(అనువృత్తము)

మూడో అంకం

మొదటి రంగం

[వేంకటశాస్త్రి యిల్లు, వీధితలుపు వేసివుంటుంది. తలుపుతట్టుతూ రాయడు—]

రాయడు—చిన్నమామయ్యా! (తలుపు మళ్లీ తట్టి, స్వగతం) యింట్లో లేనట్లున్నాడు మామయ్య. అత్త వంటింట్లో వుంటుంది. బంగారమ్మ యేం చేస్తోందో? పదేసికలకేనా పలక్కపోతే యెలాగా? అబ్బ! మండపేటనుంచి ద్వారపూడిదాకా నడిచి వచ్చేటప్పటికి తాతలు దిగివచ్చారు. కాళ్లు పీక్కుపోతున్నాయి. కాస్తసేపు సూచుంటేగాని వుండలేను. వొక్కక్షణంవుండి మళ్లీ పిలవ్వచ్చు. (మెట్ల మీదికి కాళ్లువేసుకూర్చుని) రైలుఖర్చులుకి సరిగ్గా తూచియిచ్చింది మా అమ్మ డబ్బులు. రానూపోనూ అర్ధరూపాయవుంటే దజ్జాగా జట్కాయెక్కుదును. మొన్న ఆలమూరులో దొరికిన సంభావనడబ్బులు అర్ధరూపాయీ జట్కాకోసం తగలేస్తే క్రాపెంగదువ్వెన్న మాటేమిటి? వెనక కొమ్ము దువ్వెన్నతో పంపిడి బాగారాక చస్తున్నాను. (ఒక్కక్షణం వూరుకొని) పదిమాట్లు వస్తూ పోతూవుంటే శక్తి సామర్థ్యాలు గ్రహించి మామయ్య బంగారాన్ని నాకిస్తాడని అమ్మ వూహ. ఇది మంచిదారే. లేకపోతే మామయ్యకి నా సంగతి యేం తెలుస్తుందీ? కాని నాన్న వద్దంటాడు. "మాపిల్లని మీ అబ్బాయి కిస్తా" నంటూ తన కాళ్ల దగ్గిరికి రావాలంటాడు. అలా అయితే మామయ్య మరోసమ్మంధం చూసుకుంటే? కోటమ్మ దొడ్డమ్మ అప్పుడే బేరాలు మొదలుపెట్టిందట. వాడి మొఖం వెంకడికిస్తారుటగానీ—అయినా మన ప్రయత్నం మానగూడదు. యెలాగేనా బంగారమ్మని పెళ్లాడితినా నేను అదృష్టవంతుణ్ణన్నమాట. ఈ మేడా, ఆస్తీ అంతా దానిదే; కనక బంగారమ్మని పైగా దాటిపోనియ్యగూడదు......మహా చెడ్డదాహంగావుంది. మళ్లీ పిలిచి చూద్దాం (లేచి 'మామయ్యా' అని తలుపు తట్టుతాడు.)

(తెరలో)

ఎవరు వారూ?

రాయడు—(స్వగతం) బంగారమ్మే. తలుపు తీశాకప్పటికి పెళ్లి సూచుకుసర్శనం. మంచిశకునమే. (ప్రకాశం) నేనురాయణ్ణి.

(అప్పుడు తలుపుతీసి బంగారమ్మ యివతలికి వస్తుంది.)

బంగారమ్మ—నువ్వా?

రాయడు—యెన్నిమాట్లు పిలిచినా పలికావు కాదేం యెవరూనూ?

బంగారమ్మ—యింట్లో యేదోపని చేసుకుంటున్నాం. కాకపోయినా మేమిప్పుడాట్టే తలుపు తియ్యడం లేదు. కలరాతో వూరంతా పేలిపోతోంది.

రాయడు—ఎక్కణ్ణుంచీ?

బంగారమ్మ—నిన్న పొద్దుటినుంచీనీ. యిలాంటప్పుడు వచ్చావేం?

రాయడు—తెలిసిందికాదు. మాఅమ్మ తోంచక పెడితే వచ్చాను.

బంగారమ్మ—యేంపనీ?

రాయడు—అదివేరేపనీ. మామయ్య వున్నాడా?

బంగారమ్మ—యెందుకో వూళ్లోకి వెళ్లాడు. భోజనాలవేళకి. వస్తాడులే. నూతికి వెళ్లి కాళ్లు కడుక్కో.

రాయుడు—(స్వగతం) కలరా అంత తీవ్రంగా వుంటే పెళ్ళికూతురు చూపులు దేవుడెరుగును. భోజనంకాగానే పరుగోపరుగు.

(లోపలికి వెళ్ళిపోతాడు.)

బంగారమ్మ—(స్వగతం) యింకా వచ్చాడు కాదూ నాన్న. యెన్నివిధాల చెప్పినా మానకుండా వున్నాడు వూళ్ళోకి వెళ్ళడం. యెప్పుడు తగ్గుతుందో యీకలరా? బావయెప్పుడు వస్తాడో? కలరాతగ్గిదాకా నేనా మాయింటోవుండమనాలి. యీమాటు పట్టుపట్టి యింటో కూచోపెడతాను. నామాట వినకపోతే యెరగనూ? బావవుంటే అతనిచేత చెప్పించి నాన్ననికూడా కదలకుండా చెయ్యవచ్చు.

(తలుపువేసేసి, లోపలికి వెళ్ళిపోతుంది.)

రెండోరంగం

[మాచవరం గ్రామంలో పేరుభట్టుయిల్లు. లోపల సూరన్నా, తల్లిజోగమ్మా, చెల్లెలు సుబ్బమ్మా కూచుని వుంటారు.]

సూరన్న—అసలు నువ్వు గారంనేర్పావు పేరిగాడికి.

జోగమ్మ—నే నేంచేశానురా? నిన్నెలా పెంచానో వాణ్ణీ అలాగే పెంచాను.

సూరన్న—నువ్వు లక్షచెప్పు. నాన్నకూడా వాడు లొంగలేదు.

జోగమ్మ—దానికి నేనేం చెయ్యనూ? చిన్నప్పణ్ణుంచీ వాడికి స్వతంత్రమే. అది వొంటెత్తుగుణం కాదుగానీ—

సూరన్న—అదిగో. అదే నీ తెలివితక్కువ. అబ్బా! వాడంత వొంటెత్తుగుణంవున్నవా డింకొకడున్నాడా పృథివిమీదా? పెద్దాడు నయంకొంచెం.

జోగమ్మ—వాడిమొఖం. పెళ్ళాంవచ్చాక వాడి బుద్ధి బొత్తిగా మారిపోయిందిరా.

సూరన్న—పేరిగాడికి పెళ్ళాం కాపరానికిరానే అక్కర్లేదు. పెళ్ళయాక—మూడుముళ్ళూ పడ్డాక వొక్కక్షణమేనా కలిసివుండడువాడు.

జోగమ్మ—వేరుపణ్ణిస్తానేం వాణ్ణీ?

సూరన్న—యేంచేస్తావూ?

జోగమ్మ—ఆమాటకివస్తే యింతట్లో వాడికి పెళ్ళేచెయ్యనూ. దాంతో చప్పగా కుదురుతుంది రోగం.

సూరన్న—నువ్వు చెయ్యకపోతే ఆగుతుందా యేమిటి? అసలు వాడు రాజమహేంద్రవరంలో ప్రవేశించడమే ముప్పు. దానివల్ల వచ్చే చిక్కులు గ్రహించావా? మనల్ని లోకువచెయ్యడానికి చిన్నమామ వాణ్ణి లోపు చేసుకుంటాడు. ఈ వాజమ్మ అతనివెనకాల గంతులేస్తాడు.

జోగమ్మ—వేంకటేశంతో మాట్లాడడంటే వాణ్ణి గుమ్మంలోకిరానివ్వను.

సూరన్న—అదికాదు ప్రయోజకత్వం. యింట్లో నుంచి వొక్కరాగిడబ్బైనా అయినా వాడికి దొరకనివ్వకూడదు.

సుబ్బమ్మ—చిన్నమామయ్యగారి యింటికి వెడితే యేమో పేరుభట్టన్నయ్య?

జోగమ్మ—వెడితే యెరుగనూ?

సుబ్బమ్మ—ఏమే? ఏంతప్పెఅమ్మా?

జోగమ్మ—చిన్నమామ ఛండాలుడు. వాడి మొఖం చూడకూడదు.

సుబ్బమ్మ—ఏంచేశాడే?

జోగమ్మ—నీకిప్పుడు తెలవదది.

సుబ్బమ్మ—అత్త యెంచక్క మాట్లాడుతుంది. బంగారమ్మవొదిన యెంచక్కనిపాటలు పాడుతుంది. పోనీ దాన్ని పేరుభట్టన్నయ్యకి పెళ్లిచెయ్యరాదుటే అమ్మా?

జోగమ్మ—ఛీ! దాన్నా!

సుబ్బమ్మ—యించక్కవుంటుందే వొదినా.

జోగమ్మ—దాని చక్కదనం మాసిపోయెను! అదెందుకు మనకి?

సూరన్న—పేరిగాడు బహుశా దానిమీద కన్నువేసే రాజమహేంద్రవరం ప్రవేశించివుంటాడు. ఇన్నీసు పేటలో ప్రవేశించడంచేత నాసందేహం మరీ వృద్ధవుతోంది. వాడూ, మామా రోజూ యెక్కడో వొకచోట తారసపడకమానరు. అలా పదిమాట్లు జరిగేటప్పటికి—ముందు మనపెద్దమ్మే కలుపుతాడు.

జోగమ్మ—అవున్రోయి, నువ్వన్నది నిజమే. లేకపోతే సంగీతం విజయనగరంలో చెప్పుకున్నవాడు కావ్యాలకోసం రాజమహేంద్రవరం యెందుకు చేరతాడూ? విజయనగరంలో లేరాయేమిటి చెప్పేవాళ్లు?

సూరన్న—కనిపెట్టావూ అబ్బాయియుక్తి? యేమనుకున్నావు మరి?

జోగమ్మ—యింటికి నుంచున్నపాళంగా రమ్మని వుత్తరం రాసెయ్యి, వాణ్ణక్కడవుండనివ్వగూడదు.

సుబ్బమ్మ—ఏమేఅమ్మా? బుల్లన్నయ్యకి బంగారమ్మ వొదిన్ని పెళ్లిచెయ్యండే, దాందగ్గిర నేను పాటలు నేర్చుకుంటానే.

సూరన్న—బాగానే నేర్పుతుంది నీకదిపాటలు.

సుబ్బమ్మ—ఏమమ్మా? చిన్నప్పుడు నేనూ అదీ జతగావుండేవాళ్లం యేమనుకున్నావో. నీపెళ్లిలో అదీ నేనూ ప్రత్యేకంగా కూచునేవాళ్లం భోజనాల దగ్గిర. అదీ నేనేగాదా యేమిటి నీకు హారతి యిస్త?

జోగమ్మ—నువ్విప్పుడు జ్ఞాపకమా ఆసింగమ్మకి?

సుబ్బమ్మ — యెందుకు జ్ఞాపకంవుండనూ? బుల్లన్నయ్యకి పెళ్లిచేస్తే—

సూరన్న—వూరుకో సుబ్బా నీకేమీ తెలవనూ.

సుబ్బమ్మ—ఏమేఅమ్మా! దాన్ని బుల్లన్నయ్యకి పెళ్లిచెయ్యవే.

జోగమ్మ—వుండవే వూరికేను. జలగలాగ పట్టుకు పీక్కుతింటావేమిటి? వూరుకో లేకపోతే అవతలికిపో.

సుబ్బమ్మ—(మూతిముడుచుకొని) పోతానులే. (వెనక్కి తిరిగితిరిగిచూస్తూ వెళ్లిపోతుంది.)

సూరన్న—నువ్వు కనిపెట్టలేకపోయావు గాని వాడిగుణం మొదణ్ణుంచీ అంతే. నీదో వెఱ్ఱి. నీమీద యెవడికి భక్తివుందో, యెవడికి లేదో కనిపెట్టలేవు నువ్వు.

జోగమ్మ—నేనంతచేతగాని దాననుకున్నావా యేమిట్రా? పెద్దాణ్ణి నే నెప్పుడూ నమ్మలేదూ. పేరిగాడి గుణంకూడా యేడాదినుంచి తెలుస్తూనేవుంది. యెందుకూ? మొన్న అన్నివిధాల కబురంపినా వొక్కజామూరుపడ్డ తల్లిమొంహకికొని పంపలేకపోయాడు. మరిచిపోతానా యీజన్మలో?

సూరన్న—యెన్నిప్రశ్నలు వేశావనుకున్నావావేళ?

జోగమ్మ—వేస్తాడు వేస్తాడు. సాగుతోంది ఆంధ్రబ్బ.

సూరన్న—యిప్పుడేంచూశావూ? పెళ్లి అడ్డంకాస్తా తీరనియ్యి.

జోగమ్మ—ఆమాటకివస్తే అసలు వాడికి పెళ్లే తలపెట్టనూ యింతట్లోను.

సూరన్న—మొత్తానికి వాడివిషయంలో జాగ్రత్తగా వుండకపోతే సంసారం నట్టేట్లో కలుపుతాడు. మరి నాకు పొద్దెక్కుతోంది. సోమేశ్వరంలో యివాళ నవగ్రహశాంతివుంది. వెడితే అర్ధరూపాయేనా దొరుకుతుంది.

జోగమ్మ—నిన్న బ్రాహ్మణార్థం మూలాన్న రాత్రి భోజనం లేదుకదా శాంతిభోజనాలయ్యేదాకా వుండగలవా నాయనా? పైగా అయిదుమైళ్లు నడవాలికూడానూ.

సూరన్న—లేకపోతే రోజు వెలావెడతాయమ్మా? వెడితే యివాళతో చెల్లాయికి పరికిణీ

కొనెయ్యవచ్చు. కొత్తపరికిణీ కావాలో అంటోందది పాపం యిరవై రోజులనుంచి. (వెళ్లిపోతాడు.)

జోగమ్మ—(స్వగతం) పేరిగాణ్ణి నమ్మకూడదు. సూరిగాడే నయం అందరికోసనీ. అమ్మాయికి పరికిణీలూ, చొక్కాలూ కావాలని చెప్పడంతడువూ. కూతుళ్లనేనా అంతశ్రద్ధగా చూడడు. నాలోజులు వీడిదగ్గిరే వెళతాయి.

మూడో రంగం

[వేంకటశాస్త్రియిల్లు. విచారంతో కాంతమ్మ కూచునివుంటుంది. బంగారమ్మకూడా విచారపడుతూ పేరుభట్టు తొడమీద కూచుని వుంటుంది. రత్తమ్మ ఒకపక్కనీ, రాయడు వొకపక్కనీ కూచునివుంటారు.]

పేరుభట్టు—డబ్బుకాశపడి వెళ్లాను కాకినాడ. వెళ్లాటప్పటికి మామయ్య ఖులాసాగానే వున్నాడు. అనుమానమే లేదూ. వచ్చాటప్పటికంతా—అన్నీ జరిగిపోయాయి! ఘోరకలి.

రత్తమ్మ—నల్లరాయి బద్దలై పోయిందిరా.

కాంతమ్మ—యీవూరు వచ్చి ఆరేళ్లయింది. ఎప్పుడూ జబ్బెరగరు. జలుబేనా చెయ్యలేదు మీ తమ్ముడికి. నేటికి వొక్కమాటే వచ్చింది ముప్పెన.

బంగారమ్మ—బావోయి నువ్వు మమ్మల్ని విడిచిపెట్టకు సుమా. నాయన వెళ్లిపోయాడు. యిక మాకు దిక్కెవ్వరు బావా? (కంఠానికి చేతులు పెనవేసి దుఃఖిస్తుంది.)

పేరుభట్టు—వద్దువద్దు. యేడవకు బంగారం! నేనెక్కడికి పోతానూ?

కాంతమ్మ—నాయనా! చెట్టుకింది పక్షులం అయిపోయాం. (దుఃఖిస్తుంది.)

పేరుభట్టు—అత్తా! వూరుకోమనడానికి గుండెలు తాళడంలేదు. అయినా యేంలాభమూ?

రత్తమ్మ—దిగ మింగుకోమ్మా దిగ మింగుకో. (పైకిచూసి) దేవుడా! నీకళ్లకి నాతమ్ముడే కనపడ్డాడా?

రాయడు—దేవుడు మంచివాళ్లని యేరుకుపోతాడు.

కాంతమ్మ—యేలోటూ లేదని పొంగిపోయే రోజుల్లో తీరని యీపెద్దలోటు పెట్టాడు దేవుడు. కష్టం మరిచిపోయినవాళ్లని నష్టాల్లో ముంచేశాడు.

పేరుభట్టు—అంతే పెట్టిపుట్టాం. మనుష్యమాత్రులికీశ్వరలీల యేంతెలుస్తుందీ?

రత్తమ్మ—నువ్విక్కడే వుంటున్నావుట్రా పేరుభట్టూ?

పేరుభట్టు—అవును పిన్నీ. నువ్వెప్పుడువచ్చావూ?

రత్తమ్మ—నిన్నరాత్రికి వచ్చామురా నాయనా! మేంవచ్చాటప్పటి కన్నీ అయిపోయాయి. అన్నింటికీ యెదటింటో వున్న ప్రకాశంగారు దిక్కయారుట.

కాంతమ్మ—నాయనా! కొంపపడిపోవడమూ, దిక్కులేకపోవడనూనూ. అయ్యో! భరించలేనోయి! (దుఃఖిస్తుంది.)

బంగారమ్మ—బావా! సముద్రంలోపడి కొట్టుకుపోయామనుకో. యెలాబతికివున్నామో తెలవదు. నిన్ను చూసేదాకా ప్రాణాలు ప్రాణాల్లోలేవు. యిక నువ్వెక్కడికీ వెళ్లకుబావా! మాయింటో వుండవూ? వుండవూ? నాకేడుపువస్తోంది. (ఏడుస్తూ) వుంటాననవూ?

పేరుభట్టు— (బంగారమ్మనిదుచ్చి కౌగలించుకొని) నాకడుపు చెరువై పోతోంది. యిక యేడవకు బంగారం! నేనిక యెక్కడికీ వెళ్లను. యిక్కడే వుంటాను వూరుకో.

కాంతమ్మ—నీకు సాయముండా నాయనా?

పేరుభట్టు—చూస్తావుకాదూ?

రత్తమ్మ—(స్వగతం) వీణ్ణిక్కడ వుండమంటారెందుకూ తల్లీ కూతురూనూ? వీళ్లమనస్సు తిప్పెయ్యాలి. లేకపోతే బంగారం తక్కదు.

రాయడు—(స్వగతం) యుక్తిచేసి యిది జరగనివ్వకూడదు.

(అప్పుడు ప్రకాశంవస్తాడు.)

ప్రకాశం—యిదిగో పేరుభట్టుగారూ? అంతా యిలా జరిగింది.

పేరుభట్టు—డబ్బుకాశపడి మామయ్యని విడిచిపెట్టి వెళ్లాను. కానలేకపోయాను.

ప్రకాశం—రెండువందల నలభై రూపాయలు— కాకపోయినా యిలాజరుగుతుందని అనుకోడం యెలాగా? కలరా తగులుతుందన్న సూచన యతిక్రంచిత్తేనా వుంటేనా?

కాంతమ్మ—సాయంత్రం మునిగింది, మన్నాడు తొమ్మిదయాటప్పటికి కొట్టేసింది. రెండురోజులేనా నిలుపుచెయ్యిందే నాయనా! (ఏడుస్తూ రత్తమ్మకేసి తిరిగి) నన్ను కొట్టెయ్యరాదూ వొదినా? నాకీమొండి బతుకెందుకూ?

బంగారమ్మ—(కళ్లుమూసుకుని దుఃఖిస్తుంది.)

పేరుభట్టు—నామాటవినవూ? నేనుభరించలేను బంగారం. (డగ్గుత్తికతో) వూరుకోవూ?

రత్తమ్మ—ప్రకాశంగారూ! యీలోటంతా— యీదురదృష్టం అంతా మాది. వొక్కతమ్ముడున్నాడు వాతమ్ముడు మానాయనకంటే యెక్కువగా మమ్మల్ని చూశాడు. యికమాకు పచ్చంచులబట్టపెట్టే తోడబుట్టినవాడేడీ? (ఏడుస్తుంది.)

ప్రకాశం—అక్కయ్యగారూ! యిది సముద్రం. ఆగదు; కాని ఆపుకోవాలి. యేంచెయ్యం? యెవళ్లవల్ల యేమవుతుంది? ఆ మహానుభావుడు బతకడానికి వయస్సులేదా, బతకలేనన్నాడా? యిలాజరగాలి. మనం అంతా యిలా యిదవాలి.

రత్తమ్మ—అంతేనండీ. మనవల్ల — యెంత యేడ్చినా యేమీరాదు. మనస్సు రాయిచేసుకోవాలి. (కాంతమ్మకేసి చూసి) యేంచెప్పను మరదలా? దిగమింగుకోవాలి.

రాయడు—మామామయ్యదగ్గిర రాజమహేంద్రవరంలో వుందామనుకున్నాను నేను.

ప్రకాశం—అందరికోరికలూ పూర్వపక్షంఅయిపోయాయి. అంతా మనతోటే వుందని వూరికే కల్పనలమీద కల్పనలు చేసుకుంటాం; కాని యీశ్వరుడు కొనసాగించవద్దూ? తక్కువచేసుకొని యెక్కువకోసం ఆశపడితే యేంలాభమూ? నామట్టుకునాకు కుడిచెయ్యిపడిపోయింది. యేంచెయ్యనూ.

పేరుభట్టు—నామాటచెప్పండి బాబుగారూ? మామయ్య ఆధారంచూసుకుని యీవూళ్లో వుందామని నిశ్చయించుకున్నాను. నాకల్పన యెలాకూలిపోయిందో చూశారా?

ప్రకాశం—యిందరి దురదృష్టం పోగయినాక శాస్త్రులుగారెలా బ్రతికివుంటారూ?......అక్కయ్యగారూ? మీరోమాటు దొడ్లోకి రావాలి.

(కాంతమ్మ ప్రకాశంవెనకాల వెళుతుంది.)

బంగారమ్మ—నేనుకూడా రావచ్చునా మామయ్యగారూ?

ప్రకాశం—నీకడ్డేమిటమ్మా?

కాంతమ్మ—రాతల్లీ!

(బంగారమ్మకూడా వెళుతుంది.)

రత్తమ్మ—చూడూ, పేరుభట్టూ! యెంత మేనమామ కూతురయినా, యెంత చనువయినా, దుఃఖంలోనేవున్నా పన్నెండేళ్లపిల్ల. నువ్వు వొళ్లో కూచోబెట్టుకోగూడదురా నాయనా!

రాయడు—అలాయెందుకన్నయ్యా? దూరంగా వుండే—అంటే ముట్టుకోకుండా సుమా, మనం ధైర్యం చెప్పవచ్చు. మనం జాగ్రత్తగా వుండడమే మంచిదీ. యేమంటావు?

పేరుభట్టు—నిజమే పిన్నీ! నువ్వు పెద్దదానవు. నీమాటతోసెయ్యడానికి వల్లకాదు. రాయడుకూడా చిన్నవాడయినా చాలాదూరం ఆలోచించాడు. మంచి సలహా చెప్పాడు వాడు. అలాగే చేద్దాం.

రత్తమ్మ—అదిగదీ. నాయనా! కష్టంలో వున్నారు. చేతనైనంత సాయంచేద్దాం.

రాయడు—అన్నయ్యకి వొకళ్లు చెప్పనే అక్కర్లేదే అమ్మా. ఆదుర్దాకొద్దీ—తీరా దానికదివచ్చి వొళ్లో కూచోడంవల్ల కూచోబెట్టుకున్నాడు; గాని తెలవదనుకున్నావా? నావంటివాళ్లకి పధ్నాలుసురికి చెప్పగలడు వాడు.

పేరుభట్టు—(స్వగతం) యేం శ్రీరంగనీతులూ? కారణం మరేమీలేదూ. బంగారంమీద కన్నువేశారు వీళ్లు. అబ్బురమా? అలాంటిపిల్ల యెంత తపస్సుచేస్తే దొరుకుతుందీ? రాయడు అదృష్టవంతుడు. రాకపోకలున్నాయికనక కోరిక నెరవేరవచ్చు. నేను కేవలమూ దురదృష్టవంతుణ్ణి. మాచిన్నన్నయ్యచేసిన కుట్ర నన్ను పాడుచేసీలావుంది.

ప్రకాశం—(ప్రవేశించి) మీరోమాటు యిలా రావాలి.

(ఇద్దరూ వెళ్లిపోతారు.)

రత్తమ్మ—వొరేయి! రాయడూ! పేరుభట్టు బంగారానికి చనువయినట్టుగా వున్నాడు. దాని మనస్సు నీమీదికి తిప్పేసుకోవాలి. యేంచేస్తావోమరి నేను కాంతమ్మ మెడలు వొంచుతానులే.

రాయడు—ఈ పదిరోజుల్లోనూ యెంత పని చేస్తానో చూసుకో.

రత్తమ్మ—నే నోమాటు బసలోకి వెళ్లివస్తాను. అత్త యేదేనా చెప్పిందంటే వెంటనే చేసేస్తూవుండు నువ్వు.

రాయడు—ఆవిడ చెప్పకుండా—వూహించే చేసేస్తాను నేను.

నాలుగో రంగం

[పొద్దున్న యెనిమిదింటికి; కాంతమ్మ తూర్పు వసారాలో గోడకానుకొని కూచునివుంటుంది. ప్రకాశం రెండుగజాలలో నుంచుని వుంటాడు.]

ప్రకాశం—పేరుభట్టుగారిలాంటి మనిషి వున్నాడా? కానీ, అక్కయ్యగారూ! ఆయన చిన్నన్న వున్నాడే సూరన్నగారు? రామరామా! ఈశ్వరుడాయన్ని యెందుకోసం సృష్టించాడో గాని కిందపెడితే పంటలూ, పైన పెడితే వానలూ వుండవు.

కాంతమ్మ—అతగాడిదేనండీ యీకుట్ర అంతానూ. దేవుడు సాధించినప్పుడు మనుష్యులు సాధించడం ఆశ్చర్యమా అన్నయ్యగారూ?

ప్రకాశం—పొద్దుటిపూట యేగడియో వుంటారిక్కడ. తరవాత స్నానంచేసింది మొదలు యిక్కడవొకటే గుసగుసలు. ఇవాళనాకు చెవులు తడకలు కట్టిపోయాయి. రత్తమ్మగారుకూడా కలిసింది; కాని ఆనిషిమాటలు నాకు సరిగా వినపడలేదు.

కాంతమ్మ—ఆభాసు చేసీలావున్నారేంగతి అన్నయ్యగారూ?

ప్రకాశం—విచారించకండమ్మా. పేరుభట్టుగారు అలాంటి తాత్రాలకు జడిసేవారు కారు.

కాంతమ్మ—అత నలాంటివాడేనండీ. కనకనే వొప్పుకున్నాను. చూడండీ. యిద్దరు తమ్ములున్నారు. వచ్చారుకూడానూ; కాని వొక్కడుకూడా సిద్ధపడలేకపోయాడు: పేరుభట్టు పూనుకోకపోతే—

ప్రకాశం—పూనుకోకపోవడం యేదీ? వొకవేళ ఆయన యేకారణంచేతనైనా జంకి మానేస్తే నే నేమయినానూ?

కాంతమ్మ—దేవుడు మిమ్మల్నే మాకు దిక్కు చేశాడు. (అంటూ అతని పాదాలు అంటబోతుంది.)

ప్రకాశం—(వెనక్కిజరిగి) మీకేవెఱ్ఱి యేమిటక్కయ్యగారూ?

(అప్పుడు పేరుభట్టు మెల్లిగావస్తాడు.)

ప్రకాశం—రండి మహానుభావా!

కాంతమ్మ—మా మూలాన్ని నువ్వు మీవాళ్లకి దూరం అయిపోయీలావున్నావోయి నాయనా!

పేరుభట్టు—అదేమిటత్తా? మాఅత్త అలా అంటుందేమండీ బాబుగారూ?

కాంతమ్మ—మేము సముద్రంలోపడి మునిగి పోయేటప్పుడు నువ్వు రక్షించడం మీవాళ్ల కిష్టంలేక.

ప్రకాశం—మీచిన్నన్నయ్య కిందామీదా వుండడం లేదు.

పేరుభట్టు—వాడి బతుకెప్పుడూ అంతే. కట్టిపెట్టండి వాడి ప్రస్తావన, అందులో సారస్యం లేదు.

ప్రకాశం—నిజమేగాని మీవాళ్లకి వ్యతిరేకంగా ప్రవర్తిస్తే మీకేమేనా నష్టం వస్తుందేమో అని మీఅత్తగారి భయం.

పేరుభట్టు—నష్టం యెలాగా కనిపెట్టుకునే వుంది. మాఅమ్మకి మాచిన్నాడిమాట యెప్పుడు పథ్యం అయిందో అప్పుడే మొదలయింది సంసారానికి దిగతీత. విచారించవలసిన సంగతి యేమీ లేదు. నాకు బెంగ కూడా లేదు. మీకుగూడా యేమీ—

కాంతమ్మ—నామహారాజు పోయి నే నేడుస్తూ వుంటే వాళ్ల కీసుసుసలూ, యీకుబ్రలూ యెందుకు చెప్పండన్నయ్యగారూ! కష్టంలోవుంధిగదా అని అంతా తలో రాయీ వేస్తారా?

ప్రకాశం—సత్రాల్లో రాళ్లువేశేరకం యిదీ. అయితే యేది యెలా జరగాలో అలా జరుగుతుంది. మనం మాట్లాడవలసిందేమీ లేదు. ఏమీ యెరగనట్లూ, విననట్లూ వూరుకుందాం. ఏమంటారు పేరుభట్టుగారూ?

పేరుభట్టు—అదీ నావుద్దేశం.

(అప్పుడు బంగారమ్మ వస్తుంది.)

బంగారమ్మ—అమ్మోయి! (ప్రకాశాన్ని చూసి) నరసయ్యశెట్టిగారి చెల్లెలు విశాలాక్షమ్మగారు రెండు కావిళ్లతో యేమిటేమిటో పట్టించుకు వచ్చారండీ మామయ్యగారూ!

కాంతమ్మ—చూశారా అన్నయ్యగారూ? ఆ యింట్లో అందరికీ నామహారాజంటే దేవుడు. నాదేవుకిడి యోగం లేకపోయింది; గాని మేడమీది సామానంతా విశాలాక్షమ్మగా రిచ్చిందే. కాశీ తీసుకువెళ్లినప్పణ్ణుంచీ ఆయన భోంచేశారని తెలిస్తేగాని ఆవిడ పచ్చిమంచినీళ్లేనా ముట్టుకోదు. నేనూ, పిల్లా కట్టుకొనే బట్టలన్నీ ఆవిడయిచ్చినవే. వొక్క కడుపున పుట్టిన చెల్లెల్నికంటే యెక్కువగా చూస్తోందినన్ను. నిన్న యీభైరూపాయలు యిచ్చేవుందిగదా మళ్లీ యివాళ అంతసామాను తేవడం—కులం కాకపోతే మాత్రం యేమిటండీ స్నేహమూ, దయా ప్రధానం గానీ?

ప్రకాశం—బ్రాహ్మ లనేకమంది శాస్తుల్లుగారి సాయం పొందారు; గాని వాళ్లకి విశ్వాసం లేకపోయింది. ధర్మం చెప్పవలసివచ్చినా, విశ్వాసం చెప్పవలసివచ్చినా కోమట్లది.

బంగారమ్మ—మామయ్యగారూ! అవి యింటో పెట్టిస్తారా?

ప్రకాశం—నువ్వు పెట్టించరాదుటమ్మా? పోనీ, పేరుభట్టుగారూ! మీరూ—

పేరుభట్టు—తమరు—

ప్రకాశం—వచ్చినవారిని మీరెరగరు. నేనావిడితో మాట్లాడుతూవుంటాను. మీరే పెట్టించండి. పదండి.

(ఇద్దరూ వెళ్లిపోతారు. రత్తమ్మ వస్తుంది.)

రత్తమ్మ—యెవరోకోమటావిడిలావుందే రేఁమి టేమిటో రెండుకావిళ్లతో పట్టించుకువచ్చిందీ.

కాంతమ్మ—వొదినా! యీవూళ్లో కోమట్లకి మామీద యింత అనుగ్రహంవుంది. దేవుడు చూడలేకపోయాడు.

రత్తమ్మ—అవన్నీ యింట్లో యెవరు పెట్టిస్తారూ?

కాంతమ్మ—ప్రకాశం అన్నయ్యగారు వెళ్లారులే. విశాలాక్షి దొడ్డమ్మగారిని తీసుకురాతల్లీ నువ్వు.

(బంగారమ్మ వెళ్లిపోతుంది.)

రత్తమ్మ—(స్వగతం) పేరుభట్టు దగ్గిరేవున్నా వాడితో చెప్పిందిగాదు ఆసామాను యింటో పెట్టించ మనీ. నా ఆశకి ఆధారం లేకపోలేదు. (వెళ్లిపోతుంది.)

(తెర దించాలి.)

అయిదో రంగం

[ప్రకాశంయిల్లు. దక్షిణపువసారాలో సూరన్నా, పేరుభట్టూ, జోగమ్మా కూచునివుంటారు.]

జోగమ్మ—నువ్వింతలక్ష్యం లేకుండా తిరుగుతున్నావేం?

పేరుభట్టు—యేం చేశానూ లక్ష్యం లేకుండానూ?

జోగమ్మ—దాని తమ్ముళ్లుండగా చిన్నమామకి నువ్వెందుకు కర్మచెయ్యాలీ?

పేరుభట్టు—వాళ్లూరుకుంటే నేనూ వూరుకోవాలా?

సూరన్న—వాళ్లూరుకుంటే చిన్నత్త సూలి మనిషిచేత చేయించుకుంటుంది. నీకెందుకూ?

పేరుభట్టు—నేను చేస్తే యేంతప్పూ?

జోగమ్మ—వూళ్లోవాళ్లేవళ్లేనా పోతూవుంటే వాళ్లకందరికీ నువ్వుచేస్తావా?

పేరుభట్టు—చిన్నమామ వూళ్లోవాడేనా?

సూరన్న—అతని భావమరుదులికి లేని బాధ నీకేం?

పేరుభట్టు—ఇవి బ్రాహ్మడనవలసిన మాటలే?

సూరన్న—నువ్వే మహా బ్రాహ్మడవు పాపం. చూశావా అమ్మా? (నిరాసకంగా చెయ్యి వూపి పెదవివిరుస్తాడు.)

పేరుభట్టు—(ముంగోపంతో) యేమిటా వికారం? తెలివితేటలన్నీ వెళ్లగక్కుస్తున్నావే?

సూరన్న—వూరుకోరా అట్టే మాట్లాడకా.

పేరుభట్టు—నీతో మాట్లాడ్డం నాదితప్పే. నీకు హృదయంలేదు. మెదడులేదు. కేవలమూ యిన పదుంగవు. కుట్ర, ద్రోహం, అసహనం— ఇవన్నీ నీదగ్గిర పేరుకొనివున్నాయి, నిన్ను నమ్మినవాడవు ములిగిపోవడమే. మరితేలడు.

సూరన్న—నోరుమూసుకోరా.

పేరుభట్టు—ఛీ!

సూరన్న—నీతో మాట్లాడగూడదు. (వెళ్లిపోతాడు.)

పేరుభట్టు—(సూరన్నపోయినవేపు చూస్తూ) పాకీది నయం నీకంటే. అప్రాచ్యుడవు.

జోగమ్మ—వాణ్ణి తిడతావా?

పేరుభట్టు—విన్నావా?

జోగమ్మ—వాడేమి అవాచ్యాలు పలికాడూ?

పేరుభట్టు—ఏం అట్టేపెట్టాడూ?

జోగమ్మ—నువ్వు నాకడుపున చెడబుట్టావు ఛండాలుడా!

పేరుభట్టు—నీకలా తోచిందా?

జోగమ్మ—నామాడ కడ్డుచెబుతావా?

పేరుభట్టు—నన్నాజ్ఞాపించడానికి నీకు అధికారంలేదు. నువ్వు తాసికమాటలు వింటున్నావు.

జోగమ్మ—నువ్వు పురుగులోడిచస్తావు.

పేరుభట్టు—నీనోటికడ్డురాను. (వెళ్లిపోతాడు.)

జోగమ్మ—చచ్చుపెద్దమ్మా! యెంతపనీ చేశావూ? నాపగవాళ్లలో కలుస్తావా? నీకు దమ్మిడీ ఆస్తి మిగలనివ్వను. చూస్తూవుండు.

(అప్పుడు రత్తమ్మవస్తుంది.)

రత్తమ్మ—ఏంచేస్తున్నావే చిన్నక్కా?

జోగమ్మ—యేడుస్తున్నాను.

రత్తమ్మ—అదేమిటే అలాఅంటావూ?

జోగమ్మ—పేరిగాడు చెప్పినమాట వినడంలేదు. వాడు మానట్ట.

రత్తమ్మ—యిక నువ్వాపట్టే పట్టుపట్టకు. పైకి తెలిస్తే బాగుండదు.

జోగమ్మ—వూరుకోమంటావా ?

రత్తమ్మ—వాడు విననప్పుడేమిటే చెయ్యడం ?

జోగమ్మ—చూడు వీణ్ణేం చేస్తానో ?

రత్తమ్మ—యింటికి వెళ్లాక నీయిష్టం వచ్చినట్లు చెయ్యి. యిక్కడ గట్టిగా మాట్లాడకు......కాని కన్నకొడుకు చెప్పినమాట వినకపోతే తల్లిమండకి అంతకంటే యిక కష్టంలేదు.

జోగమ్మ—నీకొడుకు చూడూ. వాణ్ణి చూస్తే ముచ్చటవుతుంది.

రత్తమ్మ—నాతండ్రి నామాట కెదురు చెప్ప డమ్మా, నేనదృష్టవంతురాలినే.

జోగమ్మ—యిలాంటి నిర్భాగ్యుడు పుట్టాక 'నేనూ అదృష్టవంతురాలినే' అని చెప్పుకునీయోగం నాకెలా వుంటుందీ ? ఛీ ! వీడిబతుకిక్కాలా ?

(అప్పుడు రాయడువస్తాడు)

రత్తమ్మ—ఏంనాయనా యిలావచ్చావూ ?

రాయడు—వూరికేనమ్మా !

జోగమ్మ—సాటివాళ్లని చూసేనా బుద్ధితెచ్చుకోకపోతే చావనా?......వోరే రాయడూ ! పేరిగాడేం చేస్తున్నాడురా ?

రాయడు—పెద్దన్నయ్యా, పెద్దవొదినా వచ్చారు, వాళ్లతో లోపలికి వెళ్లాడు.

జోగమ్మ—దిగారూ ? పైవంటలోకి వస్తారుకామోసు. ఏమిటిగతి ?

రత్తమ్మ— కళ్లుమూసుకుని నాలుగురోజులూ గడిపెయ్యి.

జోగమ్మ—నావల్లగాదు. వుపాయం మాడాలి. సూరన్న యెక్కడున్నాడో తీసుకురా రాయడూ వోమాటూ.

రత్తమ్మ—వెళ్లరా నాయనా !

రాయడు—అలాగే. (వెళ్లిపోతాడు.)

జోగమ్మ—నాకొడుకొక్కడా యిలాంటివాడు కాకూడదూ ?

రత్తమ్మ—నిజానికి నీకొడుకుదగ్గిర దురుసుతనం వుందే.

జోగమ్మ—నాకర్మంకాకపోతే నువ్వీమాట అన గలవా నామొహమ్మీదా ?

రత్తమ్మ—నేనేమన్నానే మాతల్లీ ?

జోగమ్మ—నాప్రారబ్ధానికి నేనేడుస్తావుంటే నీమీద పెట్టుకుంటావేమిటే ?

రత్తమ్మ—అంతేగదా ? నేనేమీ తప్పుగా అనలేదమ్మా నన్ననడానికి నువ్వు.

జోగమ్మ—నిన్నేమంటానూ ? నిన్ననడానికి, నీచేత పడ్డానికి నాకేం ! వాకొడుకు నేను చెప్పిన మాట వినడంలేదు ; కనక నేనేదో గుంజుకోకుండా వుండలేను. వొకళ్ల నెందుకంటానూ నేనూ ?

రత్తమ్మ—మడికట్టుకునీ వేళ అవుతోంది వెళ తానుమరి.

జోగమ్మ—చూడూ పెద్దపీనుగ రానేవచ్చింది కనక అక్కడివంటకి దాన్నప్పగించి నువ్విక్కడికిరా. నువ్వుంటే నాకు కసింత మనశ్శాంతేనా కలుగుతుంది.

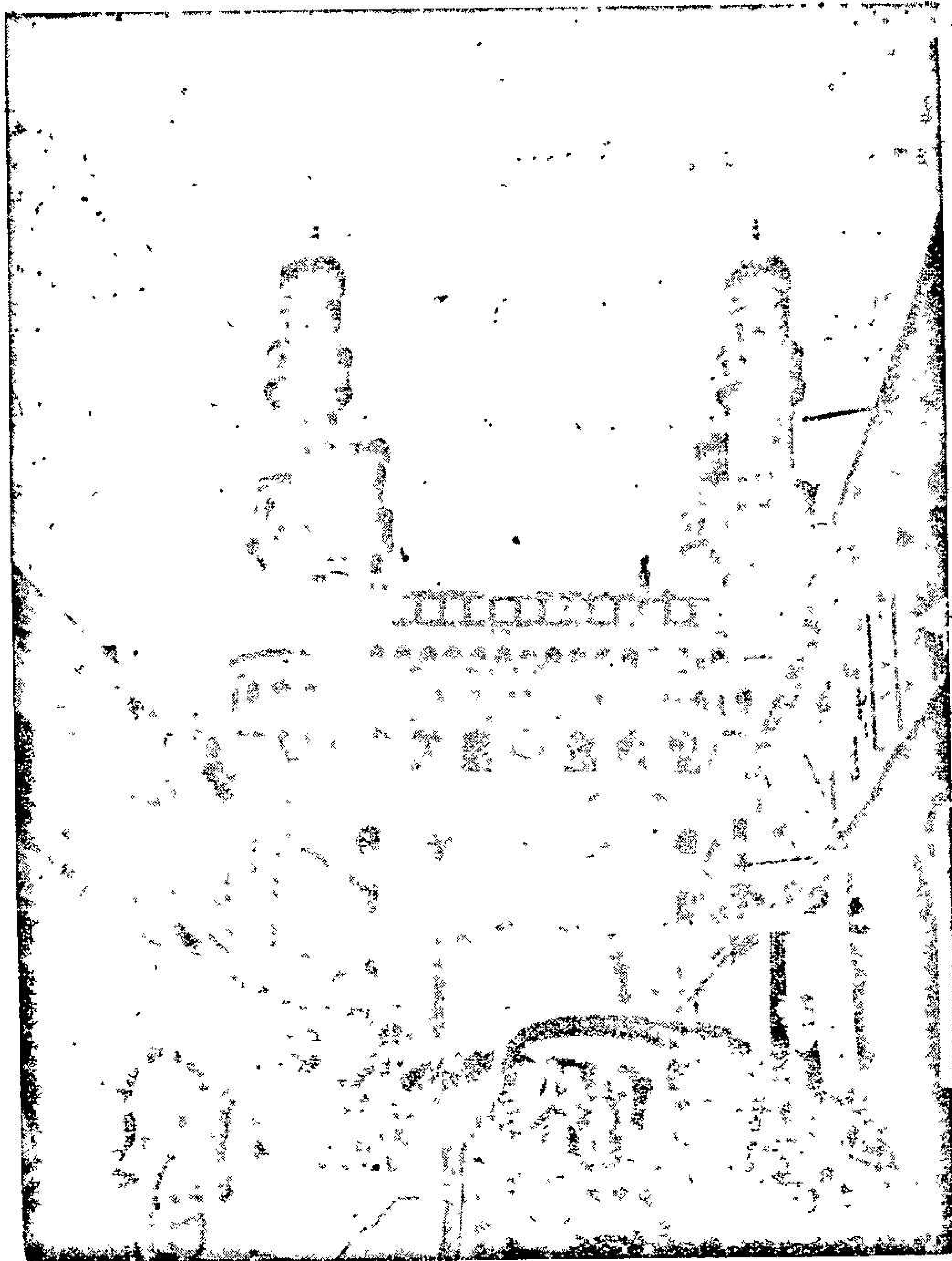
రత్తమ్మ—కాంతమ్మ నన్నువిడిచిపెట్టదే.

జోగమ్మ—పట్టుకుంటుందా యేమిటి? దాంతో వియ్యమందాలని చూస్తున్నావుకామోసు నువ్వు. దాని మొఖం మండేది.

రత్తమ్మ—అదేమిటే అలాఅంటావూ ?

జోగమ్మ—దానికర్మం దాందీ. అది మనకెందు కొచ్చానీ, నువ్వొక్కడికివస్తూ.

రత్తమ్మ—కాంతమ్మ వొప్పుకుంటే చూస్తానులే. (వెళ్లిపోతూ స్వగతం) అక్కడ వంటమానేస్తే అస్తమానూ అక్కడ వుండడానికి కారణం వుండదు. వాళ్లకి—బంగారమ్మకీ, కాంతమ్మకీగూడా పేరు భట్టు మీద కలిగిన అభిమానాన్ని ముదరనివ్వగూడదు. నేనివతలికివస్తే రాయుడొక్కడైపోతాడు. విషమసంధి వచ్చిపడింది. ఉహ్! ఇక్కడేంవుంది నాకు? వీళ్లకర్మం! నాకేం? (వెళ్లిపోతుంది.)

చార్‌మినార్, హైదరాబాదు

—కె. కృష్ణమూర్తి.

తోటమాలి

కృత్తివెంటి వేంకటసుబ్బారావు, యం. ఏ.,

విలుతురా, రసికహృద్వీథి సమ్మోదాద్యతనవినిర్భిన్న కేతకిసుమమ్ము?
పిలుతురా, భావసంవిత్ప్రియాసీమంతినీసూక్తి శామంతికాసుమాప్తి
నిలుతురా, ఘుమఘుమానిల దిశాప్రసృతిచేతో బహూకృతి మేల్ గులాబిజాతి?
తలఁతురా, సరసహస్తతలాభిమత నవాంకూర సంతుష్టి, మందారవృష్టి?
మచ్చులున్నవి మీయిచ్చు హెచ్చుకోలఁది - రకము లున్నవి మీనాగరకముకోలఁది,
కలతురా గంప మీకోరికలు ఫలింప; - వలతురా తన్విదీఱ మీవలపుమీఱ.

తెచ్చినాఁడ వసంతదివసాంతముల నితాంతలతాంతమల్లికాస్తబకములను,
వచ్చినాఁడ నిదాఘవాసరమ్ముల సౌధభాసురాంగనలంద కేసరముల,
ఇచ్చినాఁడను ప్రావృడీర్ష్యాళు విరహిదృగ్జాలమ్ములైన స్రగ్జాలములను,
గ్రుచ్చినాఁడ భుజంగకోటిస్వాంతముల హేమంతశామంతికాసంతతులను,
మారుబేరమ్ముగా దిందు మాయ లేదు - సొంతమడిపంట యెఱువు కాసంత లేదు,
ఒక్కనాటిదే కలకాల ముండవలయు, - మాటనచ్చిన కొనుఁడు మోమోట వలదు.

మఱతురా, సౌధాళి మధుమాసచంద్రికాసల్లాపవిహరణాసక్తులందు?
వెఱతురా, చంచలావిష్క్రియోద్ధతఘనాఘనరవాకలితయామినులయందు?
తెఱతురా, బంతిక్రొవ్విరిదఁడకైదండ నెమ్మినేర్పుల శరన్నిశలయందు?
పఱతురా, శిశిరదుర్భరశైత్యవారణకృతకృత్యతకు బుజ్జగింపులందు?
కన్ను మొఱగించునలకాలకాంతలకయి - వలతురా? ఐన రే పీయవచ్చు సొమ్ము
ప్రాతకాపునె ప్రతిరోజు వచ్చుచుందు - వతనుచే మంచిచెడ్డ మీమతికె తెలియు.

విందురా యొకమాట విరివిలేమావిగున్నల జివుళ్లానుకోయిల తెఱంగు?
తిందురా, యొకతూఱి తియ్యందనపువిందు పెంపునందున దియ్యమాంపసందు?
అందురా, ఇదిగో యిందక్కజం బపురూప మగు జగామగజామెఱుఁగుబెడంగు
కందురా, యొకమాఱు గరువంపుమురిపెంపు కలిమిపెన్నిక్క ఒక్కటియెలెక్క,
ఉందురా చూడఁగోరి యిం దొక్కమాటు - లేదు పడికట్టుటను లోటు లేదు రాల,
తూకమున మోసముండఁబోదు కలదేని - ఊరకిడిపోదు రాగిడబ్బీయవలదు.

జలతారునకు విల్చి సరకుపింగాణి మాఱ్ఱోవఁబట్టెడు దొడ్డదొంగ గాను
అమ్మకమ్ముసెపాన నానవాళు లెఱింగి చాటునిల్చొచ్చు పిసాళిగాను,
మంచిమాటల మోసగించి మచ్చికను కంఠము లుత్తరించు బల్ఠవళిగాను,
దాటఁబోవుచునున్నవారి నాకర్షింప నెఱిమందుచల్లు మచ్చెఱుక గాను,
గారడీకాదు మఱి కనికట్టుగాదు – తిఱుగుద్రిమ్మరిగాను దొమ్మరిని గాను
నాణెమైననే బలవంతమేడ దమకు? – వత్తు మఱొకప్పు డింకొక్క వాడ కఱిగి.

జగము నుక్కిరిబిక్కిరిగ జేయుశబ్దసంకులభావములు మెచ్చగలుగునోట,
అక్షరశూన్యపానాయత్తనటకాభినయచిత్రములు లోన నచ్చుచోట,
దార్ఢ్యభాగ్యదామోదరారార్భటములు నిరుద్యోగప్రకర్ష పే రొప్పుబాట,
నైసర్గికమనోజ్ఞతాసౌష్ఠవాభావ నిర్జీవకళల మన్నించునాట,
‘పూవులబ్బీ’ యనుచు బిల్వబోక ‘యిదిగో-పండ్లగంపా’ యనుచు మూగిపడక, ‘ఓయి
కావడీ’ యని యఱచి కేకలిడకుండ – నగరివిపణివణిజురీతి నాకుగలదె?

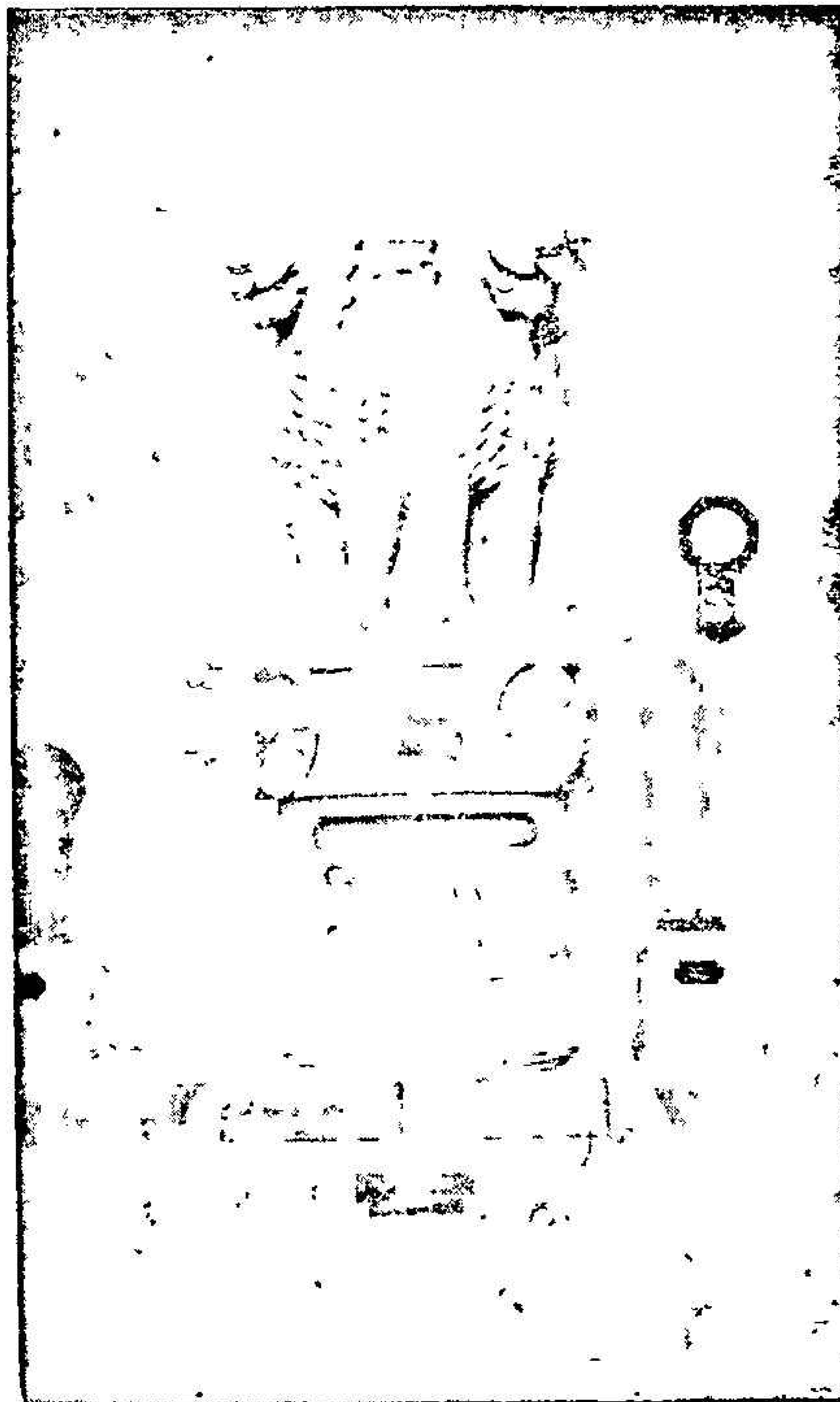
ఉబ్బితబ్బిబ్బులై యూహార్ణవతరంగ కల్లోలతకు చాల నల్లలాడి,
ఆర్భాటవృత్తిసందర్భదాంభికవాద విద్యాధికులమ్రోల విన్నబోయి,
అధికారబధిరాధమావజ్ఞతాతృప్తి సంకోచములసేవ సగము చచ్చి,
కుక్షింభరోద్యోగ కుటిలకండూయన వ్యాపారముల కోడి ప్రాకులాడి,
నటనచణులౌ భిషగ్వరార్భటుల విసిఁగి, – ఘోరకాంతారకుంతల భారభావ
నాప్రభావహతుల రోసి నన్ను వారి – సాటిచేయుదురా? నమస్కారశతము.

మృతివార్ధకరుజారహితులౌ యశఃకాయ నవసిద్ధ శుద్ధసత్కవులవలన,
జ్ఞానప్రశూన్యాంధ్య సాంద్రతావిచ్ఛేద నియతిప్రభార్క పండితులవలన,
ప్రణయపుష్పంధయప్రతిభానుభావజీవకళాసమృద్ధ గాయకులవలన,
చేతనాచేతనవ్రాతకంజాతసంజాతవిస్మర్మవ్యధీతివలన,
ఆరితేఱినధిషణావిహారులేని – తెలిసిననె చాలు లాభమ్ము దేవిరించి
పొట్టనింపెడుకొఱకు రాఁబోనుసుండి, – ఇంతయూరుండ రసికు లిం దెచటలేర?

చెమటగారిచి సొంతచేను పండించు కర్షకుల కా పలుకు నిష్కర్ష యెందు?
మోసి కావడి యెండ చొక్కి వానలస్రుక్కు బీదకా మాటమర్యాద యెందు?
కూలినాలిని చేసి యాలిబిడ్డల బెంచు నెడఁదకా పేర్వాసిబెడఁద యెందు?

దబ్బరాడక యున్నదానం దినునిజాయ తీలకా యిదిమంచి వేళ యెందు ?
బుద్ధిగలవారికా కార్యసిద్ధి నేఁడు ? - దైవభక్తులకాః సరి—తగినభుక్తి ;
పనికిరా వివి వెనుకటి పలుకులు—ఐన - నింతయూరున కొనరె యెక్కింట నెవరు ?

తెమ్మందురా, కొమ్మ తేఁటిముక్కున కింపు గాదొక్కో చంపకామోదసుఖము,
రమ్మందురా, క్రొత్తకమ్మందనముల గొజ్జంగినూత్నాంగనాపాంగసుఖము,
పొమ్మందురా, బోటిపాలయల్క వెలఁబల్క బంతిచేమంతిపూబంతిసుఖము,
ఇమ్మందురా, యింతి నెమ్మినమ్మించు బృందారకామంద మందారసుఖము,
జాతికేతకివరపారిజాతతతులు - కాశిరత్నాలు పుష్యరాగములు చంద్ర
సూర్యకాంతముల్ ఋతురీతిశోభ దొడఁగు - కాంచి నవ్వింతురా ప్రియాకాంచనేచ్ఛ?

అశోక స్తంభాగ్రమునందలి సింహశిఖరము (సారనాథము)
క్రీ. 250 నాఁటిది.

—సి. జి. జగన్నాథదాసు.

విద్యాప్రమాణము

సి. పి. రామచంద్రరావు, బి. ఏ., బి. యల్.

(ఆంధ్రయూనివర్సిటీ సెనెటుమెంబరు)

ఎక్కడఁజూచినను విద్య కావలెను, ఉన్నవిద్య చాలదు, హెచ్చుగా నుండవలయు ననుఘోష వినుచున్నారము. కాని, ఎటువంటివిద్య మనకు కావలెను–ఏవిద్య మనదేశోద్ధరణమునకు కారణభూతముగ నుండును; అట్టివిద్యయొక్క స్వరూపమేమి? ఆవిద్య నెటులు మనము వ్యాపింపజేయవలయును? అను ప్రశ్నములకుమాత్రము అనేకులు అనేకవిధంబులుగ ప్రత్యుత్తరముల నిచ్చుచున్నారు. ఈభిన్నాభిప్రాయముల రాపిడిలో మనబుద్ధి కంపమునొంది కర్తవ్యమును తేటబడనీయకయున్నది. దేశోద్ధరణమున కుపకరించు విద్యయొక్క స్వరూపనిర్ణయమే యీ వ్యాసముయొక్క ముఖ్యోద్దేశ్యము.

చదువు-విద్యయు

విద్యాస్వరూప నిర్ణయమును అడ్డుపరచువానిలో చదువునకును, విద్యకును గలతారతమ్యమును గ్రహింపలేకపోవుటే మొదటిదైయున్నది. 'చదువు' అనగా కేవలము అక్షరజ్ఞానము. దేశమున విద్యావంతుల లెక్కించు జనాభాలో అక్షరజ్ఞానము కలవారెల్లరును విద్యావంతులుగ పరిగణింపబడుచున్నారు. ఒ-న-మ-లు వచ్చిన వారందరు విద్యావంతులే! అక్షరజ్ఞానమునకును విద్యకును సంబంధము లేదు. అక్షరజ్ఞానము విద్యనేర్చుట కుపకరించుమార్గములలో నొక్కటి. నిరక్షరకుక్షి చక్రవర్తి కావచ్చును. రాజ్యమును ఏర్పఱచిన హైదరుఅల్లీ మహానుభావుడు చేవ్రాలు చేయుటకుకూడ తెలియనివాడు. హైదరుఅల్లీ విద్యావంతుడు కాడని మనము చెప్పవచ్చునా? బి. ఏ. యం. ఏ. ప్యాసుఅయినవారలే విద్యావంతులు అని మనల నొక యజ్ఞాన మావరించి విద్యాస్వరూపమును తేటపడనీయకున్నది. విద్యాశిరోమణి యని చెప్పదగు శ్రీరవీంద్రనాథ ఠాకూరును, శ్రీరామకృష్ణపరమహంసయును మహాత్మ గంధీయును,- యూనివర్సిటీ డిగ్రీలు పొందకయే విద్యావంతులైరి. యూనివర్సిటీ డిగ్రీలు చాలగల్గియు 'అన్నమోరామచంద్రా!' యని ఏడ్చువారలు యెందరో యున్నారు. డిగ్రీలవల్ల విద్య యేర్పడదనుటకు వీరలే తార్కాణము. ఇటువంటి వారలు దేశమున హెచ్చుకొలది దేశమునకు అనిష్టము సంప్రాప్తమగును. చదువుమాత్రము విద్యయగునని యింగ్లీషులో మూడు 'ర' కారములసామెత యొకటి యున్నది. (Three R's) అనగా 'రీడింగు' (చదువుట) 'రైటింగు' (వ్రాత) 'రిత్‌మిటిక్' (గణితము). ఈ 'ర'కారత్రయముగల్గినవాడు విద్యావంతుడని భావము. ఈభావమే మనదేశమం దల్లెడల వ్యాపించియున్నది. ఈ భావమును చక్కగ విమర్శించి ఆంగ్లవనిత యొకతె (Miss Florence Nightingale) యీ విధముగ చెప్పియున్నది. ఈ 'ర'కారత్రయముతో కూడ పాటికొదవు విద్య యేదేని లేకపోయినయెడల 'రాస్కల్‌డం' (Rasculdom) అను మరియొక 'ర' కారమును చేర్చుకొని నీ 'ర'కారత్రయము 'ర'కార చతుష్టయమగునని చెప్పినది. "కోటివిద్యలు కూటి కొఱకే" అను నార్యోక్తి చొప్పున, కూడుసంపాదించు మార్గము లేకపోయినయెడల వ్రాతయు, చదువు, గణితము దుష్టమార్గములబడి మానవుని దుష్టస్వభావుని జేయునని యీమెయొక్క భావము. ఒక్కమాటలో నీయువతి ఆధునికులవిద్యాభిప్రాయముల హైన్యమును సూచించినది.

విద్యాస్వరూపము

విద్యాస్వరూపమును నేను చతుః "క్తి"ల యందు చూపింపదలచినాను. "యుక్తి", "భుక్తి", "ముక్తి" "రక్తి". విద్యకు ఈనాల్గింగము లుండవలయును. ఏయం

గము తగ్గినను విద్యకు కొరతయే. ఈనాల్గంగములు అక్షరజ్ఞానముపై నాధారపడవు. అక్షరజ్ఞాన మీయంగముల సాధనమునకు ఉపకరింపవచ్చునుగాని, అది ఏయంగము గానేరదు. లిపి లేకనే సంస్కృతభాష ఏర్పడెనని మనము వినుచున్నారము.

యుక్తి

'యుక్తి' విద్యకు ప్రధానాంగమైయున్నది. 'యుక్తి' అనగా నేమి? పరిస్థితులకు తగుమైన చర్యనూహించు జ్ఞానము 'యుక్తి'. ఈజ్ఞానము అక్షరపరిచయమువల్ల గల్గునది కాదు. పరమానందయ్యగారి శిష్యులు చేసినపనులు 'యుక్తి' హీనమైనవి. వారు చదువరులయ్యు, తర్క వేత్తలయ్యు, "పాత్రాధారం ఘృతంవా?" "ఘృతాధారం పాత్రంవా?" అని తర్కించి తర్కించి కడకు నెయ్యిని క్రిందబోసిరి. పరిస్థితులకు తగుచర్యను ప్రతిమానవుడు కొద్దిగనో గొప్పగనో ఆచరించుచునే యుండును. లేనియెడల నతడు జీవింపనేరడు. ఈపరిస్థిత్యనుసరణమును విద్యార్థులయందు వర్ధిల్లజేయుట విద్యయొక్క ముఖ్యోద్దేశముగా నుండవలెను. కేవలము పుస్తకముల నొప్పజెప్పుటయే యిప్పుడు విద్యగా పరిగణింపబడుచున్నది. మనచుట్టు జరుగు అనేక చిత్రములను మనము చూడకయున్నారము. కారణము? ఆమార్గమున మనబుద్ధి ప్రసరించుట లేదు. సృష్టివైచిత్ర్యములయందు విద్యార్థులయొక్క గమనము ప్రసరించునపుడే గొప్పశాస్త్రజ్ఞులు బయలుదేరుదురు. కాలేజీలలో చెప్పినపాఠములను వల్లించి పరీక్షలలో క్రక్కివేయడముతోనే మానుకొనియుండినయెడల, సి. వి. రామన్‌గారు సర్. సి. వి. రామన్‌గా నెట్లగుదురు? నోబెల్ బహుమానము నెట్లు పొందుదురు? మనమందరము సముద్రముయొక్క నీలవర్ణమును చూడలేదా? రామన్‌గారు ఇంగ్లాండుకు వెళ్లునప్పు డొకతూరి సముద్రవర్ణమును చూచి—యీవర్ణమునకు కారణమేమి యని తర్కించి, పరిశోధించి, తద్వారా శాస్త్రజ్ఞానమును వృద్ధిపరచి కీర్తివడసిరి. విద్యార్థులకు గమనించి, విమర్శించుజ్ఞానమును వృద్ధిచేయనిచో మనము వారికి నేర్పునది విద్య కాదు. 'మార్కుల'పిచ్చి వదలవలయును; పరీక్షలపిచ్చివదలవలయును. అందరి కన్నను తక్కువమార్కులు వచ్చినవాడు హెచ్చుమార్కులు క్లాసులో తీయుచుండెడివానిపైన దర్శన విమర్శనాజ్ఞానముకలవాడై జీవయాత్రయందు గొప్పజయము గాంచవచ్చును. మార్కులు పరీక్షలతో సరి; విద్య పంతులతో సరి. కుక్క సంతకు పోయివచ్చిన విధముగా మనము యిల్లుచేరుదుము. ప్రపంచములో మరల మనము చదువబడవేయవలయు! యుక్తిమంతుని నెక్కడనుంచినను పైకిలేచివచ్చును. ఉన్నసందర్భములను చూచి తగునుపాయములచే హైదరల్లీ రాజ్యమును సంపాదించెను. వాణిజ్యమునకుమాత్రమే వచ్చిన ఈస్టిండియాకంపెనీ వారు సామ్రాజ్యమును సంపాదించిరి. యుక్తిని వృద్ధిపరుపనివిద్య వ్యర్థము. ఇటువంటి యుక్తివిహీనమైనవిద్యనే మన బళ్లయందును, కాలేజీలయందును నేర్పునది. ఈవిద్యను నేర్చుకొని మనబుద్ధిస్వాతంత్ర్యమును పోగొట్టుకొనియున్నారము. ప్రతిదానికిని ఇతరులపై నాధారపడవలసి యున్నది. ప్రతిసంవత్సరము వేలకు వేలు డిగ్రీలను పుచ్చుకొనుచున్నారేకాని, అందులో ఇద్దరైనను ముగ్గురైనను, యుక్తివంతులై దేశమును వృద్ధిపరచు మార్గముల పరిశీలించుటకు సమర్థులైనవారుండకపోవుట మిక్కిలి శోచనీయ విషయముగానున్నది. యూనివర్సిటీలు ప్రబలుకొలది యుక్తి అడుగంటుచున్నది. దేశ మెట్లు బాగుపడును? మిక్కిలి తెలివిగలపిల్లలు, పట్టుదలగల పిల్లలు విద్యార్థులుగా దొరికినయెడల వారలను పరీక్షలబారికి ద్రోసి, మార్కులకు దాసులుగా జేయక వారియొక్కయుక్తిని వృద్ధిపఱచినయెడల దేశ మెంత బాగుపడును? అటువంటి విద్యార్థులకు ప్రత్యేక శిక్షావిధానముల నేర్పరుపవలయును. మన కాలేజీలలో, బళ్లలో నేర్పబడు విద్య రోడ్డురోలరుమాదిరి అందరిని సమముగా నుంచుటకు ప్రయత్నించుచు, గుఱ్ఱమును, గాడిదెను ఒకేగాట గట్టుచు, విద్యార్థులయందు చిన్నతనమున నుబుకుచుండు యుక్తి - ఉత్సాహములను చితుకగొట్టుచున్నది.

"భుక్తి"

'కోటివిద్యలు కూటికొరకే' యనునట్లు విద్య యొక్క ముఖ్యోద్దేశ్యములలో నొకటి ఆశ్రితుల యొక్క ఆకలి దీరుటగా నుండవలయు. ౨౧ సంవత్సరములు, చదివిచదివి, ప్యాసై, తుదకు 'కూటికి గుడ్డకు యేలాగు' అని అల్లాడుట బాగుండదు. విద్య "ప్రచ్ఛన్న గుప్తంధనం," "విద్యా భోగకరీ" అని భర్తృహరి చెప్పియున్నాడు. సర్కారు ఉద్యోగములు లేక పోయినయెడల కాలేజీలలో నేర్పువిద్య "ప్రచ్ఛన్న గుప్తంధన" మగునా? ఈ సర్కారు ఉద్యోగములు అందరికి వచ్చునా? కాలేజీలలో మనము నేర్చుకొన్న విద్య మనకు పావుసేరుబియ్యపు అన్నము సంపాదింప గలదా? విద్యావంతు డెచ్చటనున్నను అన్నవస్త్రము నకు కరువు లేదనిగదా భర్తృహరిగారి అభిప్రాయము? ఇప్పుడు విద్య "ప్రచ్ఛన్నగుప్తం దారిద్ర్యం" అయినది. అందుచేతనే కాలేజీమాని యింటికివచ్చిన కుఱ్ఱవాండ్లకు 'మనగతి ఏమిటి' అని భయముగల్గుచున్నది. విద్యావంతులకు అన్నవస్త్ర భయము గలిగించువిద్య విద్యగాదు; అదిలేనిపోనిగద్య. విద్యావంతులు పై చెప్పిన ప్రకారము యుక్తి—ఊహలుగలవారై యుండిన యెడల, ఏదియో భుక్తిమార్గము వారలకగపడును. అనేకధన సంపాదనమార్గములు దృగ్గోచరమగును. ఒక దానియందే అందరు పడి పీకులాడరు. ఇంగ్లండులోనే పండెడి పైర్లచేత యింగ్లండులోని జనులలో ౧/౧౦ పాలు జనులుకూడా జీవింప నేరరు. అయితే వారు తమయొక్క విద్యాబుద్ధిశ్రద్ధలను అనేకమార్గంబుల ప్రసరింపజేసి ధన మార్జించుచున్నారు. హిందూదేశము కేవలము వ్యవసాయముచే జీవించు దేశము. ఈ వ్యవసాయమున ఎన్ని కోట్లజనమైనను సునాయాసముగ బ్రదుకగలరు. వ్యవసాయోద్యోగమున పోటీ లెంతజరిగినను దేశమునకు క్షేమమేగాని కీడుగాదు. ఇటువంటి దేశమున వ్యవసాయమునందు దేశముయొక్క బుద్ధిని జొనిపి శిక్షించి ప్రకాశింపజేసినయెడల మనవిద్యావంతులు అన్నవస్త్రములకేల వగవవలయు? "కృషితో నాస్తి దుర్భిక్షం" అనిగదా ఆర్యోక్తి. వ్యావసాయిక వాసనకూడా మనదేశములో గరపెడి విద్యయందు లేదు. ఇంగ్లండులో వాణిజ్యమున దేశముయొక్క బుద్ధిని, యుక్తిని, శ్రద్ధను, ఊహను, సాహసమును ప్రసరింపజేయకుండిన యెడల ఇంగ్లండెట్లులుండునో గమనింపుడు. ఆవిధముగనే మనదేశస్థులయొక్క బుద్ధిని, యుక్తిని, ఊహను, సాహసమును వ్యవసాయమున ఉపయోగపఱుపకుండుట బట్టి, మనదేశము చెప్పరానటువంటి హైన్యమును బొందియున్నది. వ్యవసాయమున సకలశాస్త్రజ్ఞానము ఉపయోగపరచవచ్చును. అటులుగావించిన దేశము ఐశ్వర్యముతో దులతూగుచుండును. వీధిబడి మొదలు యం. ఏ., వరకు వ్యవసాయవిషయములను మనబాలురకు చెప్పుచుండిన దేశముయొక్క బుద్ధిచాతుర్యములు వ్యవసాయము వృద్ధిపఱుచక మానదు. ప్రతిమనుజునకును పుష్కలముగ అన్నము దొరకును. అప్పుడే విద్య "ప్రచ్ఛన్నగుప్తంధనం" "భోగకరి" యగును. ఇప్పుడు మనము నేర్చెడివిద్య "ప్రచ్ఛన్న గుప్తం విషం" అయినది. వ్యవసాయమన్ననో మనకందరికి ఎగతాళి హాస్యము. కేవలము వ్యవసాయముచే జీవించెడివారలుకూడ సర్కారు ఉద్యోగమును భోగముచిన్నదానియొక్క తళుకుబెళుకులు మెచ్చి తమకులవృత్తిని మానుకొనుచున్నారు. నౌకరివల్ల జీవనము మిక్కిలి హీనమని మనపెద్దలయభిప్రాయము. "న శ్వవృత్త్యా కదాచన" శ్వవృత్తి అనగా యితరులక్రింద నౌకరి. దానిని ఎప్పుడును చేయబోకు అని మనపెద్దల సుబోధము. ఇప్పుడన్ననో విద్యావంతులకు శ్వవృత్తితప్ప యితరజీవనోపాయములు తోపకయున్నవి. ఎంతచదువుచదివినా తాలూకాఆఫీసులో ౩౦ రూపాయల నౌకరీలో ప్రవేశింపవాలి! అనేకకచ్చేరీలలో వూరక వాలంటరీకూడా చెయ్యాలి! బ్రదికినన్నాళ్లు కలంనడిపి జీవనం చెయ్యాలి!

కాబట్టి విద్య భుక్తికి ఉపకరింపవలెనని నయెడల, దేశసముదాయమునకు ఏభుక్తిమార్గము దేవుడేర్పఱిచినాడో ఆమార్గమునందు దేశముయొక్క యుక్తిని,

ఊహను, సాహసమును, శ్రద్ధను ప్రసరింపజేయవలెను. అప్పుడే భుక్తి పుష్కలము దేశమునకు కుదురును.

"ముక్తి"

మనుజునకు హెచ్చుగా యుక్తి యుండవచ్చును. తద్ద్వారా అతడనేకయంత్రసూక్ష్మములను గనిపెట్టి అనేకవిధములైన చిత్రమార్గములచే సృష్టిశక్తులను లోబరచుకొనవచ్చును. అతనికి పుష్కలముగ భుక్తి కుదరవచ్చును. అటువంటి తరుణముననే సంపన్నాంధత అతని నావరించి విషయలోలునింజేసి క్రిందపడవేయును. ఈవిధముగనే పాశ్చాత్యదేశీయులు విషయలోలురై విషయపేడచే బాధింపబడుచున్నారు. అడ్డులేని మానవ యుక్తియు,భుక్తియు విపరీతపుపోటీలకు కారణమవును. అందుచేత సామాన్యజనులు పోటీలలో నెగ్గలేక కడకు ధనికులపంచ వేలకువేలుగా గావవలసివచ్చును. ఆర్థికమైకటువంటి తొందరలనేకములు గలుగవచ్చును. కార్మికసమస్యలు బయలుదేరును. జనబాహుళ్యమునకు భుక్తి తగ్గి దేశక్షోభ గలుగును. దేశక్షోభ ప్రబలుకొలది రాజ్యములే తల్లక్రిందులు గావచ్చును. వ్యక్తియుక్తికి తగుమైనబంధ మొకటి యుండవలయును. బంధరాహిత్యమును వ్యక్తియుక్తి కేవలము భుక్తిమార్గమున బడి "అందరిసొమ్ములు మాకేరానీ"అను త్రోవలో పనిచేయును. వ్యక్తియుక్తి దుష్టపథంబుల ద్రొక్కకుండ "ముక్తి" కాపాడును. ముక్తి, మానవయుక్తిని భగవద్విషయములపై ద్రిప్పి పరశ్రేయోభిలాషిగా జేయును.శక్తిమంతుడును యుక్తిమంతుడును, స్వార్థపరుడైనయెడల యితరులకది అనిష్టదాయకమగును. ముక్తికాంత నుపాసించుశక్తిమంతుడును యుక్తిమంతుడును స్వార్థత్యాగియగును. ఇతరులకతడు క్షేమకరుడగును. ముక్తియందు విద్యఅభిలాష నుకలిగింపవలెను. మనదేశమున గరపెడి విద్యయందు ముక్తివాసనయే లేదు. అందుచేతనే గొప్పత్యాగులను మనవిద్య పుట్టింపలేకయున్నది. ఉగ్గుపాలనాటినుండియు మతము నభ్యసింపజేసెడి మనదేశములో, అతిబాల్యములోనే శుకశంకరులవంటి మహాయోగులను పుట్టించిన మనదేశములో బళ్లలోగాని, కాలేజీలలోగాని మతమను వాసనయే లేకుండుట మిక్కిలి శోచనీయముగా నున్నది. విషయపీడకు విద్య ఎడమివ్వకుండవలెనననియెడల ముక్తిమంత్రము తప్ప వేరొండు లేదు. "ముక్తి" యనగా బంధవిమోచనము, మనహృదయవైశాల్యమును హ్రాస్వపరచు బంధంబులను తెగగొట్టుమార్గము. ప్రపంచంబునకు మనలను కట్టివేయు బంధంబులు రెండున్నవి. నేను, నాది, అను అహంకారమమకారములు. ఈబంధములను విడుదల చేయునది ముక్తి. చిన్ననాటనుండియు అహంకారమమకారములవల్ల గల్గుప్రమాదముల బాలురకు తెలుపుచు వారల మనములయందు నాటుచువచ్చినయెడల అహంకార మమకారములపై ఒకనైతిక ప్రతిబంధక మేర్పడును; ఇటువంటి ప్రతిబంధకమే యితరులయొక్క క్షేమంబునందు ఉత్సాహమును బుట్టించును; ఇటువంటి ప్రతిబంధకమే విషయపేడకు అంకుశమగును; ఇటువంటి ప్రతిబంధకమే దేశమును ఆర్థికవిప్లవముల నుండి తప్పించును. కాబట్టి ముక్తివాసన లేని విద్య వ్యక్తికిని, సంఘమునకును శ్రేయోదాయకము గాదు. మరియు ముక్తివాసనలేని విద్యావంతునికి తృష్ణ తగ్గదు. మనుజునికి తృప్తి లేకపోయిన యెడల పెక్కుకష్టంబులు సంప్రాప్తమగును. వ్యక్తితృష్ణ పెరిగినచో సంఘసముదాయమునకు కీడేగాని మేలుగాదు. తృప్తిలేని వ్యక్తులుండు సంఘము ఎటువంటి ఐశ్వర్యస్థితియందు దొకప్పుడుండినను తుదకు దుఃఖములపాలై నాశమునొందును. ఈజిప్టు, రోము, నినివై- దేశంబులు తమ నిరంకుశప్రభుత్వమును గోల్పోయి యీవిధంబుగ నశించి కడపట రూపనామములు కూడా లేకపోయినవి. హిందూదేశమున జనబాహుళ్యము పురాతనకాలమునుండి ముక్తికాంతను వరించియుండుటచేత తృష్ణను సరియయిన పరిమితియందుంచి తమయొక్క ఔన్నత్యమును గోల్పోవలేదు. ఎన్ని వేల సంవత్సరములు జరిగినను, ఎన్ని రాజ్యములు స్థాపితములై వర్ధిల్లి ఖిలమైనను, మనదేశస్థులయొక్క స్వభావము మారలేదు. ఎన్ని విప్లవములు తటస్థించియుండినను నైతికవిప్లవము ఎప్పుడేగాని తటస్థించియుండలేదు. నైతికవిప్లవము రాకుండుట చేతనే మనదేశముయొక్క ఔన్నత్యము శాశ్వతముగా నున్నది.

"ర క్తి"

"విద్యావిహీనఃపశుః" అనిగదా భర్తృహరి చెప్పినది. ఈవచనములో విద్యావంతునికిని విద్యావిహీనునకునుగల తారతమ్యమును తెలిపిరి. ఆహారనిద్రాభయమైథునంబులతో నరుడు తృప్తిపడి యుండెనేని పశువనుటకు సందియ మేమున్నది? ఈ పశుస్వభావమును విడిపించి మానవునికి విద్య ఆత్మప్రకాశము గలిగించవలెను. రసవంతములగు వచనంబులు, కావ్యములు, వేదాంతవిచారములు ఆనందము నిచ్చుచు ఆత్మవైశాల్యమును గలుగజేయును. రసాస్వాదనము విద్యయొక్క అంగములలో నొక్కటి. చుట్టుప్రక్కలనుండు సృష్టి విశేషంబులలో నేమి, మానవప్రకృతి - అతిశయంబులలో నేమి ప్రపంచమున నడుచు అనేకవ్యవహారంబులలో నేమి, రసగ్రహణము లేకపోయినయెడల జన్మము నిరర్థకము. ఇతర అంగంబు లన్నియుండియు రసమొక్కటి లేకపోయినయెడల విద్య ఉప్పులేనిపాకము వలె నుండును. చంద్రుని మనమందరము చూచుచున్నారము. కాని చంద్రస్వరూపము రసవంతముగ నీవిధముగ జెప్పిన ఎంత ఆహ్లాదకరముగా నుండును?

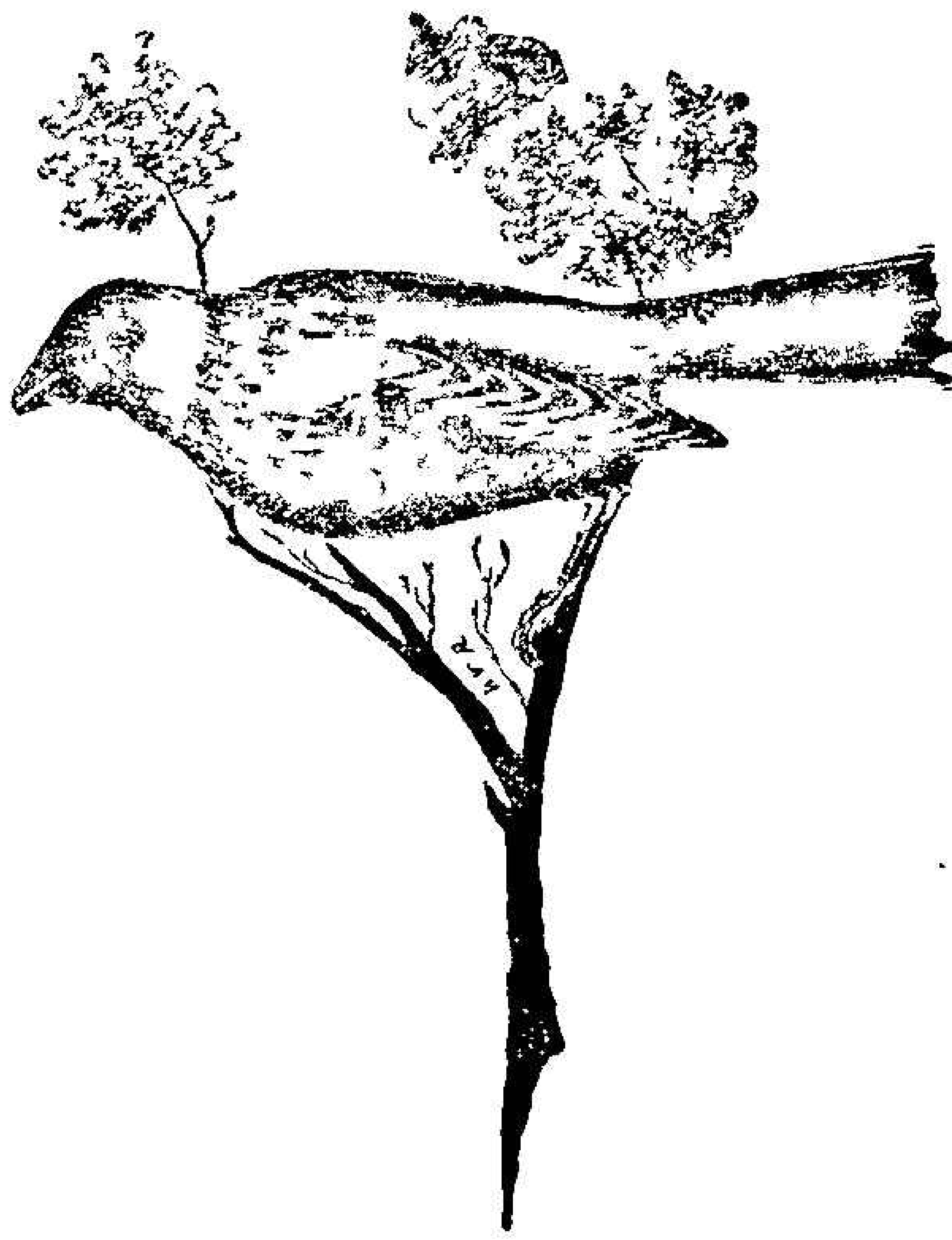
కామతంత్రటీక కలువలజోక కం
దర్పడాక విటులతాల్మిపోక
చకితచక్రవాక సంప్రీతజనలోక
రాక వచ్చె మేలురాకయగుచు.

భాగవతము.

ఇంకొక కవి చంద్రుని "...కుముదంబుల చక్కలిగింత...సారసలక్ష్మి తోలంగుబావ కోకములకు గుండెతల్లడము కైరవ మిత్రుడు దోచెతూర్పునన్." సృష్టిచిత్రములు పురాణగాథలు ఎంత సుందరముగ నీ మాటలలో నిముడ్పబడినవి! కాబట్టి రసములేని చదువు నీరసమని చెప్పనక్కరలేదు. రసములేనివిద్య రసములేని ఆయుర్వేదమువలె నుండును.

ముగింపు

విద్యాస్వరూపమును మనము గ్రహించితిమి. దానియొక్క నాల్గంగంబుల చూచితిమి. ఈయంగములలో నేయంగము తగ్గినను విద్యకు కొరతయే. విద్యకు ఇటువంటికొరతలు గలుగుకొలది వ్యక్తుల శిక్షయందు లోపములు యేర్పడి తుదకు సంఘముచెడును. దేశోద్ధారకమగువిద్య మనకు కావలె ననినయెడల ఈనాల్గంగములు కొరతలేకుండునట్లు చూచుకొనవలయును. దేశనాయకులును, విద్యాధికారులును, ఈ యంశంబును గమనించి నిక్కమైన విద్యావ్యాపకవిషయమై పాటుపడుదురుగావుత!!

మధువ్రత

పాటిబండ మాధవశర్మ

౧

ఓకవిరాజమిత్ర, నిలువోయి నిమేషము, నీవియోగపుం
గాకలలోఁ గుమారిలెడు నానిజుపేదయెడందపైన, శు
ష్కాకృతిపైనఁ జిల్కెదవు గ్లావవతంసశిరఃప్రసూత మా
ధ్వీకధునీనికాశభవదీయమనోహరగానవాహినుల్!

౨

హ్రస్వతరమ్ము జీవము, రహస్స్పృహ దీర్ఘతరమ్మునైన, ఈ
నశ్వర మైనజీవితమునన్ క్షణ మొక్కయుగమ్ముగాగ, స
ప్తస్వరమాతృకాయితభవన్మృదుగానసుధాప్రవాహ స
ర్వస్వము నారగించుప్రబలత్వర నేగెద నీకునై ప్రియా!

౩

నీయెడ రక్తురాలను, పునీతను నేను పతివ్రతన్ సుమీ!
నాయెడ నిట్టివైరము గొనందగ దో హృదయప్రభూ, సుమ
శ్రీ యెద నాహరించి భ్రమరించెదవో, మధుదిగ్ధమూర్తి, ఆ
నీయెదలోన నన్నొదుగని మ్మొకయింత, తరించిపోయెదన్.

౪

నాయనిచెప్పకో నినువినా మఱిలేనియనాథదాసి, న
న్నా యిటులేడిపింతువు దయాతుహినాచల, చల్లనైన కై
దోయి నిగిడ్చి యీవిరహదుఃఖశిఖాపరిదగ్ధదేహమున్,
తీయని కౌఁగిటం బొదివి నీరయిపోగద వో మనోహరా!

౫

నిగనిగలాడునీలముల నిగ్గులు జగ్గులు నీను నీగరు
ద్యుగళముక్రిందఁ దారెడుమహోత్సవమున్ కరుణించి నాథ, ఈ

మొగిళులు గ్రమ్ముకొన్నయహమ్ముఁ మధురింతువుగాని, యీనభో
గగనపథాంచలమ్ములు వికాసిలచేయుదుగాని రాగదో!

౬

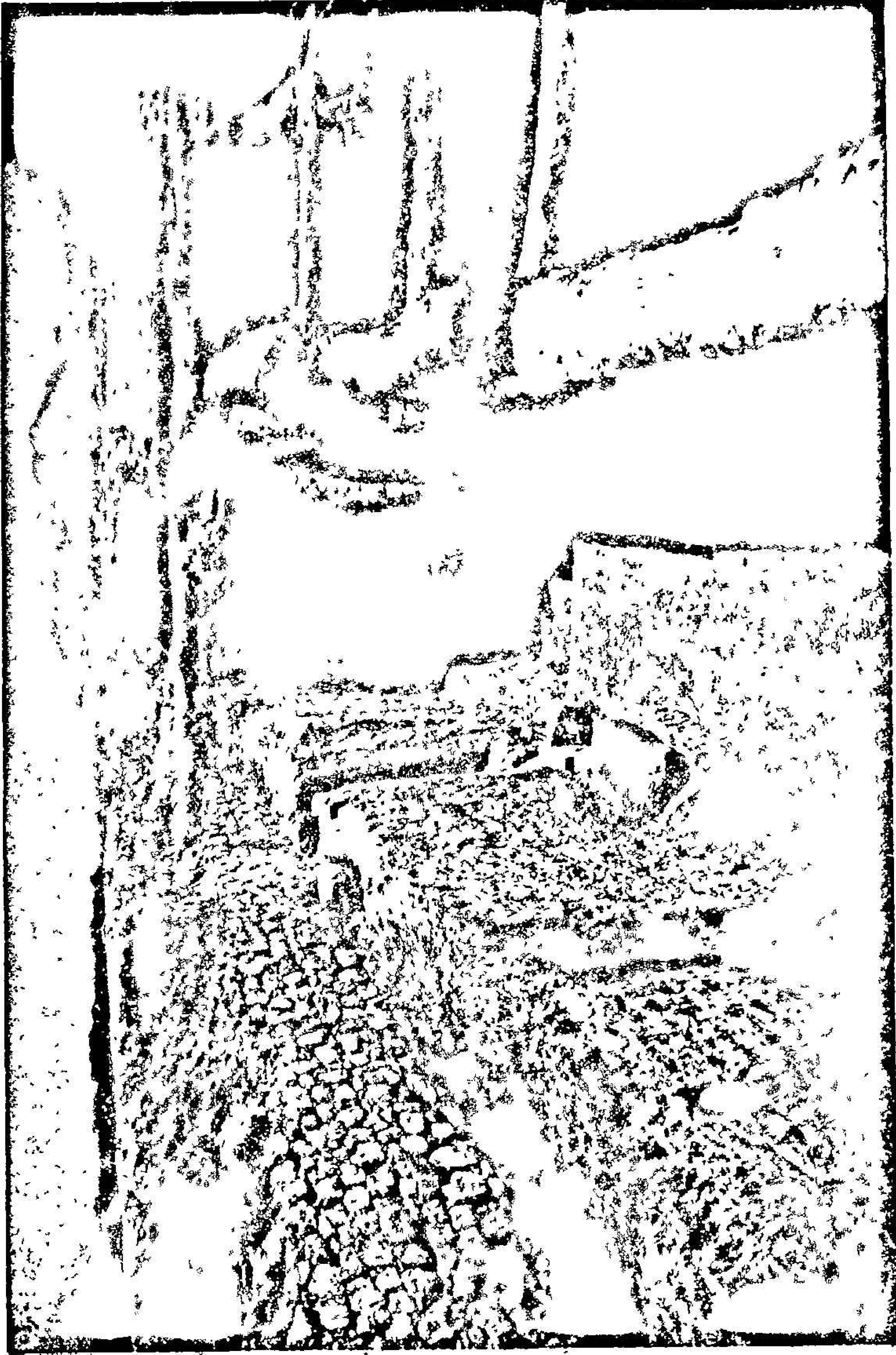
తెక్కకు తెక్క హత్తి విహరింతము కాలుమొయిళ్లతోటి సాం
పెక్కినయీవియత్తటము లెక్క మనఃప్రియ, రాగదోయి నా
చక్కికి, ఈరహోమయతృషాశరధిఁ దరియింపఁ జేసి నీ
యక్కున జేర్చు మీమొగిలుటంచుల లోకము విస్మరించెదన్.

"మధుకణములు" నుండి.

క్లిక్

—యస్. వి. యస్. రామారావు.

3. నగరావరణములో లోతుగా త్రవ్విన ప్రదేశము

౪. మద్యపానరంగము

భారతీయ విద్యా చరిత్రము

మారేమండ రామారావు, బి. ఏ. (ఆనర్సు) బి. ఇడి.

(అనువృత్తము)

మూడవ అధ్యాయము

[ఆ ధా ర ము లు

Lakshmana Rao - Hindumahayugamu

Mazumdar - History of Ancient Indian History and Civilisation

Virabhadra Rao - Andhrula Charitramu

Rama Rao - Political History of the Kakatiyas

Sarma - Pracheena Vidyasamsthalu

Annual reports on South Indian Epigraphy

South Indian Inscriptions, Vol. IV, V, VI.]

మధ్యయుగము

క్రీ. శ. ౬౪౭ లో శ్రీహర్షచక్రవర్తి మరణించినయనంతరమునుండియు మధ్య యుగారంభమగును. ఉత్తరాపథము నేలిన చక్రవర్తులలో హర్షవర్ధనుడే కడపటివాడు. ఆతనికి బిమ్మట చిన్నచిన్న సంస్థానము లనేకములు బయల్వెడలినవి. పశ్చిమమున రసపుత్రులును, దూర్పున పాల, సేనరాజులును విజృంభించిరి. దక్షిణాపథమున దూర్పుపశ్చిమతీరముల చాళుక్యులు ప్రబలిరి. కాంచీపురప్రాంతమున బాదుకొని పల్లవులు చోళపాండ్యాదులతో బోరి తమ యధికారమును విస్తరించుకొనజొచ్చిరి. ఉత్తరాపథమున క్రీ. శ. ౧౧-వ శతాబ్దినాటికే హిందూరాజుల పాలన మడుగంటి దేశము మహమ్మదీయులకు లోనయ్యెను. అంతటినుండియు హిందూవిజ్ఞానము క్షీణింపసాగెను. ఇట్టియెడ దక్షిణాపథముమాత్రమే విదేశీయుల పీడ నెరుంగక శౌర్యధనులును, విద్యాపక్షపాతులును నగు రాజన్యుల పాలనమునందుండి క్రీ. శ. ౧౪-వ శతాబ్ది మొదటిపాదమువరకును శాంతిస్వాతంత్ర్యముల ననుభవించెను. పౌనఃపున్యముగ యవనవిజయయాత్రల నడ్డగించి యిరువదిసంవత్సరములకాలము విదేశీయులతో నిరంతరమును బోరుచు దక్షిణాపథహిందూస్వాతంత్ర్యమును నిలువబెట్టి తుద కాత్మార్పణమును సహితము గావించిన యేకశిలానగరాంధ్రసామ్రాజ్యము నశించిన పిమ్మట కొంతకాలము దక్కనులో విదేశీయపీడ గల్గినది. కాని క్రీ. శ. ౧౩౩౬ లోనే హిందూపౌరుషము విజయనగరమున మొలకెత్తి శీఘ్రముగ విజృంభించినది. కాన క్రీ. శ. ౮-వ శతాబ్దమునుండి ౧౬-వ శతాబ్దమువరకును దక్షిణాపథమున హిందూవిద్యావైదుష్యము లభివృద్ధినందుచుండినవని స్పష్టమగుచున్నది. ఈ ప్రకరణమునందీచరిత్రము వివరింపబడుచున్నది ఉత్తరాపథమునందీసమయమున ఢిల్లీసుల్తానుల పాలనమున మహమ్మదీయవైదుష్యము ప్రబలినది. ఆచరిత్రము రాబోవు ప్రకరణమున జర్చింపబడును.

పరిస్థితులు:—మధ్యయుగమునాటి దక్షిణాపథమునందలి విద్యాచరిత్రమును వర్ణించుటకు బూర్వమచ్చట తాత్కాలిక రాజకీయాది పరిస్థితులను సంగ్రహముగ బేర్కొనవలసియున్నది. శ్రీహర్షుని కాలమునకే మహారాష్ట్రదేశమున బూర్వచాళుక్యులు విశేషఖ్యాతి గాంచియుండిరి. రెండవ పులికేశి మహారాజు దక్షిణాపథమునందలి రాజుల ననేకుల నోడించి తూర్పుతీరమునందలి యాంధ్రభూమినెల్ల జయించి, యచ్చట తన తమ్ముని ప్రతినిధిగ నెలకొల్పెను. అప్పటినుండియు ౧౧-వ శతాబ్దిమధ్యభాగమువరకును వేంగీచాళుక్యులను

పేరిట జళుక్యు లాంధ్రదేశము నేలసాగిరి. ౮-వ శతాబ్ది మధ్యకాలమున రాష్ట్రకూటవంశజులు ప్రబలి, మహారాష్ట్రమునందలి చాళుక్యుల నణచి, వారి దాయాదులగు వేంగీ చాళుక్యులతో నిరంతరమును బోరుచు, దక్షిణమునకు దమ రాజ్యమును విస్తరించుకొనిరి. ఈసమయమున కాంచీనగరమునుండి పల్లవులు విజృంభింపసాగిరి. ౧౦-వ శతాబ్దమునాటికి పరిస్థితులు మారినవి. పల్లవ రాష్ట్రకూట వంశములు క్షీణించినవి. మహారాష్ట్రమున బశ్చిమచాళుక్యులును, వారికి బ్రాగుత్తరమున దేవగిరి యాదవులును, రాష్ట్రకూటుల స్థానమున గాకతీయులును, దత్తమండల తొండమండలములలో నాంధ్ర చోళులును, దక్షిణమున చోళపాండ్యులును, గర్ణాటకమున హోయసలరాజులును బయల్వెడలి సామ్రాజ్య నిర్మాణదీక్షతో నన్యోన్యమును బోరుచుండిరి. ౧౧-వ శతాబ్దమునం దీ సామ్రాజ్యసమరములలో బశ్చిమచాళుక్యులు విజయమంది దక్షిణాపథమంతటిని స్వాధీనము చేసికొని పాలించిరి. ఈసందర్భమున త్రిభువనమల్ల విక్రమాదిత్యుని రాజ్యకాల మగ్రగణ్యము. ఇదేసమయమున చోళరాజు లితరప్రత్యర్థులను నిర్జించి దక్షిణదేశమునం దప్రతిములై యుండిరి. ౧౨-వ శతాబ్దినాటికి బశ్చిమచాళుక్యులయొక్కయు, దాక్షిణాత్యచోళులయొక్కయు బ్రతిభ నశింప ద్రవిడమున బాండ్యరాజులును, ఆంధ్రదేశమున గాకతీయులును విజృంభించిరి. ఏకశిలానగరకేంద్రమగు నీకాకతీయాంధ్రసామ్రాజ్య మనతికాలమునకే యాంధ్రభాగమును,దత్తమండలములను, తొండమండలమునుగూడ నాక్రమించి దక్షిణదేశవిజయమునకై బాండ్యులతో స్పర్ధింపసాగినది. గోదావరీనదినుండి కాంచీనగరమువరకును గల భూభాగమున దుర్నిరీక్ష్యతేజోవంతమై రాజిల్లిన యీ కాకతీయాంధ్ర సామ్రాజ్యము క్రీ. శ. ౧౩౨౩ లో దురుష్కులచే నాశమొనర్పబడెను. కాని మరి పదిపదునైదువత్సరములకే యీ యాంధ్రసామ్రాజ్యము, త్రిమూర్త్యాత్మకముగ బయల్వెడలి రాచకొండ, కొండవీడు, విజయనగర సామ్రాజ్యములుగ విజృంభించెను. ఇంతకుబూర్వ మేకశిలానగరమున విశేషాదరమును బడసిన హిందూవైదుష్యమున కిపుడు మూడు కేంద్రములు లభించినవి.

ఈకాలమునందలి మతచరిత్రము భారతదేశ చరిత్రమునకు మిగుల ముఖ్యమైనది. మధ్య యుగారంభ కాలమునకు జైన, బౌద్ధ, బ్రాహ్మణమతములు మూడును దక్షిణాపథమునం దుండినవి. క్రమముగ బౌద్ధమతము క్షీణింప జైనులును, బ్రాహ్మణులును అత్యుత్సాహమున దమతమ మతములను వ్యాపింపజేయజొచ్చిరి. రాజులలో ననేకులు జైనమతము నాదరించి జైనుల కనేక సౌకర్యముల నొనగూర్చుచుండిరి. విశేషించి బ్రాహ్మణమతమే ప్రబలముగ నుండినది. మతవైషమ్యములును, దద్విషయకములగు హింసాప్రతిహింసలు నీకాలమున లేకుండినవి. ఇట్టిపరిస్థితు లుండుటచే నీ కాలమునం దనేకులగు మతసంస్కర్తలు బయల్వెడలిరి. ౧౦-వ శతాబ్దమున శ్రీ శంకరాచార్యుడు బయల్వెడలి నిగూఢ తాంత్రిక సిద్ధాంతకళంకితమగు బౌద్ధమతమును ఖండించి యద్వైతసిద్ధాంతస్థాపన మొనర్చి ప్రాచీన వైదికమతమునకు నూతనోత్తేజమును గల్గించెను. అటుపై శ్రీరామానుజాచార్యుడు బయల్వెడలి విశిష్టాద్వైతసిద్ధాంతమును బ్రతిపాదించి జైనమతమును నిర్మూలమొనర్చి, వైదికమతమును విశేషముగ వ్యాపింపజేసెను. దక్షిణమున వైష్ణవమతము బ్రబలుచుండ బశ్చిమోత్తరమున గల్యాణీనగరమున బసవేశ్వరుడు వీరశైవసిద్ధాంతమును బ్రతిష్ఠించి యమితోత్సాహముతో జైనమతనిర్మూలనమును, స్వమతవిస్తరణమును నొనర్చుచుండెను. పిమ్మట శ్రీ మధ్వాచార్యుడు ద్వైతసిద్ధాంతమును బ్రతిపాదించి భక్తితత్త్వమును బ్రచారముచేసెను. ఇదేసమయమున గోళకీమఠశైవాచార్యులు శైవమతమును వ్యాపింపజేయుచుండిరి. ఈపరిస్థితులలో విజ్ఞానమోహ యనేకగతుల విలాసనృత్యముల నొనర్చినది. బ్రాహ్మణమతమునకు, సంస్కృత భాషకు నద్వితీయమగు ప్రోత్సాహము లభింప నయ్యది సర్వతోముఖముగ నభివృద్ధి నందినవి. వీరశైవాదిమతప్రవర్తకులు దేశభాషలలో మతప్రచార మొనర్చుటచే నాభాషలుగూడ నభివృద్ధి నందసాగినవి. జనసామాన్యోపయోగార్థమై నన్నయాది మహాకవు

లుద్గ్రంథముల నెన్నిటినో దేశభాషలలోనికి బరివర్తింప జొచ్చిరి. దానజేసి యింతవరకును సంస్కృతభాష నాశ్రయించియుండిన హిందూవైదుష్య మిపు డనేక భాషలలో బ్రసరించినది.

రాజాస్థానములు:—సముద్రగుప్త చంద్రగుప్తాది గుప్తచక్రవర్తుల కాలమున శ్రీహర్షుని రాజ్యకాలము నందు నుత్తరహిందూస్థానమునందువలె దక్షిణాపథమున మధ్యయుగమునందు నిజమైన జాతీయజీవనము, సర్వతోముఖమగు వైదుష్యము నభివృద్ధినందినవి. ఇట్టి నూతనోజ్జీవనమును గల్పించిన సంస్థలలో రాజాస్థానము లగ్రగణ్యములు. పండిత, కవి, గాయక వర్గము రాజసభలకు ముఖ్యాంగములు. వేనవేలుగ దొరకు శిలాతామ్రశాసనములు రాజులు పుణ్యకాలములందును, పట్టబంధ, సమరవిజయాది సంతోషసమయములందును బండితుల కొసంగిన దానములను దెలుపుచున్నవి. అనేకులగు పండితుల కగ్రహారము లేకభోగములుగ నొసంగబడినవి. ఇతరసమయములలో విద్వాంసులకు వృత్తు లేర్పరుపబడెడివి. ఇవిగాక అధ్యాపకులకు గౌరవవేతనము లీయబడుచుండెడివి. మహాభారతరచనసందర్భమున నన్నయభట్టునకు దోడ్పడిన నారాయణభట్టునకు చాళుక్యరాజరాజు నందమపూడిని, మనుచరిత్రరచయితయగు పెద్దన కవికి కృష్ణదేవరాయలు కోకటగ్రామమును అగ్రహారములుగ నొసంగిరి. ఇట్టి యుదాహరణము లసంఖ్యాకములు గలవు. రాజరాజ, మనుమసిద్ధి, ప్రతాపరుద్ర, కృష్ణరాయాది విద్వద్రాజులు నిరంతరమును పండితగోష్ఠితో కాలముగడపుచుండిరి. తిక్కనసోమయాజి, శివమహాముని, విద్యారణ్యాదు లున్నగువారలు తమ పాండితీప్రతిభలచే నిరుపములై రాజ్యముల పురోభివృద్ధికి మూలస్తంభులై యొప్పిరి. కాకతీయాంధ్రచక్రవర్తియగు గణపతిదేవుని యాస్థానమునం దొకవిద్యామంటప ముండినటుల మాల్కాపురశాసనమునుండి తెలియుచున్నది. ఆతని మనుమనుమడగు ప్రతాపరుద్రచక్రవర్తి సంస్కృతాంధ్రవాఙ్మయములను, జ్యోతిషాదిశాస్త్రములను, శిల్పము, నాట్యమమున్నగు కళలను ఆదరించెను. మల్లినాథుడను మహాకవి యష్టావధానమొనర్చి యాతని మెప్పువడసెను. ఈచక్రవర్తి స్వయము విద్వాంసుడు. కొండవీటిరెడ్డులువిద్యాశాఖ నొకదానిని ప్రత్యేకముగ నెలకొల్పిరి. వారివద్ద శ్రీనాథకవి విద్యాధికారిగ నుండెను. శ్రీనాథుని జీవితమునుండియాకాలమున గవులకును,బండితులకును జరిగెడి సన్మానము తెలియుచున్నది. డిండిమభట్టువలె నప్పటి పండితులు ఢంకావాద్యము మున్నగు ప్రకటనసాధనములను గల్గియుండిరి. శ్రీనాథు డీతని నోడించుటచే విజయనగరాధీశ్వరు డాతనికి స్వర్ణాభిషేక మొనర్చెను. ఈపండితుడు రాజభోగముల ననుభవించెను. రత్నాంబరములు, హేమపాత్రాన్నము కస్తూరి మున్నగున వీతనికి సులభసాధ్యములుగ నుండెడివి. అటులే కృష్ణరాయ లల్లసాని పెద్దనార్యునకు జూపిన గౌరవమర్యాదలుగూడ నీ మధ్యయుగమున పాండిత్యమునకు గల మహత్త్వమును జూపుచున్నవి. ఏనుగుపై రాజుతో నర్ధాసనమున గూర్చొనుట, కవి యెక్కిన పల్లకిని రాజు స్వయముగ నెత్తుట, కాలికి గండపెండేరమును దొడుగుట, అగ్రహారముల ననేకముల నిచ్చుట మున్నగున విందుల కుదాహరణములు. ఈకాలపు రాజులుగూడ నెందరో మహావిద్వాంసులైయుండిరి. అందువలన “విద్వానేవ విజానాతి విద్వజ్జన పరిశ్రమం” అనునటుల వారు విద్వాంసులయెడ విశేష గౌరవాదరములను జూపిరి. ఆంధ్రరాజులలో నన్నెచోడుడు కాకతీయరుద్రదేవప్రతాపరుద్రులు, రెడ్లలో కుమారగిరి కాటయవేములు, పద్మనాయకులలో రావుసింగమహీపాలుడు, విజయనగరరాజులలో కృష్ణదేవరాయలు నిందుల కుదాహరణములు. రాజబంధువులు, సామంతులు, ప్రధానోద్యోగులు, ధనికులునుగూడ రాజాదర్శము ననుసరించి చాలమంది కవులకును, బండితులకును ఆశ్రయమొసగి వారిచే నెన్నియోగ్రంథములను వ్రాయించుచుండిరి. విద్వజ్జనదారిద్ర్య దుఃఖమును రాజాస్థానములు నిర్మూలించుచుండినవి. “నిరాశ్రయా నశోభంతే పండితా వనితా లతాః” యనునటులు రాజాదర ముండుటచేతనే మధ్యయుగమున విద్యావైదుష్యము లపూర్వశోభను గాంచినవి.

అగ్రహారములు:—మధ్యయుగమునందు విద్యావైదుష్యములను వ్యాపింపజేసిన సంస్థలలో రాజాస్థాన

ములకు బిమ్మట పేర్కొనవలసినవి అగ్రహారములు. పర్వకాలములందును, దిగ్విజయపట్టబంధాది మహాసమయములందును రాజు లనేకులు వేదవేదాంగపారగులును, పురాణేతిహాసజ్ఞులును, కర్మనిరతులును అగు విప్రుల కీ యగ్రహారములను దానమొసంగుచుండిరి. వీని యాదాయముతో జీవయాత్రను జేయుచు నీ బ్రాహ్మణులు నిశ్చింతులై స్వాధ్యాయప్రవచనములతో గాలక్షేప మొనర్చుచుండిరి. ఈయగ్రహారము లేకభోగములు, బహుభోగములు నని రెండువిధములు. అందు మొదటి తరగతి వొక్కని హక్కుభుక్తములోనే యుండునవి. రెండవతరగతి యగ్రహారములలో ననేకపండితకుటుంబములకు వృత్తు లేర్పరుపబడియుండెడివి.

అగ్రహారములకు మంగలములనియు, చతుర్వేది మంగలములనియుగూడ పేరుండెడిది. వీరనోడ చతుర్వేదిమంగలమను నొకచో గల శాసనమునుండి, యచ్చట వ్యాకరణ, మీమాంసా, వేదాంత, ఋగ్యజుస్సామ, రూపావతార, పురాణ, జ్యోతిష, వైద్యవిద్యలను బోధించు నాచార్యుల నొక్కొకని కొక్కొక వృత్తి గల్పింపబడియుండెడిదని తెలియుచున్నది. ఈ యగ్రహారముల కేవిధమగు బాధయు గలుగకుండగ జేసి రాజులు వానికి సర్వస్వాతంత్ర్యముల నొసంగియుండిరి. వీనిపై ఏ విధమగు పన్నులును విధింపబడకుండినవి. ఇందలి భూములపై వచ్చు ధాన్యమంతయు నగ్రహారీకులదే. రాజకీయోద్యోగుల కిందు ప్రవేశము లేకుండెడిది. అందలి పండితులును అన్యాపేక్షలేక సర్వకార్యములను నిర్వహించుకొనుచుండిరి. ఇటు లన్ని విధములను నేటి రాజశాసనములచే నిర్మింపబడిన విశ్వవిద్యాలయములను మించిన స్వాతంత్ర్యమును గలిగి యీ యగ్రహారము లనన్యదృష్టితో వైదికవిద్యను వ్యాపింపజేయుచుండినవి.

మహాసభలు:—అగ్రహారములవలెనే యందుండిన మహాసభలుగూడ విద్యావ్యాప్తి నొనర్చుచుండినవి. ఇయ్యవి యగ్రహారములందలి కార్యములను నెరవేర్చుటకై యేర్పరుపబడిన సంఘములు. అనేక సమయములలో రాజులును, శ్రీమంతులును ఈగ్రామములందలి విద్యాభివృద్ధికై మహాసభల పరముగ ననేకధర్మములను జేయుచుండిరి. తుంబళి మను గ్రామమున క్రీ. శ. ౧౨-వ శతాబ్దములో నిర్మింపబడిన యొకశాసనమున మలయవతీదేవి యను చాళుక్యరాజ్ఞి యాగ్రామమునం దధ్యాపకాధ్యేతల సౌకర్యార్థమై యొక భోజనసత్రమును నిర్మించుటకును, ఋగ్యజుస్సామాధ్యాపకులను, బోరాణిక నొకనిని ఏర్పరచుటకును తుంబుళిగ్రామ మహాసభాసభ్యులకు నూటనలుబదిమంది కాయూరినుండి వచ్చు 'సిద్ధాయము'లో ముప్పది గద్యాణములను దానమొనర్చెనని చెప్పబడియున్నది. అటులే క్రీ. శ. ౯-వ శతాబ్దమున పల్లవరాజుల యాశ్రితు డొకడు బాహుగ్రామమునందలి చతుర్దశవిద్యల యభివృద్ధికొరకును మూడుగ్రామములను దానముచేసి వాని నా గ్రామ మహాసభవారికి స్వాధీనము గావించెను.

దేవాలయములు:—మధ్యయుగమునందలి విద్యాసంస్థలలో నెల్ల దేవాలయము లగ్రగణ్యములు. ఇయ్యవి గ్రామ జీవితమునకు కేంద్రస్థానములుగ నుండినవి. గ్రామస్థుల యాధ్యాత్మికజీవితమునకేకాక వారి యైహిక ప్రవృత్తులకుగూడ ననేకవిధముల నాదర్శప్రోత్సాహముల నొసంగి దేవాయతనములు సర్వాభీష్టప్రదములై యొప్పినవి. రాజ్యమువలెనే దేవాలయముగూడ నొక క్లిష్టసంస్థగా నుండినది. సువిశాలములగు నీ యాలయములలో రాజ్యాంగమునందువలె ననేకనియోగములును, ననేకులగు నుద్యోగులును ఉండిరి. అట్టినియోగములలో విద్యాశాఖ ముఖ్యమైనది. ప్రభువులును, శ్రీమంతులును అనేక భూములను దానముజేసియు, ధనమును నిధులుగ నర్పించియు, ప్రత్యేక కార్యనిర్వాహకులకు వృత్తుల గల్పించియు, రమ్యగోపురద్వార మంటపాదుల గట్టించియు, నారామతటాకాదుల ద్రవ్వించియు, ప్రత్యేకములగు నుత్సవాదులను జరపించి వాని కగు వ్యయములకై దానముల జేసియు, భోజనసంభారములను, పాత్రసామగ్రిని గల్పించియు, దేవతలకు ధనకనక వస్తువాహనాదికముల నర్పించియు ననేకవిధముల నా దేవాలయములను బోషించుచుండిరి. దేవాలయ కార్యనిర్వహణమునకై యొక సంఘ ముండెడిది.

ఈసంఘమే యాలయమున కొసంగబడిన భూములను పరిమాచుటకును, దేవతాకార్యముల నెల్ల నిర్వహింపుటకు నుద్యోగుల నేర్పరచి ప్రమత్తులగువారల శిక్షించుచు, సర్వకార్యములను నిర్వహించుచుండెను. ఇది గాక భక్తులొసగు ద్రవ్యమును, దేవోపయోగార్థమొసంగబడు వస్తువాహనాదులను రక్షించుటకు నొక భండారము, నొక భండార సంఘము నుండెడివి. తరచుగ రాజోద్యోగులీయాలయకార్యములను బరీక్షించుచు లోటుపాటులను సవరించుచుండిరి. ఇట్టియుత్తమ పద్ధతులపై నిర్మింపబడిన దేవాలయము లుత్కృష్ట విద్యాపీఠములుగ నుండినవి. ఆంధ్రద్రవిడ దేశములందలి శాసనము లనేకము లిట్టి యాలయములలో నధ్యాపకులుగ నుండినవారికిని, విద్యార్థులకును వృత్తుల నేర్పరచునవిగ నున్నవి. దక్షిణార్కాడు మండలములోని త్రిభువని యనుగ్రామ మీసందర్భమున ముఖ్యాంశము లను దెల్పుచున్నది. ౭౨ వేలీల భూమిపై సంవత్సరమున బండు ౧౨౦౦౦ కలముల ధాన్యములో ౨౫౦౦ కలములను మతసంబంధములగు కార్యములకై వినియోగించి మిగిలినవానిని విద్యాపోషణార్థముపయోగింపవలెనని యాశాసనము జెప్పుచున్నది. ఈవిధమున ఋగ్వేదమునకు ముగ్గురును, యజుర్వేదమునకు ముప్పురును, సామవేదమున కిద్దరును, ఆపూర్వవాజసనేయ, బోధాయనీయ సత్యాషాఢ సూత్రముల జెప్పుట కొక్కొకరును, వేదాంత, వ్యాకరణ, రూపావతార, భారత, రామాయణ, మనువైఖానసధర్మశాస్త్రాదుల కొక్కొకరును ఉపాధ్యాయులు ప్రత్యేకవృత్తులను బడసిరి. అటులే ఋగ్యజుర్వేదముల బఠించు నూటయిరువదిమందికిని, సామవేదమును జదువు నిరువదిమందికిని, యేబదిమంది యితరశాస్త్రముల నభ్యసించువారలకును, వేదాంత వ్యాకరణరూపావతారములను నేర్చుకొను డెబ్బదిమందికిని విద్యార్థులకు భాగము లేర్పరుపబడినవి. ఇదేవిధమున ఎణ్ణాయిరమను మరియొకగ్రామమునందలి యాలయమున జకుర్వేదములను బఠించు రెండువందల యేబదిమందికిని, రూపావతార, వ్యాకరణ, ప్రాభాకర వేదాంతాధ్యయన పరులగు నూర్గురు విద్యార్థులకును వసతులు కల్పింపబడినవి. ఇచ్చటి యుపాధ్యాయులకు దినవెచ్చమిచ్చుటకేర్పాట్లు గావింపబడినవి. అదియునుగాక వ్యాకరణ, ప్రాభాకర, వేదరూపావతారాధ్యాపకులకు వారి వారి శాస్త్రములలో నధ్యాయమున కొకకలంజు బంగారమును, ఆయాశాస్త్రముల నభ్యసించు విద్యార్థులకు డెబ్బదిమందికిని ముప్పదియైదుకలంజుల బంగారము నొసంగుటకై శాసింపబడెను. తిరుముక్కూడల్ అను గ్రామమునందలి మరియొక యాలయమునందలి శాసనమునుండి యింకను గొన్నివిశేషాంశములు దెలియుచున్నవి. అచ్చట 'జననాథమంటపము'నందు వేదశాస్త్రాదులను బోధించుటకైయొక విద్యాలయమును, విద్యార్థులభోజనశాలయు, నొకవైద్యాలయము నుండెడివి. ఇచ్చటి విద్యార్థులకు రాత్రులు చదువుకొనుటకై దీపములకు చమురు నిచ్చుటకును, ప్రతిశనివారము నభ్యంగస్నాన మొనర్చుటకును వలయునేర్పాటులు చేయబడినవి. ఇట్టివివరములను దెల్పుశాసనము లనేకములు శ్రీశైలము, త్రిపురాంతకము, దాక్షారామము, మందరము, మున్నగున నేకస్థలముల గాంచనగుచున్నవి. వీనినుండి యాకాలమున వ్యాప్తిలోనుండిన శాస్త్రాదికములు దెలియుచున్నవి. ఒక్కొక శాస్త్రమున కొక్కొక యాచార్యుండుండి వారివేతనములకై ప్రత్యేకవసతు లేర్పరుపబడి, వివిధ విషయములవ్యాసంగములకై ప్రత్యేకస్థలములు నియమింపబడి, విద్యార్థులకుమజ్జనభోజనవైద్యాది సౌకర్యములు గల్పింపబడి, భగవత్సన్నిధానమున సౌశీల్యమును బెంపొందించుకొను గురుశిష్యబృందములతో నలరారుచుండిన ప్రాచీనహిందూదేవాలయములు మధ్యయుగమున హిందూ విద్యావైదుష్యముల కాలవాలములై యుండినవి. మహానాగరికులమనియు నిర్మాణకార్యదీక్షితుల మనియు విఱ్ఱవీగునాధునికులు నేటివరకును బరిష్కరింపజాలని వసతికళాశాలా (Residential Colleges) సమస్యను మనప్రాచీను లుత్తమగతుల బరిష్కరించియుండిరి.

భట్టవృత్తి:— దేవాలయాగ్రహారములవలెనే భట్టవృత్తి మధ్యయుగమునాటి మరియొక విద్యాసంస్థ. భట్టవృత్తియనగా బండితులకు ప్రభువులును, సామంతు

లును సర్వబాధాపరిహారముగా నొసంగు భూదానము. వేదవేదాంగపారగులగు పండితుల కొకప్పుడు గద్యాణములను నాణెములనుగూడ నొసంగుటగలదు. ఇందుకు ప్రతిఫలముగ వారు విద్యార్థులకు విద్యనేర్పవలసి యుండెడిది.

జైనబస్తీలు:—జైనబస్తీలు గూడ బ్రాహ్మణాగ్రహారములవలెనే విద్యావ్యాప్తికి గారణములై యుండెడివి. వీనియందు జైనధర్మప్రచార మెక్కువగ నుండెడిది. ఇట్టి జైన విద్యాపీఠములు బెజవాడ, ధర్మవరము, రామతీర్థము, హనుమకొండ, కొల్లిపాక, గంగాపురము మున్నగు నాంధ్రభాగములందును, దక్షిణమున మధుర, ఒరయూరు మున్నగుస్థలములందును నుండినవి. రాజులనేకులీసంస్థలకు దానధర్మములను జేయుచుండిరి.

మఠములు:—దేవాలయములవలెనే మఠములు గూడ నీకాలమున విద్యావ్యాప్తికి మూలములై యుండినవి. వీని నిర్మాణమునకు మార్గదర్శులైనవారు శైవులు. కాశ్మీరమునుండి కొందరును, భాగీరథీనర్మదామధ్యస్థమగు దహాలమండలమునుండి మరికొందరును దక్షిణమునకేతెంచి దమయసమాన పాండితీప్రతిభచే కేరళచోళమాళవాంధ్రదేశాధీశులను మెప్పించి వారియాదరముచే ననేకమఠములను నిర్మించి హిందువైదుష్యమును, శైవమతమును బ్రచారముజేసిరి. కాలాముఖశైవులు క్రీ. శ. ౯-వ శతాబ్దమునుండియు గర్ణాటాంధ్రదేశములలో విద్యావ్యాప్తి నొనర్చుచుండిరి. పిమ్మట పాశుపతులగు గోళగీమఠాచార్యులుగూడ నీకార్యమును నిర్వహించిరి. ఈశైవులవిద్యాప్రచారమునకు మఠములు ముఖ్యస్థానములుగ నుండినవి. అనతికాలముననే ఆంధ్రదేశమున శ్రీశైలము, కాళేశ్వరము, భీమేశ్వరము, మున్నగుస్థలములు వాసికెక్కినవి. పాశుపతశైవాచార్యులప్రచారమువలన ద్వరలో దహాలమండలమందలి గోళగీమఠమునకు పుష్పగిరి, త్రిపురాంతకము, మందరము నను నాంధ్రభాగములందును, తిరుప్పణం కున్రమ్, మధుర, శెయ్యారు, దేవికాపురము మున్నగు దక్షిణదేశస్థలములందును శాఖలు బయల్వెడలినవి. గుంటూరుజిల్లాలోని మంగళగిరికి సమీపమునందున్న మల్కాపురగ్రామమునందలి యొకశాసనమును బరిశీలించినచో నీశైవమఠములొనర్చిన విద్యాసేవ స్పష్టమగుచున్నది. భారతీయరాజ్ఞీమణులలో నగ్రగణ్యయు నాంధ్రదేశమునెల్ల రామరాజ్యమువలె నేలిన తేజస్వినియు నగు కాకతీయ రుద్రాంబ మందరమను గ్రామమును గోళగీమఠశైవాచార్య ప్రవర్తకుడును రాజగురువు నగు విశ్వేశ్వరశివమహామునికి దానమొనర్చెను. ఆయాచార్యు డాగ్రామమునకు విశ్వేశ్వరగోళగి యనునామ మిడి యందలి భూములను గొన్నిబ్రాహ్మణకుటుంబములకును, దాను నూతనముగ నిర్మించిన విశ్వేశ్వరాలయమునకును, శుద్ధశైవమఠమునకును, విద్యార్థులకును, ప్రసూత్యారోగ్యశాలకును, విప్రసత్రమునకును బంచిపెట్టెను. ఆశైవమఠమునందలి విద్యార్థులకొరకై ఋగ్యజుస్సామవేదాధ్యాపకులు ముగ్వురును, పదవాక్యప్రమాణ సాహిత్యాగమవైద్యగణితములను నేర్పుటకు నైదుగురుపాధ్యాయులు నుండుటకును, వారిలో నొక్కొకనికి రెండుపుట్లభూమి యొసంగబడుటకు నేర్పాటు గావింపబడెను. ఇదేవిధమున గన్నడదేశమున కేదారేశ్వరాలయమున 'కోడియ' మఠమను నొకవిద్యాసంస్థ బెలగామి యనుచోట ప్రసిద్ధికెక్కియుండెను. అట వేదవేదాంగములును కుమార పాణిని శాకటాయనవ్యాకరణములును, షడ్దర్శనములును, యోగశాస్త్రమును, పురాణేతిహాస, ధర్మశాస్త్ర సాహిత్యములును బోధింపబడుచుండెడివి.

ఇంతియకాక మతత్రయాచార్యులు దమ నిరంతరకృషిచే మతవ్యాప్తి నొనర్చియు నాకార్యము పారంపర్యముగ నడచుటకై భారతదేశమునం దనేకమఠములను నెలకొల్పిరి. వీనికి సన్న్యాసు లధ్యక్షులుగనుండి సంస్కృతవిజ్ఞానము దోడుగా స్వమతసిద్ధాంతములను వ్యాప్తి చేయుచుండిరి. శ్రీ శంకరాచార్యునిచే శ్రీ శారదాపీఠమును, ద్వారక పూరీ కాశీ హరిద్వారము బదరీనారాయణము మున్నగు స్థలముల మఠములు నిర్మింపబడినవి. అటులే శ్రీరామానుజుడుగూడ మేలుకోటలోను, మన్నార్ కోయిల్, అహోబలము మున్నగుస్థలముల మఠస్థాపన మొనర్చెను. ద్వైతవేదాంతప్రతిష్ఠాపకుడగు శ్రీ మధ్వాచార్యుడు గూడ ఉడిపి గ్రామమునం దేడుమఠములను స్థాపించి, ప్రాచీన హిందూవిజ్ఞానమును, ద్వైతసిద్ధాంతమును విస్తరింప జేయుటకై యుత్తరాదిమఠమును స్థాపించెను. ఈమఠము లన్నియు నేటికిగూడ సుపాటవములై యుత్కృష్ట విద్యాసంస్థలుగ నొప్పుచున్నవి.

నేటి రష్యా

నార్ల వెంకటేశ్వరరావు

(అనువృత్తము)

కార్మికసంఘములు

జారు చక్రవర్తులపరిపాలనాకాలమున రష్యాలో కార్మికజనోద్యమము కడుతీవ్ర నిర్బంధవిధానమునకు లోనుగావింపబడుచుండెడిది. అందుచే నప్పుడు కార్మికసంఘములసంఖ్య అత్యల్పముగ నుండెడిది. ఉన్న కొలదిసంఘములైనను రహస్యముగ నుండెడివి. ౧౯౧౬-వ సంవత్సరములో బహిరంగముగను, చట్టసమ్మతముగను నున్న కార్మికసంఘములన్నిటిలోను కేవలము ౧,౫౦౦ మంది సభ్యులుమాత్రమే కలరన్నప్పుడు నిర్బంధవిధానమెంతతీవ్రముగ నుండియుండెడిదో పాఠకమహాశయులే కడుసులభముగ నూహించుకొనవచ్చును.

ఈ నిర్బంధవిధానతీవ్రతవలననే ౧౯౧౭ - వ సంవత్సరము మార్చిమాసమున రష్యాదేశమున విప్లవము చెలరేగుటయు, జారుచక్రవర్తులపరిపాలన అంతరించుటయు, కెరన్‌స్కీప్రభృతులు రాజ్యాధికారము వహించుటయు సంభవించెను. ఈనూతనప్రభుత్వమేర్పడినంతనే కార్మికజనోద్యమము ప్రబలసాగెను. ప్రతిప్రదేశమందును కార్మికసంఘములు మొలకలెత్తనారంభించెను. ౧౯౧౭-వ సంవత్సరము జూన్‌నెల నాటికే ౧౫ లక్షలమంది కార్మికసంఘ సభ్యులైరి! కెరన్‌స్కీప్రభృతులు దూరదృష్టిగలవారే యైనచో దినదిన ప్రవర్ధమానమగుచున్న కార్మికజనోద్యమ ప్రచండశక్తిని స్వీయప్రభుత్వమును సుస్థిరమొనర్చుకొనుటకు వినియోగించుకొనెడివారు. కాని రాజకీయవేత్తలకు ప్రధానావశ్యకమైన దూరదృష్టి లేనివారగుటచే, వారు రష్యాపునరుద్ధరణనిమిత్తము సాహసోపేతులై నూత్నవినూత్నపథములను త్రొక్కుటకు బదులు, ప్రాతమార్గములనే అనుసరించిరి. దానితో కార్మికులు అసంతృప్తులు కాసాగిరి. ఈ యసంతృప్తి క్రమాభివృద్ధి నంది (౧౯౧౭-వ సంవత్సరము) అక్టోబరుమాసపుబోల్షివిక్ విప్లవముక్రింద పరిణమించెను. బోల్షివిక్ విప్లవమునుగూర్చియు, దానిలో కార్మికులు పైకొనినభాగమునుగూర్చియు వ్రాయదలచినచో పెద్దగ్రంథ మగును. కనుక దానిని వదలివేయుచున్నాను. అది కొంతవరకు అసందర్భము కాదనేమో!

పిమ్మట సహజముగనే కార్మికజనోద్యమము త్వరితగతిని ప్రబలసాగెను. ఈక్రింద పేర్కొనబడిన కార్మికసంఘసభ్యత్వపు అంకెలవలన దానిదినదినప్రవర్ధమానప్రాబల్యము విశదము కాగలదు.

సం.	వేలసంఖ్యలో.
౧౯౧౭	౧,౪౭౫
౧౯౧౮	౧,౯౪౬
౧౯౧౯	3,౭౦౬
౧౯౨౦	౫,౨౨౨
౧౯౨౧	౮,౪౧౮

పైయంకెలు ౧౯౧౭-౨౧సంవత్సరముల మధ్యకాలమునకు సంబంధించినవి. ఆకాలమున కూలికి పనిచేయుప్రతివ్యక్తియు నేదోయొకకార్మికసంఘసభ్యుడుగ చేరవలసిననియమ ముండెడిది. అందువలన పైయంకెలవలన కార్మికజనోద్యమపుసత్యస్వరూపము గోచరము కాదు. ఇందులకుగాను నూతనఆర్థికనీతి (New Economic Policy or shortly N. E. P.) ప్రవేశపెట్టబడినతర్వాత గల కార్మికసంఘసభ్యత్వపు అంకెలను పేర్కొనవలసియుండును. అవి క్రింద నుల్లేఖింపబడుచున్నవి:—

సం.	వేలసంఖ్యలో.
౧౯౨౨	౫,౮౪౭
౧౯౨3	౪,౮౪౧

౧౯౨౪	౫,౮౨౩
౧౯౨౫	౬,౯౫౦
౧౯౨౬	౮,౭౬౮
౧౯౨౭ (ఏప్రిల్ ౧-వ తేదీ)	౯,౮౨౮
,, (జులై ౧-వ తేదీ)	౧౦,౨౫౦

ప్రస్తుతము కార్మికసంఘసభ్యులసంఖ్య ౧౹ కోట్లకు మించినదనియే చెప్పవచ్చును!

ఇట్లు కార్మికజనోద్యమము ప్రబలమగుటకు సోవియటుప్రభుత్వము దాని కొసగుచున్న ప్రోత్సాహమే చాలవరకు కారణము. దీనికి నిదర్శనముగ కార్మికులకు చేయబడిన కొన్ని ప్రత్యేకసౌకర్యములను క్రింద పేర్కొనుచున్నాను:—

౧. వైద్యాలయములలో కార్మికసంఘసభ్యులకు ఉచితముగ నౌషధము లొసగబడును. దీనినిబట్టి తదితరులకు ఉచితవైద్యసహాయములేదని భావించుట పొరపాటు. తక్కినవారికికూడ ఉచితవైద్యసహాయము కలదు. కాని కార్మికసంఘసభ్యులకు తదితరులకంటె ప్రథమమున ఔషధము లొసగబడును. వైద్యాలయమునందుండి చికిత్స గావించుకొనురోగుల (In-patients) లో ప్రథమమున కార్మికసంఘసభ్యులకే వసతి కల్పింపబడును. వీరికి ఎక్సురేపరిక్షకూడ ఉచితముగ చేయబడును.

౨. పబ్లికుస్నానాగారములు (bath houses), బల్లకట్లు, నాటకశాలలు, సినిమాలు, విచిత్రవస్తు ప్రదర్శనశాలలు మున్నగువానియందెల్ల కార్మికసంఘసభ్యుల వద్ద తక్కువరేటు వసూలుచేయబడును. రేడియోలైసెన్సులు, వినోదయాత్రల (excursions) కరుగునప్పుడు రైలుటికెట్లు మొదలగునవికూడ వీరికి తక్కువ చార్జీలకే యివ్వబడును. ఇట్లే తదితరసౌకర్యములుకూడ పెక్కులు కలవు.

౩. సత్రములలోను, ఆరోగ్యాశ్రమములందుకు కార్మికసంఘసభ్యులకు కడుసులభముగ వసతి లభించును.

౪. సమ్మె జరిగినపుడు సమ్మెనిధినుండి కార్మికసంఘసభ్యునికి ప్రథమమున సహాయ మొనర్పబడును.

౫. అతనిమాసపువేతన మెంతయుండునో అంత మొత్తము ప్రతికార్మికసంఘసభ్యునికిని సహకారసంఘములచే వలసినచో ప్రతిమూడుమాసముల కొకసారి అప్పుక్రింద నొసగబడును.

౬. కార్మికసంఘసభ్యుని బిడ్డలకు విద్యాభ్యాససౌకర్యము లధికముగ చేయబడును.

౭. కార్మికసంఘసభ్యులకు ప్రత్యేకము క్లబ్బులు స్థాపింపబడినవి. వీనిలో నతిచక్కని గ్రంథాలయములు, రేడియోలు, సినిమాప్రదర్శనములు మొదలైనవి యేర్పరుపబడినవి.

౮. అన్యులకంటె కార్మికసంఘసభ్యునికి నిరుద్యోగసమస్య నెదుర్కొనవలసిన ఆవశ్యకత చాలతక్కువ. కార్మికసంఘసభ్యులు కొదువయైనప్పుడే అన్యులకు పని యొసగబడును.

ఇట్లే పెక్కుసౌకర్యములు కార్మికసంఘసభ్యులకు గావింపబడినవి. విషయవిస్తరభీతిచే వానినన్నిటిని పేర్కొన విరమించితిని.

ఇక కార్మికసంఘములనిర్మాణమునుగూర్చి కొంత పేర్కొనవలసియున్నది. యంత్రాలయము లేక ఫాక్టరీ కార్మికసంఘములప్రాతిపదిక యనిచెప్పవచ్చును. ప్రతి ఫాక్టరీలోను కార్మికసంఘ మొకటి స్థాపింపబడును. అది క్రిందివిధులను నిర్వర్తించుచుండును:—

౧. సంస్థలోని కార్మికుల క్షేమము నరయుచుండుట.

౨. కార్మికుల ఆర్థిక, సాంఘికస్థితులను బాగుపరచుటకు సర్వవిధముల కృషిసల్పుట.

౩. ఫాక్టరీయజమాని (లేక ట్రస్టు) తోనే కాక ప్రభుత్వముతోను, తదితరసంస్థలతోగూడ కార్మికులకు సంబంధించిన వ్యవహారములను పరిష్కరింపవలసివచ్చినప్పుడు వారితరపున ప్రాతినిధ్యము వహించుట.

౪. సంఘములో సభ్యులను జేర్చుకొనుట, చందాలను వసూలుచేయుట వగైరా.

ఈసంఘవ్యవహారముల నన్నిటిని చూచుట కొక కమిటీయుండును. కమిటీసభ్యుల సంఖ్య ఫాక్టరీలోగల కార్మికులసంఖ్య ననుసరించియుండును. కార్మికులసంఖ్యకును కమిటీసభ్యులసంఖ్యకును గలసంబంధము క్రిందివిధముగ నుండును :—

ఫాక్టరీలోని కార్మికులు	కమిటీసభ్యులు.
౨౦ మొదలు ౧౦౦ వరకు	౩
౧౦౦ ,, ౩౦౦ ,,	౫
౩౦౦ ,, ౧,౦౦౦ ,,	౭
౧,౦౦౦ ,, ౫,౦౦౦ ,,	౧౩
౫,౦౦౦ పైన	౧౫-౨౦

ఫాక్టరీలో కార్మికు లెంతమందియున్నను కమిటీసభ్యులసంఖ్య ౨౦ కంటె మించరాదు.

కమిటీసభ్యులలో కొంతమంది కేవలము కార్మికసంఘవ్యవహారములనే జూచుచుందురు గాని ఫాక్టరీలో పనినిచేయరు. ఇట్టివారికికూడ వేతనము యథాప్రకారము చెల్లింపబడుచుండును. ఇట్లు తమకాలమునంతయు సంఘవ్యవహారములకు వినియోగించు కమిటీసభ్యులసంఖ్య ఫాక్టరీలోని కార్మికులసంఖ్య ననుసరించియుండును. వానిరెంటికిని గల సంబంధము క్రింద ఉదాహరింపబడినది:—

ఫాక్టరీలోనికార్మికులు,	కేవలము సంఘవ్యవహారములనే జూచు కమిటీసభ్యులు.
౨౫ మొదలు ౫౦ వరకు	౧*
౫౦ ,, ౩౦౦ ,,	౧
౩౦౦ ,, ౧,౦౦౦ ,,	౨
౧,౦౦౦ ,, ౫,౦౦౦ ,,	౩
౫,౦౦౦ పైన	౫

కమిటీసభ్యులు సాలీనా యెన్నుకొనబడుచుందురు. వారు ఆరుమాసముల కొకసారి నివేదికలను ప్రకటించుచుందురు. నివేదికలు అసంతృప్తికరముగనున్న యెడల క్రొత్తయెన్నికలు జరుపబడుచుండును.

ఈ కమిటీతోపాటు కార్మికులరక్షణ, విద్యావ్యాప్తి, కూలినిగూర్చిన తగాయిదాలపరిష్కరణము, ఉత్పత్తి అనునాలుగువిషయములనుగూర్చి శ్రద్ధ వహించుటకు నాలుగుసబ్‌కమిటీలు సాధారణముగ నియమింపబడుచుండును. ఇట్టి సబ్‌కమిటీసభ్యులసంఖ్య ఆయా కార్మికసంఘము చేయునిబంధనల ననుసరించియుండును. సబ్‌కమిటీలు ఫాక్టరీలో పని ముగిసినపిదప సమావేశమగుచుండును. సబ్‌కమిటీలలోనిసభ్యులు తమ కిష్టమైనవిషయమునుగూర్చి శ్రద్ధవహించుచు, తాము నిర్వహించినకార్యకలాపములనుగూర్చి అప్పుడప్పుడు నివేదికలను ప్రకటించుచుందురు.

ఈ నాలుగుసబ్‌కమిటీల కార్యక్రమములు క్రిందసంక్షిప్తముగ సూచింపబడినవి :—

కార్మికులరక్షణ సబ్‌కమిటీ లేబరుచట్టములను అమలునందుంచుట, ప్రమాదములు జరుగనీయకుండుట, కార్మికుల ఆరోగ్యమును కాపాడుట మున్నగు విషయములందు శ్రద్ధవహించును. అది కార్మికులగృహములనుగూర్చియు, శిశుసంరక్షణాలయములనుగూర్చియు ప్రమాదకరములగు యంత్రముల చుట్టును కటకటాలు వగైరా కట్టించుటనుగూర్చియు బాధ్యతగైకొనును.

విద్యావ్యాప్తిసబ్‌కమిటీ కార్మికాభివృద్ధికి సర్వవిధముల కృషిసల్పుచుండును. అన్ని సబ్‌కమిటీలలో నిదియే ముఖ్యమైనదనుట అతిశయోక్తి కానేరదు. అది కార్మికులనిమిత్తము తప్పక క్లబ్బు నొకదానిని స్థాపించుచుండును. ఆక్లబ్బులో ఆటలకు, పాటలకు, విద్యకు, వినోదమునకు అవకాశ ముండును. ప్రతిక్లబ్బులోను ఉపన్యాసములకు, భోజనమునకు, ఆటలకు, విశ్రాంతికి, వ్యాయామమునకు, బాలబాలికలకు, గ్రంథాలయమునకు, పత్రికాపఠనమునకు,

* వారమునకు రెండురోజులుమాత్రమే.

రేడియోసంగీతము వినుటకు ప్రత్యేకప్రత్యేకముగ గదులుండును. కొన్నిటియందు వైద్యసంబంధ మగు సలహా నొసగునిమిత్తము డాక్టరుగారికిని, దాదికిని ప్రత్యేకముగ నొకగది యేర్పాటుగావింపబడును. మరి కొన్నిటియందు సినిమా నాటక ప్రదర్శనములకు వేరుగ నొకశాల యుండును. ప్రతిదానిలోను రష్యాదేశమున కధిదేవతయగు లెనినుమహాశయుని జ్ఞాపకార్థము "లెనినుకార్నర్" (Lenin corner) అను ప్రత్యేక భాగమొకటికూడ నుండును. ఎప్పుడుచూచినను క్లబ్బు లన్నియు కార్మికజనసంకీర్ణములయి కళకళలాడు చుండును!

విద్యావ్యాప్తిసబ్‌కమిటీల కార్యక్రమమువలన దేశమున కత్యంతమగులాభము చేకూరెను. అదివరకు కార్మికులు నిరక్షరకుక్షులుగ నుండెడివారు. కాని పై కమిటీల కృషివలన నేడు నిరక్షరకుక్షిత్వము దాదాపు నశించినదనియే చెప్పవచ్చును. దీనికి నిదర్శనముగ క్రిందియంకెలను గమనింపుడు:—

	౧౯౨౧	౧౯౨౬
విద్యలేనికార్మికులు	నూటికి	నూటికి
(ఏయేవృత్తిలో)	వంతులు	వంతులు
గనులుత్రవ్వుట	౫౦	౪
వ్యవసాయము	౭౦	౧౮.౪
కలప	౫౦	౬.౫
లోహములు	—	౨
రసాయనము	—	౬
తాప్పీ	—	౫

ఇట్లు రష్యాకార్మికుల నిరక్షరకుక్షిత్వము దాదాపు రూపుమాయుచున్నది. ఈ సరికది పరిపూర్ణముగ సమసిపోయియుండెడిది. కాని కొందరు కార్మికులు సాగుబడికాలమున గ్రామముల కేగుచు, తదితరసమయములందు పట్టణములలో పనిచేయుచుండుటవలన వారికి విద్యగరపుట కష్టసాధ్యమగుచున్నది.

కూలినిగూర్చిన తగాయిదాలసబ్‌కమిటీ కూలిని నిర్ణయించుట, తగాయిదాలను పరిష్కరించుట, కార్మిక చట్టమును అమలునందుంచుట, కార్మికసంఘము తరఫున కంట్రాక్టులు పుచ్చుకొనుట, ఫాక్టరీనియమావళిని సిద్ధముచేయుట మున్నగు విషయములనుగూర్చి జాగ్రత్త వహించుచుండును. కమిటీసభ్యులందరును ఏకగ్రీవముగ నామోదించిననేగాని వారితీర్మానములకు విలువ యుండదు.

ఉత్పత్తిసబ్‌కమిటీయొక్క ఆదర్శములు యంత్రములను సున్నితమొనర్చుట, పారుపోకుండ జూచుట, ఉత్పత్తిని వృద్ధిగావించుట, కార్మికులయందు నూతన విషయములను కనిపెట్టుటకు వలయుమేధాశక్తిని పెంపొందించుటకు యత్నించుట మున్నగునవి.

ఈ నాలుగు సబ్‌కమిటీలతోపాటు అప్పుడప్పుడు గృహముల సబ్‌కమిటీ, విద్యార్థులసబ్‌కమిటీ, వినోదయాత్రలసబ్‌కమిటీ, నాటకములసబ్‌కమిటీ, అనాథరక్షణ సబ్‌కమిటీ, అంతర్జాతీయకార్మికసహాయకసబ్‌కమిటీ మొదలగునవి నియమింపబడుచుండును. ఇవి తాత్కాలికముగనే పనిచేయుచుండును.

ఇంతదనుక రష్యాకార్మికజనోద్యమమునకు ప్రాతిపదికమైన ఫాక్టరీకమిటీలవిషయమే చర్చింపబడినది. ఇక తదితరకార్మికసంస్థలవిషయమైకూడ కొంత ముచ్చటింపవలసియున్నది.

ఫాక్టరీకమిటీల పైగల కార్మికసంస్థల నన్నిటిని రెండుతరగతులక్రింద విభజింపవచ్చును. అందు మొదటిది జిల్లారాష్ట్రములవారీగా నేర్పరుపబడినది. రెండవది పరిశ్రమలస్వభావమునుబట్టి యేర్పరుపబడునది. అనగా నొకజిల్లాలోగల ఫాక్టరీకమిటీలకన్నిటికిని కలిసి జిల్లాసంఘమొకటి యుండును. ఇట్టి వివిధములగు జిల్లాసంఘములకన్నిటికిని కలసి యొక రాష్ట్రీయసంఘముండును. ఇట్లే యొకజిల్లాలోగల (ఉదాహరణముగ) వస్త్రపరిశ్రమాలయములకన్నిటికిని కలసి యొకజిల్లా వస్త్రపరిశ్రమాలయములసంఘ ముండును. ఇట్టివివిధములగు జిల్లావస్త్రపరిశ్రమాలయములసంఘముల కన్నిటికిని కలసి యొకరాష్ట్రీయ వస్త్రపరిశ్రమలసంఘముండును. దీనినిబట్టి చర్మ పరిశ్రమ, లోహపరిశ్రమ, రసాయన

వస్తుపరిశ్రమ మున్నగువాని కన్నిటికిని వేర్వేరుగ జిల్లా, రాష్ట్రీయసంఘము లుండుననుట ఊహ్యము. మొదటితరగతి రాష్ట్రీయసంఘములన్నిటిపైనను కార్మిక సంఘముల కాంగ్రెసు (All Soviet union Congress of Trade unions) ఉండును. రెండవతరగతి రాష్ట్రీయ (ఉదాహరణముగ) వస్త్రపరిశ్రమాలయ ముల సంఘము లన్నిటిపైనను వస్త్రపరిశ్రమ కార్మికులకాంగ్రెసు (All Soviet union of Congress of Textile Workers) ఉండును.

ఇప్పటికే కార్మికజనోద్యమమునుగూర్చి కడు దీర్ఘముగ వ్రాసియుంటిని. అందుచే పైనపేర్కొనబడిన వివిధసంస్థలకు ప్రతినిధుల నెన్నుకొనుట, వాని కర్తవ్యము మున్నగువిషయములనుగూర్చి చర్చించుటకు వీలుపడుట లేదు.

ఇక సోవియటురష్యాలో కార్మికుల క్షేమము కొరకుచేయబడిన కొన్నినిబంధనలనుమాత్రము పేర్కొనవలసియున్నది. అవేవన:

౧. కార్మికులు ప్రాణాపాయములేకుండ పని చేయుటకు వీలుగలదని లేబరుఇన్స్పెక్టరు అభిప్రాయపడినగాని యేయంత్రాలయమును పనిని ప్రారంభింపరాదు.

౨. ౫౪ మాసములు పనిజేసినతర్వాత ప్రతి కార్మికునికిని రెండువారములు సెలవు నివ్వవలెను. అపాయకరమగు సంస్థలలో పనిచేయువారికి సంవత్సరమునకు రెండుమాసములుసెలవు నివ్వవలెను.

3. ౧౯33-వ సంవత్సరములో ప్రవేశపెట్టబడిన నిబంధనప్రకారము కార్మికులచే యంత్రాలయములలో దినమునకు ౭ గంటలుమాత్రయే పనిచేయింపవలెను. గనులలో దినమునకు ౬ గంటలుమాత్రమే పని చేయింపవలెను.

౪. జనవరి ౧, జనవరి ౨౨, మార్చి ౧౨, మార్చి ౧౮, మే ౧, నవంబరు ౭ తేదీలు సెలవుదినములక్రింద పరిగణింపబడవలెను. ఇవిగాక ప్రతిఫాక్టరీ కమిటీస్థానికపరిస్థితుల కనుగుణముగ సంవత్సరమునకు ౧౦ దినములకు మించకుండునట్లు సెలవునేర్పరుపవచ్చును.

౫. స్త్రీలకు, పురుషులకిచ్చుకూలినే యివ్వవలెను. స్త్రీలు అధికసంఖ్యాకులుగ పరిశ్రమాభివృద్ధికి తోడ్పడుటకుగాను వారికి ప్రత్యేక సౌకర్యములను చేయవలెను.

౬. స్త్రీలచే గనులలో పనిచేయింపరాదు. వారికి బరువుపనినిగాని, అనారోగ్యకరమగు పనినిగాని యివ్వరాదు. ప్రత్యేకపరిస్థితులలో తప్ప స్త్రీలచే రాత్రిపూట పనిచేయించరాదు. గర్భవతులుగా నున్న వారిచేతగాని, బాలింతలుగానున్న వారిచేత గాని యేపరిస్థితులందు రాత్రిపూట పనిచేయించరాదు.

౭. స్త్రీ కార్మికురాండ్రకు నీళ్లాడుటకు ముందు రెండుమాసములును, నీళ్లాడినతర్వాత రెండుమాసములును పూర్తివేతనముమీద సెలవు నివ్వవలెను.

౮. సెలవుమీదనుండగా చెల్లింపబడుపూర్తివేతనముతోబాటు, శిశువు జనింపగనే మరికొంతమొత్తమును చెల్లింపవలెను. ఇది ఆయా స్త్రీకార్మికురాలి మాసపు వేతనములో సగమై యుండవలెను.

౯. సెలవుదినములు పూర్తికాగానే తిరిగి పనిలో ప్రవేశించుకార్మికురాండ్రశిశువులను పనికాలములో లాలనచేయుటకు ప్రతిపరిశ్రమాలయమును శిశుసంరక్షణాలయముల నేర్పాటుచేయవలెను. వాటికగు ఖర్చులనన్నిటిని పరిశ్రమాలయమే భరింపవలెను. శిశువులకు పాలిచ్చునిమిత్తము కార్మికురాండ్రకు ఉదయము అరగంటయు, సాయంత్రము అరగంటయు అవకాశమివ్వవలెను.

౧౦. కార్మికురాండ్ర శిశువులకు ౯ నెలల ప్రాయము వచ్చువరకు వారిమాసపువేతనములో నెనిమిదవవంతును శిశుసంరక్షణార్థము అదనముగ నిచ్చుచుండవలెను.

౧౧. ౧౬ సంవత్సరముల ప్రాయమునకు లోబడినబాలబాలికలచే ఫాక్టరీలలో పనిచేయించరాదు. ప్రత్యేకముగ దరఖాస్తు పెట్టుకొనబడినప్పుడు లేబరు

ఇన్‌స్పెక్టర్లు ౧౪ సంవత్సరముల పైన, ౧౬ సంవత్సరములలోపు ప్రాయముగలఅనాథలకుగాని, అవిటివారైన బంధువులనుపోషింపవలసిన బాలబాలికలకుగాని, వర్ణనాతీతమగు కష్టదశయందున్నవారికిగాని పైనియమము నుల్లంఘించి ఫాక్టరీలలో పనిచేయుటకు అనుజ్ఞ నివ్వవచ్చును. ఇట్టివారిచే రోజుకు నాలుగు గంటలకు మించి పనిచేయింపరాదు.

౧౨. ౧౬ సంవత్సరములపైన, ౧౮ సంవత్సరములలోపువయస్సుగల యువతీయువకులు రోజుకు ౬ గంటలు పనిచేయవచ్చును. ఇట్టివారికి పెద్దవారికిచ్చు కూలినే యివ్వవలెను.

౧౩. ఈడులేనివారికి బరువైనపనుల నివ్వరాదు. విసుగుపెట్టు పనుల నిచ్చి వారిఉత్సాహమును చంపరాదు. వారిచే రాత్రిపూటగాని, నిర్ణీతకాలమునుమించిగాని పనిచేయింపరాదు. వారికి సంవత్సరమున కొకసారి వైద్యపరీక్ష చేయించుచుండవలెను. చట్టములోకూడ వని పేర్కొనబడిన ౧౩౯ పారిశ్రామికశాఖలయందు వారిని నియోగింపరాదు. పెద్దవారి కిచ్చు సెలవుకన్న వారికి సంవత్సరమునకు రెండువారములు అధికముగ నివ్వవలెను.

౧౪. కార్మికులెవరైనను జబ్బుపడినప్పుడు వారికి రెండుమూడుమాసములు పూర్తివేతనముమీద సెలవు నివ్వవలెను. ఏకార్మికుడైనను జబ్బుపడుట వలన పనిలోనికి రాలేకపోయినప్పుడు అతని స్థానమును రెండుమాసములవరకు ఖాళీగా నుంచవలెను.

౧౫. ప్రత్యేకపరిస్థితులనుబట్టి అవసరమైనచో పరిశ్రమాగారములు స్వంతఖర్చులమీద కార్మికులకు వలసినవసనములు, పాదరక్షలు మొదలగువానిని సప్లయి చేయవలెను.

౧౬. ప్రతి పరిశ్రమాలయమును కార్మికుల సౌకర్యార్థము కార్మికులకు వైద్యసహాయము నిమిత్తమును, వారిజీవితములను భీమా చేయవలెను. ఈ భీమామొత్తము ప్రభుత్వముచే నిర్ణయింపబడును. పరిశ్రమాగారము కార్మికుల కందరికిని కలిపి యిచ్చువేతనములో సుమారు నూటికి ౧౪ వంతుల సొమ్ము భీమానిమిత్తము వినియోగింపబడవలెను. కార్మికులవేతనములోనుండి రాగిదమ్మిడినైనను ఇన్సూరెన్సుప్రీమియముక్రింద బిగబట్టుకొనరాదు. ఏకార్మికునిజీవితమైనను నిర్ణయింపబడనిరీతిని భీమా గావింపబడనిచో నతడు వ్యాజ్యము వేసి తనభీమామొత్తమును రాబట్టుకొనవచ్చును. ఈ ఇన్సూరెన్సు సాధారణముగ క్రిందిరూపములలో నుండును.

(అ) వైద్యసహాయము.

(ఆ) జబ్బువలనగాని, గాయపడుటవలనగాని, గర్భధారణవలనగాని, జబ్బుపడిన ఆప్తబంధువులకు పరిచర్య గావింపవలసి వచ్చుటవలనగాని తాత్కాలికముగ పనిలోనికి వెళ్లలేకపోయినప్పుడు సహాయము.

(ఇ) శిశుపోషణనిమిత్తమును, ఔషధములను ఖరీదు చేయునిమిత్తమును, భీమా పట్టాదారుడు గాని, అతని కుటుంబములోనివారు గాని మరణించినప్పుడు సమాధిచేయునిమిత్తమును సహాయము.

(ఈ) నిరుద్యోగముగ నున్నప్పుడు సహాయము.

(ఉ) అవిటివారైనప్పుడు సహాయము.

(ఊ) పట్టాదారునికి మరణము సంభవించినప్పుడు వారికుటుంబములకు సహాయము.

పైనపేర్కొనబడినభీమాలనన్నిటిని కార్మికులను నియమించుసంస్థలు చట్టముప్రకారము గావింపవలెను. ఇవిగాక ఇన్సూరెన్సుకంపెనీలచే కార్మికునకు కొన్ని ప్రత్యేకసౌకర్యములు గావింపబడును. కార్మికుడెవడైనను జబ్బుపడినయెడల అతనిని ఇన్సూరెన్సుకంపెనీ తనచే నడుపబడు ఆరోగ్యాశ్రమమునందు చేర్చుకొనును. ఇందులకుగాను ప్రభుత్వము పూర్వపురాజవంశీకులసౌధముల నన్నిటిని ఇన్సూరెన్సుకంపెనీల అధీనములో నుంచినది. స్వస్థతనుబడయుటకేగాక, విశ్రాంతిగైకొనుటకుకూడ ఇన్సూరెన్సుకంపెనీలు తగుసదుపాయము లొనర్చుచుండును.

ఇట్లీకార్మికులకు పెక్కుసౌకర్యములు గావింపబడుచున్నవి. స్థలాభావముచే వాని నన్నిటిని పేర్కొనుటకు వీలులేదు. కాని యింతదనుక వ్రాసినదానిని బట్టియే రష్యాకార్మికజనోద్యమము ప్రపంచచరిత్రలో నిరుపమానమైనదని పాఠకమహాశయులకు స్పష్టపడినదనియే నమ్ముచున్నాను.

రౌండుటేబిల్‌సభల సంస్కరణవిధానము

[గవర్నరు జనరలు అసాధారణ అధికారములు]

చా. వెం. హనుమంతరావు

ప్రధానమంత్రియగు రామ్సేమాక్డొనాల్డుగారు ౧౯ జనవరి ౧౯ ౩౧ తేదీని మొదటిరౌండు టేబిల్ సభను ముగించుచు నిచ్చినఉపన్యాసమునందు హిందూదేశసంస్కరణములనుగురించి ఈక్రిందిప్రకటన చేసియుండిరి:—

"బ్రిటిష్‌ప్రభుత్వమువారి ఉద్దేశ్యములో హిందూదేశప్రభుత్వమునకు బాధ్యత ఇకముందు కేంద్ర, రాష్ట్రీయ శాసనసభలపైననే యుండవలెను. కాని పూర్తిగా అట్టి బాధ్యత ఏర్పాటుకాబడకముందుండ వలసినమార్పుదల కాలములో కొన్ని అవసరమైనప్రత్యేకాధికారములు, అల్పసంఖ్యాకుల హక్కులను స్వేచ్ఛను కాపాడుటకు కావలసిన విధానము మాత్రము ఏర్పాటు చేయుబడును."

"మార్పుదలకాలమున కనుకూలముగ నుండునట్టి ఏర్పాటులుచేయుటలో, బ్రిటిష్ ప్రభుత్వముయొక్క ప్రధానోద్దేశ్యము ప్రత్యేకాధికారములు హిందూదేశము క్రొత్తసంస్కరణములద్వారా పూర్తియగు బాధ్యతాయుత ప్రభుత్వము నేర్పాటుచేసుకొనుటకు తగుపరిస్థితు లేర్పడునట్లు చేయుటయైయున్నది."

పైన ఉదాహరింపబడిన విషయములు బ్రిటిష్ ప్రభుత్వముయొక్క అభిప్రాయమును పూర్తిగ వ్యక్తీకరించుచున్నవని తలంచుటలో తప్పేమియు లేదు. వాటిని తారుమారుచేయు ఇతర ప్రకటనలేవియు ఇంతవరకు ఎవరిచేతను చేయబడలేదుసరికదా, ఆ అభిప్రాయములనే బలపరచుచు అనేక ఇతరప్రకటనలు కూడ చేయబడినవి. కాని మూడవ రౌండుటేబిల్ సమావేశమునందు నిర్ణయింపబడిన సంస్కరణ సూత్రములను బట్టి విచారించిన మాక్డొనాల్డుగారి ప్రకటనయందు పేర్కొనబడిన బాధ్యతాయుత స్వపరిపాలనసూత్రము వాటివలన పూర్తిగ కాకపోయిన కొంతవరకైనను ఏర్పాటు కాబడునని తలంచుటకు వీలు లేకుండెనున్నది.

పైవిషయమును ధ్రువపర్చుటకు అనేక దృష్టాంతములు కలవు కాని ఈ వ్యాసమునందు వాటియందొకవిషయముమాత్రమే చర్చించి ఎట్లు బాధ్యతాయుత స్వపరిపాలనవిధానమునకు దానివలన తీరని లోపము వాటిల్లునో తెలిసికొనవచ్చును. ఆవిషయము సంస్కరణవిధానముప్రకారము గవర్నరుజనరలు, గవర్నరులకీయ దలంపబడుచున్న అసాధారణాధికారములకు సంబంధించినదై యున్నది. మార్పుదలకాలములో గవర్నరుజనరలుకు ప్రత్యేకింపబడిన శాఖలవిషయములలో అట్టి అధికారములు ఆతనికుండుట అవసరమనియే మన మొప్పుకొనవచ్చును, కాని ప్రజాయత్తశాఖల పరిపాలనకు సంబంధించిన విషయములలోకూడ వాటిని గవర్నరుజనరలున కిచ్చుట కెవ్వరును సమ్మతింపరు. చివర సూచింపబడిన విషయములలోకూడ శాసనసభవారికి చాలతక్కువ అవకాశములు రౌండుటేబిల్ సమావేశ ప్రణాళికప్రకార మీయబడునని ఈక్రింద వివరింపబడుసంగతులనుబట్టి తెలిసికోవచ్చును. బాధ్యతాయుత స్వపరిపాలనాసూత్రముప్రకారముశాసనసభకుండవలసిన అధికారములలో ఈ క్రిందివిధముగ లోపములు ఆప్రణాళికప్రకార మీయబడును:—౧. శాసనసభను పిలుచుటకును, ఆపుచేయుటకును, రద్దుచేయుటకును; ౨. శాసనసభవారిచే చేయబడినచట్టములకు సమ్మతించుట, సమ్మతించకపోవుట, లేక చక్రవర్తిసమ్మతినివాటిని ప్రత్యేకించుటకును; ౩. కొన్నివిధములగు చట్టములను శాసనసభలో ప్రవేశపెట్టుటకుముందు వాటికి సమ్మతించుటకును; ౪. అవసరమగు సమయములలో శాసన

సభలోని రెండుభాగములను కలపి ఒకే సమావేశము చేయుటకును; ౫. ఒకవిషయమై శాసనసభవారు వ్యతిరేకాభిప్రాయము నొసంగినప్పటికిని, ఆ విషయమై అతనియొక్క ఇష్టప్రకారము చర్య తీసుకొనుటకును; ౬. శాసనసభ ఏదేనివిషయమై జరుపుచున్న చర్చను ఆపుచేయుటకును, ౭. శాసనసభకార్యక్రమములో తనస్వంత బాధ్యతలను నిర్వహించు నిమిత్తము అవసరమైన నిబంధనలు మొదలగునవి చేయుటకును, గవర్నరుజనరలుకు అధికారము కల్గియుండవలెను.

పైనసూచించిన పట్టికలోని విషయములను క్షణమాత్రము గమనించిన రాబోవుసంస్కరణములలో శాసనసభవారికి ఎంత తక్కువ అధికారము లుండునో గ్రహింపనగును. ఆయధికారములను సంకుచిత పరచు విషయములలో ముఖ్యమైనవి పైవాటిలో ౩, ౫, ౬, ౭, నెంబర్లుగల అధికారములలో ఇమిడియున్నవి. ఈనాల్గుఅధికారములును, మనహిందూదేశమును బాధ్యతాయుత ప్రభుత్వసూత్రముపై నాధారపడియుండి వలస రాజ్యవిధానమునుండి చాలదూరము తొలగించుటలో చాలసహాయపడునని వేరుగ చెప్ప నక్కరలేదు. ఒక విషయమునుగూర్చి శాసనసభవారికి సంపూర్ణబాధ్యత నిచ్చివేసినతరువాత దానినిగురించి ఎట్టిఏర్పాట్లు చేయవలెనో నిర్ణయించుటకు శాసనసభవారికే యధికారముండవలెనుకాని గవర్నరు జనరలున కుండుట స్వపరిపాలన విధానమునకు సంపూర్ణముగ వ్యతిరేకము. ఆవిధముగనే కొన్నికొన్ని చిత్తుచట్టములకు గవర్నరు జనరలుముందు అనుమతి నీయవలెనని ఏర్పాటుచేయుట కూడ ఆవిధానమునుండి మనదేశమును దూరముగ తొలగించుటయే. ౭-వ నెంబరు అధికారము సంస్కరణవిధానములో ఏర్పాటుచేయబడిన,అది మన దేశమునందే మొట్టమొదట ప్రవేశపెట్టబడినట్లగును. ఏ స్వాతంత్ర్యదేశమునందైనను శాసనసభా కార్యక్రమమునకు సంబంధించిన నిబంధన లన్నియు శాసనసభవారే చేసికొనుట కధికారము కల్గియుందురేకాని ఇతరులు ఆవిషయములో జోక్యము కల్గించుకొనుట యుండదు.

గవర్నరు జనరలు ప్రత్యేకాధికారములు పైన ఉదాహరించినవాటితో అంతమొందలేదు. శాసనసభ విషయములోనున్న అధికారములుకాక గవర్నరు జనరలు కొన్నిప్రత్యేక సమయములందు, అవసరమైనచో శాసనసభవారితో ఏమియు జోక్యము లేకుండగనే, వారితో ఆలోచింపవలసిన అవసరము లేకుండగనే, తనస్వంత బాధ్యతపై చట్టములను జేయుట కధికారము కల్గియుండునట్లేర్పాటు చేయబడినది. ఇది అన్నిటికంటెను కూడ దారుణమైనట్టి యధికారము; దానివలన ప్రస్తుతమమలునందున్న సంస్కరణముల క్రిందకన్న గూడ గవర్నరుజనరలు ఎక్కువ అధికారములు కల్గియుండును. ప్రస్తుత మమలునందున్న మాంటేగ్యూ - సంస్కరణముల ప్రకారము గవర్నరు జనరలుకు ౬ నెలలవరకు అమలునందుండునట్టి ఆర్డినెన్సులను నిర్మించుట కధికారము కలదు. ఆరునెలలపరిమితి యైనతరువాత ఆర్డినెన్సులు మరల ప్రచురింపనైనవలెను, లేక శాసననిర్మాణసభవారిచే ఆమోదింపబడి చట్టములుగ మార్చబడనైనవలెను. కాని రాబోవు సంస్కరణముల ప్రకారమన్ననో శాసనసభవారిసమ్మతి లేకుండగనే వారనుమతించినట్లుగానే గవర్నరుజనరలు శాసనములను చేసి కాలపరిమితి లేకుండ అమలులోనుండునట్లు ఏర్పాటు చేయవచ్చును. ఈ అధికారము శాసనసభవారి గౌరవమునకును, అధికారమునకును గొప్పలోపము నాపాదించునని ప్రత్యేకించి చెప్పవలసిన అవసరము లేదు. అట్టి చట్టసంబంధమైన నిబంధన సంస్కరణచట్టమునందు ప్రవేశపెట్టుట చాల అపాయకరము.

ఇంతకుముందు సూచింపబడిన అధికారములు కాక వేరొకవిధమగు మరికొన్ని అసాధారణాధికారములుకూడ గవర్నరుజనరలున కీయబడును. సంస్కరణ విధానము క్రమముగ పనిచేయక, ఏకారణముచేతనైనను భగ్నమగు పరిస్థితు లేర్పడినప్పుడు, ప్రభుత్వశాఖలనన్నింటిని తనక్రిందకు తీసికొని ప్రభుత్వచక్రమును స్వంత బాధ్యతపై నడపుట కతనికి అధికారము లీయవలెనని రౌండుటేబిల్ సమావేశమునం దొప్పుకొనబడినది. ఈ అధికారము పైన చెప్పబడినటు

వంటి అసాధారణసమయములం దుపయోగించుట కుండవలెనను విషయములో ప్రతివారు నంగీకరించెదరు. కాని అట్టిఅసాధారణపరిస్థితు లేర్పడినవని నిర్ణయించుబాధ్యత ఎవరిదైయుండవలెను; ఎట్టిపరిస్థితులు అసాధారణపరిస్థితులుగా పరిగణింపబడవలెను అను విషయములు చాలముఖ్యమైనవి. రౌండుటేబిల్ నిర్ణయము ప్రకారము ఆబాధ్యత గవర్నరు జనరలుదే అయియుండును. అట్టిపరిస్థితు లేర్పడినవని నిర్ణయించుటలో పూర్తిగ ఆయనకే అధికార మీయబడిన అదెట్లుపయోగింపబడునో తేలికగ గ్రహింపవచ్చును. సర్వసాధారణముగ పైయధికారములు ప్రభుత్వముఖ్యాధికారి (Constitutional Head) ఆచరణలో నుంచుటకుముందు ఇతరమార్గముల నన్నింటిని ప్రయత్నించి వాటివలన ఆ అసాధారణ పరిస్థితులు మారుట కవకాశములు లేనప్పుడుమాత్రమే ఆతడు ప్రభుత్వబాధ్యతయంతయు తనభుజములపైకి తీసుకొనవలెనను సూత్రమాచరణయందున్నది. అప్పుడుకూడ అప్పటికి ప్రభుత్వము చేయుచున్న పక్షనాయకుని సలహాపైననే అట్టిచర్య తీసుకొనుటకూడ ఆచారమైయుండును. కాని ఆనిధముగ మంత్రివర్గపు సలహాపైనమాత్రమే గవర్నరు జనరలు చర్యతీసుకొనవలెననుచట్టసమ్మతమైన నిబంధన లేనప్పుడు ఆత డట్లు మంత్రులసలహా తీసుకొనవలసిన అవసరము లేదు. కాన చేయవలసినమార్పేమన గవర్నరు జనరలు అసాధారణపరిస్థితు లేర్పాటుకాబడినవని ప్రకటింపకముందు శాసనసభవారియొక్కయు, మంత్రులయొక్కయు అభిప్రాయమును తీసుకొనుటకు ప్రయత్నించి దానిపైననే అవసరమైన చర్య జరుపవలెను అనునిబంధన సంస్కరణచట్టములో చేర్చుటయైయున్నది.

రౌండుటేబిల్ సమావేశఫలితముగ మన దేశములో ఇదివరకున్న స్వాతంత్ర్య చిహ్నములుకూడ తగ్గిపోవు ననుభయమునకు నిదర్శనముగ వేరొక విషయముకూడ మనము జ్ఞాపకముంచుకొనవలసియున్నది. గవర్నరు జనరలునకేకాక గవర్నరులకుకూడ సంస్కరణముల ప్రకారము ఆర్డినెన్సులను చట్టములను చేయుట కధికారములీయబడును. కేంద్రమందు బాధ్యతాయుతప్రభుత్వము లేకపోయినను, రాష్ట్రములందైనను సంపూర్ణ స్వపరిపాలన పద్ధతి రౌండుటేబిల్ సమావేశ ఫలితముగ ఏర్పడుననుఆశ ఇంతవరకును ప్రతివారును కల్గియున్నారు. కాని రాష్ట్ర గవర్నరులకు పైనచెప్పినట్లుగ ఆర్డినెన్సులను, రాష్ట్ర శాసననిర్మాణసభలతో ఆలోచనచేయ నక్కరలేకుండ, చేయుట కధికారమునిచ్చుట సంపూర్ణరాష్ట్రీయస్వాతంత్ర్య సూత్రమునకు పూర్తిగ వ్యతిరేకము. దానివలన క్రొత్తసంస్కరణము లెంత సంకుచితాధికారములను ప్రజల కిచ్చుచున్నవో గ్రహింపవచ్చును.

గవర్నరు జనరలుయొక్క ప్రత్యేకాధికారములనుసరించి రౌండుటేబిల్ కాన్ఫరెన్సు రిపోర్టునం దీనిధముగ వ్రాయబడియున్నది. "గవర్నరుజనరలుకు ప్రత్యేకాధికారముల నిచ్చుటలో, అతడు వాటి ననుసరించి తీసికొనిన ప్రతిచర్యయు శాసనసభవారి కెట్టి సంబంధములేకుండ తనస్వంతబాధ్యతపైననే తీసికొనినట్లు తెలియజేయుట కనువగు విధానము నేర్పాటు చేయవలెను." ఈవాక్యముప్రకారము గవర్నరుజనరలు ప్రత్యేకబాధ్యతలను వేరుచేయుటవలన స్వపరిపాలన పద్ధతి కేమియు లోపము రాలేదని తలంచువారును, నమ్మువారును దేశమందు లేకపోలేదు. కాని దాని నిజార్థము గ్రహించుటకు ప్రయత్నించిన తేలున దేమనగా ప్రజాప్రతినిధులయొక్కయు, మంత్రివర్గమువారియొక్కయు సంబంధము లేకుండ గవర్నరుజనరలు ఏపనినైనను చేయవచ్చును. శాసనసభవిషయములోని, రిజర్వుశాఖలవిషయములోను, చట్టములను చేయుట, అసాధారణ పరిస్థితులవిషయములోను గవర్నరుజనరలుకున్న అధికారము లన్నిటిని సంపుటిచేసి చూచిన ఏ ఒక్క విషయమునందుగాని ప్రజాభిప్రాయము పరిపాలన జరుగునని, మంత్రులకు ఏ పరిపాలనశాఖపై కాని సంపూర్ణమగు అధికారముండునని, తలంచుటకు వీలు లేదు. ఏవైపుచూచినను గవర్నరు జనరలుకు ప్రజాహక్కులను పూర్తిగ అడ్డుటకు అవకాశము లేర్పరుపబడినవి. కొన్ని సంవత్సరముల కొకసారి ఒక్కొక్క గవర్నరుజనరలు తన ప్రత్యేకబాధ్యతలను ప్రత్యే

కాధికారములను దేశప్రజల హక్కులను హెచ్చు చేయుటకు వినియోగించినవినియోగించవచ్చును, కాని అట్లు తప్పక చేయవలెనను చట్టసంబంధమైన బాధ్యత ఆతనిపైలేదు. అట్టిబాధ్యత ఏర్పాటుకాబకు నంతవరకు, గవర్నరు జనరలు ప్రత్యేకాధికారములు తగ్గింపబడి ప్రజలహక్కులు నిలువబెట్టుకొనుటకు వీలై నంత పూర్తియగు అవకాశము లేర్పాటుచేయబడనంత వరకు సంస్కరణవిధానము ప్రజాసమ్మతి బడయజాలదు.

గవర్నరు జనరలు ప్రత్యేకాధికారపట్టికను బట్టి చూచినట్లయిన మనకు క్రొత్తసంస్కరణములవలన వచ్చునది"డొమినియన్ స్టేటస్" కాదుగదా, దానికంటె చాలరెట్లు తక్కువయధికారముల నిచ్చు ఒక రాజకీయ ప్రణాళికయని స్పష్టమగుచున్నది. మనదేశమందలి వివిధ రాజకీయపక్షములవారందరు నేకగ్రీవముగ అంగీకరించి సర్వదాకోరుచున్నది డొమినియన్ స్టేటస్ కు దేశమును తేలికగ తీసుకొనిపోవుట కనుకూలముగ నుండు నట్టి సంస్కరణములై యున్నవి. కొన్ని ముఖ్యమైన ప్రభుత్వశాఖల విషయములో (అనగా విదేశాంగవ్యవహారములు, సైన్యము, దేశసంరక్షణ మొదలైనవి) మాత్రము ప్రస్తుతము కొంతకాలమువరకు గవర్నరు జనరలునకును, రాజుగారికిని ప్రత్యేకబాధ్యత నిచ్చుటకుకూడ ప్రతివారు నంగీకరించుచునే యున్నారు. కాని ఎవరునుకూడ పైనసూచింపబడినంతలోపభూయిష్ఠమగునట్టియు, శాసనసభవారికి మంత్రులకు వదలివేయబడిన ప్రభుత్వశాఖల సందర్భములోకూడ గవర్నరు జనరలు తనఇష్టముప్రకారము వ్యవహరించుట కధికారమిచ్చునట్టియు పద్ధతి నంగీకరింపరని నొక్కిచెప్పవచ్చును. ఈసందర్భములో అత్యవసరముగ కావలసిన మార్పు లీక్రింద పొందుపరుచ బడినవి:—

౧. గవర్నరు జనరలుకు కొన్నిశాఖల విషయములలో ఈయదలంచబడిన యధికారములు ఎంతకాలముండవలెనో, ఎప్పుడు ఎంతకాలములో అవి పూర్తిగ ప్రజాయత్తము చేయబడవలెనో స్పష్టముగ సంస్కరణచట్టమునందు నిర్ణయించుట, ఆకాలములో ఆయాశాఖలు ప్రజాప్రతినిధులగు మంత్రులస్వాధీనము చేయుట కవసరముపచర్య తీసుకొనవలసినదని గవర్నరుజనరలు సూచనలపత్రికయందు(Instrument of Instructions) నందు స్పష్టపరుచుట.

౨. ట్రాన్స్‌ఫర్డుశాఖల పరిపాలనవిషయములో శాసనసభవారికి, మంత్రులకు సంపూర్ణమగు స్వాతంత్ర్యాధికార ముండవలెను. వాటివిషయమై గవర్నరు జనరలుకు ఏవిధమైన జోక్యము కల్గించుకొనుటకుకాని అవకాశ ముండరాదు.

3. "మార్పుదలకాలము" నందు రిజర్వుడుశాఖలప్రభుత్వ మేవిధముగ కొనసాగింపబడుచున్నదియు ఆశాఖలనిర్వహించు అధికారులు శాసనసభవారికి నివేదింపుచుండవలెను. ఆశాఖలకు సంబంధించిన బడ్జెటులను శాసనసభవారు చర్చించుటకును, వోటు చేయుటకునుకూడ అధికార మీయబడవలెను. ఏశాఖకు సంబంధించిన ఖర్చులనుకాని శాసనసభవారు త్రోసివేసినచో వాటికి తనస్వంతబాధ్యతపై కావలసిన సొమ్మునేర్పాటుచేయుటకు గవర్నరుజనరలున కధికార ముండవచ్చును. పైనసూచించిన మార్పువలన శాసనసభవారికి రిజర్వుడుశాఖల పరిపాలనతో పరిచయము కల్గించుకొనుటకును, వాటిని ఆకాలము తరువాత తమ చేతులక్రిందకు తీసుకొనుటకును వీలగును.

౪. మార్పుదలకాలమున కనంతరము అన్నిశాఖలనుకూడ ప్రజాయత్తము చేయుట కనువగు విధానము సంస్కరణచట్టమునందే ఇముడ్చబడియుండవలెను. దానికై మరల పార్లమెంటువారి విచారణయు, నిర్ణయమును అవసరముండకుండునట్టి ఏర్పాట్లు చేయవలెను.

౫. గవర్నరు జనరలుకును, గవర్నరులకును చట్టములకుగల అధికారము కల్గియుండునట్టి ఆర్డినెన్సులను, చట్టములను చేయుట కధికారముండరాదు. ఇట్టి ఆధికారము ప్రపంచమందే ఇతరదేశమునందును ఆచరణలో లేదు. హిందూదేశమందు దానిని ఏర్పాటు చేయుటకు ప్రయత్నించుట మనదేశము నెప్పటికికూడ స్వరాజ్యము ననుభవింపకుండ చేయుటయే యగును.

ప్రస్తుతమును, వెంటనే కాకపోయినను కొంత నియమితకాలములోనైనను బాధ్యతాయుత స్వపరిపాలనము దేశమునం దేర్పరుపబడవలెనని పైమార్పులు ప్రధానముగ చేయబడిననేకాని ఆలక్ష్యమును చేరుట కష్టము.

గవర్నరు జనరలుకు కేంద్రప్రభుత్వ సందర్భములో ఎట్టి అసాధారణాధికారములు కలవో, అట్టి అధికారములే గవర్నరుకు రాష్ట్రీయప్రభుత్వ విషయములలో కలదు. మనకు సంస్కరణములమూలమున కేంద్రమునందు బాధ్యతాయుత ప్రభుత్వము ఏర్పాటు కాబడకపోయినను రాష్ట్రములందైనను అట్టిపరిపూర్ణ బాధ్యతాయుతప్రభుత్వ మేర్పడునని అందరును తలంచుచున్నారు. కాని అదికూడ జరుగుటకు అవకాశములు చాల క్షీణముగా నున్నవని చెప్పవలసియున్నది. రాష్ట్రీయగవర్నరులు "ప్రత్యేకబాధ్యతల" సందర్భములో గవర్నరు జనరలు ఆజ్ఞలను మాత్రమే శిరసావహింపవలసియుండు ననుసూత్రము శ్వేతపత్రమునందు విశదీకరింపబడినది. అనగా శాంతి, నెమ్మది మొదలగు ముఖ్యశాఖలలో గవర్నరు తనప్రత్యేక బాధ్యతల ననుసరించి పరిపాలింపవచ్చును. గవర్నరు జనరలు ఏవిధముగ తన ఇష్టప్రకారము ఈశాఖలను పరిపాలింపవచ్చునో ఆవిధముగనే గవర్నరులు మంత్రులసలహాపైగాక ఇష్టము వచ్చినరీతిని రాష్ట్రములందు ప్రవర్తింపవచ్చును. ఇదియుకాక రాష్ట్రీయగవర్నరులకు తమ (౧) స్వంతబాధ్యతపైన చట్టములుచేయుటకు, (౨) ఆరునెలలవరకు అమలులో నుండు ఆర్డినెన్సులను చేయుటకుకూడ అధికారము లీయబడుటకు నిశ్చయింపబడినది. ప్రస్తుతసంస్కరణముల చట్టముప్రకారము గవర్నరునకు లేనియధికారములు రెండు క్రొత్తగ ఈయబడుచున్నవని దీనియర్థము. శాసనసభవారికి రాష్ట్రీయపరిపాలనకు సంబంధించిన విషయములన్నింటిని గురించియు చట్టములు చేయుటకున్న అధికారముల నరికట్టుటకు, మంత్రులను ఏర్పాటు చేయుటవగ్గరనుండి, మంత్రులను తనఇష్టమువచ్చిన రీతిని తొలగించుటవరకును ప్రతివిషయమునందును, ఎప్పుడు తనప్రత్యేకబాధ్యతలకు నష్టమువచ్చునని తోచిన అప్పుడే కలుగజేసుకొనుటకు, గవర్నరుకున్న అసాధారణాధికారము లింతింతయని నిర్ణయించుటకు వీలులేకయున్నవి. ఇట్టిసందర్భములలో రాష్ట్రీయ స్వాతంత్ర్యము వట్టిబూటక మనుసంగతి ఎల్లరకును విశదమగును. రాష్ట్రీయస్వాతంత్ర్య సిద్ధాంతము ఆచరణలోనికి తీసుకొని రావలెనని కేంద్రప్రభుత్వము విషయములో గవర్నరుజనరలు అసాధారణాధికారముల సంవర్భములో ఏమార్పులుకావలెనని పైన సూచింపబడినవో ఆమార్పులే రాష్ట్రప్రభుత్వముల విషయములో కూడ చేయవలసియుండును.

అనుబంధము

తరువాత పార్లమెంటువారు హిందూదేశ సంస్కరణవిధానమును గురించి చర్చించుటకు ప్రత్యేకపార్లమెంటరీకమిటీని ఏర్పాటుచేసియున్నారు. ఆకమిటీవారి యెదుట ఈయబడుచున్న సాక్ష్యమును ముఖ్యముగా ఇండియా కార్యదర్శియగు సర్ సామ్యూల్ హోరుగారిచ్చినసాక్ష్యమును పరిశీలించిన రాబోవు సంస్కరణములందు గవర్నరుల ప్రత్యేకాధికారములు ఎంతమాత్రము తగ్గవనియు, సంస్కరణచట్టమునందు వాటికి స్థానమీయబడుననియు తలంచుట కెట్టి అనుమానమును లేదు.

సర్ సామ్యూల్ హోరుగారు ప్రత్యేకబాధ్యతలను తగ్గించుటకు వీలులేదనియు, వాటియందు చేర్చబడనటువంటి విషయములందుమాత్రమే మంత్రుల కధికారముండుననియు తమవిచారణయందు చెప్పియుండిరి. ఆయనసాక్ష్యముప్రకారము గవర్నరుకు రాష్ట్రప్రభుత్వములో ఏవిషయమునుగురించికాని అతనికి అవసరమని తోచినపుడు కలుగజేసికొనుటకును, మంత్రుల యధికారమును, సలహాను త్రోసిపుచ్చుటకును అధికారము కలదు. అనగా గవర్నరు ఎంతవరకు వారికి అవకాశమిచ్చుటకిష్టముతో నుండునో అంతవరకుమాత్రమే మంత్రుల స్వాతంత్ర్యము, బాధ్యత యుండునని తలంపవచ్చును. ఒక ఉదాహరణవలన ఈ సంగతి స్పష్టముకాగలదు. రాష్ట్రమునందు "లా అండు ఆర్డరు"ను ఏర్పాటు చేయుటకు రాష్ట్రీయ స్వాతంత్ర్య సూత్రమునుబట్టి బాధ్యత ఆశాఖ కధికారియగు మంత్రిదైయుండును. కాని ఎప్పుడైనను ఆ మంత్రి గవర్నరు అభిప్రాయములకు

వ్యతిరేకముగ అభిప్రాయము వెలిబుచ్చినతోడనే గవర్నరు తనప్రత్యేక బాధ్యతల ననుసరించి మంత్రుల యభిప్రాయములకు వ్యతిరేకముగ ప్రభుత్వోద్యోగీయులను చేయుడని చెప్పవచ్చును. జాయింటు సెలెక్టుకమిటీవారి ఎదుట జరిగిన ఈ ఉత్తరప్రత్యుత్తరములవలన ఈ విషయము స్పష్టమగును:—“సర్ ఆస్టిన్ ఛాంబర్ లేనుగారిప్రశ్న:- సెలెక్టు కమిటీవారిముందు సాక్ష్యమిచ్చినవారిలో చాల మంది “లా అండు ఆర్డరు” శాఖను మంత్రులచేతులయందుంచుటనుగురించి తమ భయమును వెలిపుచ్చియుండిరి. “లాఅండు ఆర్డరు” మంత్రుల యధికారమునకు మార్చబడినప్పటికిని పోలీసు ఉద్యోగుల సామాన్యకార్యములలో మంత్రులుకలుగజేసికొని, దానిద్వారావారిలో శిక్షణతగ్గునట్లు చేయకుండ మీరేమిరక్షణలనేర్పాటుచేయుదురు?”

సర్ సామ్యూల్ హోరుగారి జవాబు:—ఛాంబర్ లేనుగారు శ్వేతపత్రము చిర పేరాచూచిన పోలీసువారిశిక్షణ కెట్టిలోపము రాకుండచూచుటకు తగిన రూల్సునుచేయుటకు గవర్నరుకుఅధికారముకలదనిస్పష్టమగును. కానిగవర్నరుకు అట్టి అధికారములు కలవని చట్టములో స్పష్టీకరించుటకన్న ఎప్పుడు అట్టి అధికారములు అవసరమో నిర్ణయించు బాధ్యత గవర్నరుకే వదలుట మంచిదని నా అభిప్రాయము. చట్టములో అసంగతులు వ్రాసినమనమొకప్రక్క రాష్ట్రీయస్వాతంత్ర్యమునేర్పాటుచేయుచు వేరొకప్రక్కనుంచి దానిని తొలగించుటకు మార్గము లేర్పాటుచేయుచున్నా మను ఉద్దేశ్యము ప్రజలలోకలుగును. అయినను అవసరమైనప్పుడు గవర్నరు తప్పక తనప్రత్యేక బాధ్యతలక్రింద కలుగజేసికొనవలసినదనియే మా నిశ్చితాభిప్రాయము.” పైదానినిబట్టి ఏవిషయములోనైనను, ఏసమయములోనైనను గవర్నరుకలుగజేసుకొని మంత్రుల అధికారమును త్రోసిపుచ్చవచ్చును; అదియుకాక ఎప్పుడు అట్లు గవర్నరు కలుగజేసుకొనవలెనో నిర్ణయించు అధికారము అతనికే యుండును.

మరియు గవర్నరుకు మంత్రులను తన ఇష్టము వచ్చినప్పుడు వారిపదవులనుండి తొలగించుట కధికారము కలదు. బాధ్యతాయుత ప్రభుత్వ సూత్రప్రకారము మంత్రులు శాసనసభలలో వారికి అధికసంఖ్యాకుల సహాయమున్నంతకాలమును ప్రభుత్వభారము వహించి నడుపుట కధికారము కలదు. శాసనసభలో విశ్వాస రాహిత్యతీర్మానము మామోదింపబడినప్పుడుగాని, శాసనసభలో వారిబలము తగ్గిపోయినప్పుడుగాని, శాసనసభల ఎన్నికలలో వారిపార్టీబలము తగ్గిపోయినప్పుడుగాని మాత్రమే తమప్రభుత్వాధికారమును వదలుకోవలసిన అవసరము కలదు. కాని సర్ సామ్యూల్ హోరుగారి వాదన ప్రకారము మంత్రులు గవర్నరున కెప్పుడు వ్యతిరేకులుగా నుండిన అప్పుడే వారియుద్యోగముల ఆశ వదలుకోవలసియున్నది. “బాధ్యతాయుత ప్రభుత్వ” సూత్ర మీసందర్భములలో ఎట్లుపాటింపబడుచున్నదో గ్రహించుటకష్టము.

ఇట్లే ఇతరవిషయములలో కూడ గవర్నరు మంత్రులసంపర్కము లేక స్వంతబాధ్యతపైననే ప్రభుత్వము సాగించుట కధికారము కలదు. పెద్దఉద్యోగస్థులకు, ప్రభుత్వకార్యదర్శులకు గవర్నరు ప్రత్యేకముగ దర్శనమిచ్చుటయు, వారితో ప్రభుత్వకార్యములగూర్చి చర్చించుటయుకూడ జరుగును. ప్రభుత్వకార్యదర్శులు మంత్రుల సమావేశములకు అవసర సమయములందు హాజరై సలహానిచ్చుటలో ఎట్టిఆక్షేపణయు నుండనవసరము లేదు. కాని మంత్రులసంపర్కము లేకుండ వారు గవర్నరుతో ప్రభుత్వవిషయముల చర్చించుట బాధ్యతాయుత ప్రభుత్వసూత్రమున కెంతమాత్రము అనుకూలముకాదని వేరుగ చెప్పనక్కరలేదు.

క్రొత్తసంస్కరణచట్టము ప్రకారము మనదేశమునకు ఎంతమాత్రము హెచ్చుప్రభుత్వాధికారము వచ్చునని తలంచుట కెంతమాత్రము పరిస్థితు లనుకూలముగ లేవు. సామ్యూల్ హోరుగారిసాక్ష్యమునుబట్టి చూచిన మనకు ప్రసాదింపబడునది “రాష్ట్రీయస్వాతంత్ర్యము” కాదనియు, గవర్నరుల స్వాతంత్ర్యమనియు స్పష్టమగును. ప్రస్తుతడయార్కీ పద్ధతిప్రకారము ప్రజలకున్న అధికారములుకూడ ఇకముందు చాలవరకు తగ్గిపోవుననుట నిశ్చయము. ఇప్పుడు “ట్రాన్స్ఫర్డుశాఖల” విషయములోనైనను మంత్రులకును, శాసనసభలకును కొంతస్వతంత్రముగ ప్రవర్తించుట కధికారము కలదు; రాబోవుసంస్కరణములో ఆకొద్దిస్వాతంత్ర్యముకూడ పోవుననుట కెట్టిసందేహము లేదు.

పిచ్చితలపులు

హనుమదింద్రకంటి

౧

ననుజూసి నవ్వింది
నవ్వులో మెరిసింది
కనుగొనల పొంగేటి
కలతకోరిక లేవో
మిణుకుమిణుకూమంటు
కసికరిస్తాయి
ఆచిన్నిహృదయాన నేమున్నదో-గాని

౨

పసిడిమెడవంపులో
పరువులెత్తేతళుకు
తళుకులో మెలుకువై
తలలు దిప్పేపాట
పూలవాసనమల్లె
జాలి పెడుతుంది
ఆచిన్నిగొంతులో నేమున్నదో-గాని

౩

బాల్యయౌవనదశలు
బంతు లాడేవేళ
తొంగిచూసేమిసిమి
దొరికి పోయేవేళ
మెదిలితే అందాలు
కదలిపోతాయి
ఆచిన్నివయసులో నేమున్నదో-గాని

౪

ఆపిల్ల జడలోన
నేపూలో ముడుచుకొని
ఘుమఘుమావాసనల
కులుకుతూ వచ్చి
ననుజూచి తలవంచి
నవ్వుకుంటుంది
ఆచిన్నిసిగ్గులో నేమున్నదో-గాని

౫

పూలసన్ననివలపు
బాలకమ్మనితలపు
పాటతియ్యనిపిలుపు
పలకరించేసరికి
పేదగుండెల్లోన
పిడుగుపడుతుంది
బీదకళ్లల్లోన బెంగపుడుతుంది.

యుగలక్షణ సమన్వయము

ఉభయభాషా - సాహిత్యవిద్యా - ప్రవీణ
బులుసు వేంకటరమణయ్య, రిసర్చిస్కాలరు

చరిత్రకారులు తమగ్రంథరచనమున కనుకూలముగఁ జరిత్రమును కొన్నికొన్నివిభాగములు చేసి యొక్కొక్కదాని కొక్కొక్కసంజ్ఞ నిడుట యాచారము. ఆ విభాగములు వారిసౌకర్యద్యోతకములేగాని యనాదిసిద్ధములుమాత్రము కావని మన మెఱుఁగుదుము. ఆరీతి ననుసరించియే మనయాంధ్రవాఙ్మయచరిత్రకారులుకూడ వాఙ్మయమును కొన్నియుగములుగా విభజించియున్నారు. ఆ విభాగములు తలకొకరీతిని జేయఁబడియుండుటచే నాయాగ్రంథకర్తల స్వేచ్ఛయే తత్తద్విభాగమునకు మూలాధారమైనట్లు తోఁచకమానదు.

యుగవిభాగానుసారముగఁ గవుల చరిత్రమును వ్రాసిన రా. బ. శ్రీ కం. వీరేశలింగముపంతులుగారు ప్రాచీనకవులనియు, మధ్యకాలపుకవులనియు, నర్వాచీనకవులనియు ముత్తెఱంగులఁ గవుల విభజించియున్నారు. కాని కేవల వాఙ్మయ చరిత్రమును వ్రాయువారు పురాణయుగమనియుఁ, బ్రబంధయుగమనియు, నవయుగమనియు నీరీతి విభాగములఁ బరికల్పించియున్నారు. Telugu Literature అను గ్రంథమునఁ బ్రబంధ-నవయుగములకు నడుమ జీర్ణయుగ మొకటియధికముగ నంగీకరింపఁబడినది. కవిత్వవేదిగారు "ఆంధ్రవాఙ్మయచరిత్ర సంగ్రహమునఁ బెక్కుయుగములను బేర్కొనిరి. అందలి యుగవిభాగము కవిత్వమునుబట్టిగాక వాఙ్మయము నుద్ధరించిన యాంధ్రప్రభువులకాలమునుబట్టియే యేర్పఁబడినట్లు తోఁచుచున్నది. పురాణకవిత్వము, కావ్యప్రబంధకవిత్వము, ప్రబంధకవిత్వము మొదలపశీర్షికలతో నధ్యాయములు విభజింపఁబడియున్నవి; కాని అవి యుగపదలాంఛితములుమాత్రము కాలేదు. తక్కిన వాఙ్మయచరిత్రగ్రంథములలోఁ బురాణయుగాది విభాగములు కన్పించుచున్నవి. ఈరీతి వ్యవహారములుకూడఁ బండితజనప్రసిద్ధములై యున్నవి.

ఆయా విభాగములకుఁ బురాణయుగాదినామములు, ఆయాయధ్యాయములకుఁ బురాణకవిత్వము మొ. శీర్షికలును గల్గుటకు ఆయాసమయములందుఁ గేవల పురాణాదులే రచింపఁబడి యుండుటగాని, రచింపఁబడినగ్రంథములలోఁ బురాణాదులే యధికసంఖ్యాకములై యుండుటగాని కారణము కావలెను. పురాణములవలె నితరగ్రంథములు విరివిగ రచింపఁబడినపుడుమాత్రము మీఁదివిభాగము లంతటియన్వర్థములు కాఁజాలవని చెప్పవలసియున్నది. ఈమీఁదివిభాగములనాదిసిద్ధములు కావనియుఁ, జరిత్రకారుల స్వేచ్ఛానుసరణమే యిందుకు మూలమనియు నిదివఱకుఁ జెప్పఁబడియుండుటఁబట్టియు, నొకరు విభజించిన రీతిని మఱొకరు విభజింపకుండుటంబట్టియు, యుగవిభాగమునఁ గొన్నిలోటు లుండుటంబట్టియు నియ్యది (ఈ విభాగము) యంతటిసముచితముగ లేదని చెప్పవలసి వచ్చుచున్నది.

వైదికవాఙ్మయచరిత్రకారులు, వేదయుగమున-సంహితాకాలమున బ్రాహ్మణములుగాని, బ్రాహ్మణరచనాసమయమున సంహితాదులుగాని రచియింపఁబడ లేదనియు, (అనఁగా సంహితా, బ్రాహ్మణ, ఉపనిషదాదులకు సాంకర్యము లేదని) ఆకారణమున నక్కాలమును సంహితాకాలము, బ్రాహ్మణకాలము, ఉపనిషత్కాలము. అని విభజింప వీలగుచున్నదనియుఁ జెప్పుచున్నారు. ఒక్కవైదికవాఙ్మయమునందే యిట్టి విషయసాంకర్యము లేదుగాని, ప్రాచీనమైనదైనప్పటికిని సంస్కృతవాఙ్మయమునందు విషయసాంకర్యము కానవచ్చుచున్నది. క్రీస్తునకుబూర్వము ౬౦౦

ప్రాంతమున నాదికావ్యము రామాయణమేకాక ఇతిహాసము మహాభారతము, వ్యాకరణాలంకారాది శాస్త్రగ్రంథములు రచింపఁబడినవి. ప్రాచీనుఁడగు నశ్వఘోషమహాకవి బుద్ధచరిత, సౌందరనందకావ్యములనేకాక శాలీపుత్రప్రకరణ మను నాటకమును రచించెను. కాళిదాసాదులగు మహాకవులు కావ్యములనేగాక నాటకాదిగ్రంథములను రచించుట మనము వినుచున్నాము. కావున సంస్కృతవాఙ్మయమునఁ గావ్యయుగమునుగాని, నాటకయుగమునుగాని, శాస్త్రయుగమునుగాని వేఱుగ విభజింప వీలులేదు. అట్టివిభాగము నెవ్వరు నొనర్చియుండను లేదు.

ఆంధ్రవాఙ్మయమునకుఁ జాలవిషయములలో సంస్కృతమే మూలమగుచుండుట తెలుంగవలెను. సంస్కృతమందువలె నాంధ్రమునను విషయసాంకర్యముండుట స్పష్టము. పురాణయుగమని పేర్కొనఁబడు కాలమున భారతమేగాక నన్నెచోడవిరచితమగు కుమారసంభవకావ్యము, సోమనాథుని వృషాధిపశతకము, భీమన కవిజనాశ్రయము, ఇంచుమించుగ సమకాలమునందే యుద్భవిల్లియున్నవి. మఱియుఁ గడచినపందొమ్మిదవశతాబ్దపుఁజరమభాగమువఱకు ఆంధ్రవాఙ్మయమున నెన్నిరీతులకవితలు బయలువెడలియున్నవో, అవియన్నియు నిపుడు పురాణయుగమని చెప్పఁబడుసమయముననే తలసూపియున్నవి. అప్పుడులేనికవిత ౧౯-వ శ. చరమావస్థవఱకును లేదు. కావుననే నాటకకవిత యాదినుండి అంతమువఱకు లేకపోయినది. గద్యకావ్యము లర్వాచీనసమయముననే వెలువడియున్నను, ఆదిగ్రంథమగు మహాభారతమున గద్యభాగము లుండుటచే, గద్యకవిత తొలుత లేదని చెప్ప వీలులేదు. దీనింబట్టి పురాణయుగమునఁ బురాణకవిత్వమేగాక కావ్య, శతక, శాస్త్రాదికవిత్వములుకూడ వెలయుటచే నానామమాయుగమున కంతయుచితమైనట్లు తోఁచదు.

ఇంతియగాక మనవారు సంస్కృతమునందలి పురాణముల నాంధ్రీకరించుటచే మూలానుసారముగఁ దామురచించినగ్రంథములకుఁ బురాణములని పేరుపెట్టిరి. కాని నిజమునుబట్టి యవి పురాణములు కావు. మనవారు రచించినగ్రంథములన్నియుఁ (పురాణనామాంకితములు) గావ్యములే యని చెప్పవలసియున్నది. నన్నయభట్టు తాను మహాభారతమును నితిహాసమును గావ్యముగ రచించుచున్నట్లుఁ దొలుదొల్తనే చెప్పియున్నాఁడు. తిక్కనసోమయాజి తనగ్రంథమును కావ్యరీతిని, నాటకరీతిని భావ-రసప్రధానమగునట్లు రచించుటచేతనే మేటికీర్తిని సంపాదించెనని పండితవిమర్శకులయభిప్రాయమై యున్నదిగదా! నృసింహపురాణ, జైమినిభారతాదులు పేరునకుఁ బురాణములుగాని యథార్థముగఁ గావ్యములేగదా! పరిశీలించి చూచినచో మనవాఙ్మయమునఁ దొలుతనుండియుఁ గావ్య-ప్రబంధకవితయే బయల్వెడలినదిగాని పురాణకవిత బయలుదేఱ లేదని చెప్పవలసియున్నది. నన్నయకాలమున—అనఁగా — క్రీ. శ. ౧౧-వ శతాబ్దమున భారతదేశమందంతట నన్నివాఙ్మయములందును, కావ్యవాఙ్మయభాగమునకే ప్రాముఖ్య మీయఁబడియుండుటచేతను, భోజదేవాదులయాస్థానములందు మనవాఙ్మయమునకు మూలమనఁదగు సంస్కృతవాఙ్మయమునఁ గావ్యకవితకే యగ్రస్థాన మీయఁబడియుండుటచేతను, భాష, దేశము వేరైనను జనసామాన్యముయొక్కయభిప్రాయము లంతట సమానము లగుచుండుటచేతను, మనవారికిఁగూడఁ గావ్యకవితారచనయందే యభినివేశము కలిగి, వారు పురాణాదులనుగూడఁ గావ్యములరీతి నాంధ్రీకరించియుండవచ్చును.

నామసాదృశ్యమున మన యాంధ్రగ్రంథములు పురాణము లగునని చెప్ప వీలులేదు. పినవీరభద్రుని శాకుంతలము, శ్రీనాథునివీథినాటకము నామసామ్యమాత్రమున నాటకములు కాఁజాలవుకదా!

మఱియుఁ బురాణాంధ్రీకృతి ప్రాచీనయుగముననేగాక మధ్యమార్వాచీనయుగములందును గానవచ్చుటచేఁ బురాణములు పురాణయుగమునందే రచింపఁబడినవని చెప్ప వీలుపడదు.

పైని వివరింపఁబడిన యంశములంబట్టి పురాణయుగమనునామము సరిగ లేదని చెప్పవలసివచ్చినది. ఒకవేళఁ బ్రాచీనయుగమనుట నది పురాణయుగ మగునని

యందురేని, సందేహజనకమగు పురాణపదమును దీసి, ప్రాచీనయుగమని పేరిడుటయే లెస్స. ఇట్లే ప్రబంధ యుగాదివిషయమునంగూడ నని యెఱుంగునది. ఈ మీఁది పురాణయుగాదినామములు తద్విభాగమునందలి విషయములను బూర్తిగఁ దెలియపఱుపఁ జాలక యున్నవి.

యుగశీర్షి కలబట్టి యుగమునందలి వాఙ్మయ చరిత్రమును గొంత వ్యక్తపఱుపఁదలఁచిన చరిత్ర కారులు ప్రస్తుతమున కంతగ ననుకూలింపని మీఁది విభాగముల నుపేక్షించుట లెస్స. ఇఁకఁ బ్రాచీన యుగము, మధ్యయుగము, అర్వాచీనయుగము నని క్రీ. శ. ౧౫-వ శతాబ్దచరమభాగమువఱకుఁ గల సార స్వతమును మూఁడుతెఱఁగుల విభజించుట యుచితము. ప్రాచీనకాలమున రచింపఁబడిన పురాణాంధ్రీకరణ ములు, కావ్యములు, శాస్త్రగ్రంథములు, శతకములు మొదలగునవి ప్రాచీనయుగమునకును, నడిమికాలమున శ్రీనాథుఁడు, కృష్ణదేవరాయలు మొదలయినవారి కాలమున రచింపఁబడిన గ్రంథములు మధ్యమయుగమున కును, తక్కినసమయమున రచింపఁబడిన నర్వాచీన యుగమునకును జెందఁగలవు. చరిత్రలు, విమర్శనలు, నాటకములు, కథలు, నవలలు, భావప్రధానఖండ కావ్యములు, గేయములు, కథానకములు మొదలగునవి మీఁదిమార్గములకంటె విశేషముగ నిపుడు వెలువడు చుండుటంజేసి యియ్యవి ప్రస్తుతము, నాల్గవది యగు నవయుగమునకుఁ జెందియుండునని, చెప్పవలెను. ఇట్లీయుగచతుష్టయవిభాగమే యుచితమై యున్నదని నాకుఁదోఁచుచున్నది.

కష్ణతల్లి పెళ్లి

చావలి బంగారమ్మ

కష్ణతల్లి పెళ్లి నేడూ-చూడరే
కావెళ్ల నీళ్లొంపినాడు
వరుణదేవుడు పంపినాడూ-ఓ చెలీ
వాడలన్నీ నింపినాడు
గగనతలమునుంచి నేడు-వీవనలు
చెట్లచే వేయించునాడు
స్వర్గాధినాథుడు నేడూ-రథమెక్కి-
పయనమై పోవుచున్నాడు
భత్యాలులేకనే వాడూ-పెళ్లికీ
బాజాలు వేయించినాడు
బండరాళ్లపైని వాడు-చక్రములు
బడబడా దొర్లించినాడు
బాణసంచా వెలితి లేదే-పెళ్లికీ
బహుబాగుగా చేసినారె
కళ్లుచెదిరే మెరుపులమ్మా-చూడగా
వొళ్లు పరవశమౌను సుమ్మా
కష్ణమ్మ పెళ్లికోయంచూ మేళములు
గొప్పగా తెప్పించినారే
చెప్పశక్యముగాదు వేరే-బోదురూ
కప్పలా మేళములు రారె
కష్ణమ్మ గడపతొక్కి-నదీ-శుభమన్న
సూచనలు చూపుచెప్పినదీ
కష్ణ లెగిరే వానలమ్మా! పొలములు
కనకమే పండుతాయమ్మా!

వోటు

సోమంచి యజ్ఞన్నశాస్త్రి

ఇది ప్రజాపరిపాలనకాలము. పూర్వమువలె రాజులిప్పుడు ప్రభుత్వముచేయుట లేదు. కొన్నికొన్ని దేశములరాజులున్నను వారు రబ్బరుస్టాంపులే. మంత్రిగారు గట్టిగ దబాయించిన సంతకీలు తీయవలసినగతి వారికి పట్టినది.

కాని, నిజమున కిది ప్రజాపరిపాలనము కాదు. (mobocracy) పూర్వము గ్రీకు, రోము దేశములందు పౌరులందరు నొకచోటగూడి రాజకార్యముల చక్కబెట్టెడివారు. ఇప్పటివలె ప్రతినిధుల నెన్నుకొనుట లేదు. ప్రతిపౌరుడును ప్రతినిధియే యన్నమాట.

ఇప్పు డది కుదరదు. గ్రీకునందలిరాజ్యములు చాలచిన్నవి; పట్టణరాజ్యములుమాత్ర మగుటచే పౌరుల సంఖ్య చాలకొద్ది. బానిస లన్నిపనులు చేయుటచే పౌరులకు కాలవ్యవధికూడ చాలయెక్కువ. అందుచే పౌరులంద రొకచోటగూడి యాలోచింప వీలయ్యెడిది. కాని యిప్పటిరాజ్యములు చాలపెద్దవి. పౌరులందరును ఒకచోటకూడుట అసంభవము. పూర్వమువలె మనపని నంతయు చేసి మనకడుపులో చల్ల కదలకుండ కూర్చుండబెట్టుటకు బానిసలును లేరు.

అందుచే నిప్పుడు ప్రజలు, తమకుబదులుగ, తమయభిప్రాయములతో నేకీభవించి పనిచేయుప్రతినిధుల నెన్నుకొని వారి ద్వారా ప్రభుత్వమును కొనసాగించవలసివచ్చినది. కాన, నిజముగ నిప్పటి ప్రభుత్వములు ప్రతినిధుల ప్రభుత్వములు. ప్రజలో, స్వాములు మాత్రమే. వారియిష్టానిష్టముల ననుసరించి ప్రతినిధులు ప్రభుత్వమును కొనసాగింతురు. అందుచే నిప్పటిరాజ్యములను ప్రజాస్వామికపరిపాలనము లనుట మంచిది.

ఇట్టి ప్రజాస్వామికపరిపాలనము ఆధారపడునది 'వోటు'పై. ప్రతినిధుల నెన్నుకొనుట 'వోటు' నిచ్చి కాదా?

కాబట్టి 'వోటు' అననేమో, దాని నెట్లుపయోగించవలయునో, ఎవరెవరి కాహక్కుండవలయునో తెలిసికొనుట ప్రతిపౌరునకును విధి. పౌరునివ్యక్తిధర్మము తిన్నని ప్రతినిధుల నెన్నుకొని ప్రభుత్వము చక్కగ ప్రజారంజకముగ కొనసాగింప బడుటకు తోడ్పడుటయే! ఇది చేయనినాడతనికి 'వోటు' చేయుటకు హక్కిచ్చినయెడల నది బూడిదలోపోసిన పన్నీ రగును.

'వోటు' పెట్టెలో పెట్టి దాచుకొనవలసినది కాదు. మారుబేరమున కమ్ముకొని వర్తకము చేయవలసిన వస్తువును కాదు. అది ఒక హక్కు. తాను దేశములో ప్రభుత్వములో పాల్గొనవచ్చుననియు, తానొకపౌరుడననియు గుర్తింపబడినచిహ్నము. దానిని జాగ్రత్తగ, తెలివిగ పౌరు డుపయోగింపవలయును.

మనుజులు సౌఖ్యమును, శాంతిని ఇచ్ఛగింతురు. అట్టిది దేశములో కూర్చునది ప్రభుత్వము. ప్రభుత్వము కొన్నిధర్మములను నెరవేర్చుకొనుటకై యేర్పరుపబడిన సంస్థ యగుటచే, ప్రభుత్వముచేయ నుంకించుప్రతినిధులాధర్మములను నిర్వర్తించుటకు తగినశక్తిసామర్థ్యములు కలిగినవారుగ నుండవలయును.

ప్రభుత్వముచేయుట ఒకగొప్పకళ. ప్రతిమనుజుడును చేయలేడు. దానికి కొంతతెలివితేటలు, క్లిష్టసమస్యల నర్థముచేసికొనుటకు తగినజ్ఞానము, కావలయును. జనసామాన్యము చేయవలసినపని, చేసెడిపని, అట్టివారి నేరుకొని శాసనసభల కంపుటయే.

శాసనసభలలో చేయబడుచట్టములకు మనము లోబడియుండవలయును. ఆచట్టములు మన యభిప్రాయములకు వ్యతిరిక్తమయిన మనము ఆమోదించలేము; లోబడలేము. ఒకవేళ 'మద్రాకట్టుకు, ఎట్టిటోపికి' భయపడినను అట్టిది దేశమునకు, పౌరులను

శ్రేయస్కరము కాదు. అది బలవంతపు బ్రాహ్మణార్థమువలె కష్టతరము.

అట్టిదేశమున తిరుగుబాటు తప్పదు. అందుచే జనులు తమయభిప్రాయములతో కొంచెము హెచ్చుతగ్గుగ నేకీభవించు ప్రతినిధుల నెన్నుకొనవలయును. ఇట్లెన్నుకొనుటకు గలహక్కే 'వోటు'. అట్టిహక్కుగలవారు 'వోటర్లు'.

ఇట్టి హక్కెవరికుండవలయు ననునది యాలోచనీయాంశము. ప్రతిమనుజునకును వోటుచేయుటకు హక్కుండవలయునా? లేక కొందరికేనా? కొందరే యైన, ఏకొందరు? ఆవిభజన దేనిమీద నాధారపడి యుండవలయును?

సాధారణముగా నిపుడు మూడుసంగతులపై నిది యాధారపడియున్నది:

౧. ఆస్తి,

౨. రాబడి,

౩. విద్య.

పన్నుగా కొంతధనమును ప్రభుత్వమునకు చెల్లించువారికే కొన్నికొన్నిచోట్ల వోటు కలదు.

I. ఆస్తియున్నవారికి దేశములో కొంత పలుకుబడి యుండును. విప్లవములు మొదలయినవి వచ్చిన వారియాస్తి పోవు ననుభయము వారి కుండును. అందుచే వా రట్టివాటిలో పాల్గొనరు. వారికి భుక్తి గడచుటచే లంచములు మొదలయినవి పుచ్చుకొనరు. వారు వారిధర్మమును బాగుగ నెరవేర్చుకొని, తగు ప్రతినిధుల నెన్నుకొనెదరు. అందుచే 'నాస్తి' యున్న వారికే 'వో'టుండవలె ననునది వాదము.

కాని మనము చూపినటుల వోటరుకుండవలసిన ముఖ్యలక్షణము తగినప్రతినిధి నెన్నుకొనుట. ఆస్తి యున్నంతమాత్రమున నాశక్తి యలవడు ననుకొనుట పొరపాటు. ఇప్పు డున్నటువంటి 'ఆస్తి'కే ప్రజాస్వామికపరిపాలనమున తావులే దనునపుడు, దానిపై నాధారపడు విభజన కెడమే లేదు. 'ఆస్తి' కల యెంతమంది మూర్ఖులను మనము చూచుటలేదు. ఎంత మంది సోమరిపోతులు ఆస్తికలవారిలో లేరు. ఆస్తి లేనంతమాత్రమున ఎన్నుకొనుటకు తగినశక్తి లేదని మనము చెప్పగలమా? ఆస్తిని సంపాదింపని తెలివిగ్గల వానికైనను 'వోటు' లేదనుటయేనా? తగుసమర్థుల నెన్నుకొనుశక్తి 'ఆస్తి' కలవారిలోనేగాని, పైన లేరని మనము చెప్పలేనపుడు 'వోటును' ధనమున్నవారికే యీయ కూడదు. 'వోటు' నెవరి కిచ్చుట యను విభజన కలిగినపుడు ఎవరు ప్రతినిధుల నెన్నుకొన సమర్థతగలదో యనునదికాని, ఎవరికి ధనమున్నదో యను నది కాదు ఆలోచనీయాంశము. అటుకాకపోయిన, రాజ్యము ధనవంతుల రాజ్యమగును కాని ప్రజాపరిపాలన కానేరదు. అట్టిరాజ్యమును ప్రభువులరాజ్య మన వలెను కాని ప్రజాస్వామిక మనరాదు.

II. రెండవది విద్యవచ్చినవారికే యీ హక్కుండవలెననుట. విద్య మిగులనవసరమే. విద్యలేని వాడు పశువే. అతడు జరుగుసంగతులను తెలిసికొని, సరిగ వోటుచేయుటకూడ కష్టమే. కాని దీనిప్రకారము విభజించుట చాలకష్టము. విద్యయనగా నెంత విద్య? ఎట్టివిద్య? పదియేండ్లు కష్టపడి సంతకముచేయ నేర్చుకొనిన — జనాభాలెక్కలలోవలె — నావిద్య చాలునా? లేక రాత్రి టీ పుచ్చుకొని, కంఠతాపట్టి యైన బి. ఎ. గట్టెక్కింపవలయునా? ఎంతమట్టుకు విద్యవచ్చినతర్వాత ప్రతినిధుల నెన్నుకొనుటకు తగిన శక్తి యలవడును? ఏక్లాసు చదివిన వోటరుగా నుండుట కర్హు డయినటులు? సంతకముచేయుటయే 'వోటరు'గ నుండుటకు చాలనిన ఎటులనో కష్టపడి—కుంటెలుతప్ప-అందరును నేర్చుకొనలేరా? అంతమాత్రమున, పూర్వముకంటె వారు గొప్పవా రయిరా?

కాని నిజముగ నాలోచించిన విద్యయా, విజ్ఞానమా ముఖ్యము? విద్య వచ్చినంతమాత్రమున విజ్ఞాన మలవడితీరునా? విద్య లేకపోయిన విజ్ఞాన ముండదా? మరి విజ్ఞానమును కొలుచు టెట్లు? అక్బరునకు సంతకముచేయ రాదట! అతనిపాటి

విజ్ఞానముకలవారు మన యిప్పటి M. A. లలో నెంతమంది కలరు ? మనరైతులలో చాలమందికి, అ, ఆ, లు రావు; కాని వారివిజ్ఞానము చాలగొప్ప దనునది యందరికిని తెలిసినయంశమే. వారు ప్రతిదినమును వినుచుండిన భారతభాగవతరామాయణములే వారికి కావలసినంత విజ్ఞానము నిచ్చును. ఇట్టిస్థితిలో—ముఖ్యముగా హిందూదేశమున—విద్య లేదని రైతులు మొదలగు వారికి వోటు లేకుండచేయుట న్యాయమా ?

పైగా విద్యనేర్చుకొనుటకు ధన ముండవలయును. 'వోటు' నకు చాలువిద్య B. A. కావలయు ననిన, సాధారణముగ ధనవంతులుకాని చదువుకొనలేరు. అందుచే నావిభజన పేరునకు విద్యపై నాధారపడియున్నను, నిజమున కది ధనముపైననే యాధారపడియున్న దన్నమాట. దాని కష్టములు పైననే చర్చింపబడినవి.

కాక చాలతక్కువవిద్య చాలుననిన, నది అందరి అందుబాటులో నుండునటుల చేయవలసినవిధి రాజ్యముది. ఉచితనిర్బంధప్రాథమికవిద్య యుండినకాని విద్యపై వోటు నాధారపడ జేయుట న్యాయము, ధర్మమును కాదు. లేకపోయిన, గదిలో నొకనిని తాళము వైచి పైకి రమ్మనినటులుండును. విద్య జనసామాన్యమున కందుబాటులో లేనపుడు, దానిపై నాధారపడ జేయుట మోసముచేయుటకాని వేరొకటి కాదు. విద్య యందరికి నందుబాటులో నున్నపు డందఱును విద్య నేర్చుకొందురు గాన, విద్యావంతులకే వోటుండు ననుట యవసరము. ప్రతివారికిని వోటు కలదని చెప్పుటయే శ్రేయస్కరము.

ఇప్పుడు చాలదేశములలో నున్నపద్ధతిదియే. ఇంగ్లాండున ౨౧ సం. వచ్చిన ప్రతివారును—పిచ్చవాండ్రు మొదలయినవారుతప్ప—వోటరులే. రోమను కాథలిక్కుదేశములందుమాత్రము స్త్రీలకు వోటింగుహక్కు లేదు. ఇది చాలశోచనీయము.

చట్టములు మనలను తిన్ననిమార్గముల నడిపించుట కేర్పరుపబడిన నిబంధనలు. అట్టిచట్టములచేయుటలో కొంతమంది యభిప్రాయమును తీసికొనకపోయిన, సంఘమువా రిచ్చుమంచిని గ్రహింపలేకపోయినదన్నమాట. అట్టివారు ప్రభుత్వముతో మనఃపూర్తిగ నేకీభవించరు. వారియంగీకార మర్ధాంగీకారముగానే యుండును.

అదిగాక చేయబడుచట్టములు దేశములోని ప్రజలందరి సౌకర్యార్థమైకాని కొందరికొరకుమాత్రమే కాదు. కాని ఎవరికి వోటు కలదో రాజ్యములో వారి సౌకర్యములు మాత్రమే జరుగును. వోటులేనివారి సౌకర్యార్థ మెవరును, ఏశాసనసభయును పాటుపడరు. కారణము? వారు మనల నేమియు చేయలేరుగదా యను ధైర్య మొక్కటియే ! ఇంగ్లాండుదేశమున కార్మికులకు వోటిచ్చువరకును మిల్లులలోని పరిస్థితులు చెప్పనలవి కాకుండ నుండెడివి. కాని వారికిగూడ రాజ్యపాలనములో హక్కు దొరకగానే వారిస్థితిని వారు బాగుచేసికొన నవకాశము దొరకినది. కాని వోటింగుహక్కు ధనవంతులకే యుండిన అధికవిద్య కావలయుననిననదియు ధనముక్రిందనే లెక్క—ధనవంతుల సౌకర్యములుమాత్రమే జరుగును. బీదకు కూటిలో మన్నే ! 'వారిమొరాలకించు' వా రెవ్వరు నుండరు. వోట్లు లేకపోయిన వారి కష్టసుఖములు విచారింపబడవు గనుక రాజ్య మందరికొరకును కాబట్టి 'వోటందరికిని' ఉండవలయును. ప్రతినిధుల నెన్నుకొనుటకు కావలసినది విచక్షణజ్ఞానము. అది విజ్ఞానమువలన కలుగును. అట్టి విజ్ఞానము వెదచల్లవలసినవిధి ప్రభుత్వముది. ఇది ముఖ్యావసరము.

ఇప్పటిఎన్నికలను చూచిన దీనియవసరము మనకు తెలియును. లంచముల నిచ్చుట, పుచ్చుకొనుట, అబద్ధములు చెప్పి మోసముచేయుట మొదలయినవన్నియు విజ్ఞానము లేకపోవుటవలననే కలుగుచున్నవి. ఎవ రెక్కువలంచమిచ్చిన వారికే ఎన్నికలలో జయము కలుగుచున్నది. అందుచే, తిరుగ ధనమే ముఖ్యమగుచున్నది. అందువలన ప్రతినిధులుగ చాలచోట్లనుండి యెన్నుకొనబడువారు జమీందారులుగ నున్నారు.

కాన మనము ధనమునకు దాసుల మగుచున్నాము. ధనమే ముఖ్యమగుటచే, దొరతనమునవో, దొంగతనమునవో ధనసంపాదనయే యిపుడు ముఖ్యమగుచున్నది. కాని లోకకల్యాణముకొరకు పాటుపడుట కాదు. మనమ్యునిసిపలు, తాలూకాబోర్డు వ్యవహారములను జూచిన మనము స్వరాజ్యమున కర్హులమా యనుసంశయముకూడ కొన్నిసమయముల పుట్టక మానదు. ఇది విజ్ఞానముమూలముననే తొలగింపవలయును.

చట్ట మందరికి నొకటియే. తప్పుచేసిన బ్రాహ్మణుడైన నొకటే, బ్రాహ్మణేతరుడైన నొకటే. అట్టి చట్టముల తయారుచేయుటకు కులవివక్షతతో పనిలేదు. ఒకచట్టమును తయారుచేయునపుడు చూడవలసినది దేశమున కది యుపయోగమా, కాదా యని కాని, తన చుట్టాలకు, కులమువారికి లాభము చేకూరవలయునని కాదు అట్టిసమయముల బ్రాహ్మణులకేకాని 'వోటీ'య మనిగాని, బ్రాహ్మణులకు 'వోటే' యమనిగాని చెప్పుట సరిగాదు. అది వోటును సరిగా నుపయోగించుట కాదు. వోటు సరియైనప్రతినిధుల నెన్నుకొనుటకు గదా హక్కు! ఇద్దరు ప్రతినిధులలో ఎవరు లోకకల్యాణమున కెక్కువసహాయులనికదా ఆలోచింపవలసినది. కాని కులమునుబట్టి కాదుగదా వోటు నిచ్చునది. అట్టిచో చదువుకొంటిమని విఱ్ఱవీగువారుకూడ కులవివక్షులతో కాలము పుచ్చునపుడు వారివోటు ప్రయోజనమేమి? ఇదివిజ్ఞానము లేకపోవుటచేతనైనది. వోటు నెపుడును స్వలాభముకొరకు నుపయోగింపరాదు. ఇట్లు దుర్వినియోగముచేసిన దేశమునకు చెడుగేకాని మంచి కాదు. అందుచే విజ్ఞానము వెదచల్లుట ప్రభుత్వవిధి. ప్రతిమనుజునకును ఎట్టివారిని ప్రతినిధిగ నెన్నుకొనవలయునో, ప్రతినిధి చేయవలసినపని యేదో, వోటరునకును ప్రతినిధికిని గలసంబంధ మెట్టిదియో తెలియవలెను.

పూర్వము చెప్పినటుల ప్రతివారును చట్టముల చేయజాలరు. ప్రతివారును ఒకపని నిచ్చగింప వచ్చును; కాని చేయుట తెలియకపోవచ్చును. మోటారు కారులో చాలమంచి ప్రయాణము చేయుదురు; కావలసినచోటునకు పోయెదరు; కాని నడపునది డ్రైవరు మాత్రమే. రాజ్య మొకపెద్దకారువంటిది. ప్రయాణీకు లెచటికి తీసికొనిపొమ్మనిన డ్రైవ రచటికి కొని పోవలయును. వారు దాని కధికారులు, స్వాములు; కాని ప్రతిప్రయాణీకుడును కారు నడుపుటకుసిద్ధముగుటకు వీలులేదు. ప్రయాణీకులపని తమ కేప్రదేశమునకు, ఏదారిని పోవలయునో చెప్పుటయే; కాని నడపునదిమాత్ర మావిద్యనేర్చిన డ్రైవరే.

అటులనే చట్టము లెటువంటివి, ఏవిషయముల గురించి నిర్మింపబడవలెను అని మాత్రమే ప్రజలు తెల్పగలరు. కాని చట్టములను నిజముగ నిర్మించునది, ఎన్నుకొనబడినప్రతినిధులే. అందుచేత అట్టివిధానమును తెలిసినవారిని, ప్రజలకు కావలసినసంగతులను వారి యభిప్రాయములను తెలిసికొని సభలయందు చెప్పగల వారినే వోటర్లు ప్రతినిధులుగ నెన్నుకొనవలయును; ఎవ రట్టివారు కారో తెలిసికొనవలయును.

అట్లు చట్టములను చేయవలసియుండుటచే సంఘము వారికి కొంత శక్తి (Power) నిచ్చుచున్నది. ఆశక్తిని వారు ఎట్లుపయోగింపవలయునో చెప్పునది వోటర్లు ఆశక్తిని వారి కిచ్చినది దేశమునకును సంఘమునకును మంచిచేయుమనికాని తనబంధుమిత్రుల కుపయోగించుకొనుమని గాదు. అందుచే ఎవరుదుర్వినియోగముచేయుదురో, ఎవరు సద్వినియోగము చేయుదురో తెలిసికొని ఎన్నుకొనవలయును. దీనికికూడ విజ్ఞానమవసరము.

ఇట్టి విజ్ఞానము ప్రజల కందరికిని తెలిపి అందరికిని వోటుచేయుటకు హక్కిచ్చితీరవలయును. విజ్ఞానము పౌరులకు లేకుండ జేసి, విజ్ఞానము లేకపోవుటచే వోటు నీయుటలేదని చెప్పుటకంటె అన్యాయము మరియొకటి లేదు. అట్టివిజ్ఞానము ఎవరికి కలుగవీలు లేదో వారు—పిచ్చివాండ్రు, మొదలయినవారు— మాత్రమే వోటున కనర్హులు.

వోటిచ్చినయెడల దేశమునకు ముప్పు నెవరు తీసికొనివత్తురో, వారికి మాత్రమే ఈయకూడదు. కాని కులముపైనను, భాగ్యముపైనను నిది యాధార

పడి యుండకూడదు. విజ్ఞానములేనివారివోటు వ్యర్థమే కాక దేశారిష్టముకూడను. లంచములిచ్చుట, పుచ్చుకొనుట దేశక్షేమంకరములు కావు. అట్టివారికి వోటేయకూడదు. లేదా, అట్టివి జరుగనటుల చూడవలయును.

ప్రతినిధు లెన్నికసమయమున వోటర్లతో వారికి 'కొండమీదకోతిని' తెచ్చి యిచ్చెదమని చేయు నసందర్భవాగ్దానముల నమ్మి మోసపోక వోటును తగినప్రతినిధికే యీయవలయును. తనలాభముకన్న, దేశకల్యాణమే యెక్కుడుగ నెంచుకొనవలయును.

ఇది వోటర్ల ధర్మము. వోటు పైనచెప్పినట్టు దేశమునకంతకును మేలుకూర్చు ప్రతినిధుల నెన్నుకొనుటకు—తానుగూడ సమర్థుడై ప్రతినిధిగ యెన్నుకొనబడవచ్చును.—గలహక్కు— అనగా తాను తనచేతనయినంతమంచిని దేశమునకు చేయ వాగ్దానము చేసినా డన్నమాట. అందుచే నీహక్కు పరమపవిత్రము, పాడుచేయ వలనుపడనిది. తప్పుగ నుపయోగింప కూడనిది.

ఇట్టిహక్కును, రాబడి, ఆస్తి, విద్యలపై నాధారపడజేయుట ధర్మముకాదు కావునను, ఒక్క విచక్షణజ్ఞానమే ముఖ్యమగుటచేతను, అట్టివిచక్షణజ్ఞానము విజ్ఞానమునూలముననే యలవడును కానను, విజ్ఞానమును నిరూపించుటకు పిచ్చివాండ్రుమొదలయినవారి కడ తప్ప, వీలులేకపోవుటవలనను కొందరికి వోటు చేయుటకు హక్కియకపోవుటయన వారికి తమచేతనయినంతమంచిని సంఘమునకు చేయునవకాశము కల్గింపకపోవుట యగుటవలనను, వోటు పౌరులందరికిని ఉండవలయును. (Universal suffrage) (స్త్రీపురుషవివక్షత యుండరాదన నక్కరయే లేదు గదా !) ఏమైన కష్టములున్నయెడల వాటిని ప్రజలకు విద్యగరపుటనూలమున తొలగింపవచ్చును.

వోటుహక్కియకపోయిన వానిని మనుజునకన్న తక్కువగ చూచుచున్నా మన్నమాట. వారు పౌరులు కానేరరు. అందరికిని వోటు హక్కున్నపుడే యది నిజమయిన ప్రజాస్వామికపరిపాలనము. మిగిలినవాటిని 'ప్రజాపరిపాలనము' లనుట పొరపాటు.

సింహళరాజధానియగు అనూరాధపురమునుండి కొనితెచ్చి పాతిన అశ్వత్థవృక్షశాఖ

సారనాథము

—సి. జి. జగన్నాథదాసు.

చెన్నరాజధానియందు ౧౯౩౧-వ సంవత్సరము జూలై ప్రారంభము మొదలు
సెప్టెంబరు తుదివరకు గల మూడునెలల కాలమున ముద్రితములయి ప్రకటితములయిన

ఆంధ్ర గ్రంథముల పట్టిక*

కథలు—ఐతిహాసికములు, పౌరాణికములు

పంచపాండవుల అజ్ఞాతవాసము—పురాణం పిచ్చయ్య, సి. చిన్నయ్య

మయూరధ్వజచరిత్రము—కె. సంజీవమూర్తిరావు

మృత్యుంజయవిలాసము—వి. రామమూర్తి

రఘువంశము, భా. ౧—(ప్ర) డి. పి. శాస్త్రి కో, నెల్లూరు.

విజయాభిమన్యుజన్యము—కొమండూరు వెంకటరామానుజాచారి

శుచిముఖి—నాకల సీతారామమూర్తి

శ్రీకృష్ణార్జునీయము—కొమండూరు వెంకటరామానుజాచారి

సూర్యవంశము—యం. వెంకటసుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి

—కల్పితములు

కథారత్నావళి—యం. భాస్కరరావు

కాదంబరి, భా. ౧—(ప్ర) యం. నాగలింగశాస్త్రి, తెనాలి.

నూతనకథలు, భా. ౧—సి. శ్రీనివాసరావు, ఆదోని.

పల్లెటూరి కథలు—యస్. సుబ్బరావు

—చారిత్రకములు

ఆంధ్రరమణీమణులు—ఆంధ్ర శేషగిరిరావు

మహానుభావులు, భా. ౨—శ్రీపాదలక్ష్మీపతిశాస్త్రి

సార్వభౌములు—కొప్పర్తిభానుమూర్తి.

సాహసిక వీరచరిత్ర—దువ్వ శేషగిరిరావు

హిందూదేశ చరిత్రకథలు, భా. ౨—ద్రోణంరాజు సీతారామరావు

హిందూదేశ చరిత్రకథలు, తరగతులు, ౪, ౫—జి. రంగరావునాయుడు, కె. జగన్నాథం

కల్పములు

మంగళగౌరీ పూజావిధానము—(ప్ర) ఆంధ్రదేశవర్ణాశ్రమసభ, బెజవాడ.

శ్రీవరసిద్ధి వినాయకపూజా కల్పము, పద్యములు—(ప్ర) వెంకటసుబ్బయ్యశాస్త్రి, వేటపాలెం.

శ్రీ సత్యనారాయణవ్రతకల్పము—(ప్ర). వి. రామస్వామిశాస్త్రి అండ్ సన్స్, మదరాసు.

గణితశాస్త్రము

గణితచంద్రిక, తరగతులు, 3, ౪—యస్. రంగరావు

ప్రారంభ గణితము, బుక్. ౧—కె. యస్. శ్రీనివాసాచారి.

బాలబోధ గణితశాస్త్రము, బుక్. ౫—స్వామికన్.

సర్వేగైడ్—కె. సుబ్బరావు.

గేయములు

అంబోపాఖ్యానము—పి. సుబ్బరాయకవి

కలికాల శృంగారపాటలు—ఆత్మకూరు నరసింహదాసు

దేశీయగీతములు—(ప్ర) సాధన పబ్లిషింగ్ హౌస్, అనంతపురము.

నిజభక్తభజనకీర్తనలు, భా. ౧—దిల్లర నారాయణదాసు

శ్రీ వేంకటేశ్వర బృందావన భజనకృతులు—యం. సుబ్బరామదాసు

సంగీతకీర్తనలు—(ప్ర) యన్. వి. గోపాల్ అండ్ కో, మదరాసు.

---

* ఈ పట్టికయందుగల సంకేతపదముల వివరణము: అ.—అధ్యాయము. అను.—అనువాదము, అనువాదకులు. ప.—పద్యము. ప్ర.—ప్రకాశకులు భా.—భాగము. వ.—వచనము. సం.—సంపాదకులు. సటీ.—సటీకము.

స్వరాజ్యపదవి—సూరిదాస్

చరిత్ర

ప్రపంచచరిత్ర—(ప్ర) పంచానన గ్రంథమాల, సోంపేట.

హిందూదేశచరిత్ర—డి. అప్పారావు, ఆర్. సూర్యనారాయణ

హిందూదేశచరిత్రము, భా. ౧—సి. యస్. శ్రీనివాసాచారి

చట్టము

అంతర్జాతీయ ధర్మశాస్త్రము—వల్లూరి సూర్యనారాయణరావు

జీవితములు

తెనాలిరామకృష్ణకవి జీవితము—మునగాల సత్యనారాయణ

దేవిజోన్—జి. లింగయ్యచౌదరి

నానారాజన్య..విఖ్యాత జనచరిత్ర—యస్. వీరబ్రహ్మకవి

వేములవాడ భీమకవిచరిత్రము—యం. శ్రీరామమూర్తి

సర్దార్ భగత్సింగు జీవితచరిత్ర—సి. కృష్ణస్వామిశర్మ

నవలలు

యుగంధరవిజయము—(ప్ర) యం. రామకృష్ణరావు, నెల్లూరు.

లవంగలత—(ప్ర) కె. రంగయ్య, నరసపూరు.

వ్రజరాణి—(ప్ర) ఏ. లక్ష్మణస్వామినాయుడు, రాజమహేంద్రవరము.

శశిరేఖ—నందివాడ కామేశ్వరరావు

నాటకములు

ఆశ్చర్యచూడామణి—(ప్ర) మల్లాది వెంకటవిశ్వనాథశర్మ, విజయనగరము.

ఉత్కలపతనము—పురిపండ అప్పలస్వామి

ఉత్తరాకల్యాణము—బి. పాపయ్యశాస్త్రి

కల్లుపెంట—పప్పూరు రామాచార్యులు

గర్వభంగము—బండారుమోషె

సత్యహరిశ్చంద్రీయము—బలిజేపల్లి లక్ష్మీకాంతకవి

సావిత్రీపరిణయము—కేతవరపు వెంకటశాస్త్రి

నీతి

నీతికథలు, భా. ౧,౨,౩—ఐ. విఘ్నేశ్వరరావు

నీతికథాగుచ్ఛము. భా. ౨,౩—పి. బాలకృష్ణరెడ్డి

నీతికథారత్నావళి—దాసరిలక్ష్మణస్వామి

నీతిచంద్రికాసంగ్రహము—ఐ. విఘ్నేశ్వరరావు

సదుపదేశకథలు. భా. ౧,౨,౩,౪—మహానాది వెంకటరత్నం

సుఖాధారపులోకనీతి—(ప్ర) వి.యస్.స్వామినాథన్, మధుర.

పరిశిష్టము

అంబికపల్యగ్రహారచరిత్రము — పెండ్యాల రామశాస్త్రి

కలికాలమహిమ—కె. సుదర్శనదాసు

కాశీసారము—(ప్ర) యం. వెంకటరత్నకవి, అనమనమూరు.

కులలక్ష్మి—వడ్లమూడి వెంకటరత్నం

గాంధీమహాత్మునిచరిత్రము దసరాపద్యములు—అద్దంకి వెంకట జగన్నాథాచారి

గీతమంజరి—చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహం

గానతమీవాచకము తరగతులు ౪, ౫ — పి. సోమన్న

గ్రామపునర్నిర్మాణకేంద్రసమితి నివేదిక—(ప్ర) జి. రాఘవశర్మ, గుడ్లవల్లేరు.

ద్రావిడభాషలు—జి. జె. సోమయాజి.

నానాదేశసహకారము—జె. సత్యనారాయణ

నానారాజసందర్శనము—తిరుపతి వెంకటేశ్వరకవులు

నిలకడపద్ధతులు—(ప్ర) రెవరెండ్ జాన్. సి. ఫైన్ బ్రూక్, తణుకు.

పుష్పమాల—కె. ప్రభాకరశాస్త్రి

ప్రాథమికోపాధ్యాయులకు ఉపయుక్తమగు వ్యాయామగ్రంథము—పి. ఉమామహేశ్వరశర్మ

బంధుసేవ మహాసంచిక — (ప్ర) బి. శ్యామసుందరరావు, బరంపురము.
బాలభారతము—హసబ్నేస్ వాసుదేవరావు
బాలరామాయణము—హసబ్నేస్ వాసుదేవరావు
బీడీపురాణము—వి. శ్రీరాములు
భావతరంగములు—కె. అహోబలరావు
మల్లికాంబ—ఏ. రామకృష్ణరావు
లోకజ్ఞాన పాఠములు, తరగతులు 3, ౪, ౫—కె. గోపాలకృష్ణ, చ. అనంతరావు.
విశాఖపట్టణముజిల్లా ఆది ఆంధ్రమహాజన సంఘము—(ప్ర) డి. వై. సదానందరావు, భీమిలిపట్నం.
శ్రీ ఉమామహేశ్వరైకాంత సేవ—వై. వీరేశ్వరశాస్త్రి
శ్రీపోలురాజీయము—ఆరాధ్యుల వెంకటరామరాజు
శ్రీమత్కేదారవ్రతాఖ్యానము — పి. పరబ్రహ్మకవి
శ్రీరామాశ్వమేధయాగము—పురాణంపిచ్చయ్యశాస్త్రి
సకలతీర్థక్షేత్ర యాత్రదర్పణము—యం. రామకోటీశ్వరరావు
సత్ప్రివర్తనము—జె. శేషాద్రిశర్మ
సర్వోదయము — (ప్ర) మానవాదర్శగ్రంథమండలి, అంగలూరు.
సుఖాధారవాక్యములు—(ప్ర) వి. యస్. స్వామినాథన్, మధుర.
స్వరాజ్యజండా—శృంగవరపు సీతారామాచారి
హాస్యగాని కలాపము—కె. వెంకటరత్నం
హిందిమొదటి పుస్తకమునకు తెలుగు అనువాదము—(ప్ర) దక్షిణభారతహిందిప్రచారసభ, మదరాసు.
హిందూదేశ సహకారము—యన్. కామేశ్వరరావు
హిందూస్తాని తెనుగుబోధిని — యం. యల్. యన్. శాస్త్రి

పారిశ్రామికము

కుట్టుపని—కె. జాలరామరావు

ప్రకృతిశాస్త్రము

శాస్త్రవాచకము, తరగతి, ౯—చ. యస్. ప్రకాశరావు, కె. హెచ్. వి. యస్. నారాయణ

ప్రబంధములు

అనర్ఘరాఘవము—(ప్ర) బి. చంద్రశేఖరరెడ్డి, పల్లెపాడు.
ఆంధ్రకాదంబరి—పి. పూర్ణప్రజ్ఞాచార్యులు

భూగోళశాస్త్రము

ఒంగోలుతాలూకా భూగోళము—డి. సత్యనారాయణమూర్తి
గుంటూరుతాలూకా చరిత్రభూగోళము—మాదిరాజు రాధాకృష్ణమూర్తి
తిరువూరుతాలూకా భూగోళము—ఆర్. అప్పలరాజు
తెనాలితాలూకా చరిత్ర భూగోళము — మాదిరాజు రాధాకృష్ణమూర్తి
బాపట్లతాలూకా చరిత్ర భూగోళము—మాదిరాజు రాధాకృష్ణమూర్తి
భూగోళశాస్త్రము—యం. వెంకటేశ్వరరావు
భూగోళశాస్త్రమును బోధించు విధానము—డి. సత్యనారాయణమూర్తి

భౌతికశాస్త్రము

భౌతికశాస్త్రము, బుక్ ౨, 3—కె. యస్. సుందరరాజ అయ్యంగారు

మతము—హిందు

దివ్యప్రబంధమార్గ ప్రదీపిక—యన్. వెంకయ్య
మతధర్మము—పి. ఉమామహేశ్వరపండిట్
స్నానవిధి—వి. రామచంద్రాచార్యస్వామి

—ఇతరములు

ఆంధ్రఇవాంజెలికల్ లూథరన్ సంఘనిర్మాణ విధానము, నిబంధనలు—(ప్ర) రెవరెండ్ జాన్. సి. పైన్‌ఫ్రాక్, తణుకు.
ఇస్లామ్ అనసేమి—(ప్ర) ఆంధ్రముస్లింసంఘము, విశాఖపట్టణము.
క్రీస్తుమతమూలాధారము—అహమెడ్ షరీఫ్

జేసు మరియు జోజప్పగారి సభఅనబడు అర్చ్యశిష్ట కన్య మరియమ్మగారి సభకుజేరిన కన్యస్త్రీలకట్టు బాటు—(ప్ర) రెవరెండ్ జె. ఆలన్, నెల్లూరు.

దైవికస్వస్థత—యల్. జీవరత్నం

బైబిలువాచకము, తరగతులు, ౧, ౨, ౩—(ప్ర) ఏ. ఇ. యల్. చర్చ్, గుంటూరు

బైబిలువాచకబోధిని—(ప్ర) ఏ. ఇ. యల్. చర్చ్. గుంటూరు.

శ్రీ జేసునాథుని జెయ్. (ప్ర). జోసఫ్స్ కన్వెంట్, నాట్లేరు.

మాహాత్మ్యములు

చౌడేశ్వరీమాహాత్మ్యము—౨. సుబ్బరాయకవి

విభూతిరుద్రాక్షమాహాత్మ్యము — సి. లక్ష్మీనృసింహశాస్త్రి

వాస్తుశాస్త్రము

శ్రీకృష్ణవాస్తుశాస్త్రము—(ప్ర) వి.రామస్వామిశాస్త్రి అండ్ సన్స్, మదరాసు.

విమర్శనము

విమర్శతరంగిణి, భా. ౧—యన్. వీరరాజుపంతులు

వేదవాఙ్మయము

వైదికవాఙ్మయచరిత్రము—కె. సత్యనారాయణచౌదరి

వేదాంతము

అహంగ్రాహిని—ఏ. పుండరీకాక్షుడు

ఘటకాంతోపదేశము—ఘ. కాంతయ్యకవి

మణిద్వీపము—జె. సూర్యనారాయణ

శ్రీమదాంధ్రభగవద్గీతా పద్యమాలిక (ప్ర). కె. బ్రహ్మయ్య, మదరాసు.

సుజ్ఞానసుధాకరము—పొంగల అప్పన్నస్వామి

వ్యాకరణశాస్త్రము

ఆంధ్రలక్షణచంద్రిక—(ప్ర). రామాఅండ్ కో, ఎల్లూరు.

సంభాషణరూపమైన వ్యాకరణము—వై. జీ. శామెల్

సరళవ్యాకరణము, భా. ౧, ౨—కె. వి. కృష్ణమాచార్యులు

శతకములు

నృసింహశతకము—(ప్ర) ఏ. లక్ష్మణస్వామినాయుడు, రాజమహేంద్రవరము

రామశతకము—యస్. సుబ్బరావు

విశ్వకర్మశతకము—బి. కోటయాచార్యులు

విష్ణునామానందశతకము—యన్. వెంకయ్య

శ్రీబలరామశతకము—శాతలూరు సుభద్రాచారి.

శ్రీ వేణుగోపాలశతకము—యస్. వెంకటరామయ్య

సారస్వతము

సారస్వతోపన్యాసములు—ఆర్. అనంతకృష్ణశర్మ

స్తోత్రములు

మారుతి— యం. రామకృష్ణయ్య

శ్రీచేజర్ల కపోతేశ్వరనక్షత్రనూల, ఎనమదల సీతారామస్తవము—పి. శ్రీనివాసరావు

శ్రీమదాంధ్ర దేవీస్తోత్రము—టి. చంద్రమౌళి

శ్రీరామచంద్రస్తోత్రమ్—ఆర్. వేంకటలక్ష్మీ నృసింహశాస్త్రి

శ్రీలలితా సహస్రనామస్తోత్రమ్. (ప్ర). వి. రామస్వామి శాస్త్రి అండ్ సన్స్, మదరాసు.

శ్రీ వీరాంజనేయతారావళి—పల్లె పూర్ణప్రజ్ఞాచార్యులు

స్తవమంజరి—(ప్ర). పశ్చిమగోదావరిజిల్లా నాన్ మిషన్ ఎయిడెడ్ ఎలిమెంటరి టీచర్ మానేజర్ అసోసియేషన్, ఏలూరు.

శ్రీహరిధ్యానపద్యములు—ఉప్పలవెంకటకవి

హరికథలు

అంబరీషోపాఖ్యానము— పిండిప్రోలు నారాయణమూర్తి

జీవితరహస్యము

కీ. శే. జనమంచి వేంకటరామయ్య

కలయనుకొందునో నిజముగాఁ గయికొందునో లేక రేవగల్
గలసినసంజయందునో తలంపఁగ దేవరహస్యమట్టులై
తెలియఁగరాకయుండెడును దెల్పెడివారును గానరా రిఁకన్
వెలువడు చెట్టు లిద్ది కనువెల్తురునుంగను మర్త్యవాక్కునన్. ౧

అరుదగు మర్త్యజీవితరహస్యము! దీని నెరుంగ భూనభో
తరమున సందుగొందుల నసారతముం బరికించి చూచితిం
దిరిగితి సాధుసంగతిని, దిగ్గఁగ వైచితి గ్రంథకోటులన్
మఱియుఁ దదేకనిష్ఠమెయి మౌనము దాల్చి తపంబు సల్పితిన్. ౨

చుక్కల మెల్లగా నరసి చూతమటంచును మింటివంకనేఁ
జక్కని చిమ్మచీఁకటిని జీముచిటుక్కన నాలకింపనౌ
నొక్కనిశీథవేళఁ జెవియొగ్గి వినం దమకించుచుం గనన్
దక్కుచుఁ దారుచుం జనియెఁదారకముల్ ననుఁ జూడకుండనే. 3

చక్కనివాఁడటంచును రసాత్మకుఁడంచుఁ గళావిభూతిఁ బెం
పెక్కినవాఁడటంచు మదినెంచి భజించితిఁగాని చంద్రుఁడుం
బక్కుననవ్వుడుం గడుపుబ్రక్కలుగా ననుఁజూచి, వెఱ్ఱినై
త్రొక్కుడులాడుచుంటకును, దూరపుఁ గొండలను న్వెఱుంగమిన్. ౪

ఒక సవరణ

కడచిననెల భారతిలోని 'హిందూమతాచారములు: ప్రభుత్వపు అధికారబాధ్యతలు' అను నావ్యాసమున ౨౫౩-వ పుటలోని (ఆలిండియా రిపోర్టరు ౧౯౨౫ మద్రాసు ౧౧౫ పేజీ చూడుడు) అను కుండలీకరణమునందలి '౧౯౨౫' ని '౧౯౩౫' అనియు, అదే వ్యాసమున ౨౫౪-వ పుటలో రెండవకాలమున ౧౯-వ పంక్తియందు '౫ సం. లకు' అనుదానిని '౫౦ సం. లకు' అనియు చదువుకొనునది.—కో. శ.

ఈకావ్యము ౧౭-౧౦-౨౭ తేదీని మొదలుపెట్టి అట్లే అసంపూర్తిగా వదలివేసినారు.

క్షీరసాగరమథనము

బాలాంత్రపు వేంకటరావు

అవతారిక

శ్రీపతులను సంస్మరించి నుతించి,
విఘ్ననాయకుల భావించి, సేవించి,
దాసానుదాసులఁ దలఁచి, చింతించి,
ప్రకృతిపురాణసారము సంగ్రహించి
పాలేటిమథియించుపట్టుఁగన్గొంటిఁ
గని విని మెఱుఁగని కథఁ జెప్పుచుంటిఁ
జెవియిచ్చివినరయ్య! శివభక్తులార!
ఆలించి వినరయ్య! హరిభక్తులార!

శ్రీకానపడి మ్రొక్కు చెల్లించుకోరె?
ఆనాఁటి సుకవుల కదిజీవమైన;
ధీ కానపడి మ్రొక్కు తీరిచికోరె?
యీనాఁటిసుకవుల కిది భావమైన;
వారికి వీరికి వ్యంజనం బైన
తలఁపుల పాలేఁటితరి వెన్న యిడుదుఁ
జెలిమిచేఁ గొనరయ్య! శ్రీమంతులార!
తెలివిచేఁ గొనరయ్య! ధీమంతులార!

జగదీశతత్త్వంబుఁ జదివినకవులు
ప్రకృతితత్త్వంబును బాడినకవులు
నేఁడును నాఁడు నెన్నికఁగన్నకవులు
తడవరే మూలంబు తమకావ్యకథల
నామూలగాథాసుధాసారపూర
మనుభవజ్ఞులకెల్ల నమృతోదకముగ
సుకృతిమూర్తులకెల్ల శుద్ధోదకముగఁ
గల్పింతుఁ, దత్కథాక్రమ మెట్టిదనిన—

క్షితి దైత్యకులమునఁ జెన్నొందువారు
అతిబలాఢ్యులు బలి, హాలి యనువారు
చెవిసోఁకఁగానీరు శ్రీవిష్ణుపేరు
భవభక్తు లనిపేరు బడసినవారు
హరిసిరి నెటులైన హరియింప నెంచి
హరునిచే వరముల నందఁదలంచి
యురునిష్ఠ వింధ్యాచలోత్తరశిఖరిఁ
జిరకాలము తపంబుఁ జేసిరి వారు—

దానవపతు లిట్లు దారుణభంగిఁ
దపము సేయఁగ వారితనువులఁ బొంగి
పావకజ్వాల లుప్పరమున కెగసి
చద లాక్రమించి భూచక్రంబుఁ గప్పి
జీవసంఘంబులఁ జీకాకుపఱుపఁ
బరమేష్ఠిపంపునఁ బాగవతుండు
కలహాభోజనుఁడు నిక్కపుహితుఁబోలి
దితిజుల దర్శించి దీవించియనియె—

చిఱుతప్రాయమునాఁడె శివుని మెప్పించి
వీరభద్రునిఁగూడి విశ్వాంగణమున
దక్షునియజ్ఞంబు ధ్వంసం బొనర్చి
వీరయుద్ధంబున విష్ణుఁ దట్టించి
దివ్యమునీంద్రుల దేవసంఘములఁ
బలుపాట్లఁ బెట్టించి ప్రౌఢిఁ గాంచితిరి;
ఈరేడుజగముల నీ డేది మీకు?—
దానవపతులార! తపమేల మీకు?—

మును రమణాచలంబున దపంబుండి
కెరలి యగ్గిరి తలక్రిందుఁ జేసితిరి;

చంద్రమండలమున జపము గావించి
జీవన మచట శుష్కింపఁ జేసితిరి ;
సూర్యమండలమును జొచ్చి యచ్చోట
విధివిప్లవాంగార వృద్ధిఁ గూర్చితిరి;
మీతపోమహిమ సమృద్ధంబు గాదె !
జగమేలుకొనుఁ డింక జపమేల మీకు ?—

నావిని, బలి నవ్వి, నారదుఁ గాంచి
వలనుగాంచినభాగవతశిఖామణివి,
నాఁ డాడితివి కదనము పురివెట్టి,
నేఁ డాడెదవు మమ్ము నిపుణులు వోలె,
వీరభద్రుం డేల? విగ్రహ మైన
మా శక్తి చాలదే !-మఱచిపోయితివె ?
వైకుంఠపతి వీడివచ్చిననాఁట
భయముతో మావెన్క పాడినపాట !—

మముఁ దెల్పితివి మేలు మాటలాడితివి,
మఱలిపోవుదుగాక! మరియాదఁ దలఁచి,
కైలాసనగముపై ఘనయోగనిద్రఁ
గనుమోడ్చియున్న ముక్కంటి మేల్కొల్పి
మఱలిపోనేర్తువే?—మాను మీనడత,
లావిష్ణుసిరి కొల్లలాడినదాఁకఁ
ద్రిభువనలక్ష్మి వరించినదాఁకఁ
దపమేల మానుపఁ దలఁతు మునీంద్ర !—

ఉన్నయట్టులె మాట లూఁదిపల్కుటనో
తిన్నయింటనె పోరు తెచ్చిపెట్టుటనో
కలహభోజనుఁ డను ఖ్యాతిఁ గాంచితివి
తల నిట్లు వ్రాసిన తండ్రిని దెగడి
తనకుఁ గొల్విచ్చిన తాతను బొగడి
జగములఁ దిరుగుట సరిపోదె నీకు,
మముఁబోంట్లఁ జెనకుట మాటలపనియె ?
తిన్నగాఁ బొమ్మింక దేవమునీంద్ర !—

అని పల్కు బలిదైత్యు నాంతర్య మెఱిఁగి
మాఱువల్కఁగ నోడి మఱలె నారదుఁడు ;
సురముని వెల్లనై సురిఁగిన వెనుక
శుచిమతులై వారు శూలిని గూర్చి
నిరవధికతపంబు నిష్ఠఁ గావింపఁ
బశుపతి దనుజులభక్తికి మెచ్చి
నందీశ వాహనానందుఁడై వచ్చి
పార్వతీసతితోడఁ బ్రత్యక్షమయ్యె—

తెల్లనినందిపై దేవితోఁ గూడి
సాక్షాత్కరించినస్వామినిఁ గాంచి
పులకితగాత్రులై పూర్వదేవతలు
శ్రుతిమనోహరముగా స్తుతియించి రిట్లు—
'సోమసుందరమౌళి ! చూడుము మమ్ము
కామతమోహేళి! కావుము మమ్ము
భద్రామనోహరా! పాలింపు మమ్ము
అర్ధనారీశ్వరా ! ఆలింపు మమ్ము—'

భవబంధనము లేదు, పరుఁడవు నీవు
గుణబంధనము లేదు, గురుఁడవు నీవు
ప్రకృతిబంధము లేదు, ప్రభుఁడవు నీవు
ప్రకృతిలోఁ జొత్తువు ప్రకృతి సేవింతు
సంసారివయ్యు సుజ్ఞానుండ వీవు
అర్ధనారీశ్వరాద్యంతమూర్తులను
భవుఁడవై మముఁ బ్రోవఁ బ్రత్యక్ష మైతి
పాలింపవే మమ్ముఁ బార్వతీనాథ !—

సరసమోహన విశ్వసంకీర్తనముగ
గురుతరానంద సద్గురుకీర్తనముగ

సంసారతారణస్వరకీర్తనముగ
భక్తిప్రణయరూప భవకీర్తనముగఁ
గైవల్యభాగ్యసంగతకీర్తనముగఁ
బార్వతీపరమేశ పదకీర్తనంబు
వినిపింపఁగంటిమి; విశ్వదంతులు
కనిపింపఁ గంటిమి కైవల్యపదము—

బలి, హాలి, శ్రుతిసూక్తిఁ బ్రార్థింప నిట్లు
కరుణాంతరంగుండు గంగాధరుండు
భక్తమందారుండు ప్రహ్లాదుఁ డగుచు
"అసురనాయకులార! అనుజన్ములార!
వీరభద్రునికంటె వేయిమడుంగు
లాదరించుచునుందు నాత్మలో మిమ్ము
మీతపోనిష్ఠకు మెచ్చి యిచ్చటికి
వరమిచ్చి మెప్పింప వచ్చితి" ననిన—

సర్వేశ్వరుని సుప్రసన్నవాక్యములఁ
గన్నులానందాశ్రుకణములుగురియఁ
జేతులుజోడించి శివభక్తు లనిరి—
"వరముప్రసాదింప వచ్చితే వరద!
తనయులఁ దయఁజూడఁ దలఁచితే తండ్రి!
దానవకులవైరి దామోదరుండు
మముఁజూచి మాతోడ మాటాడుమాత్ర
నిశ్శ్రీకుఁ డగునట్లు నీ విమ్ము వరము!—"

అనవిని శంకరుం డాత్మ శంకించి
తెలువేది, యర్ధాంగి దిక్కుఁ గన్గొనియె;
హిమశైలసంజాత యెలనవ్వు నవ్వి
యిగురుఁగెంగేల నందీశ్వరుఁ దట్టె;
మెడఁబైఁడిగంటలు మెల్లన మ్రోయ
మోమువాలిచి నంది ముంగాలు గదిపె;
దనుజు లీతడఁబాటు తముఁదామ యెఱిఁగి
శివుతేజి కెదురుగాఁ జేరి యిట్లనిరి.—

"అన్న! నందీశ్వరా! ఆఁగు మొక్కింత,
పరమేశుఁ డన్నింట బాధ్యుఁడైయుండ
నోఁగాము లెఱుఁగని యనుజుల మమ్ము
నూరడింపకపోవు టుచితమే నీకు?—
వరమిచ్చిపుచ్చుకో వచ్చును గాని
చనవిచ్చి వెనుదీయఁ జాఁగె మాతండ్రి
కన్నబిడ్డల మమకారంబుఁ దలఁచి
జగదంబ! నీవైన సవరింపవమ్మ!"—

"అఖిలేశ్వరజగన్నియంతవు నీవు
నీశాసనములకు నిలుపుండునయ్యా!
జగదంబ నవ్వించుసందడిగాక
నందిని గదలించు నటన మేలయ్యా
కొడుకుల యాచిన్ని కోరికఁ దీర్చి
మాయమ్మ నవ్వ క్రమ్మఱఁ గాంతుఁగాక!
తనయులఁదయఁజూచు తండ్రి వీ వనుచు
విశ్వవిఖ్యాతిమై వెలయుదుగాక!"

నావిని, బొమ్మచందంబున నల్లె
యున్నచోటనె నిల్చియుండె నా నంది;
ఆపరమేశ్వరు నర్ధాంగలక్ష్మి
చిత్రవిచిత్రంపు జెలువంబుఁ దాల్చె,
భక్తుల కార్యతత్పరతను జూచి
ప్రకృతిస్థుఁడై యుమాపతి తల యూఁచి
యాంతర్యమున మెచ్చి యభయంబు నిచ్చి
చిఱునవ్వుమొగమునఁ జేర్చి యిట్లనియె.—
"దానవపతులార! తబ్బిబ్బు లేదు,
విశ్వపాలకుఁ డైన విష్ణుని వీడి,

శ్రీకాంత పెఱవారి చెంతయెట్లుండు ?
ఎడఁబాపుటొక్కటే యీడేరు మీకు ;
హరిభృగుశాపంబు, నమరేంద్రు నెడల
దుర్వాసుశాపంబుఁ దోఁచిన దిపుడు,
కాలకర్మంబులు గలసినచోట
మీకామ్యసిద్ధులు మీకుఁ జేకూరు. ”

“హితవుసెప్పెనను మీ రిట్లుపోరాదు.
వేయిమాయలవాఁడు వెన్నుఁ డట్లయ్యు
హరిదాసులకు డాఁగఁ డాంతర్య మిచ్చు
నటుగానఁ గార్యార్థు లైన మీ రిపుడు
హరిభక్తవేషంబు లమరంగఁ దాల్చి
విష్ణుకీర్తనముల వెలయింతు రేని
మాయాప్రియుండు మీ మాయలఁ జిక్కి
దర్శనం బొసఁగు మీ తలఁపు లీడేరు—”

భవుఁ డిట్లు వరమీయ, పక్కున నవ్వి
అగజాతభక్తుల నల్లనఁ గాంచి
“సుతులార! మీమాట సోఁకినయంత
పగతురు విభ్రాంతి పడునట్లు మీకు
శాంబరీమాయ ప్రసన్న మా” ననియె,
“ఈ త్రిశూలముఁ గొని యేసితి రేని
అభిమతార్థంబు మీ కందు” నటంచు
నందుఁడై దితిజుల నంది దీవించె.—

అగజావిభునిచేత నంబికచేత
వరవృషాధిపుచేత వరముల నంది
బలిదానవుఁడు వారిఁ బ్రస్తుతిసేయ,
హాలిదానవుఁడు వారి కంజలిసేయ,
భక్తసంస్తుతులకుఁ బ్రమదంబుఁ గనుచు
గిరివరాత్మజ తన్నుఁ గీర్తించుచుండ
నందీశవాహుండు నాగభూషణుఁడు
వేంచేసె నంబరవీథి; నా వెనుక.—

పట్టెనామములతో ఫాలంబు నిండఁ
తులసిపూసలపేర్లతో మెడ నిండ
శంఖచక్రములతో సరిదండ నిండ
గనకచేలములతోఁ గటితటి నిండ
నసురులు నిక్కంపు హరిదాసులట్లు
హరినామసంకీర్తనాలాపములను
బంగారువీణెలఁ బలికించుకొనుచు
వైకుంఠపురి చేరవచ్చి ద్వారమున—

జయవిజయులఁ గాంచి సన్నుతుల్ నించి
మఱలవారలచేత మన్ననలంది
పరమేశ్వరువర ప్రభావంబువలన
సన్నిహితంబైన సాహిత్యశక్తి
వీణాశ్రుతుల మహావిష్ణుమహిమ
బహిరంతరంబులఁ బలికించుకొనుచు
సంకీర్తనంబుల సాగించుకొనుచుఁ
బలికి[illegible] రావేళ భావగీతముల—

“నానోముఫలముగా నడయాడఁ గంటి
నఖిలాండనాథుసింహద్వారమందు,
నాతపఃఫలముగా నాఁచికోఁ గంటి
నాత్మేశుహృదయ రాజ్యాధిపత్యంబు
పండులు కొఱికిన ఫల మింక లేదు,
కన్నెఱ్ఱఁ జేసిన కథ యింక లేదు,
పదరకుము శుకంబ, పాడకు పికమ,
నాథుఁడు నేను మంతనముండు వేళ.—

మునుపీవు సుకృతివి మురళిఁ బల్కింప,
వెనుకధన్యవు నీవు వీణ మోఁగింప,

పాడకే కోకిలా, పలుకకే చిలుక,
నేనందుకొంటినా నీలాల మురళి,
నాచేతఁబడినది నాపైఁడి వీణ,
సూత్రధారిని నేనె, సుకృతిని నేనె,
హరినామసంకీర్తనామృత సేవఁ
జొక్కుదునానాథుఁ జొక్కింతు నింక.—

వైకుంఠపతి నిన్ను వలచివచ్చితిని
దేశదేశంబులఁ దిరిగివచ్చితిని
వెదకుచు వెదకుచు విమలపదంబు
సేవింపవచ్చితి సెలవీయు మింక,
సుదల యిమ్మింక నీ మోముఁ జూడంగ
విశ్వేశ! నీకయి వేచియున్నాను,
తలుపులు తెఱచి, చిత్తంబును మఱచి
హృదయేశ! నాకోస మెదురేలచూతు?—

సిరులొల్ల నీపాదసేవయె కాని,
పదవొల్ల నీమీఁది భక్తియె కాని,
గౌరవంబొల్ల నీ కరుణయె కాని,
జ్ఞానంబు నొల్ల నీ స్మరణయె కాని,
అర్థినై దాస్యంబు నభిలషించితిని
వరదుండవైనాకు వైకుంఠవాస!
దర్శనంబు నొసంగి దాస్యం బొసంగి
ఆదరింపంగ నేఁడభయమీవయ్య!—"

భక్తులీవిధముగాఁ బాడి కూయిడఁగ
నగరిలో లక్ష్మికానందంబు గాఁగ
సాగటాల నాడుచు సోలి, యాలించి
'అభయ మిచ్చి'తి నని యబ్జాక్షుఁ డనియె;'
ఆటమోడితి రిప్పు డభయ మెవ్వరికో?
సెలవీయుఁడని లక్ష్మి చిఱునవ్వు నవ్వె;
హరి లేచిమాట్లాడ కాస్థాని కేఁగె,
జేసినపని కంత సిరి చిన్నవోయె.—

నాలుగుమూలల నగరిలో నంత
హరిదాసులనుగూర్చి యబ్జాక్షుఁ డిడిన
యభయవాక్యంబున కలజడి పుట్టె;
తుంబురుం డిటునటుఁ దోఁచక తిరిగె;
నారదుం డున్న జ్ఞానంబు నశింప
గరుఁడుని చెవిలోనఁ గాఁబోలు, నేమొ
యూఁది వెల్లమొగంబు నొంది మ్రాన్పడియె;
తనతప్పె లక్ష్మికి తలమీఁద నుండె.

తుది కంద తేకమై త్రొక్కుడుల్ గాంచి
దాసుల కథయంబు దగదని కొంత
విన్నవింపఁగ మహావిష్ణుని చెంత
కొకరొక్కరుగఁబోయి యుగ్గడింపటకు
తెగువఁ జేసిరి, కాని తేఁకువ లేక
యెవ్వరు ముందేఁగి యెఱిఁగింపవలెనో
మతి దప్పి శాంబరీ మాయకు లోఁగి
తేలక, యిందందుఁ దిరిగి, యాపిదప—

తుంబురుం డిది దుష్ట దోహదం బనియె,
నారదుం డిది విధానంబు గా దనియె,
వైనతేయుఁ డిది వరుస గాదనియె,
గుసుసువా లిది మాయఁగూరుట యనియె,
కంతుం డిది ప్రమాద కారణం బనియె
లక్ష్మి యియ్యది భయాలంబనం బనియె,
ఎవ్వ రేమాడిన నేమి?— యర్థులకుఁ
బలు కిచ్చి తప్పనే ప్రభుమూర్తి యతఁడు!

హరియురంబున లక్ష్మి యలిగి కూర్చుండె,
చక్రంబు బుజమున నసిదప్పి పడియె,

గరుడుండు పాదాలకడఁ బడియుండె,
మన్మథుం డాత్మలో మత్సరపడియె,
వీణతీగలు తెంపివేసెఁ దుంబురుఁడు,
మతి దప్పి యిటునటు మసలె నారదుఁడు,
సంసార మిట్లుండ సారసాక్షుండు
బెదరక దాసులఁ బిలిపించుకొనియె—

వినమితగాత్రులై వీణాస్వనములఁ
గంఠ స్వరమ్ములు గలిపి, శ్రీనాథు
శోభనముఖమునఁ జూపులు నిలిపి,
హరినామసంకీర్తనాలాపములను
తముఁదామ మఱచి నృత్యముఁ జేసికొనుచుఁ
బరతెంచుచుండినభక్తులఁ గాంచి
కుశలకటాక్షముల్ కొసరి విభుండు
తేనియపల్కులఁ దేర్చియిట్లనియె—

"గొడవలు లేవుగా గుమ్మమునొద్ద ?
తడవయ్యెనే మమ్ముఁ దరిసింప మీకు ?
దాసానుదాసుని తప్పు సైరించి
చనుదెంచినా రంతెచాలు భాగ్యమున ;
దాసులు చుట్టాలు, దాసు లాత్మజులు,
దాసులే యుసురులు తన కెల్ల యెడల,
తనకు దాసులకు భేదంబెందు లేదు,
దాసులఁ జూచితి ధన్యుండ నైతి.—"

అనవిని యుప్పొంగి హరిదాసు లనిరి-
'దానవవైరి! మా తపములు పండెఁ
గువలయాధీశ! మా కోర్కులు నిండె
శ్రీనివాసునిదయఁ జేసి యీనాఁడు
దాసులజన్మముల్ ధన్యంబు లయ్యె ;
కన్నులుకన్నులు గలిసికొన్నపుడె
చిత్తంబు, చిత్తంబుఁ జేరినయపుడె
మావరంబులపంట మాకు లభించె—'

అని వినుతించుచు నసురనాయకులు
లక్ష్మీశుపదకమలములకు మ్రొక్కి
బలిపాటఁ బాడఁగా బ్రహ్మానుభూతి
నందినట్టులు హరి యాడంగఁదొడఁగె ;
వరభక్తి కదిపాగ వశ్యచిహ్నముగఁ
బద్ధాత్ముఁ డాత్మలో భావింపఁ దొడఁగె ;
హరి వీణమీటఁగా నద్భుతానంద
పరవశుం డై బలి పాడంగఁ దొడఁగె.—

"హృదయేశ! ప్రాణమే యిచ్చిన నిన్నుఁ
గాననియొకనాఁడు కసరితిట్టితిని,
పలుకనియొకనాఁడు ప్రాకులాడితిని,
నిలుచునే కోపంబు నినుఁ గన్నయంత ?
నన్నాడఁకొనునంగనాచు లేద్వంగ
నాకంటఁ బడితివి నా కంతె చాలు,
ననుఁ బ్రతిమాలితి నా కంతె చాలు,
సరసఁ జేరితి హరీ! చరితార్థ నైతి.—"

"హృదయంబుతోడనే యెగిరి రాలేక
ఆత్మేశ! నీయెడ నపచారి నయ్యు,
భావంబు వెంటనే పరువెత్తలేక
అఖిలేశ నీయెడ నపరాధి నయ్యు,
మదిలోన నీదివ్యమంగళాకృతిని
సేవించుకొంటిని జేరితి నిన్ను !
తలఁపులో నీ దివ్య తత్త్వరూపంబుఁ
గల్పించుకొంటిని గాంచితి నిన్ను."—

"పదము లొత్తఁగనేర్తుఁ, బాడంగనేర్తు
భావ ముంపఁగనేర్తుఁ బచరింపనేర్తు

గృతులు దీర్పఁగనేర్తుఁ గీర్తింపనేర్తుఁ
జిత్త మత్తగనేర్తు సేవింపనేర్తు
భక్తి సేయఁగనేర్తుఁ బాలింపనేర్తు
నాలించి నాదాస్య మంగీకరించి
సెలవిమ్ము నేనేమి సేయంగవలెనో ?
నాథ ! నీచిత్తము, నా భాగ్య మింక.—"

"వక్షంబు బరువెక్కె వరద నీ కిపుడు
శ్రీకాంత నానెత్తిఁ జేర్చికోనిమ్ము ;
భుజములు నొచ్చెను భువనేశ, నీకు
భూకాంత నాభుజంబుల మోవనిమ్ము ;
శంఖచక్రంబుల సకలాయుధముల
నఖిలాంగకములు కాయలు కాచిపోయె
దాస్యంబు సేయ నే దగ్గఱనుండఁ
బ్రభువరా ! నీకిట్టి బడలిక లేల ? —"

అని దానవుఁడు పాడ నబ్జనాభుండు
ఆశాంబరీప్రభావాహతుండగుచు
నది భక్తులప్రపత్తి కానవాలనియె
అది దానవరులభక్త్యావేశ మనియె
అది భావసంకీర్తనానంద మనియె
అదిశ్రుతిసుఖముగా నాలించెఁ గాని
అది యమంగళవాక్య మనుకొనఁ డయ్యె
ఆగ్రహింపఁగనేరఁ డయ్యె నందులకు...—

ఆయమంగళవాక్య మాలింపలేక
ధృతి యేది శ్రీకాంత తెరలి మూర్ఛిల్లె ;
తమ్ముఁ దామెఱుఁగక తార్క్ష్యాదులెల్లఁ
జేష్టలఁ దక్కిరి చింతలఁ జిక్కి !
మాయచే స్మృతివీడ మాధవుఁ డంత,
అదనెంచి శూలాన హరిబొమ్మ నొంచి

కమలతో వనమాల కౌస్తుభమాల
హరియించి దానవు లరిగిరి సురిఁగి—

పోయె లక్ష్మియటంచుభూనభోంతరము
లొక్కట మార్మ్రోఁగుచున్నంతలోనె
గరుడసుదర్శన ఘనభాగవతులు
తెలిసి యేఁగిరి వెంట దితిజుల నంట ;
వారికి వీరికి వనధిపై మింట
నతిభయంకరయుద్ధ మయ్యె ; క్షీరోద
నబ్ధిలో హాలిగూలె ; నాబలిపాలె ;
హరిబంట్లు వ్యర్థులై యరిగిరి పురికి—
ఆలోన హరి తెలివంది డెందమున
"కొల్లవోయినదె వికుంఠ పురంబు ?
పోయెనే లక్ష్మి యీభువనముల్ దాఁటి ?
వెఱ్ఱివాఁ డయ్యెనే విశ్వపాలకుఁడు ?
కాలకర్మంబులు గలసినచోట
మునిశాపమూఁతగా మొనసినచోట
కారకు లైరి రక్కసు లిప్పు" డనుచు
యోగదృష్టి సమస్త మూహించుకొనుచు—.

"శివుఁడుమూలము కాలచిహ్నంబు లెఱుఁగ
శివుఁడు మూలము కర్మసిద్ధిఁ జేకూర్ప,
శివుఁడు మూలము లక్ష్మిఁ జేఱుప ; నెడఁ,
శివుడు మూలము తపస్సిద్ధి ఘటింప
శివుఁడు మూలము జ్ఞానసింధు మథింప
శివునాజ్ఞ లేనిదే చీమేల కుట్టు ?
శివున కే విషఫలశ్రీ సమర్పింతుఁ
దానెవ్వఁ డీమాయ తనకేమి గలదు ? —"
"శ్రీహీనమైన నా శిశిరవాసరము
ధన్యాత్మునకు వసంతంబు కాఁగలదు,

అంధకారావృతం బైన నా రాత్రి
భాగ్యరాశికిఁ బట్టపగలు కాఁగలదు,
అగుఁగాక! కరుణాపయస్సింధు వతఁడు;
అగుగాక! శ్రితజీవనానందుఁ డతఁడు!
కాలవశంబులు కష్టసుఖములుఁ,
అడలఁ దుబ్బఁడు ప్రాజ్ఞుఁ"డని హరి తఁడఁచె.
తన ప్రతిజ్ఞయుఁ బోయెఁ దన్వియుఁ బోయెఁ
వరకౌస్తుభము వోయె వనమాల వోయె
శ్రీవత్స మెంతనో చ్చెనో చిన్న వోయె
అఖిలేశుఁ డసురమాయకు వెల్లవోయె—
క్షీరాబ్ధి మథియింపఁ జేసిన దిదియె,
జేజేలదాయలఁ జెఱచిన దిదియె,
సితికంఠుఁ గఱకంఠుఁ జేసిన దిదియె,
శ్రీవిష్ణు విభ్రమ శ్రీగాథ యిదియె—

తిరుపతి గుంట ప్రక్కన నుండు రాగిచెట్టు
ఇచ్చట యాత్రికులు శిఖముడుపు చెల్లింతురు
(మంగలిమిట్ట)

శాంపిల్సు ఉచితము.

కుసుమాల్ హెయిరాయిల్ (రిజిస్టర్డు)

శిరోజములకు, మెదటికి, శాకములతో చేయబడిన సహజమైన నూనె. శిరోజబీజములను కాపాడి, మాడుపట్టును శుభ్రముగాను ఆరోగ్యముగాను ఉంచును. ఇందు చలువనిచ్చుపదార్థములు మిళితమై యుంటచే ఆలోచనాపరుల కద్వితీయముగా పనిచేయును. మంచి పరిమళము గలది.

వెల బుడ్డి 1-కి రు. 1-0-0. 3 బుడ్లు రు. 2-10-0.

వి. పి. ఛార్జీలు ప్రత్యేకము.

ఉచిత శాంపిలుకొరకు ఒకఅణా స్టాంపును పోస్టేజినిమిత్తమై పంపుడు.

కేటి వైట్ రోజ్ హెయిరాయిల్ నెం. 777 రు (రిజిస్టర్డు)

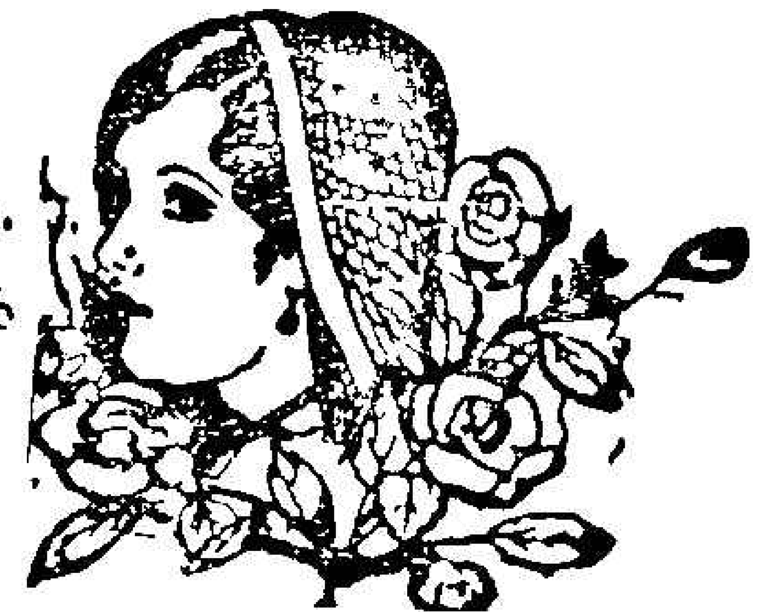
తాజా గులాబిపుష్పముల పరిమళమంతు ప్రతిబింబించియున్నది. మెదటికి చలువనిచ్చును. శిరోజములకు మంచి టానిక్. వెల సీసా 1-కి 0-14-0 అణాలు.

వి. పి. చార్జీలు ప్రత్యేకము.

కొనునపుడు నెం. 777 రును గుర్తించి కేటి వైట్ రోజ్ హెయిరాయిలునే కొనుడు.

నమూనాలను అంగీకరింపకుడు.

కేటి ఓటో రోజ్ నెం. 777 రు (రిజిస్టర్డు)

మంచి తాజా గులాబీపుష్పముల పరిమళము గల యత్తరువు. ఎక్కువకాలము వాసనపోకయుండునట్లు బాగుగా తయారుచేయబడినది. ఒకసారి పరీక్షించిన మీకే తెలియగలదు.

వెల ¼ ఔన్సు బుడ్డి రు. 1-0-0. వి. పి. ఛార్జీలు ప్రత్యేకము.

పోస్టేజినిమిత్తం రెండణాల స్టాంపులను పంపి ఉచితశాంపిలును పొందుడు.

కామినియా స్నో

శరీరమున కుపయోగించుటకు శాస్త్రీయముగా తయారైనది. మొటిమలు, పొక్కులు, మచ్చలు మున్నగువాటిని తొలగించి, ముఖవర్చస్సులో సౌందర్యమైన నవయౌవనమును నెలకొల్పును. చర్మమును మృదువుగాను, ప్రకాశవంతముగాను చేయును. మనోహరమగు పరిమళము కూడినది.

వెల బుడ్డి 0-12-0 అణాలు. వి. పి. ఛార్జీలు ప్రత్యేకము.

సోల్ ఏజంట్లు:—**ఆంగ్లో ఇండియన్ డ్రగ్ అండు కెమికల్ కంపెనీ,**

నెం. 285, జుమ్మామసీదు, తపాలాపెట్టె నెం. 2082. బొంబాయి.

భారతము: పరమార్థ ప్రదర్శనము

నండూరి బంగారయ్య

ఉ. శిక్షితచిత్తులార, శుభసిద్ధులు వొందు ననేకజన్మపా
పక్షపణంబునకా వెలుఁగు భారతసంహితకెల్ల పుండరీ
కాక్షుని వాసుదేవుఁ బ్రకటార్థముగాఁగని విన్నమానవుం
డక్షయసౌఖ్యసత్పథమునందు రమించు నిరామయస్థితిన్.

—భారతఫలశ్రుతి.

ఉత్తమకావ్యములలో మహార్థ మొకటి అంతర్జ్యోతియై వెలుఁగుచుండును. అది కావ్యమునకు ఆత్మవంటిది. దానిని సందర్శించినవారికిఁ గావ్యవైభవ మెల్లఁ గరతలామలకము. ఇతరకావ్యవిశేషముల నెన్నిటిని దెలిసికొనినను ఈ అంతర్జ్యోతిని సందర్శింపని యెడల నిష్ఫలము.

భారతమందు అంతర్జ్యోతియై వెలుఁగుచున్న మహనీయార్థము అద్వైతసత్యము. కావుననే తిక్కన కావ్యాదిని: వ్యాసుఁడు భారతాఖ్యమగు నామ్నాయమును "ధర్మాద్వైతస్థితిని" వ్రాసె నని వాక్రుచ్చినాఁడు. సృష్టినంతను తరిచితరిచి ఈ యద్వైతధర్మమను నమృతకలశమును భారతకారుఁడు మనచేతి కందిచ్చినాఁడు.

షేక్స్పియరు - తిక్కన

సృష్టివైచిత్ర్యమును బ్రదర్శించుటలో 'షేక్స్పియరు' అద్వితీయుఁడని మనయభిప్రాయము. కాని సూక్ష్మదృష్టితోఁ బరికించినచో నీయభిప్రాయమున సారమున్నట్లు తోఁపదు. షేక్స్పియరుచేసిన సృష్టితత్త్వమథనమువలనఁ బ్రకటింపఁబడిన పరమార్థ మేది? ఈ ప్రశ్నమునకు ఉత్తరము కష్టము. ఆలు - మగల ప్రణయ-విరహములు, అన్న-దమ్ముల యంతఃకలహములు, వీరశిఖామణుల శౌర్యము, దేశభక్తుల స్వార్థత్యాగము- మొదలుగా వివిధములగు స్థూలదృశ్యములను ప్రదర్శించుటలో షేక్స్పియరు నిపుణుఁడే. దీపావళి నాఁటి బాణసంచావలె కనులను మిఱుమిట్లుగొనఁ జేయు ఈ స్థూలదృశ్యములను దాఁటి "వీనికన్నిటికి అంతరాత్మ యేది?" అని వెదుక నారంభించునపుడు మాత్రము షేక్స్పియరునాటకవాఙ్మయము అంధకారమగును. సృష్టియందలి భిన్నత్వమును జూచి అతఁడు చంచలచంచరీకమువలె భ్రమియుచున్నాఁడేకాని ఆ భిన్నత్వమునందలి ఏకత్వమును దైవత్వమును అనుసంధించి అందువలనఁ గలిగెడు నానందమును మన కందిచ్చుటలేదు. అనఁగా షేక్స్పియరునందు కళాప్రపూర్ణత పరిపక్వదశ నందలేదు.

షేక్స్పియరు సాధకుఁడు; వ్యాసుఁడు తిక్కనయు సిద్ధులు. సాధకునకు సమగ్రదర్శన (Vision of perfection) మలవడదు. సమీచీనద్రష్ట కానినాఁడు సృష్టిని-ప్రకృతిని-యథాతథముగఁ జిత్రింప నేరఁడు. ఆవుపటము నొకదానిని వ్రాయఁబోయి దానికాలో, ముక్కో, చెవియో వ్రాసి యూరకున్న నది ఆవుపటమగునా? ఆలాగుననే ప్రకృతినిఁ జిత్రింపఁబూనువారు సాగరముమీఁది ఫేనమువలె నున్నదాని బాహ్యవిలాసములను మాత్రము చిత్రించి అంతరాత్మను చిత్రింపమానినచో నది సమగ్రచిత్రమగునా? కాదు. మీఁదుమిక్కిలి అది యొకప్పుడు ప్రకృతికి దిష్టిబొమ్మవలెను గానఁబడవచ్చును. ఖండదర్శనుఁడగు షేక్స్పియరు రూపకములు— సృష్టియొక్క అసంపూర్ణ స్వరూపమునకు ఛాయామాత్రములుకాని పునస్సృష్టులు గావు.

షేక్స్పియరుపాత్ర నిర్మాణశక్తికూడ పరిపూర్ణత నందజాలకపోయినది. దుర్మార్గులయందును, సన్మార్గులయందునుగూడ అంతర్జ్యోతియై వెలుఁగుచుండు దైవత్వమును అసంపూర్ణజ్ఞానియగు షేక్స్పియరు చిత్రింపలేఁడయ్యెను. అదిగాక షేక్స్పియరు ఒక్క పరిపూర్ణుని (Perfect man) గూడ తన నాటకవాఙ్మయమున పోషింపలేఁడయ్యెను. అతనిపాత్రనిర్మాణసామర్థ్యము హ్యామ్లెటును దాటిపోలేదు. ఉన్నంతలో షేక్స్పియరుపాత్రలలోకెల్ల హ్యామ్లెట్టే కాంతిమంతుఁడు.

కాని షేక్స్పియరు మకుటాగ్రమున తాండవించుచున్న ధర్మసమ్మూఢ చేతస్కుడును, కార్పణ్య దోషోపహత స్వభావుఁడును అగు నీహ్యామ్లెట్టు భారతకారుని శ్రీకృష్ణునికి శిష్యప్రాయుడు—నిజమునకు హ్యామ్లెటునకుఁ గలిగిన కింకర్తవ్యతావిమూఢతకును శ్రీకృష్ణునికి శిష్యమాత్రుడగు నర్జునునకు గలిగిన ధర్మజిజ్ఞాసకును గలదూరముకూడ అపారము. అర్జునునికివలె హ్యామ్లెట్టునకుఁగూడ నొకవిధమైన విషమసందిగ్ధత వచ్చినది కాని హ్యామ్లెట్టు వివేకమునకు చేవగలిగించుటకు శ్రీకృష్ణుని వంటి సద్గురువు లభింపకపోవుటచే "సంశయాత్మా వినశ్యతి" యనుగీతావాక్య మాతనిపట్ల సార్థకమైనది.

భారతకారుని పాత్రనిర్మాణన కౌశలమంతయు శ్రీకృష్ణునిలో మూర్తీభవించినది. ప్రకృతితత్త్వము నెల్ల మథించి తీసిన అద్వైతామృతము నాతఁడు (భారతకారుఁడు) కృష్ణుఁడుగాఁ బోతవోసినాఁడు. శ్రీకృష్ణుఁ డొక్కటేపాత్రమని సౌకర్యార్థ మనుకొందుము గాని నిజముగా శ్రీకృష్ణుఁడు విశ్వస్వరూపి. ఒక్క శ్రీకృష్ణపాత్రరచనయందుఁ గనిచూపిన అమానుషప్రాగల్భ్యమును గ్రహింపఁ గలుగుదుమేని భారతకారు శేముషీవైభవము సర్వము కరతలామలక మగును. కావుననే భారతమునకు వాసుదేవుఁడు ప్రకటార్థమని కవియే వాక్రుచ్చినాఁడు.

నవీనకళావిమర్శనమునుండి కైకొనిన ఈ "పాత్రము" అనుమాట నుపయోగించుటలో ఒకయంశమును విస్మరింపరాదు. భారతమును రచించునపుడు తిక్కన, వ్యాసుఁడు నిజభావనాప్రపంచమునుండి శ్రీకృష్ణుని సృష్టించుచున్నట్లు తలంపఁడు. శ్రీకృష్ణావతారమునందు తిక్కనకు పరిపూర్ణవిశ్వాసము గలదు. ఈభారతకథ యథార్థమే యని యాతనినమ్మకము. భారతయుద్ధరూపముననవతరించినకృష్ణలీలలను వ్యాసుఁడయినను తాను (తిక్కన) ఐనను, తెరయెత్తి బొమ్మలను లోకులకుఁ జూపుచున్నట్లు తమజ్ఞాననేత్రములతో సందర్శించుచున్నదానిని ప్రదర్శించుచున్నామనియే యాతని నిశ్చయము. కావుననే కృత్యాదిని: "మహనీయులైన పాండుపుత్త్రులచరిత్రం బుపాఖ్యానసహితంబుగా వ్యాఖ్యానంబు సేయుచు" నని పాండవుల కథ యథార్థముగ జరిగినట్లును వైశంపాయనుఁడు సేయుచున్నదియు వ్యాఖ్యానమే యనియు నాతఁడు పేర్కొనినాఁడు.

వ్యాసుడు - తిక్కన

ఇది నిజమయిన చరిత్రమేయనియు, వ్యాసుఁడు చరిత్రకారుడే యనియు నమ్మకమున్నచో తిక్కన తెలుగున భారతమును తనయిష్టమువచ్చినట్లుగ మారి. వ్రాసెనేల? జీవితచారిత్రములలో స్వకపోలకల్పితములను జేర్చినచో నది యసత్యకథనము కాదా? అను ప్రశ్న యొకటి వచ్చును. ఈసందర్భమున షేక్స్పియరు చరిత్రాత్మకనాటకములనుగూర్చి విమర్శకు లేమి వ్రాసిరో యించుక జ్ఞప్తియం దుంచుకొనవలెను. గ్రుడ్డియెద్దువలె నొకనిచరిత్రమున నున్నయంశములన్నిటిని ఒకచోఁ జేర్చుట చరిత్రరచన మెన్నడు కానేరదనియును, ఆపురుషునియాత్మను సందర్శించి దానికి సరియయినస్వరూప మిచ్చుటలో నికృష్టాంశములు తారుమారు చేసినను బాధలేదనియు, మీదుమిక్కిలి అదియే యధికతరసత్యమనియుకూడ వారు సెలవీయ లేదా?

తిక్కన భారతమునఁజేసిన మార్పులుకూడ ఆతరగతికి చెందినవే. వానినిబట్టియే ఆతనిఘనత శతగుణాధిక మగుచున్నది. వ్యాసునియం దాతనికి గురుభావమే. కాని గురుభక్తికి మించినయాత్మవిశ్వాస మొకటి యాతనిలో విరాజిల్లుచున్నది. భారతవీరులసందర్శన మాతనికి వ్యాసునిప్రసాదముననే లభించెను. కాని వారిని చూచుటకు ఆతనికి వ్యాసునికన్నులనే ఎరవుతీసికొనవలసినయగత్యము లేకపోయినది. వారందఱిని తాను స్వయముగా చూచుటకు జాలిన దివ్యచక్షువులను భగవంతు డాతని కనుగ్రహించియున్నాఁడు. సహస్రసూర్యసంకాశమగు భారతార్థమంతయు నొక్కసారిగ నాతని యాత్మలో నుదయించినది. అరటిపండొలిచి చేతబెట్టినట్టుగ ఈ మహార్థమును లోకులకు ప్రదర్శించుటయే యాతనికర్తవ్యము

కాని దానిని వ్యాసుడు చెప్పినట్లే "తుచలు" తప్పకుండ చెప్పవలె ననుబాధ్యత యాతనికి లేదు. వ్యాసుడును తిక్కనయు నొకే సత్యమును ప్రదర్శించుచున్నారు. కాని దానిని ప్రదర్శించువిధానమునందుమాత్రము వారు భేదపడిరి. వ్యాసు డాసత్యమును వేదాంత వాక్యములలోను, పురాణకథలలోను ప్రదర్శించెను. తిక్కనచేతిలో నదియొకనాటకముగ మనకు ప్రత్యక్షమైనది.

అసంఖ్యాకముగనున్న తిక్కనపాత్రముల నన్నిటిని విడిచిపెట్టి ఎంతప్రతిభాశాలియైనను ఒకశ్రీకృష్ణుడే భారతమునకంతకు నర్థమని చెప్పుటలో నేమి స్వారస్యమున్నది? విదురుడు, భీష్ముడు, ద్రోణుడు, ధర్మరాజు, అర్జునుడు, కర్ణుడు, ధృతరాష్ట్రుడు, దుర్యోధనుడు మున్నగునితరపాత్రము లెన్నియో భారతమున నున్నవి. వీనిలో నేయొక్కదానిని గైకొన్నను పర్వతమువలె మహోన్నతముగను, సముద్రమువలె గంభీరముగను గానవచ్చును. వీనికి వ్యక్తిత్వసంపదలో లోపము లేదు. పామరజనులుకూడ వీరినిగూర్చి మాటాడునపుడు సుప్రసిద్ధులగు సమకాలికులనుగూర్చి ముచ్చటించునట్లుగ "విదురు డిట్లుచెప్పెను." భీష్ముడిట్లు చెప్పెను. అని పాత్రములకు ప్రాధాన్యము నిచ్చుచున్నారుగాని షేక్స్పియ రిట్లువ్రాసె ననునట్లుగ వ్యాసు డిట్లువ్రాసెనని కవికి ప్రాధాన్యము నిచ్చుటలేదు. ఈ భారతయోధు లిప్పటికిని దేశీయులతో బాగుగ కలసిమెలసి తిరుగుచుండుటచే వారికి భారత మెవ్వరు వ్రాసిరను ప్రశ్న మెన్నడునురాదు. పండితపామరభేదము లేక ఎల్లరకు సజీవులై కానవచ్చు ఈవీరమండలి నెల్ల తృణీకరించి యొక్కపాత్రమునకే ప్రాధాన్యమీయనేల?

భారతమునందలి పాత్రపోషణము సరిగా సృష్టికి బ్రతిసృష్టి; చదువరి రసగ్రహణశక్తినిబట్టి దాని వైభవమును పెరుగుచుండును. మానవులు మూడుతరగతులు: మొదటితరగతి మానవులకు శరీరబాహుళ్యముగల యీసృష్టియంతయు భిన్నముగా గానవచ్చును. పరస్పరవిరుద్ధముగా దోచుదీనిస్వరూపమును వారు సమన్వయింపజూడక తమకంటబడినదృశ్యములకు సంతోషించుచు కాలము గడుపుచుందురు. ఇంకొకతరగతి మానవు లట్లు సంతోషపడక సృష్టిలోనిపరస్పరవిరుద్ధాంశములను సమన్వయింపజూతురు. వీరికి ప్రతిమనుజునియందును ఉన్న దైవత్వము స్ఫురించి భిన్నప్రకృతులుగల మనుజులందరికి "మయి ప్రోత మిదం సర్వం సూత్రే మణిగణా ఇవ" అనునట్లు ఆంతర్యములోనున్న ఐక్యము గోచరించును. మూడవతరగతికిచెందిన మనుజులు, అదే పరమహంసలు: సృష్టినెల్ల పరతత్త్వమయముగా జూచుచుందురు. మానవులందరికి దైవ మొక్కడే యనుటతో నాగక వారందఱు దైవస్వరూపులే యనియు సృష్టియంతయు నీశ్వరమయమేయనియు వారు భావింతురు. సరిగా నిట్టిత్రివర్గభేదమే భారత పాఠకులలోకూడ నున్నది. మొదటితరగతివారికి దుర్యోధనాదిదుష్టులు, యుధిష్ఠిరాదిశిష్టులు భిన్నవ్యక్తిత్వములతో, భిన్నజాతిపుష్పములవలె, సౌందర్యసౌరభ్యములను వెదజల్లుచు నలరారుచుందురు. రెండవతరగతికి చెందినవారు ఈపుష్పములనన్నిటిని శ్రీకృష్ణసూత్రమున భారతకారు డొకచేదండగ గ్రుచ్చినాడని తెలిసికొనగల్గుదురు. ఉత్తమతరగతిరసికులు భారతమునంతను శ్రీకృష్ణమయముగా దర్శింపగల్గుదురు. తిక్కనపాండవకౌరవ వీరులెల్ల నామహాజ్యోతినుండి వెల్వడుకిరణములవలె వారికి గానవత్తురు. మొదటితరగతికి చెందినపాఠకులను గూర్చి మనము ముచ్చటించుకొనవలసిన విశేష మెద్దియునులేదు. తక్కినరెండుతరగతులవారియభిప్రాయములను నించుక సావకాశముగ నాలోచించినచో భారతార్థము సువ్యక్తమగును.

భారతములో పరమదుర్మార్గుడు మొదలుకొని అత్యుత్తమపాత్రమువఱకు అందఱిలోను దైవాంశము చిత్రింపబడినది. దుర్మార్గులలో నిది విస్పష్టముగ స్ఫురించుటలేదు. సన్మార్గులయందు బాగుగ బ్రకాశించుచున్నది. ఈ దైవాంశ మాయాపాత్రములకు శ్రీకృష్ణునియందుగల భక్తినిబట్టి వ్యక్తమగుచున్నది. శ్రీకృష్ణునియవతారకథయందు నమ్మకములేనివారు దైవశక్తుల నన్నిటిని ఒక్కప్రోవుగ జేసి దానికి కవి శ్రీకృష్ణుడని పేరుంచెనని భావింపవచ్చును. భారత

మున ఎంతటిదుష్కృత్యములో నిమగ్నులయినవార యిన శ్రీకృష్ణుడు తమపాలిటిదైవమనియు ఆతనిసంకల్పమును నెరవేర్చుటకు తాము నిమిత్తమాత్రులమనియు స్వస్వరూపజ్ఞానముతో వర్తించినట్లు కానవచ్చుచున్నది. అందువలన తామేపక్ష మవలంబించినను తమకు సద్గతి తప్పదని వారినిశ్చయము. ముందుగ కౌరవపక్షమున దుర్మార్గులని పేరువడసిన కర్ణదుర్యోధనులను ఉత్తములని పేరందిన భీష్ముని పరీక్షించి యీ విషయమును స్థాపింతము.

దుర్యోధనుడు

దుర్యోధనుడు భారతవీరులలోకెల్ల నికృష్టుడు. లోకమునను్న దుర్గుణములన్నియు కాంతాకనకముల నాశ్రయించియున్నవని పెద్దలు వచించిరి. కాంతాకనకములనగా కామలోభములని మన మర్థముచేసికొనవచ్చును. ఈరెండును దుర్యోధనునిలో మూర్తీభవించినవి. ఈభయంకరపిశాచము లాతని నెత్తిపైనెక్కి విచ్చలవిడి నాట్యమాడుచున్నవి. కీచకుడే కామదాసుడని మన మెంచుకొనుచుండగా దుర్యోధను డాతనికంటె మించినవా డనిపించినాడు. కీచకుని కింకను లోకభయమున్నది. ఒకప్పు డొరు లెఱుంగక ద్రౌపదిని తన్నినను విరటుడువచ్చి సాంత్వనములు పల్కి యనునయింపగానే యింటికిఁ బోయినాడు. దుర్యోధనుడన్ననో భీష్మాదికురువృద్ధులు ద్రోణాది-ఆచార్యులు చూచుచుండగా నిండుకొలువున ద్రౌపదిచీర లొల్పించినాడు. స్నేహితులచే పరిహాసము చేయించినాడు. తనతొడమీద గూర్చుండుమని జిలునవ్వుతో సంజ్ఞ చేసినాడు. కామమున కింతకంటె నవధి యేమున్నది? ఇక లోభము, నసూయ దుర్యోధనునికి వెన్నతో బెట్టిన విద్యలుగదా! వానికి బానిసీడయి పాండవుల నీతడు పెట్టినబాధలను వేరుగ గణింప నక్కఱలేదు. నిద్రించుచున్న భీముని నీటద్రోయించుట, విషముపెట్టించుట, లాక్షాగృహదాహము, కపటద్యూతము మున్నగుదుష్కృత్యములకు దుర్యోధనుడు పుట్టినిల్లు. పాండవులను జయించినను శౌర్యముచే జయింపవలెనని కర్ణుడు తలంచును. దుర్యోధనుని కామాత్రమైన సన్మార్గచింత లేదు. అన్యాయముగనైన సరియె జగత్తు నపాండవముగా జేసి వారిరాజ్యమును తాను సంపాదింపవలెను.

మొదటినుండి తుదవరకు భారతమంతయు వెదకి చూచినను ఈతనిపాపవ్యవసాయమున కొక్కగడియయైన విరతియున్నట్లు కానరాదు. పశ్చాత్తాపసూచకము నొక్కభావమయినను ఈతని కెప్పుడు నుదయింపలేదు. తనకు స్వయముగ దోచకున్న మానె, ఇతరులు ప్రబోధించుచున్నపుడైన నది స్ఫురింపవలదా! భారతమున కవి దుర్యోధనునికి చెప్పఁగలవారందరిచేతను బుద్ధి చెప్పించినాడు. కాని దుర్యోధనచక్రవర్తిమాత్రము తనదురభిమానమును విడువలేదు.

ఉద్యోగపర్వమున భీష్ముడు, బాహ్లీకుడు మున్నగు వయోవృద్ధులు నారదాదిమహర్షులు నిజశ్రేయోభిలాషులగు జననీజనకులు బుద్ధిచెప్పిరి. ఆతడు తానుబట్టినకుందేటికి మూడేకాళ్లని పట్టుపట్టెను కాని వారిమాట వినిపించుకొనలేదు. యుద్ధము వచ్చినది. తననమ్మిన యోధవీరులెల్ల నొకరితరువాత నొకరుగ మరణించుచున్నారు. అంపశయ్యమీదనున్న భీష్ముడు పాండవులతో సంధిచేసుకొనవలసినదని బ్రతిమాలి చెప్పినాడు. దుర్యోధను డేమాత్రమును వినిపించుకొనలేదు. తుదకు దుశ్శాసనుడుకూడ మరణించినాడు. కర్ణార్జునులు ద్వంద్వయుద్ధమునకు సిద్ధపడినారు. అప్పుడు అశ్వత్థామ యెన్నియోవిధముల ప్రార్థించి దుర్యోధనునికి బుద్ధి చెప్పెను. కాని లాభము లేకపోయెను. తనయాశలకన్నిటికి మూలకందమగు కర్ణుడుకూడ నశించెను. కాని దుర్యోధను డింకను శల్యునిగూర్చికొని యుద్ధమునకు బునఃప్రారంభము చేయుచున్నాడు. శల్యుడుగూడ తెగటారి మూర్ధాభిషిక్తులగు తానొంటరిగ పాదచారియయి దిక్కులేనివానివలె ద్వైపాయనహ్రదములో దాగికొనునప్పుడైనను సంజయునితో,

క. ఇమ్మడువులోన దాగెద,
నిమ్ముల నెచ్చటికినైన నేగెద దపువ్ప

త్తమ్మునం దొలగి నిలిచి మఱి,
యెమ్మెయినేనియును దీర్తు నే బగయ చుమీ.

అని పాపనిశ్చయుడై పలుకుచున్నాడు. తుదకు తొడలువిఱిగి నేలమీదబడి మరణసంసిద్ధుడైనప్పుడైన ఇకముందు గతి యేమి యనునాలోచనపాడమి తాను చేసిన దుష్కృత్యములకు పశ్చాత్తాపము రావచ్చునా!

గీ. కపటధర్మకంచుకంబున వెలసిరి
గాని సత్యపురుషకారపరులు
గారు పాండుసుతులు వారల నమ్మంగ
గాదు చేత సందెకాయ యిడిన.

అని తనయనుచరులకు బోధించి ఎట్లయిన పగ సాధింప జూచుచున్నాడు. తనమట్టుకు తానేమియు దోషము లొనరించినట్లే యాతనికి స్ఫురించుట లేదు సరికదా తనదుష్కృతములన్నియు ఎదిరివీరులకడ గానవచ్చుచున్నవి చూడుడు:

గీ. ఎదిరి పెనగంగజాలక నిదురవోవ
నొంచుతెరగున నిషము పెట్టించుపగిది,
ఇంటం జిచ్చిడుచాడ్పున నట్లు చేసి
పడయుదురుగాక రాజ్య మప్పాండుసుతులు.

మరియు అంతటితో నాగక అశ్వత్థామకు సేనాధిపత్య మిచ్చి పాండవవధార్థము పురికొల్పుచున్నాడు. తుద కశ్వత్థామ వచ్చి ఉపపాండవుల మరణవార్తను నారాయణమంత్రమువలె తనచెవిలో నూదువరకు నాతనిప్రాణము పోయినది కాదు. ఇట్లు జన్మించినఘడియమొదలుకొని తుదిముహూర్తమువఱకు పాండవనాశనమును కర్మయోగముగ నభ్యసించిన దుర్యోధనుడు భావిగతినిగూర్చి సంశయించుచున్నాడా?

చ. చదివితి నెల్లవేదములు
జన్నము లొప్పగ జేసితిన్ రమా
స్పదమనువృత్తిం జొచ్చి నర
పాలకులెల్లను గొల్వం గంటి గు
ర్వపరిపుగాఢగర్వపరి
మర్దనకేళి యొనర్చితిన్ దగన్
తుది నని మిత్రబాంధవుల
తో త్రిదివంబునకేగు టొప్పదే.

అని స్వర్గ మరచేతిలో నున్నట్లు నిశ్చయించి పలుకుచున్నాడు.

దుర్యోధనుని యీ నిశ్చయబుద్ధి కంతకును మూర్ఖ్యమే కారణమని మనము సులభముగ సమాధానము చెప్పవచ్చును. కాని అట్లుచేసి యూరకున్నచో మనము దుర్యోధనుని పూర్ణముగ నర్థము చేసికొనిన వారము కాజాలము. భారతవీరుల హృదయము లన్నిటిలోకి దుర్యోధనుని హృదయమే మిగుల దుర్గమము. దాని కవాటములు తెఱచుట కష్టసాధ్యము. ఎంతయూ ప్రనితో మాటాడుచున్నప్పుడైన నాతనికి స్వస్వరూప జ్ఞాన మున్నట్లే స్ఫురింపదు కాని కొంత శ్రమచేసినచో నాతనికున్న నిశ్చయబుద్ధికి కారణము స్వస్వరూప జ్ఞానమే యని మనము నిరూపింపవచ్చును.

శ్రీకృష్ణుడు సంధినిమిత్తము హస్తినాపురము వచ్చునని తెలిసినసందర్భమున భీష్మధృతరాష్ట్రులతో:

గీ. అతఁడు పూజనీయుఁడగు నే నెఱుంగుదు;
నైన ధనము వీగి నవదతనము,
వచ్చు బెచ్చువెరిగి వైరులు గర్వింతు
రేల పగ యడంగుని ట్టులైన.

అని శ్రీకృష్ణునిగూర్చి యాతడు తనకు పూర్వపరిచితుడే యనునట్లుగ మాట్లాడినాడు. కర్ణాదులు సంధినిగూర్చి మాట్లాడునపుడు,

క. మునులార నన్ను విధి యేమని
మనుపుట్టించె నట్టులయ్యెఁడుగాక
వినం జవిగానిమాటలకుఁ
బనిగలదే యుడుగుం డింక బహుభాషణముల్.

ఈ వాక్యములు దుర్యోధనుని బాహ్యస్వరూపమగు మూర్ఖ్యమున కనుగుణముగ విరసముగ జెప్పింపబడినను తన్నొకయమానుషశక్తి నడిపించుచున్నదనియు తానెందరెన్నివిధముల చెప్పినను వినక దానికనుగుణముగ వర్తింపవలెనను నిశ్చయముతో దుర్యోధనుడు వర్తించుచున్నాడనియు తెల్లమగుచున్నది. దీనిని మనము Fatalism అనిచెప్పినను చెప్పవచ్చును. ఏపేరుపెట్టినను Fatalism కూడ మహాపురుషులలో గానవచ్చు

దైవపరతంత్రతకు (Self surrender) వికారరూపమే యని యొప్పుకొనక తప్పదు. ఇంతకంటెను విస్పష్టముగ శల్యపర్వములో దుర్యోధనుని స్వస్వరూపజ్ఞానము ప్రదర్శింపబడెను. తొడలు విఱిగిపడియున్నపుడశ్వత్థామతో,

చ. వినుఁడు మహానుభావులగు
విష్ణు నెఱింగియెఱింగియే మిముఁ
గొని నెరపేదికాదె బగ
కఱ్ దలకొంటి జయంబుగోరి మీ
రును బలశౌర్యసంపదను
రూపముగాఁ బొగడొందుభంటులన్
బెనఁగితి రేమిచేయుదురు
బెట్టిదుఁడై విధి తప్పఁజూచినన్.

అని చెప్పినపద్యమునుగూర్చి లెస్సగ నాలోచింపవలెను. దుర్యోధనునికి శ్రీకృష్ణునిమాహాత్మ్యము లెస్సగ తెలియునట! అయినను యుద్ధముమానినవాఁడు కాఁడు. ఇంకొకచిత్రము; యుద్ధమునం దాతనికి జయముకాలేదని చింతయున్నట్లే కానరాదు. అశ్వత్థామాదులు శ్లాఘ్యముగ బెనఁగి రనుచున్నాడేకాని వారినికూడ నెపపెట్టుటలేదు. ఇట్లు జరిగినదానికి చింత లేదు. తనభావిగతినిగూర్చి భయము లేదు. కాని యింకను తనకంఠములో ప్రాణమున్నంతవఱకు పాండవవధోద్యోగమునకు స్వస్తిచెప్పుట లేదు. దీనినిబట్టి శ్రీకృష్ణునిసంకల్పమే తన్నట్లు పాండవులకు విరోధిగా ప్రవర్తింప జేయుచున్నదనుజ్ఞానము దుర్యోధనుని కున్నదనుటలో నాక్షేపణ మేమున్నది? ఇట్లు మూర్ఖుఁడయిన దుర్యోధనుడు తుదకు శత్రుపక్షమునకున్న శ్రీకృష్ణభక్తుడే యయినట్లు తేలుచున్నది.

ఒక్కవిషయమును మనము బాగుగ నాలోచింపవలెను. శ్రీకృష్ణు డితరులచే జెప్పించియు, తాను స్వయముగా చెప్పియు దుర్యోధనుని మనస్సుత్రిప్పుటకు తనపౌరుషశక్తినంతను వినియోగించినాడేకాని దైవశక్తి నించుక వినియోగించినను ఆతడు చక్కబడక పోయినాడా? తనవిశ్వరూపమును చూపి అర్జునుని రణోన్ముఖుని చేయగలిగినప్పుడు అదేసాధనము దుర్యోధనుని రణవిముఖుని చేయుటయందు నిష్ఫలమయి పోయినదా? సంధికి కృష్ణుడు బయలుదేరినపు డాతనితో దైవము, పౌరుషము రెండును అతనివినోదములని యర్జునుడు పలికినపుడు,

ఉ. కావున సంధికిన్ బురుష
కార మొనర్చెద నోపినంతయున్
దైవముచేత యెట్లగునో
దాని నెఱుంగ; సుయోధనుండు సం
భావన చేసి పాలొసఁగ
పాడియె గల్గిన బాల్యమాదిగా
నేవిధినైనను జెరుప
నింతలు పాపము లాచరించునే.

అని కృష్ణు డిచ్చిన ఉత్తరము దుర్యోధనుని చారిత్రమున కంతకు నర్థము ధ్వనింపజేయుచున్నది. మొదటినుండియు దుర్యోధనుని దైవము నడిపించినప్రకారమును బట్టిచూడగా దైవశక్తులు సంధికి వ్యతిరిక్తముగా నున్నట్లు తోచుచున్నదని సత్యమును కొంత ప్రకాశింపఁజేసినాడు. పైకి నలువురు నోళ్లఁబడినవాడు దుర్యోధనుడు. లోపల బనిచేయుచున్నశక్తి శ్రీకృష్ణసంకల్పము. దీనినెఱింగియే గాంధారియు, సుదంతుడును యుద్ధానంతరము శ్రీకృష్ణునే శపింపబూనినారు.

మానవదృష్టితోఁ జూచినచో మూర్ఖత్వము మనకు సరిపోవుచున్నది. కాని సూక్ష్మదృష్టితో బరికించినచో దుర్యోధనునిమూర్ఖత్వము శ్రీకృష్ణునిసంకల్పము యొక్క బాహ్యస్వరూపమని తేలినది. ఇట్లొకేపాత్రమున మానుషదైవముల రెండింటిని విస్పష్టముగ చిత్రించుటలోనే మహాభారతకారుని ప్రాగల్భ్య మున్నది. ఈరెండును ఒకదానినొకటి నాశనము చేయుటలేదు. వీనిని ప్రదర్శింపజాచుటలో కవి పాత్రములను వేదాంతము బోధించుట కేర్పడినదృష్టిబొమ్మలనుగా జేయుటలేదు. మనుష్యాంశమును దైవాంశమును ఒకేపాత్రమునందు ఒకదానికొకటి భంగము లేకుండగ నడపుకొని వచ్చుటలోనే మహాభారతకారుని అతిమానుషపాత్రోన్మీలనప్రాగల్భ్యమున్నది.

పిపాసువు

దివాకర్ల వేంకటావధాని

చేతులు మోడ్చి నీచెలిమిఁ జేయుటకోసము వేఁడుచుంటి నో
నీ! తరళాయతాక్షి! చెవిఁ జేర్ప వహంకృతియేల? మోహమె
ట్లో తలకెక్కి రంభవనునూహ దలిర్చుట గాదు నీదు రూ
పాతిశయంబె నెమ్మదికి నార్తినిగొల్పె ననుగ్రహింపుమా!

కలుగునె నాకు నీదుసముఖమ్మనినంతనె సంబరంబు! దృ
ష్టులకు ననుక్షణం బిటులె చోద్యము గొల్పుచునుండుఁ జిత్రమం
దలిరచనావిలాసము లనంతములై, ఘటియింతువేల్ప? కొం
దల, మిఁక నవ్వు మొక్కటియునవ్వ కృతార్థుఁడ నౌదుఁ గోమలీ!

నిన్నన రాదుగాని నవనీరరుహానన! యెన్నఁడైన న
త్యున్నతసౌఖ్యముం గొలుపు నుత్తమవస్తువులే దురంతమై
యెన్నఁగరానిబాధ ఘటియించును జుమ్మి, జగత్స్వభావ మి
ట్లున్నది యేమిసేయుదు నహో! విధికిన్ దయరాదు నాపయిన్.

కలికీ! మీకు నిరంకుశత్వము నిసర్గం, బేరిపై నేల్బడుల్
గలుగన్ మీ కలవారిబాధలపయిన్ లక్ష్యమ్ము పూజ్యంబు, ప
ల్కులు వేయేటికి మీస్వరూపజితు లాక్రోశించుచున్ జేరి మి
మ్ములఁ బ్రార్థించుకొలంది మీ కనుపదమ్మున్ గర్వ ముప్పొంగునే!

ఎందుల కీవిచార మనెదేని భవత్కృపవచ్చుదాఁక నా
నందముగల్గు టెట్లు లలనా! మరి యింతఁగఁ గన్గొలంకులన్
జిందఁగనిమ్ము బాష్పములు నీపయి రక్తికి వన్నెహెచ్చు, నే
సందడి లేకయే కలుగుసౌఖ్యములం దనుభూతి గొప్పయే?

ఇదివర కెవ్వరింగొలువ డీహృదయమ్ము, భవత్పదంబులం
దొదిగినకాన్క గైకొన నయోగ్యమొ? యోగ్యమొ? యెంతకాలమో
ముదిత! పరీక్షచేసినను మోదమె! వృక్షముకంటెఁ దత్ఫలా
భ్యుదయము గ్రోలువారలదె పూర్ణముగాగ నదృష్ట మన్నదో!

అందన్నిమానిపండని నిరాదరణంబు వహించుచున్న నా
యందమునన్ దలంపులు బలీయములై కనుపట్టుచుండె నీ
యం దనురక్తిమాత్రము నిరాశ వహింపఁగనేల? సిగ్గుచే
తం దరళాక్షి యీఁగలికిఁ దారె ననున్ నిజమౌనె? సుందరీ!

భవదీయప్రణయప్రసక్తికి ననున్ బాత్రమ్ముగాఁ జేయనే
ర్తువయేనిన్ గనకాభిషేకము నొనర్తుంగాని లేకున్నచో
నవశమ్మైనవిరక్తి గొల్పెడు ననహ్యాద్వేషమూలమ్ముగా
నవివేకంపుఁబనుల్ పొనర్పఁగ మనంబం దెంతునేమో సుమా!

మార్పునకుఁ జోటు గల్గుచో మారిపోవు
నట్టి దనురక్తి యె ట్లౌనటందువేని
ప్రాణ మున్నంతవరకుఁ దలంతు నాదు
హృదయరాజ్యాధిదేవత వీవె యనుచు.

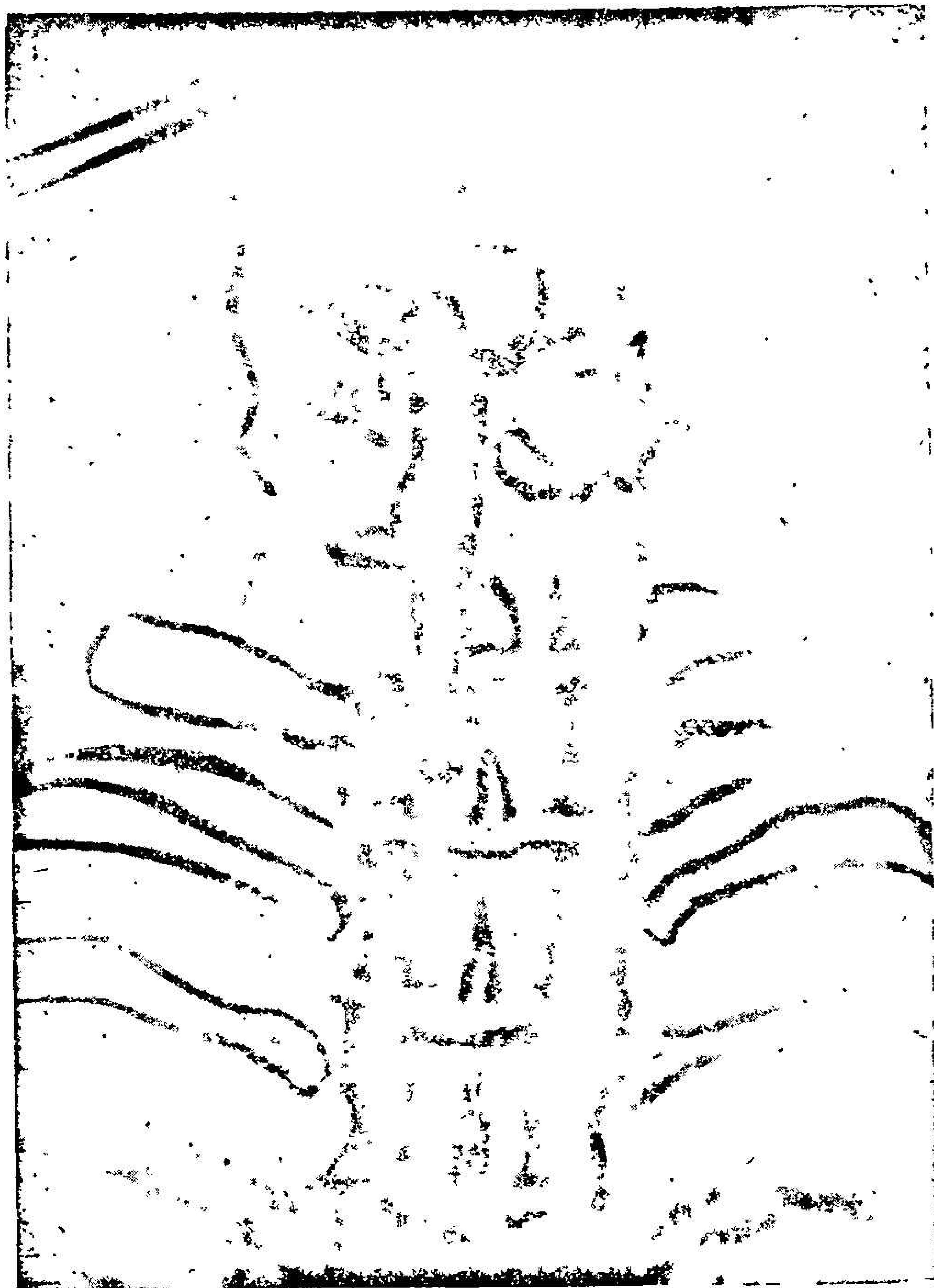
తలఁప న్నానుము నన్నుఁగూర్చి బలవంతమ్మైన నాసమ్మతిన్
గలుగన్నేర్చునె? నీకొకింతయిన సౌఖ్యం బెల్లయుద్వేగ మా
వల మాయంబగునందువేమొ? కడుఁబాపం బబ్బు నట్లన్నచో
న్విలయంబన్నది ప్రేమవాహినికి లేనేలేదు శాతోదరీ!

హృదయగేహంబునం దొకయింత నాకుఁ
దావొసంగుము మొదట సుందరి! పదపడి
యీపిపాసితు నార్తి సహింపజాల
కప్పు డొసఁగెద వింతప్రేమామృతమ్ము.

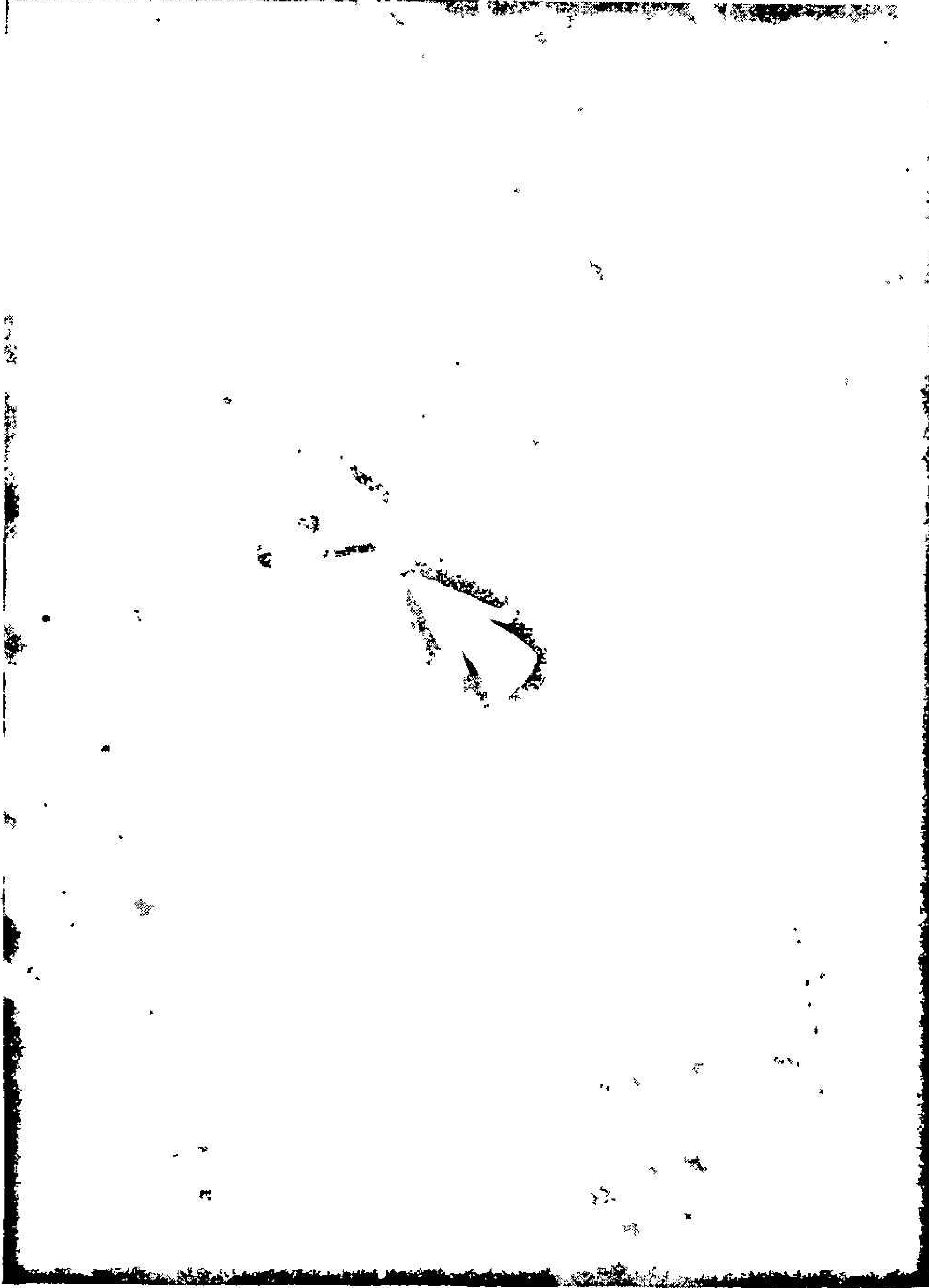
తనకున్ నచ్చినసుందరీమణిని బొందంగోరి ప్రార్థింపఁగాఁ
జనుదోషమ్మును లేదుగాని యిట యాఙ్ఞాదైన్యమున్ భంగపా
టును లేకుండిన యాతఁడే సుకృతి; నేఁడో రేపొ నావాంఛిత
మ్మును నీవై నెరవేర్తువేమొకొ? చలమ్మున్ వీడి ప్రాణేశ్వరీ!

యక్సరే చిత్రములు

(కలగూరగంపలోని 'పిల్లల గంటములు' అను చిన్నవ్యాసమును చూచునది.)

చిత్రము ౧ G. S. A.

చిత్రము ౨ G. S. A.

నా లాటరీ మోటారు

పెద్దాడ రాజలింగమూర్తి, బి. ఏ.,

౧

లాటరీ అంటే నాకు చిన్నప్పటినుంచీ తలనొప్పి. పరమాసహ్యమూను. లాటరీవేయడమంటే ఏదో పాపంచేసినట్టుగా మనసు చివుక్కుమంటుంది. లాటరీ రాలేదంటే టిక్కట్టుకు వెచ్చించినడబ్బు-న్యాయమైనది- వృధా అయిందికదా అనిన్నీ, చిరుపేదలకు దానంచేస్తే కొంతపుణ్యమైనా వచ్చివుండేది అనిన్నీ. లాటరీ గెల్చేటట్టయితే అన్యాయంగా, అనాయాసంగా అన్యులధనం మనకు ప్రాప్తించింది, ఇతరులప్రాణము లెంతవుసూరుమన్నవో యిందువల్ల మనం అక్కరకు వస్తామా అనిన్నీ ఆందోళన అంకురిస్తుంది. అందుచే చిన్నప్పటినుంచీ లాటరీవేయడమంటే అకార్యంగా అనుకునేవాణ్ణి.

౨

రాత్రి పెందలకడనే భోజనంచేసి పండువెన్నెట్లో 'యీజీ ఛైరు' లో పగలల్లా వ్రాయగా మిగిలిన ఆఫీసుకాగితాలను వ్రాసుకుంటూ కూర్చున్నాను. సమీపంలో మంచంమీద మాచిట్టి సుఖంగా నిద్రబోతూంది. భోజనానంతరం చేసికోవలసిన గృహకృత్యాలు నిర్వర్తించుకొని వేగిరంగా మా కల్యాణి కూడా అక్కడికేవచ్చింది. కల్యాణి తన ఒడిలోనున్న మల్లెపూలను మాలగా గుచ్చుకొంటూ కుర్చీకి మంచానికీ మధ్యగాకూర్చుంది. కల్యాణిచేతిలోని మల్లెపూలు ముఖబింబమున తాండవించు లేనవ్వులు, వెన్నెలలో నైక్యమౌతూ నూతనశోభ కలిగించాయి.

"రాత్రిపగలు ఆఫీసపనేకాని అన్యం అక్కరలేదా?" అంటూ కల్యాణి నాముఖంకేసి చూచింది.

వెంటనే జవాబుచెప్పుటకు నాకేమీ తోచింది కాదు. ఆడాళ్లకు మగవాళ్ల కష్టసుఖా లెట్లు తెలుస్తాయి? తాలూకాగుమాస్తా చేయవలసివుండే విధులు చేసేవారికేగాని తెలియవు. చేసినకొలదీ పనికి అంతుండదు. చేసినదానికి మెప్పుండదు. ఒక డిప్యూటీ కలెక్టరు కూతురు తనభర్తపై కోపంవచ్చినప్పుడు "నా తండ్రితో చెప్పి మీకు తాలూకాగుమాస్తాపని వేయిస్తా" నని బెదరించుచుండేదట! తాలూకాగుమాస్తా పడే కష్టాలు అనుభవైకవేద్యము, వర్ణనాతీతము.

దైవానుగ్రహంకొలదీ, ఆనర్సు చేసయినాననే కారణంచేతనో, డిప్యూటీ కలెక్టరుగారి అల్లుడననే కారణంచేతనో, నాకు ప్రథమంలోనే 'ప్రొజేషనరీ రివిన్యూ యినస్పెక్టరు' పని లభించి నాలుగేండ్లలోనే యేబది రూపాయిల జీతంలోనికి వచ్చాను. తక్కిన గుమాస్తాలకంటె చాలాశ్రమ నాకు తప్పింది. ప్రొజేషనరునని మా ఆఫీసులో మా అధికార్లకు నాయందు కొంత గౌరవ ముండడంమూలాన్నికూడా నాకు తక్కువపని కల్పించారు. ఏదియెట్లావున్నా రాత్రిళ్లు యింటివద్ద ఆఫీసుపని చేసుగుంటే కాని arrears లేకుండా నిర్వహించడం దుర్ఘటం. ఈ సంగతి మా కల్యాణికికూడా కొంతవరకు తెలుసును. కల్యాణి యిప్పుడు వేసినప్రశ్న ఇదివరలో చాలామారులు వేసినదే. ఆ ప్రశ్నకు ఒక నవ్వే నా సమాధానం. ఆ నవ్వులో నా అసమర్థత, అసహాయత, అనాదరణ మిళితమైవుంటాయి.

కల్యాణిప్రశ్నకు మామూలునవ్వే సమాధానంగా ఉపయోగించాను. కాని కల్యాణి యీనాడానవ్వుతో తృప్తిపడలేదు.

"నామాటకు సమాధానం లేదు, మీ ధోరణి మీదేనా?" అంటూ కల్యాణి నా సమీపంలోవున్న దీపం తగ్గించేసింది. ఇతరపరిస్థితుల్లో కల్యాణి చేసిన నేరమునకు తగినశిక్ష విధించేవాణ్ణే. కాని అప్పట్లో ఏమిచేయడానికీ తోచక, నా అసమర్థత వెలికితోచనీయక "ఎప్పుడూ యీలాంటి అల్లరిపనే" అని అంటూ చిరునవ్వుతెచ్చుకొని కల్యాణిచెక్కులను

నొక్కి ముద్దాడాను. కల్యాణి విజయమునకు విఱ్ఱవీగుచు "మోటసరసము" అని అస్పష్టవాక్యములతో ఆనందించింది.

ఆఫీసుకాగితము లందొకచోట పొందుపరచి ఆనందమును వెదజల్లుచు పిండియారబోసి నట్లుండిన బ్రహ్మాండమునంతను కండ్లార గాంచుచు తన్మయుల మైనాము.

3

"బొంబాయిలో లాటరీయట! మీరు విన్నారా?" అని కల్యాణి ప్రశ్నించింది.

"బొంబాయియందేమి, దేశమెక్కడ చూచినా లాటరీలే!" అంటూ విసుగుసూచించాను.

వెంటనే దుమారం రేగింది. లాటరీలు వేయకూడదని చిరకాలంనుండి నా మనసులో ఖాయపడియున్న దృఢాభిప్రాయాలు వెలిబుచ్చి కల్యాణిని నా పక్షానికి మరల్చడంకు యత్నంచేశాను. సాధ్యం కాలేదు. ఆమె విద్యావతి. మరల్పరాని ఆశయములు కలది. కి. శే. తన తండ్రివలెనే తాబట్టిన కుందేటికి మూడేకాళ్లని అనే స్వభావంకలది. ఏదోవిధంగా రాజీచేసుకొనక తప్పదని ఆమెఆశయములకే నేను సంపూర్ణాంగీకారము చూపవలసివచ్చింది.

దరహాసవదనంతో ఆమె "మీరు నాతప్పు క్షమిస్తారన్నమాట!" అనిఅంది.

"ఏంతప్పు"?

"రాత్రి పగలు ఆఫీసుపనేకాని అన్యం అక్కరలేదా ?"

"బొంబాయి మోటారులాటరీకి అయిదు రూపాయిలుపెట్టి మీపేర టిక్కట్టుకొన్నాను—మధ్యాహ్నం మీరు కచ్చేరీకి వెళ్లింతర్వాత" అని అంది కల్యాణి.

నామనస్సులో కోపం ఒక్కుమ్మడి పెల్లుబికింది. "ఆడవాళ్లకు ధనముయొక్క విలువతెలియదు. ఎంత

నిర్లక్ష్యము! ముప్పదిరోజులు కష్టించి పనిచేయగా యీ కరువురోజుల్లో Salary cut పోగా వచ్చే స్వల్ప వేతనంలోని అయిదురూపాయిలను వృథాగా మంటి

అంటూ కల్యాణి నాముఖం కేసి చూచింది.

పాలుచేసింది!" అని విషాదం మనసును కలచివైచింది. కాని యింతలో మాచిట్టి 'బాబా-బాబా' అనిపలవరించింది. చిట్టిపెదవులపై తేలియాడిన చిరునవ్వులున్నూ సన్నని పండ్ల ధవళచ్ఛాయలున్నూ చంద్రరేఖను వెక్కిరించినట్లు మెరిసినాయి. నిద్రించు మాచిట్టిముఖబింబమున తాండవించు నిర్మలమందహాసవీచికలు నాహృదయాందోళనమును చల్లార్చి సేదతీర్చినవి.

"మంచిపని చేసితివి, సంతోషము" అని అప్రయత్నముగా కల్యాణిచేసిన కార్యమునకామె నభినందించాను.

తలవనితలంపుగా కల్యాణి పొందిన గౌరవమునకు ఆమె ఆహ్లాదమందింది.

౪

పదునైదుదినములు గడచినవి.

సాయంకాలము మూడుగంటలైనది. ఆఫీసులో తహశీలుదారుగారు నాచే తయారు చేయబడినఆఫీసులెక్కలను పరీక్షించుచుండిరి. ఇంతలో తపాలా బంట్రోతు తంతినొకటి గొనివచ్చి నాకిచ్చెను. తంతిని నేనిప్పకుండగనే "పాపము! ఆప్తులలో నెవరికైనా ప్రమాదము కలుగలేదుకదా!" అని తహశీలు దారుగారు ప్రస్తావించారు. తోడిగుమాస్తాలందరూ చుట్టూచేరారు. తంతివిచ్చి "లాటరీవచ్చింది. బొంబాయిమోటారులాటరీ గెల్చాను" అని అప్రయత్నంగా ఆనందాందోళనలతో అధికారి సముఖమందున్న సంగతికూడా మరిచి అరిచాను. అక్కడ నేను పొందిన అభినందనములకు అంతులేదు. తహశీలుదారుగారు కూడా ఆ రోజుకు తణిఖీ ఆపుచేసి యింటి కేగుట కనుమతినిచ్చారు. నాతోడి గుమాస్తాలు అప్పట్లో నాజేబులోనున్న పదిరూపాయిలు వెచ్చించి నా అనుమతిలేకుండానే 'టీపార్టీ' చేసికొని ఆనందించారు. వార్త తెచ్చిన తంతి జవానుకున్నూ, ఆఫీసుజవానులకున్నూ బహుమానాలక్రింద తాలూకా షరాబు అయిదు రూపాయిలు అప్పుకూడా పెట్టాడు.

౫

కల్యాణిఆనందమునకు మేరలేదు. అప్రయత్నంగా వాహనాధికారం కలిగిందికదా అని ఆమె సగర్వ అయింది. మోటారుకారుకూ క్కావలిది అని ప్రణయకలహం ప్రారంభమయింది.

“నాజీతపు రాళ్లతో కొన్న టిక్కట్టుకదా, మోటారు నాదే” నని నేనన్నాను.

“టిక్కట్టు కొన్నది నేను. కావలిస్తే అయిదు రూపాయీలు యిచ్చేస్తాను. కారుమాత్రం నాదే” అంది కల్యాణి.

మాకు సమాధానం కుదరక మాచిట్టిని తగాదా పరిష్కరించేందుకు న్యాయాధికారిగా కోరుకున్నాము.

“చిట్టీ, చిట్టీ, కా రెవరిదమ్మా?” అని అడిగాము.

“నాదే!” అంది మాచిట్టి వచ్చీరానిమాటలతో.

చిన్నప్పుడు చదువుకున్న రెండుపిల్లులతగాదా కోతి తీర్చినకథ జ్ఞాపకంవచ్చి మేమిద్దరం నవ్వుకున్నాం.

“కారు నీదేనమ్మా!” అంటూ చిట్టిని ఉభయులమూ ముద్దాడాము.

మరునాడు రెండువేలురూపాయి లిచ్చేదమనిన్నీ, కారు విక్రయించవలసిందనిన్నీ ఒక యేజంటు తంతి నిచ్చాడు. కారు పంపుచున్నానని లాటరీయజమాని తంతినిచ్చాడు. యీ రెండువార్తలను చూచినపిమ్మట కళ్లు తెరిచాను.

కారా? రెండువేలరూపాయిలా??

యిదమిద్ధమని నిర్ణయించలేక Shakespeare పడ్డ అవస్థలోపడ్డాను.

తోడిసమస్తాలందరూ “తాలూకాసమస్తాకు కారెందుకు? రెండువేలూ పుచ్చుకొని బ్యాంకులో వడ్డీకి వేసుగో” మన్నారు.

కల్యాణి కీపద్ధతి నచ్చలేదు.

“ఈ అపశకునపుమాట లేమిటి? వచ్చిన కారు అమ్మకుంటారా? శిరివస్తూంటే మోకాలడ్డుతారా? అయిదువేలరూపాయిల కిమ్మతుచేసే కారు రెండువేలకా అమ్మకోవడం? కావాలన్నప్పుడు కారు దొరుకుతుందా? కారే వుంచుకోవాలి” అంటూ ఆమె గట్టి ఉపన్యాసం యిచ్చింది. ఆమె బాల్యంలో తండ్రి డిప్యూటీకలెక్టరు చేసేటప్పుడు కారుసౌఖ్యం అనుభవించింది. తండ్రి చనిపోవుటచేతనున్నూ, పుట్టింటివారి కుటుంబము చితికిపోవుటచేతనున్నూ ఆమెసౌఖ్యంకు విఘాతం కలిగింది. తిరిగి అట్టిసౌఖ్యం తనంతటతానే వెదకికొని వచ్చుచుండగా పోద్రోచుట కామె కిష్టము లేదు. ఆమెయాజ్ఞ యెప్పటివలె శిరసావహించాను. కారు ష్టేషనుకురాగానే రైల్వేవారి కీయవలసిన ఖర్చు ఏబదిరూపాయిలు నాజీతం రానందున హెడ్‌క్వార్టర్సు రెవిన్యూయినస్పెక్టరుగారివద్ద చేబదులు తెచ్చి చెల్లించి కారుయింటికి తెప్పించుకున్నాను. కారు క్రొత్త Model ది. నూతనంగా యింగ్లాండునుంచి దిగుమతి చేయబడింది. ఆ Model కారు చూచినవాళ్లంతా బాగుందని వేనోళ్ల పొగిడారు. మాయిల్లొక తీర్థయాత్రాప్రదేశమైంది. వచ్చి చూచేవా రడిగేప్రశ్నలకు సమాధానం చెప్పలేక విసిగిపోయాను.

కల్యాణి పొందిన ఆనందము వర్ణింపశక్యంకాదు. వచ్చిపోయే అమ్మలక్కలందరకు ఆకారుయొక్క చరిత్ర నామూలాగ్రంగా సుమారు వేయిమార్లయినా వర్ణించియుంటుంది. కారులోనే గాక యివతల కూర్చొబెడితే యేడ్పుప్రారంభించేది మాచిట్టి.

కారునకు ఒకషెడ్ వేయించవలసిందని అంతా సలహాయిచ్చారు. అందుకోసం మాయింటికెదురుగా వున్న కాళీదొడ్డి అద్దెకుతీసుకొని అరవై రూపాయిలు ఖర్చుపెట్టి వకరేకుషెడ్డు వేయించాను. డ్రైవింగు తరిఫీదుపొందిన గ్రామంలోని నిరుద్యోగులందరూ ఉద్యోగం నిమిత్తం అప్లికేషనులు పంపడం ప్రారంభించారు. సమయాసమయాల్లేకుండా వేపించుకు తిన్నారు. గ్రామంలో అంపరిపగ్గరనుంచీ స్నేహితులేమి, బంధువులేమి, పరిచయులేమి, అధికార్లేమి, అంపరిపగ్గరనుంచీ టెస్టిమోనియల్సు, రికమండేషన్సు తీసుకురావడం ప్రారంభించారు. ఆఖరికి మా తహశీలుదారుగారుకూడా కులాభిమానాన్ని పురస్కరించుకొని ఒకడిని రికమెండు చేశారు. ఆతగాణ్ణి కాదంటే, నా ఉద్యోగానికి భంగ

మొస్తుందేమోనని నెలకు పదిహేనురూపాయిల జీతం మీద అతణ్ణే డ్రైవరుగా అప్పాయింటు చేసినాను. ఉద్యోగాలను భర్తీచేసే అధికారం వున్నవారిపాట్లు నాకప్పుడు గోచరించాయి

౭

మ్యునిసిపాలిటీవారి దగ్గరనుంచీ, జిల్లాబోర్డువారి దగ్గరనుంచీ మోటారు లైసెన్సు ఫీజులు చెల్లించవలసిందనిన్నీ, లేనియెడల ప్రాసిక్యూషను చేస్తామనిన్నీ శ్రీముఖాలు వచ్చాయి. డబ్బు సర్దుబాటుచేసుకోలేక చాలా చిక్కులుపడ్డాను. కల్యాణి నాకష్టం కనిపెట్టి యేమనడానికి తోచక తనవడ్డాణం విక్రయించి సొమ్ము సకాలంలో సర్దింది.

మాడ్రైవరు కొద్దిరోజుల్లోనే మాకు యజమాని కావటం ప్రారంభించాడు. తన్ను "నాయుడు" అని పిలిస్తేనేకాని పలకనని నాకు వినబడేటట్లు యితరుల వద్ద అంటూవచ్చాడు. అవిధేయత, అవిశ్వాసం వృద్ధి కావడం మొదలెట్టాయి. పెట్రోలుకు అయ్యేఖర్చు మితిమీరింది. కారు మరమ్మతుల పేర వసూలుచేసిన మొత్తం పెరిగిపోయింది. ఇదేమనడానికి భయం. తాను తహశీలుదారుతరఫుమనిషినిగదా అని పొందిన అహంకారము హద్దుమీరింది. తగినట్లు మందలిద్దామంటే తహశీలుదారుగారి కోపానలంలో ఆహుతి కావలసివస్తుందేమోనని లోపల నాకు భయం.

కారు వచ్చింతరువాత నాకు కష్టపరంపర లెక్కువైనాయి. మనశ్శాంతికి దేహశాంతికి కూడా భంగము వాటిల్లింది. నాకు వచ్చే నెలజీతంతో సుఖంగా జీవయాత్రగడపే సంసారమునకు ఇప్పుడు నూటయేబది రూపాయలవరకు ఖర్చు పెరిగింది. ప్రస్తుత ఆర్థికపరిస్థితులనుబట్టి అప్పుకూడా పుట్టడం మానేసింది. మోటారు ఏజంటుయిస్తానన్న రెండువేలరూపాయిలు పుచ్చుకుంటే బాగుండియుండేదని కల్యాణి ఒకటిరెండుసార్లంది. నాకష్టసుఖాలలో పాలుపొందే కల్యాణి తనవేయి రూపాయిల కిమ్మతుగల నగలను కుటుంబఖర్చుక్రిందే వినియోగించింది. కుటుంబఖర్చు నిమిత్తం మారువాడీకి అయిదువందల రూపాయీలు ఋణపడ్డాను.

కారు వచ్చినపిమ్మట లోకులుకూడా విరోధులు కావడం మొదలెట్టారు. "కారువచ్చా"క గర్వంవచ్చింది రావీడికి అంటూకొందరు, "దీనితో వీడిదీపం ఆరిపోతుం"దని కొందరు, "కోతికి కొబ్బరికాయ దొరికిన విధంగా కులుకుతున్నారు మగడూ పెండ్లాము" అంటూ కొందరు, నిర్నిమిత్తంగా అసూయాపరులవడం సాగించారు. గ్రామంలో అవసరమున్నవాళ్లూ లేనివాళ్లూ కూడా కారొకమారు lend చేయమంటూండేవాళ్లు. ఇస్తేవకతంటా, ఈయకపోతే వకతంటా. నిరంతరము నాకారు తమస్వంతకారుగా వినియోగించుకొనుచుండిన మాతహశీలుదారు హోదా అక్కవుంటెంటుగార్లకు కూడా నేను అప్రియుడనైపోయాను.

మాడ్రైవరు చేసిన దుర్ణయములొక్కటొకటిగా బయలుపడ్డాయి. నాపేర పెట్రోలుకొని యెప్పటికప్పుడు తిర్గి యితరులకు విక్రయించి సొమ్ముహరించేవాడు. రిపేర్సు పేరెట్టి నావద్ద వసూలుచేసిన సొమ్ములోయు తనకే జమకట్టుకునేవాడు. కారుసామానులు కొన్నిమార్చి లాభంచేసుకున్నాడు. ఒకరోజు సాయింత్రం మాచిట్టి కారులోకూర్చొని ఆడుకుంటూండగా మెళ్లోవున్న బంగారుగొలుసు తీయడానికి ప్రయత్నించాడని యిరుగుపొరుగువారు మాకల్యాణితో చెప్పారు. ఈసంగతులన్నీ విమర్శించి డ్రైవరును నౌఖరీలోంచి తగ్గించి తహశీలుదారుగారి భయాన్ని ఛార్జీయివ్వకుండా వదిలేశాను. కారు నేనే నడపడం ప్రారంభించాను.

౮

సాయంత్రం అయిదుగంటలయింది. చల్లగాలికి షికారు కెడదామని కల్యాణిఅంది. ఆదివారమవడంచేత, అర్జంటు ఆఫీసుపని లేకపోవడంచేత నేనందుకు "సరే" నన్నాను. కారుమీద ప్రయాణమైనాము. కారు వేగంగా పోతూంది దారి నిర్మానుష్యమవడంచేత. కొంత దూరం పోయేసరికి రోడ్డుపైనున్న మామిడిచెట్టు

పై కెక్కి కాయలుకోసుకుని యొకప్రవాహను రోడ్డుమధ్యకు దుమికాడు. పాప మాతడు కారువస్తూవున్న సంగతి చూడనే లేదు. కారువేగంవల్లనూ, వ్యవధి లేనందువల్లనూ ఏమి చేయుటకూ నాకు తోచలేదు. ఎట్లో బ్రేకుమాత్రం వెంటనేవేశాను. పదిగజములు పరుగెత్తి కారు గమన మాగింది. రోడ్డుపైనున్న బాలుడు తబ్బిబ్బయినాడు. కారు చక్రం మాతనికాలిపైనుండి పోయింది. ఈ దృశ్యం మాది కల్యాణీ చిట్టీకూడా హాహాకారాలు చేశారు. ఆయువకుడి కుడికాలి యెముక విరిగింది. స్పృహకూడా కొంచెము తప్పింది. కారులోనే వైద్యాలయంకు తీసుకొనివచ్చి సకాలంలో తగినచికిత్స చేయించాను. పోలీసువారికికూడా సమాచారం తెలియపరిచాను. పదిరాని పాట్లుపడి, పట్టరానివాళ్ల కాళ్లుపట్టి, బోలెడు ధనం వెచ్చించి కేసు లేకుండా మాఫు చేయించుకునేటప్పటికి తలప్రాణాలు తోకకు వచ్చాయి.

మాడ్రైవరు కృతఘ్నుడని యిదివరలోనే చెప్పాను. వాడికి నేను చేసిన మేలుకు బదులు వాడు నాపై ద్వేషము పెంచి మార్వాడీచేత నా మీద దావాచేయించి నా కారు జప్తుచేయించాడు. కోర్టువేలంలో మార్వాడీయే నా కారు తనబాకీ క్రింద పాడుకున్నాడు. నాకేమిచేయుటకును దోచలేదు. దుఃఖము వెల్లువలై పారింది. క్రొత్తనీరువచ్చి పాతనీరును గొనిపోయినట్లు యీకారువచ్చి మనలను దరిద్రులను చేసిపోయింది అంటూ వేడికన్నీరు కార్చాను.

"మీదుఃఖమునకు బాధ్యురాలను నేనే" అంటూ కల్యాణి నమ్స్కరించింది.

"చిన్ని లేడినికోరి
సీతమ్మ తెచ్చింది
శ్రీరామునకు కష్టమూ
శ్రీరామునకు కష్టమూ"

అని యెవరో పాడుకుంటూండగా విన్న పాద మాటలు పిస్తూ చిట్టి మావద్దకు పరుగెత్తుకుంటూ వచ్చింది.

శర్వరి

పెమ్మరాజు లక్ష్మీపతి

జగముపొలిమేరలను దాటె సవితృరథము - ప్రకృతి యెల్లెడ నిశ్శబ్దభావ మూనె,
అల్లకల్లోల మొనరించి యరిగినట్టి - యోడ వెనుక సద్దడిగినయుదధిపోలె.

పోటుపొడిచినకాంతిసముద్రమందు - మానవతరంగఘోష సమాప్తిజెందె,
గగనతల మొప్పె నక్షత్రగణముతోడ - డిప్పవిడినట్టి ముత్తెపుచిప్ప యనగ.

జడతదాల్చినమానవజగతిపైన - చిరువెలుగులీనుతార లంబరమునందు,
నీరవంబైన నిద్రావినీలజగతి - వ్యక్తిపొందెడుస్వప్నానుభవములీల.

ఎన్నియుగములు జగము లికెన్ని యావి-శాలనీలాంబరంబున శాంతి జెందె!
అమృతతేజోమయంబులై యట్టె నిలిచె - శ్యామలాకాశవీథి నక్షత్రసమితి.

ప్రేలికగ సందు లేకుండ విరియబూచి - యున్న చుక్కలపూదోట నొక్కమధుప
మగుచు తమికీర దివ్యపుష్పాసవంబు - నాని యాని మత్తిలి పాడనగునె నాకు?

నురువుల్ కట్టెడు తెల్లమబ్బులలోలయన్ నూనూగు లేగాలి క్రొం
దరగల్ చీల్చుచు చందమామపడవన్ దళ్కొత్తగా బోయి, యం
బరనీలాపగ జుక్కలై నిరతమున్ భాసిల్లుచున్నట్టి బం
గరునెత్తమ్మివిరుల్ గ్రహింప మదిలో గాంక్షింతు నే నిమ్మెడన్.

*   *   *   *   *   *   *   *

తలపయి తారకాకుసుమదామము లల్లినసొంపు, దక్షిణా
నిలమృదువీవనల్ (?) విసరునీటు, విశాల తటాకదర్పణం
బులఁ బ్రతిబింబముల్ గనెడుపొల్పు, చెలంగ; మనోజ్ఞలీలలన్
బూలుచు నిశావిలాసిని, విముగ్ధకళామయి, నాశ్రయించెదన్.

చెమికీచుక్కలనీలికోకచెరగుల్ జీరాడగా గప్పి మం
త్రమృదూక్తిన్ ధరణీజనంబులను నిద్రాముద్ర బాధించి, రం
గము సర్వాంగమనోజ్ఞభావ మొనరన్ గై సేసి యాకాశమా
ర్గమునన్ రమ్మని నన్నుబిల్చెడు నిశారత్నాంగి శాంతశ్రుతిన్.

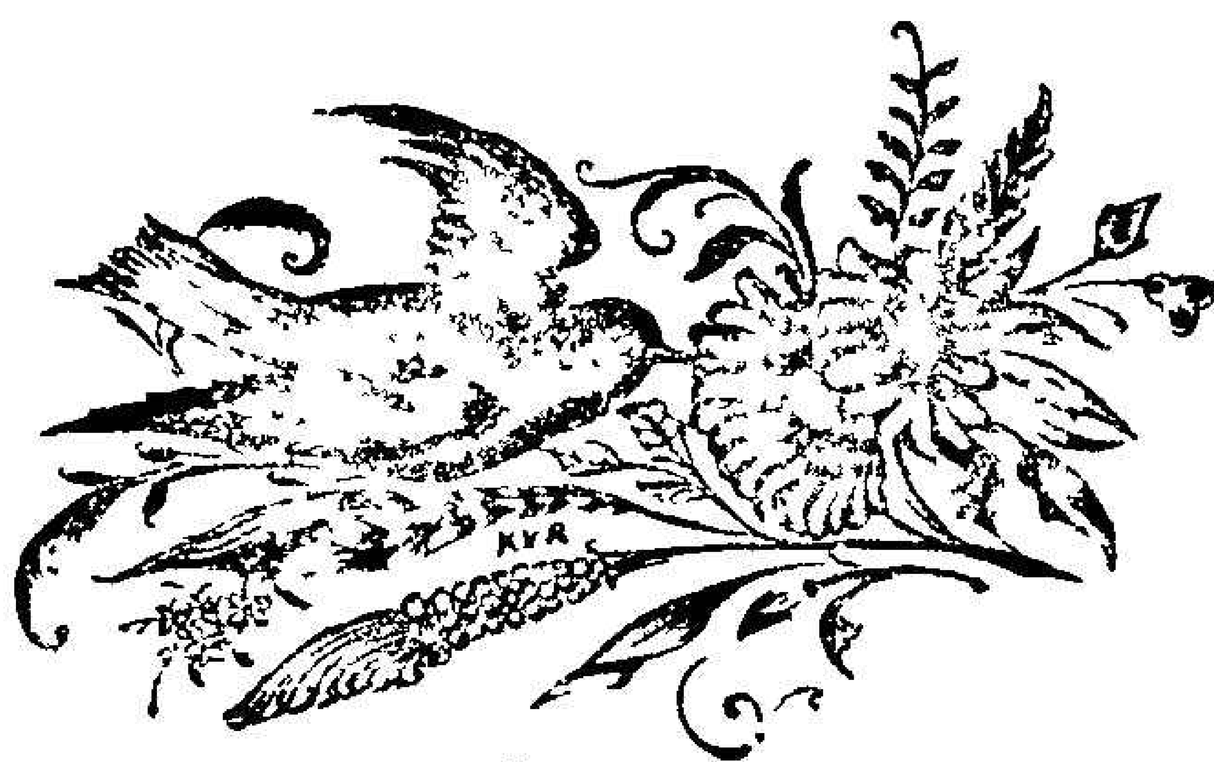
ఈనిశ్శబ్దతమిస్రమధ్యమున నిర్యేకాంతపుంజోట నా
నానక్షత్రసువర్ణదీపికలు చెన్నారంగ వెల్గించి నా
తో నేమంత్రన మాడగోరిసదియో ద్యోవీథి నీశర్వరీ
శ్రీనారీమణి శాంతశీల ప్రణయార్ద్రీభూతచేతస్కయై.

అకట యేనాడు పడిపోయినవియొ యిలకు - నేడు తము విడదీయు నీనింగి గడచి
తారకలతోన జేరిపోగోరునార - తారకలు రెండు నాదునేత్రములనుండి.

* * * * * * * *

చెలగి చెలరేగి చిత్తరాజీవ మెల్ల-చిదిపి చిందరవందర చేసి, యొకట
విసువు విశ్రాంతిగననిప్రవృత్తియందు-మరగి మగ్నమైపోయిన మామకీన
జీవితాసారరభసము జేర రోసి; - నాహృదయకోటరమున నిన్నాళ్లు మేను
చుట్టగా జుట్టి నిద్రించుచున్నభుజగి, - ఆగభీరప్రశాంతి మయప్రవృత్తి.

నైక్యమైపోవ గోరు జీవాంశ; మీ - సనాతనామృతశోభఁ జెన్నారుచున్న
తారకాపుష్పములశాంతిసౌరభము వ-హించి యీకష్టజగతి కందించుమృదుల
పవనసంస్పర్శనంబున పడగ నెత్తి-అట్టె నిలచి యచలానంద మనుభవించు;
అందరును నిద్రబోవు నియ్యావసరమున.

ఉరుస్వతీవిజ్ఞాన మందిరము

భారతదేశ పశ్చిమోత్తర ప్రాంతములలో పంజాబున గల కాంగ్రాజిల్లాయందు "నగర" మను నొక చిన్న పట్టణము గలదు. ఈపర్వతనగరముననే, రష్యా దేశస్థుడగు "నికోలస్ రోరికు" "ఉరుస్వతీ హిమాలయన్ రిసర్చి ఇన్‌స్టిట్యూటు" అనుపేరుగల విజ్ఞానప్రచార మందిరము నొకదానిని స్థాపించెను. ఈపరిసరముల నానావిధ ఫలజాతులు సర్వదా విరాజిల్లుచుండును.

పంజాబులోని అమృతసరమునుండి నార్తువెస్టు రైలుమార్గమున పఠాన్ కోటకు జేరి అచటినుండి మండి రాజ్యమువారి లైటురైలుమీద (Light Railway of Mandi State) జోగేంద్రనగరుకుచని యచటి నుండి మోటారుబస్సుమీద కులూచేరవలెను. కులూ నుండి పోవుత్రోవ రాళ్లమిట్టలమీది కాలిబాట. వ్యాస నదియంచుననే యీబాట నదితోపాటు వంకలు తిరిగి పోవును. కులూనుండి నగరమునకు పదునైదు మైళ్ల దూరము. ఈపదునైదుమైళ్లలో పండ్రెండుమైళ్లదూరము మోటారులు నడచును; మిగిలినమూడుమైళ్లు సవారి యైకాని, గుఱ్ఱముమీదగాని, పోవలయును. హిందూ దేశమునుండి టిబెటు-చీనా-మధ్యాసియాలకు పోవు మార్గమున దుర్గమమగునొక ప్రదేశమున నీ'నగరము'కలదు.

పైనజెప్పిన నికోలసురోరికు జగత్ప్రసిద్ధుడగు నొకచిత్రకారుడు. మొదట ఆతడు న్యాయశాస్త్రము (Law) నభ్యసించెను గాని నైసర్గికముగ నాతనిచిత్తవృత్తి చిత్రకళమీదను, పురాతత్త్వవిషయములమీదను లగ్నమైయుండెను. అందుచే నాతడు చిరకాలము రష్యాయందుండి చిత్రకళయందును పురాతత్త్వమందును కృషిచేసెను. "కళా" యను పత్రికకు సహాయ సంపాదకుడుగ నుండెను. ఈవిధముగ నీతడు రష్యాయందలి కళాసంస్థల ననేకముల నాదరించెను.

చిత్రకళయం దితనికిగల నైపుణ్యము ప్రశంసనీయమైనది. ఈత డతినేర్పుతో, హిమాలయములందును, టిబెట్టునందును చూచి చిత్రించిన చిత్తరువులే వేనూటకిపైగా నున్నవి. ఈవిధముగ నీతడు తన జీవితము నంతయును చిత్రకళా విజ్ఞాన ప్రచారముల మీదను, చిత్రకళాన్వేషణ ప్రశంసనములమీదను గడుపుచున్నాడు. ఇప్పుడు ప్రపంచముమీద రోరికు సంస్థలు యేబదికి మించి యున్నవి. వీని ప్రధాన కార్యస్థానము అమెరికాయందున్నది. అందొక ప్రదర్శనాలయము (మ్యూజియము)కలదు. దానిలో వేయింటికిపైగా రోరికు రచించిన చిత్రములు గలవు.

ఓషధిప్రయోగశాల

విజ్ఞానమందిరమునకు సంబంధించిన భూమి

౧౯౨౩ - వ సంవత్సరములో రోరికు, భార్యతోను, పురాతత్త్వవేత్తలగు కొందరు స్నేహితులతోను, సైబీరియా, మంచూరియా, మంగోలియా, మధ్యాసియా, టిబెటు, హిమాలయదుర్గమప్రదేశములు లోనగువానినెల్ల పరిశీలించుటకై యాత్రవెడలెను. యాత్ర పూర్తియగునప్పటికి అయిదు సంవత్సరములు పట్టెను. ఈపంచవర్ష పరిమితకాలములో వీరు పండ్రెండువేలమైళ్లు యాత్రచేసిరి. విమానములు, రైలుబండ్లు, మోటారులు విరివిగనుండు నీయిరువదియవ శతాబ్దమునను టిబెట్టు-మధ్యాసియా దేశములగూర్చి లోకమున కేమియు తెలియదు. హిమాలయమున్న యిది ప్రపంచమున నొక రహస్య గుప్తవస్తువుగ నున్నది. ప్రాచీనకాలములందలి ప్రజలు, వారి గుణశీలములు, వారి నాగరకత మున్నగు విషయముల తెలిసికొనవలయు ననిన ప్రాతకాలపు-ఐతిహాసిక గ్రంథాదిసామగ్రుల కాలగర్భమునుండి త్రవ్వి తీసి కనుగొనవలసియుండును. అయితే టిబెట్టు-మధ్యాసియా లోనగు ప్రదేశముల బరికించిన యెడల యచటి జనుల మనుగడలపద్ధతు లనాదిగ యెట్టిమార్పులను జెందక ఏకరీతిగ నున్నటులు తోపగలదు. కనుక ఇట్టి భూభాగములపర్యటనము చేసి వానినెల్ల చక్కగ పరిశోధించిన యెడల మానవజాతిచరిత్రము చక్కగ బోధపడగలదు. పైనచెప్పిన రోరికుపెళ్ళమువా రీప్రదేశములంతటను సంచరించి సంపాదించిన సామగ్రివలన లోకవిజ్ఞానము వృద్ధిచేసికొనుటకు తగినంత సహాయ మేర్పడును.

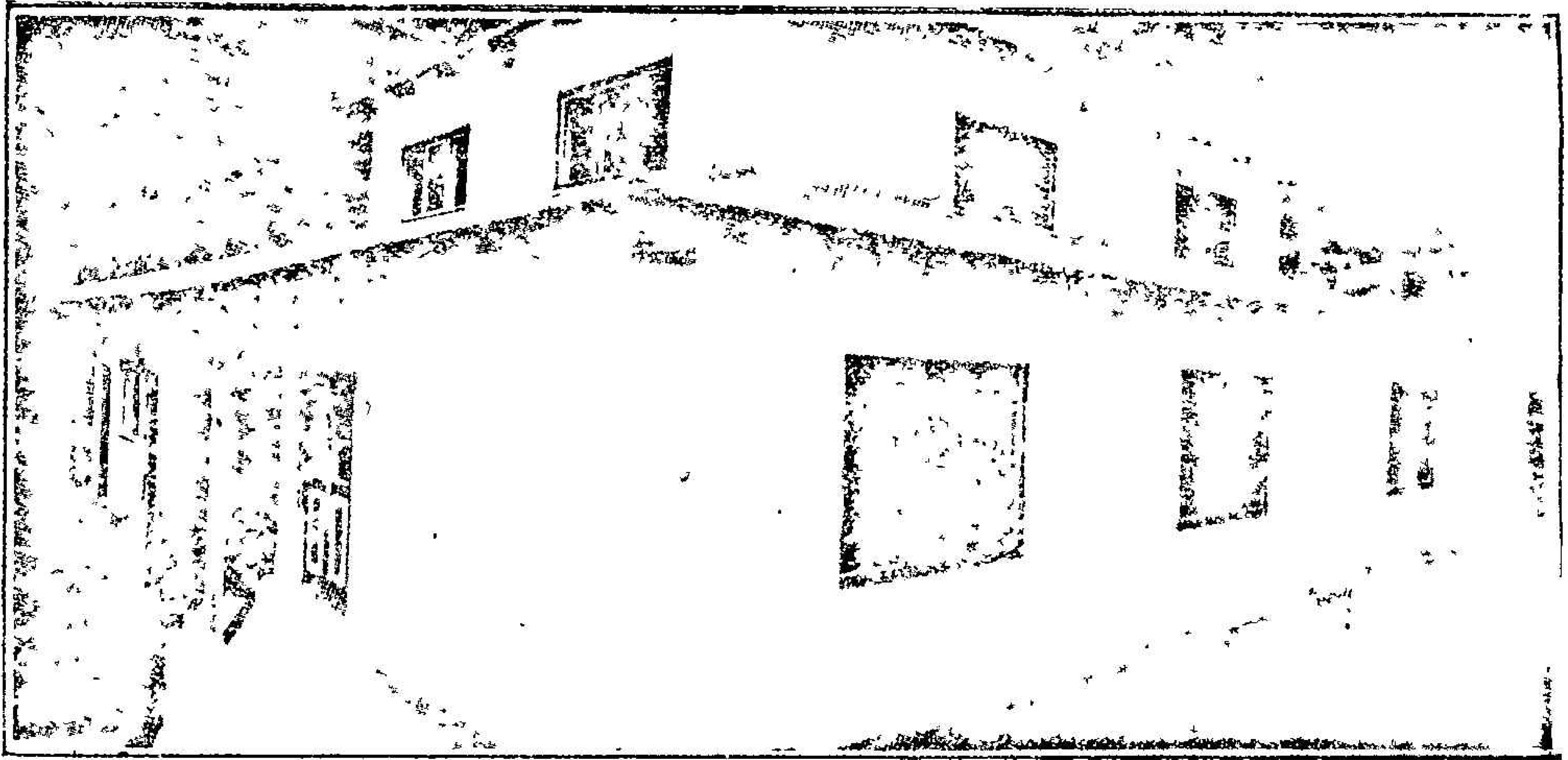
ఇట్టిదేశయాత్రావిధానములందు సంపాదింపబడు విజ్ఞానమునంతయు పరిశీలించి పఠనయోగ్యము చేయుట కొకకేంద్రస్థాన ముండవలయునని యాత్రానంతరము రోరికు తలంచెను. ఈవిషయమై యాతడు లెస్సగ నాలోచించి నగరమున "ఉరుస్వతీ హిమాలయన్ రిసర్చి ఇన్‌స్టిట్యూటు"ను స్థాపించెను. నగరము చాల ఆరోగ్యకరమైనప్రదేశము. ఎల్లపుడును చల్లగనుండును. నగరమత్యంతోన్నత ప్రదేశమున నున్నది. హిమాలయ పరిసరములయం దుండుటచే పర్వతములమీద

రోరిక్ ఆచార్యుని ఇల్లు

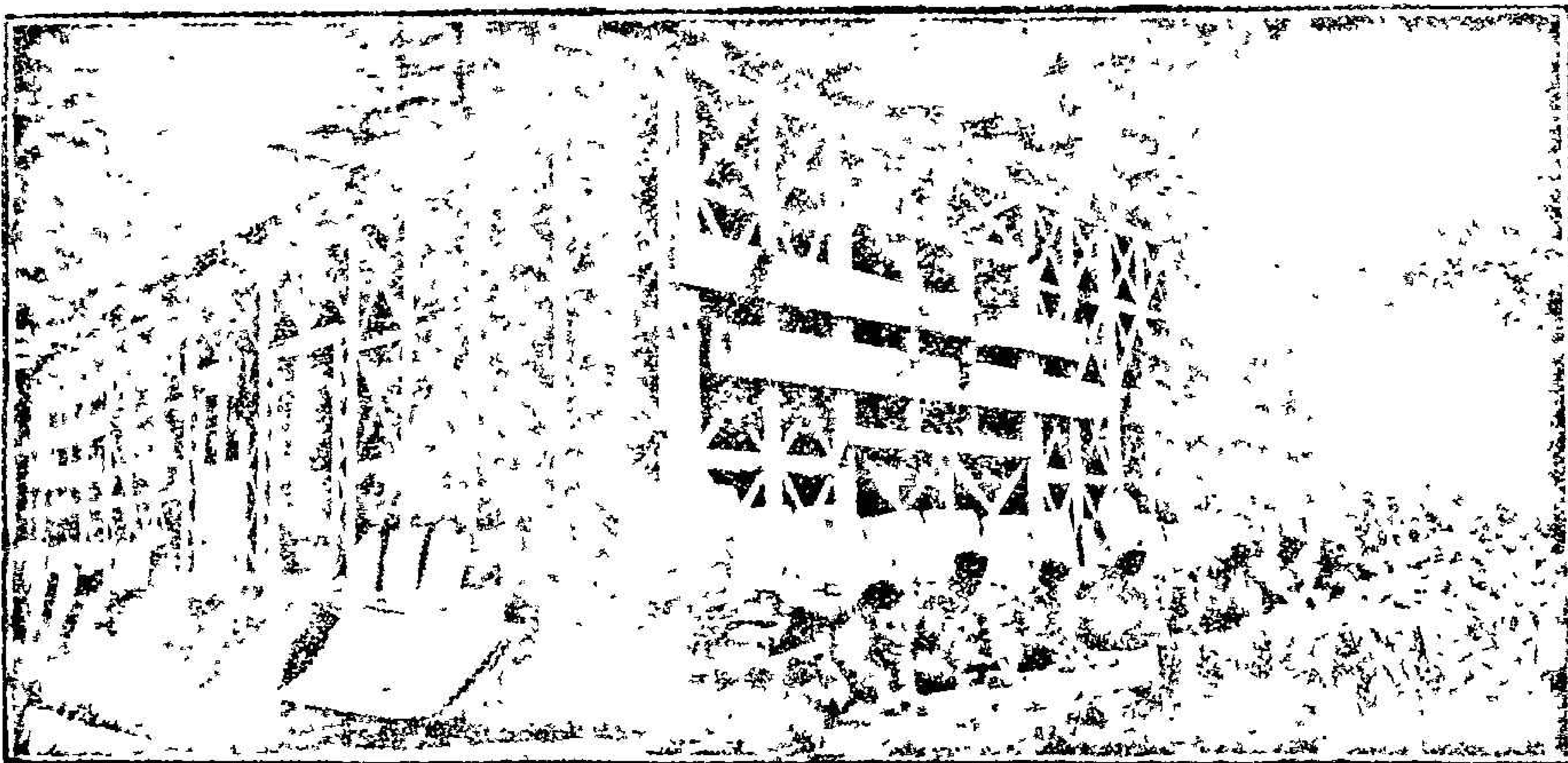
పెరుగు సమస్త-ఓషధులు లోనగునవి ఇచట పెరుగ గలవు. మరియు భైషజ్యశాస్త్రాధ్యయనమున కింకు గొప్ప అనుకూల్యమున్నది. ఓషధులు పుట్టుచోటనే వానిగుణదోషపరీక్ష కనేకముగ నవకాశముండును.

నన్నిటిని శోధించి తెలుసుకొనుట యీసంస్థయొక్క ఉద్దేశమని అచటి పాఠ్యసూచి (Syllabus) వలన తెలియగలదు. పురాతత్త్వము మొదలు బ్రహ్మతత్త్వశాస్త్రముదనుక గల యావద్విషయములను

ఓషధిప్రయోగమునకయి కట్టబడుచున్న క్రొత్తభవనము

భరతఖండముయొక్క మధ్యభాగము మొదలుకొని టిబెటు, చీనా, రష్యా, తుర్కిస్థానము, మధ్యాసియా లోనగుదేశముల విజ్ఞానాదికముల పరిశీలించుట ఈనూత్నసంస్థయొక్క యుద్దేశము. సృష్టిలో నేవేవి పుట్టెనో, మానవుడే యేవస్తువుల చేతజేసెనో వానిలీసంస్థపరిధిలో చేరియున్నవి. ఉరుస్వతీద్వారా అనేక ప్రాచీన విషయములు, వస్తువులు, భూగర్భమునుండి వెలువడ గలవు. ఆప్రాంతములయందు టిబెటు భాష కెక్కువప్రచారము గలదు కావున టిబెటు నుండి గలసహాయమున ఉరుస్వతిలో టిబెట్టుభాష చెప్పబడుచున్నది.

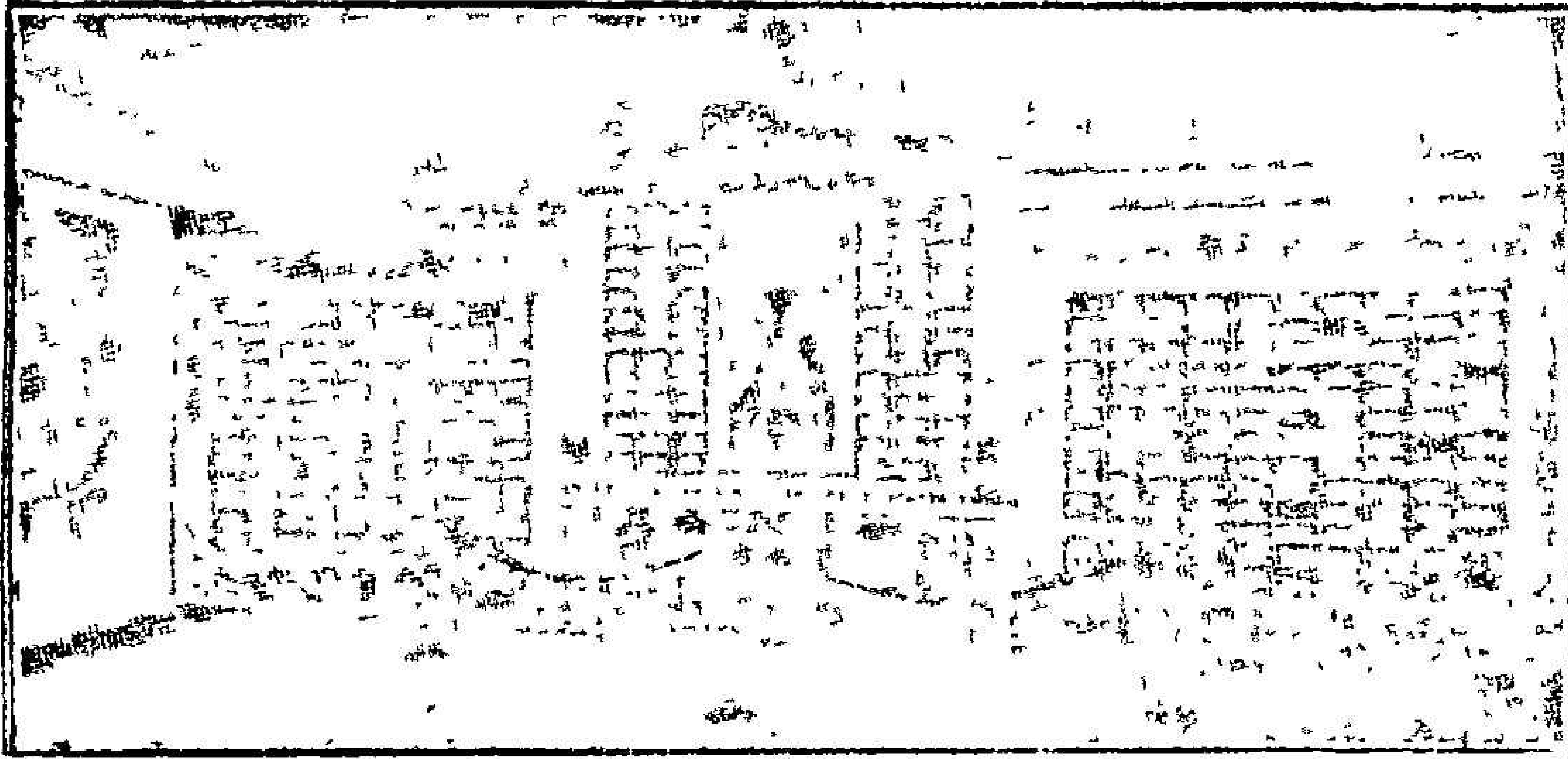
భూకంపముల బాధ లేకుండుటకయి కల్పించిన 'వజ్జీదీవార' నామక నిర్మాణవిధానము

ఉరుస్వతీయందు ప్రకృతిశాస్త్రాభ్యాసము కొరకు చాలినన్ని రకముల వృక్షములును అనేక పశువులును గలవు. హిమాలయప్రాంతములందున్న, కులూకనుమల ప్రాంతమునందున్న నానావిధముల మూలికలు, అనే

కములగు వనౌషధులు ఎక్కువగ దొరకును. ఉరుస్వతీ విజ్ఞానమందిరమున నీసకలకందమూలవనౌషధులయొక్క ప్రయోజనములు అనునాతనపరీక్షాపద్ధతులవల్ల చక్కగ

మును అధ్యయనము చేయించుటకు తగిన యేర్పాటులు ఉరుస్వతిలో కలవు. ‘టిబెటికా’ యనుపేర సాగింప బడుచుండు గ్రంథమాలయందు టిబెట్ ఆయుర్వేద గ్రంథములు రెండు ఇప్పటికే అనువదింపబడినవి.

ఉరుస్వతి విజ్ఞానశాలాభవనము సంవరమున నొకదెందంపేస్థల మేడలో నున్నది. దీనికిచేరిన పడి భూమి చాలాయెకరములు కలదు. రోరికాచార్య లీ సొత్తమును. ఆ భూమిని ఈవిజ్ఞానశాలకు దానరూపముగా సమర్పించినారు. ఇందు కచ్చేరి, పుస్తక భాండాగారము, మరియు నారుగురువైజ్ఞానికులు(Research Scholars) కాపురముండుటకు వసతులు కలవు. ఈవిజ్ఞాన

న్యూయార్కునందలి రోరిచుప్యూజియమున తిబేతు వస్తుసంగ్రహాలయము

వివరింపబడుచున్నవి. ఆ విజ్ఞానసంస్థలో నానాజాతి-ఓషధులను తోటలలో నాటిపెంచెదరు అందు దాదాపు రెండువేలు నానాజాతివనౌషధులు పెంచబడుచున్నవి. ఉరుస్వతీవిజ్ఞానశాలనుండి ౧౫౦౦ జాతులయొక్క 3౪౦౦ అంట్లు అమెరికాలోని మిషిగాన్ యూనివర్సిటీ ఉద్భిజ్జశాలకును, ౧౫౦౦ రకముల 3౮౦౦ అంట్లు న్యూయార్కులోని బొటానికల్ గార్డన్ యొక్క ఉద్భిజ్జశాలకును పంపబడియున్నవి.

సంపాదనయందు అధునాతనవిమర్శలన్నియు ఇచట జరుగవలయునని రోరిచ ఉద్దేశము. ఈ విషయమున ఈవిజ్ఞానశాలకు దేశాంతరములలోని అనేకవైజ్ఞానికులయొక్కయు, విజ్ఞానశాలలయొక్కయు సహాయసంబంధములు కలవు.

ఉరుస్వతీవిజ్ఞానశాల ౧౯౨౮ లో స్థాపింపబడినను క్రియాకలాపములు ౧౯౨౯-30 నుండి ప్రారంభ

టిబెటునందు అనాది ప్రచారము గల చికిత్సా పద్ధతి యొకటి గలదు. ఈ చికిత్స చే ఘోరమగు క్షయరోగమును, కాన్సరు వ్రణమ్మును కుదురుచున్నవి. ఇందువలన టిబెటు భాష నేర్పి, అచటి భైషజ్యశాస్త్ర

ప్రయోగశాలపృశ్యము-ఈశాన్యమునుండి

మయి సాగుచున్నవి. ౧౯౩౧ కడభాగమున రోరిక మహాశయుడు పుచ్చేరిలో పురాతత్త్వ విచారసంబంధముగ కొన్నిప్రదేశముల త్రవ్వించి వాటినుండి ప్రస్తరయుగ (Stone age) సంబంధములగు అనేకవస్తువుల వెలువరించినాడు. ఈతనిచే పంపబడిన మరియొకదళము లాహోలి ప్రాంతములకు పోయి యచటి వనస్పతుల యొక్కయు, పశుపక్ష్యాదులయొక్కయు పరిశీలనము జరిగించెను. వీరచటినుండి ౧౩౦౦ వనస్పతులయొక్కయు, ౧౨౦౦౦ పర్వతపక్షులయొక్కయు, ౩౦౦ గొఱ్ఱెజాతులయొక్కయు మాదిరులను తెచ్చిరి. ఈ అన్నివిషయముల విజ్ఞానప్రచారము నగరములో జరుగును.

రోరిక నివాసము. వేరొక దృశ్యము.
శీతకాలపు క్రొత్తమంచు చెట్లపైనంతట వ్రేలాడుచున్నది.

ఈవిజ్ఞానశాలవారు టిబెటు-ఇంగ్లీషు నిఘంటువు నొకదానిని వ్రాయుచున్నారు. టిబెట్ భాషావిషయమై 'టిబెటికా' అనుపేర నొక పెద్దగ్రంథము ప్రకటింపబడుచున్నది.

ఔషధులు, కందమూలములు లోనగువానిపరిశీలనకై ఆధునికవిధానములచే సిద్ధముచేయబడిన ఆయుధపరికరములతో సజ్జీకృతమగు నొకప్రయోగశాల ఉరుస్వతీవిజ్ఞానశాలసమీపముననే నిర్మింపబడియున్నది.

'నగరము' న్న కాంగ్రాజిల్లాలో భూకంపము లెక్కువగ సంప్రాప్తించుచుండును. ఈకారణముచే నీప్రయోగశాల "ధజ్జీ-దీవార్" పద్ధతిమీద కట్టబడినది. "ధజ్జీ-దీవార్" పద్ధతియనగా: మొదట కొయ్యతో నొక చట్టమును నిర్మించి దానిమీద సున్నము పూతపూయుట. ఈకట్టడములను భూకంపములు భేదింపజాలవు.

పైనచెప్పినప్రయోగశాలయందును నివాసస్థానములందును విద్యుత్తు ఉపయోగింపబడుచున్నది. ఈవిద్యుత్తు నగరసమీపమున నొకనిర్ఝరమునుండి యుత్పత్తి చేయబడుచున్నది.

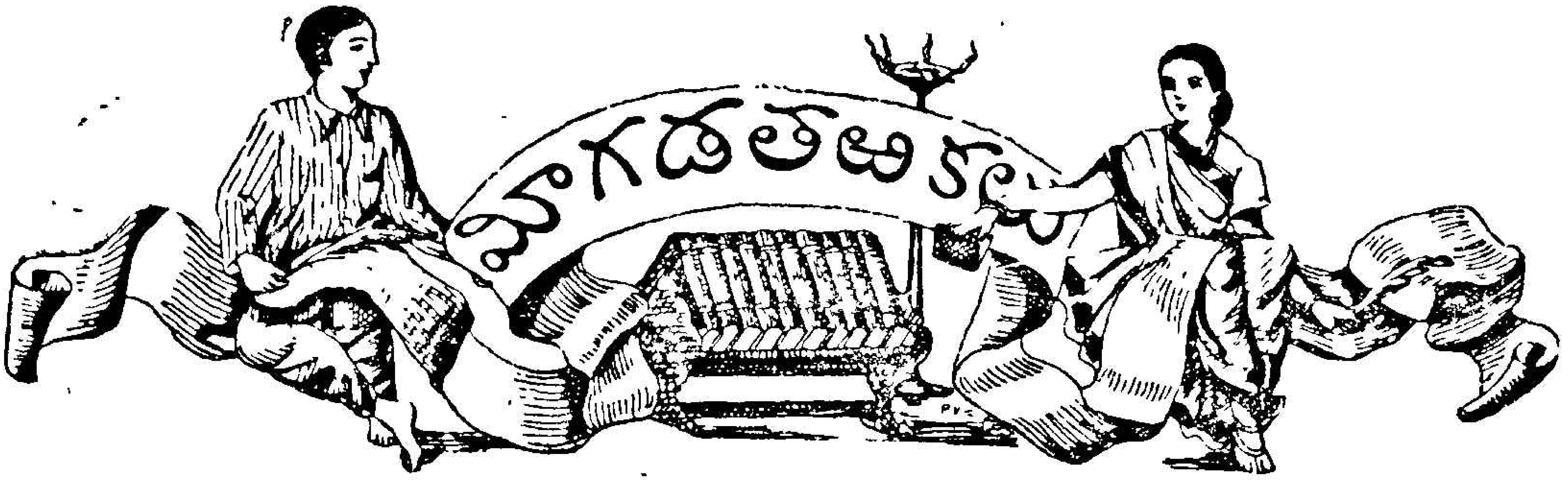
ఈ ఉరుస్వతీసంస్థ న్యూయార్కులోని రోరిక మ్యూజియముయొక్క శాఖయై యున్నది. ఈసంస్థ నిరంతరాయముగ జరుగగలందులకు కావలయు ధనమంతయు న్యూయార్కు మ్యూజియము భరించుచున్నది.

ప్రపంచములోని యనేక వైజ్ఞానిక సంస్థలతో నీ ఉరుస్వతీసంస్థకు సంబంధము గలదు. అమెరికాయందును, యూరోపునందును నుండునట్టి విశ్వవిద్యాలయములలోనను, వైజ్ఞానికసంస్థలలోనను దాదాపుమున్నూటికి పైగా ఈఉరుస్వతిసంస్థ ప్రకటించు గ్రంథములతో తమ యుద్గ్రంథములను సమానప్రతిపత్తిమీద మార్చుకొనుచున్నవి.

హిమాలయ పర్వత కందరములలో ననేకమంది మహాజ్ఞానులును, తత్త్వవేత్తలును, మహర్షులును నివసించియున్నటుల హిందువులు నమ్ముచున్నారు. ప్రపంచవ్యాప్తి గల యెన్ని జ్ఞాన విజ్ఞానప్రణాళికలు హిమాలయ కందరములలో నుత్పత్తియైనవియో యెవరుచెప్పగలరు? ఆధునికుడగు నొక ఐరోపీయమనీషి హిమాలయమును సర్వవైజ్ఞానికకేంద్రస్థాన మనుచున్నాడు. బహుశః నాతిచిరకాలమున సమస్తలోకోపకారకమగు విజ్ఞానమహాభాండారము ఉరుస్వతినుండి వెలువడగలదను నాశ సంపూర్ణముగాగలదు.

[విశాలభారత: జూలై ౧౯౩౩]

రాజు.

ఆధునికాంధ్రవాఙ్మయము

మనదేశమున ఇంగ్లీషుభాష వ్యాపింపకపూర్వము మనరాజులు మన కవులను పోషించినారు. మన వాఙ్మయము హుటాహుటి నడకలతో పెంపొందినది.

ఆ వాఙ్మయము సర్వతోముఖము కాకపోవచ్చు. కేవలము శృంగారరసాత్మకము, ధార్మికము నగుపద్యరూపమే కావచ్చు; కాని ఆకాలపు రుచినిబట్టి ఆరూపమున అది సంపూర్ణమే.

ఆ రాజులు తెనుగుకవులను జాంబూనదాంబరాభరణము లొసంగినారు; మాన్యము లిచ్చినారు. గుఱ్ఱములు, ఏనుగులు, శిబికలు సమర్పించినారు; అగ్రహారములు బహూకరించినారు; కనకాభిషేకములుచేసినారు.

ఆరాజులు తమ సంస్థానములలో ఒక్కొక్క తెనుగుకవియైన లేకుండుట అసభ్యత అని భయపడినారు; కవులను పోషింపని తమయైశ్వర్యము తిలకము లేని అయిదువతనమువంటి దని జడిసినారు.

రాజులనుజూచి సామంతులు, మంత్రులు, సరదారులున్నను పదస్థులేగాక, సంపన్నులగు గృహస్థులు గూడ అప్పుడు కావ్యములను అంకితము పొంది, కవులను పూజించినారు.

ఇంతేకాదు: కవుల యనుగ్రహమునకు వారు కొంగు జూపినారు; కవుల యాగ్రహమునకు వెనుకంజ వేసినారు.

మితవ్యయ మెఱుగని కవిసార్వభౌమునివంటి కవులు కొందరు చరమదశలో లుకలుకలుపడినా మొత్తముమీద ఆకాలపుకవులు దారిద్ర్యము నెరుగరు.

నరస్తుతులకు రోసి, దారిద్ర్యమును వరించి, ఐహికవిడంబనములకు స్వయముగ దూరులైన పోతనామాత్యునివంటి కవులకును ఆకాలమున గుణము నెరిగిన ఆదరాభిమానములు నవశక్తిని సంఘటించినవి.

ఏతావతా: అప్పటికవులు ఇష్టమృష్టాన్నములు కుడిచినారు; దుకూలములు దాల్చినారు; సుఖములు పడసినారు; ఆనంద మనుభవించినారు.

ప్రభువులరసికత — అథవా స్తుతిప్రీతి వారిని ఉద్బుద్ధులను గావించినది. జనుల కవితాప్రీతి వారికి ఉల్లాసము సంఘటించినది.

ఎట్టి విఘాతములును లేక వారి భావనాశక్తి విజృంభించినది.

ఈవిధముగ జిలిబిలిపలుకులతో రాజులయాస్థానములయందు సరస్వతి గానముచేయగా, బంగరుగజ్జెలతో కవులప్రాంగణములయందు లక్ష్మి నృత్యము చేసినది.

ఏల?

ఆకాలమున దేశీయులకందరకును ఆంధ్రమొక్కటే భాష. ఆంధ్రమునందే వారి కక్షరాభ్యాసము; ఆంధ్రమునందే జ్ఞానోపదేశము.

అపిచ, ఆంధ్రమునందే వారికి భావోదయము; ఆంధ్రమునందే భావప్రకటనము.

మూగవాండ్ర "కయికురు బొయికురు" సన్నలకున్న అప్పుడు ఆంధ్రమే ప్రాతిపదిక. ఘట్టంభుల నిరర్థకప్రభూపంచనములకున్న ఆంధ్రమునందే వార్తికము.

అప్పుడు, శిశువు లేభాషలో తమతొక్కుపలుకులతో నిసర్గకవితామాధుర్యమును రుచిచూపింతురో,

తల్లు లేభాషలో జోలలు పాడి ప్రేమామృతము వర్షింతురో ఆయాంధ్రమునందే జనులు తమ జీవితములు గడపినారు. ఆయాంధ్రమునందే వైశ్యులు వాణిజ్యము సాగించినారు. ఆయాంధ్రమునందే రాజులు తమప్రభుత్వమును చలాయించినారు. ఆయాంధ్రమునే మనకవులు రసమయము గావించినారు.

ఇట్లప్పుడు ఎటుచూచినా ఆంధ్రమే; ఎటు విన్నా ఆంధ్రమే.

ఈవిధముగ అప్పు డందరకును ఆంధ్రమున వైదుష్య మలవరుచుకొనవలసినవిధి యేర్పడినది.

వైదుష్యముతోడిదే రసికతయు.

ఇక విస్తరమేల? కవులు తన్మయులై ఆంధ్రమున గ్రంథములు రచియించినారు. జనులు ఉబలాటపడి ఆకావ్యములను పారాయణచేసినారు. రాజులు ఆకావ్యకన్యలను వరించి కవులను సత్కరించినారు.

ఆంధ్రగ్రంథపఠనము ఇట్లాకాలమువారికి ఉగ్గుపాలతో ప్రారంభమైనది.

వాఙ్మయము పెరిగి వికసించినది.

కించ: జాతీయతయు మిసమిసలాడినది.

ఇప్పుడు............?

'చాప చిరిగి చదర యగు'నట్లు మనరాజ్యములు కూలిపోయి జమీందారీ లేర్పడినవి.

జమీందారులకు విద్యావ్యాసంగము తక్కువ. ఎక్కువగానున్నవారు ఇంగ్లీషులో కరింతలు కొట్టుచున్నారు.

మనశిశువులకు ఏ, బీ, సీ, డీలు ముందు, ఓనమాలు తరువాత.

మనస్త్రీలలోగూడ 'బియ్యే'లు లెక్కకు మిక్కిలిగా తయారగుచున్నారు.

ఇప్పు డింగ్లీషు తెలియనికర్షకుడు తనవ్యవహారములను సమాళించుకొనలేడు.

ఇంగ్లీషురానివైశ్యునకు వర్తకమున దివాలా. అథవా, కనుబొమ్మలమీది వెంట్రుకలస్థితి.

రాచరికమంతయు ఇంగ్లీషున నిర్వహింపబడుచున్నది.

బడులలో నేర్పబడుచున్న ప్రారంభవిద్యవలన మనబాలికలకు, బాలురకు ఉన్న సహజజ్ఞానముగూడ మకిలయై పోవుచున్నది.

ఉన్నతవిద్యలో ఆంధ్రము నామమాత్రమే. ఐచ్ఛికమనియు చెప్పవచ్చును.

ఆపైని హిందీ. దేశీయ లిది కోరి నెత్తికెక్కించుకొనుచున్న బరువు.

కాగా: మనవారి కిపుడు ఇంగ్లీషుమీద నిర్బంధము వలన అలవాటయిన ప్రీతి. హిందీమీద చెల్లింపువలన కలిగిన ప్రేమ. ఆంధ్రముమీద విధిలేని సవతితల్లిప్రేమ.

ఇన్నివిధముల నేడు మనవారికి ఆంధ్ర మందుబాటులో లేకుండ బోయినది.

ఇది యిట్లుండగా:

ఇంగ్లీషులో దిట్టలైనవా రాంధ్రగ్రంథములను తాకరు. వారి విజ్ఞానమునెదుట ఆంధ్రగ్రంథములు చెత్తయు, చెదారమును.

ఇంగ్లీషుతో డొక్కశుద్ధిమాత్ర మయినవారికి ఏగ్రంథమును పనిలేదు. దేశీయపరిశ్రమలు వృద్ధికావలయు నని ముతకనూలుబట్టలు కట్టువారికి హిందీమీదనే మోజు.

జనసామాన్యమునకు రైల్వేలిబరేచరే కొంగుబంగారము.

ఇక ఆంధ్రమునందలి ఉద్గ్రంథము లెవరికి కావలయును?

ఉన్నవి చాలునా అంటే తయారగుటకు ప్రోత్సాహ మేదీ?

ఆంధ్రగ్రంథములకు అచ్చుపడుటకు మార్గములు లేవు. అచ్చుపడినవాటికి గిరాకీ లేదు.

ఆంధ్రేతరులు మనదేశమున తమభాషాపుస్తకము లమ్ముకొని మిద్దెలు, మేడలును కట్టుకొనుచుండగా, తమగ్రంథము లచ్చువేయించుకొనుటకు ఆంధ్రగ్రంథ కర్తలు ప్రోనోట్లు వ్రాసి కోర్టులలో కీడ్వబడు చున్నారు.

ఇట్టిస్థితిలో ఆంధ్రవాఙ్మయము పెరుగుటయెట్లు?

అయితే: యిక గతి యేమి?

ఇంతవరకు నేదో యికముందు నదే.

మన ఆంధ్రు డిప్పుడు తన్ను తానెరుగడు; తన మాట తనకు లెక్కలేదు; తనభాషమీద లక్ష్యము లేదు; తన సంప్రదాయమునెడల నభిమానము లేదు.

ఒకని వేషము తాల్చుట, ఒకని భాష మాట్లాడుట, ఒకని యాజ్ఞలు చెల్లించుట, ఒకని గులామై యుండుట, ఒకనిని మెప్పింపగోరి తన సర్వస్వమును భస్మముచేసికొనుట—ఇదీ నేటి ఆంధ్రుని దినచర్య.

ఈస్థితిలో మనకవుల కేమిప్రోత్సాహముండును?

గాని, నేటి ఆంధ్రకవియే జాతీయోద్ధారకుడు. ఏమంటే? స్వత్వమును గోలుపోయిన నేటిఆంధ్రునకు ఆంధ్రభాష నేర్పవలయును. ఆంధ్రహృదయము నంకితముచేయవలయును. సంపూర్ణముగ ఆంధ్రత్వమునే సమకూర్పవలయును.

ఇదియంతయు నేటి ఆంధ్రకవివలననే అగును.

ఎట్టివాఙ్మయము పరపదదళితమై, పతితమై, జర్జరితమై, ధూళిధూసరితమై, క్షుణ్ణమై పోయిన నేటి ఆంధ్రజాతిని ప్రబోధింపగలదో, తనకాళ్లమీద తాను నిలుచునట్లు చేయగలదో, ఆంధ్రత్వమునుండి యెట్టి సన్నివేశములయందును గళితము కాకుండునట్లు నిలుప గలదో, తనవిద్యావివేకములచేతను, బలపరాక్రమముల చేతను, విజ్ఞానసంప్రదాయములచేతను భారతాకాశము నుబ్బెత్తుగ ధగద్ధగితము చేయగలుగునట్లు దిద్దితీర్చ గలదో అట్టివాఙ్మయము మన కిప్పు డావశ్యకమై యున్నది.

ఇట్టివాఙ్మయమును నిర్మింపగల ఆంధ్రకవియే నేడు ధన్యుడు. అట్టివానికొరకే జాతి ప్రతీక్షించుచున్నది.

—శాస్త్రి.

ఆంధ్రభాషాప్రవీణ

ఆంధ్రవిశ్వవిద్యాలయమువారు ఉభయభాషా ప్రవీణ ఏ బి సి శాఖలను తీసివేసి 'ఆంధ్రభాషా ప్రవీణ' అను ఒక్కపరీక్షనుమాత్రమె పెట్ట నుద్దేశించి నట్లు తెలియుచున్నది. ఏ శాఖలో సంస్కృతము ప్రధానముగను తెలుగు అప్రధానముగను, బి శాఖలో తెలుగుప్రధానముగను సంస్కృతము అప్రధానముగను, సి శాఖలో తెలుగుతోబాటు మఱియొక ద్రవిడభాష యును చదువవలసియుండెను. మొదట ఏ శాఖమాత్రమే యుండెనుగాని తెలుగు భాషాభిమానులైన త్రిపురనేని రామస్వామిచౌదరి, కట్టమంచి రామలింగారెడ్డిగార్ల కృషిచేత బి సి శాఖలు చేర్చబడెను. మదరాసు యూని వర్సిటిలో అరవ మొక్కటే చదువదగిన 'డి' శాఖకూడ కలదు. మదరాసుయూనివర్సిటిలో అరవమున కున్న ఉత్తమగౌరవము ఆంధ్రయూనివర్సిటీలో ఆంధ్రమునకు లేకున్నను, బి సి శాఖలను తీసివేయుట మూలముగా ఇదివరకు ఆంధ్రమున కున్న మధ్యరకపు గౌరవముకూడ పోయినది. ఆంధ్రములో సంస్కృతపు మాటలు చేరినందున సంస్కృతము చదువుట అవసరమేగాని తెలుగుయొక్క పుట్టుపూర్వములు తెలియవలయునన్న సంస్కృతము చదువుటకంటె మఱియొక్క ద్రవిడ భాషాజ్ఞానము ఎక్కువ అవసరము. కాని ఆంధ్ర విశ్వవిద్యాలయములోని ప్రాచ్యభాషాశాఖ తెలుగు యొక్క దురదృష్టముచేత "సంస్కృత మాద్యప్రకృతి, ఆంధ్రభాషవికృతి" అని దుర్వాదముచేయు సంస్కృత భాషావాదుల చేతిలో బడినది. ఈక్రొత్తమార్పు వలన తెలుగునకు రాదగినముప్పును కొంత విచారింతము.

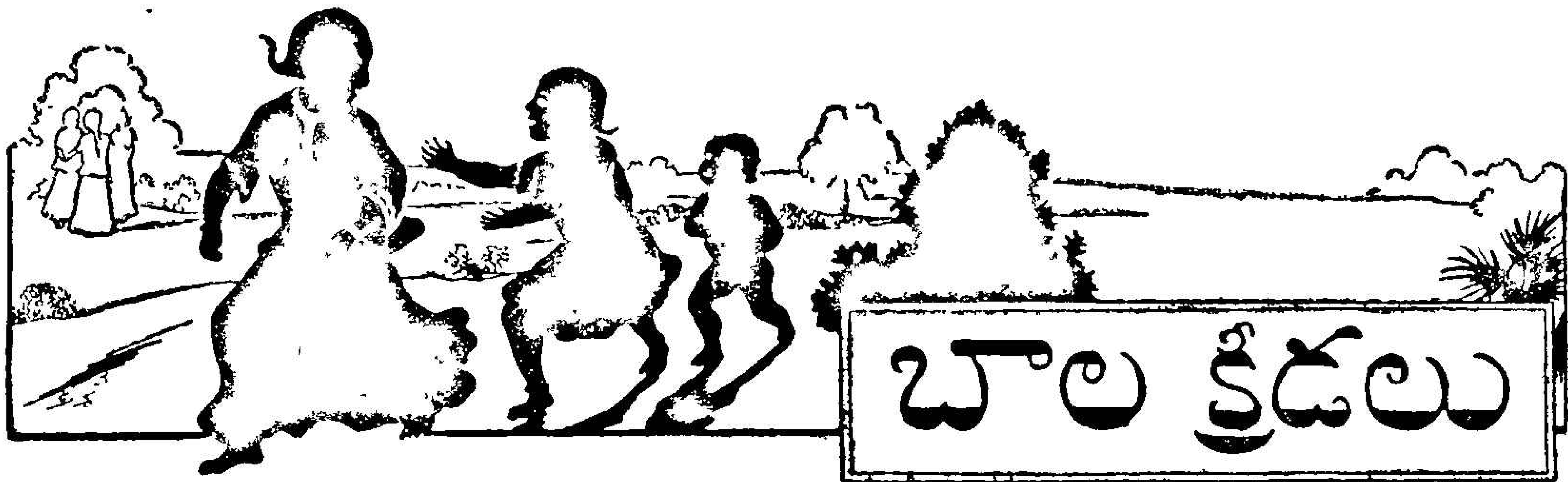
ఏ బి సి శాఖలను తీసివేయుటకు గలకారణము లను ముందు విచారించవలసియున్నది. బి సి శాఖ లలో తేరిన వారి పాండిత్యమునెడల పండితులకు గౌర

వము లేదట. ఏపండితులకు? సంస్కృతపండితులకు. సంస్కృతపండితులయెడల తురకపండితులకు గూడ గౌరవ ముండదు. అందువలన తెలుగునకు వచ్చినలోటేమి? ఆంధ్రదేశములోని ఒక్క ప్రాచ్యవిద్యాలయములోగూడ బి సి శాఖలు నేర్పబడుటలేదు. అయినను బి శాఖకే ప్రైవేటుగా ఎక్కువమంది చదువుచున్నారు. అది సంస్కృత-బల్లవారికి కంటగింపు. వేలమువెఱ్ఱిగా చాలామంది చదువడముచేత బి శాఖ పనికిరాదనీ, ఎవరు చదువుటలేదు గనుక సి శాఖ పనికిరాదనీ కారణములు చెప్పి బి సి శాఖలను తీసివేయవలసిన దన్నారు. ఇతర సాహిత్యపరీక్షలు సంస్కృతమును బోధించును గనుక ఏ శాఖ తీసివేయవలసినదిన్నారు. అందువలన సంస్కృతమునకు నష్టమురాకుండ చూచుచున్నారు గాని తెలుగునకు ముప్పు వాటిల్లినది. క్రొత్తగాపెట్టునట్టి ఆంధ్రభాషా ప్రవీణకు ఏశాఖకంటె తక్కువసంస్కృతమును, బి శాఖకంటె తక్కువతెలుగును నేర్పుదురట. కనుక పర్యవసాన మేమనగా క్రొత్తపరీక్షలో తెలుగు తగ్గించి సంస్కృతము కొద్దిగా హెచ్చించెదరు. అందువలన ముగ ఈపరీక్షకు గౌరవము హెచ్చునట. ఎంతతక్కువ తెలుగుపాండిత్యముండిన అంతగౌరవము హెచ్చునని సంస్కృతవాదుల ఆశయముగాబోలు.

ఇంతేకాదు. క్రొత్త ఆంధ్రభాషాప్రవీణకు సంస్కృతము తప్పక తీసుకొనితీరవలయును; దానితోబాటు ఒక ద్రావిడభాష తీసికొనవలయును. అనగా తెలుగుభాష తీసికొని తీరవలయు ననునిర్బంధము లేదు. కాబట్టి ఆంధ్రభాష చదువకుండానే ఆంధ్రభాషాప్రవీణపరీక్షలో ఉత్తీర్ణులయి బిరుదును పొందవచ్చును. ఇట్టి సౌకర్యమును కనిపెట్టినఆంధ్రవిశ్వవిద్యాలయమువారియొక్క బుద్ధికుశలత ప్రశంసనీయము.

బి శాఖపండితులకు తగినంత తెలుగుపాండిత్యముగాని, గౌరవముగాని లేదనుట కేవలము కల్పితమయిన అపవాదము. వీరు ఏ విద్వానువారికంటెను, మామూలుసంస్కృతపండితులకంటెను ఎక్కువ బాగుగ తెలుగు బోధించగలరు. మామూలుగ సంస్కృత పండితులు సంస్కృతము చదివిన చాలుననియు, తెలుగు ప్రత్యేకముగ చదువ నవసరము లేకయే తెలుగు బోధించవచ్చుననియు అభిప్రాయపడుదురు. ఎవరో తప్ప మామూలుసంస్కృత పండితులకు తెలుగురాదు. "అటజనికాంచె", "బహురత్నద్యుతి" ఇటువంటి పద్యములకు మాత్రము అర్థము చెప్పగలరు. ఇట్టి పండితులే పూర్వకవులు చాలామంది. ఇప్పటి ఇంగ్లీషు ప్రొఫెసర్లకెంత తెలుగువచ్చునో వారికి గూడ అంత తెలుగే వచ్చును. మనము సగము ఇంగ్లీషు ముక్కలు వేయకుండా తెలుగు ఎట్లా మాట్లాడలేమో వారును సంస్కృతము కలపకుండ తెనుగు వ్రాయలేకపోయినారు. మనకును, వారికినిగూడ మన భావములను వెల్లడించుటకు తెలుగులో మాట లున్నవా లేవా అనేప్రశ్న లేదు. మనకు వచ్చినవి ఇంగ్లీషుమాటలు; వారికి వచ్చినవి సంస్కృతపుమాటలు. మన ఉభయులమధ్యను తెలుగు నాశనమయినది; ఇంకను అగుచున్నది. అరసున్న బండి ఱ, మాత్రము వేసినయెడల అది పక్కా తెలుగయినట్లే. తక్కినదంతయు సంస్కృతమయినను పరవాలేదు. విశ్వవిద్యాలయము చివర కిక్కడికి దేలినది.

ఉన్నవ లక్ష్మీనారాయణ.

మంగిపూడి వేంకటశర్మ

౧౬. బుడబుడసంచి

ఇద్దరుబాలికలు పెండేసి పెద్దలు (ఆటపెద్దలు) గా నుండి తక్కినవారిని ఉద్దీలువేసి చెరిసగము పంచుకొందురు. తరువాత రెండుభాగములవారును ఒకరికొకరెదురుగా రెండుబంతులుగా తీరికూర్చుండవలయును. కూర్చున్నతరువాత ఏభాగమువారో ఒకభాగమువారు ముందుగా ఆడుకొనుటకు యేర్పరచుకోవలయును. అట్లు యేర్పడినభాగమువారి ఆటపెద్ద తనబంతివారికందరికిని బంతిపువ్వుఅని యొకరికి, గులాబిపువ్వు అని యొకరికి, మల్లిపువ్వు, జాజిపువ్వు, సంపెంగపువ్వు, పొగడపువ్వుమొదలయినపేర్లు చెరియొకరికి రహస్యముగా పేర్లుపెట్టి తాను రెండవబంతివారిలో ఒకరికి కన్నులు మూసి తాను గుర్తుగా పెట్టినపువ్వు పేరుపెట్టి తనవారిలో నొకరిని కేకవేసి పిలుచును. ఆపువ్వుపేరుగల బాలికకన్నులుమూయబడిన బాలికయొక్క ముక్కు మెల్లగా గిల్లి మాటలాడకుండ తనచోటికి వచ్చి కూర్చుండును. తోడనే యీబంతివారందరును చప్పటులగొట్టుచు "బుడబుడసంచి, బుడాయిసంచి" అని పాడుచుందురు. అప్పుడు వీరిఆటపెద్దఆబాలిక కన్నులు విడిచి నీముక్కుగిల్లినవారిపేరు చెప్పుమని యడుగును. ఆబాలిక సరిగా చెప్పగలిగినయెడల ఎవరిపేరు చెప్పునో ఆబాలిక పేరు చెప్పుకొన్నవారిపంక్తిలోకి వెళ్లవలయును. చెప్పలేనియెడల చెప్పలేనిపిల్లయే యీవలిబంతిలో కలియవలయును. ఒకమారు వీరును, ఒకమారు వారును ఆడుచు రావలయును. ఇట్లు ఆడగా ఎవనిపంక్తిలోనివారు క్రమముగా తగ్గిపోవుదురో వారు ఓడిపోయినట్లు అగును.

౧౭. వెన్నెలకుప్పలు

ఇద్దరు పెండేసిపెద్దలుగా ఏర్పడి బాలికలనందరిని సరిసమానముగా ఉద్దీలువేసి పంచుకొని ఒకపక్షముబాలికలు రెండవపక్షమువారు చూడకుండునట్లు చాల దూరముపోయి యొకచోట యిసుకగాని, దుమ్ముగాని ప్రోగుచేసికొని యెవరికివారు ఒక్కొక్కకుప్ప వేసికొని రావలయును. మొదటివారు చాటునకు పోయిన వెంటనే రెండవపక్షమువారుకూడ మరియొకచోటికి (చాటునకు) పోయి అట్లే వెన్నెలకుప్పలు వేసికొని రావలయును. ఒకరు పోయెడుచోటు మరియొకపక్షమువారు ముందుగా చూడకూడదు. ఒకభాగమువారు కుప్పలు పెట్టుకొన్నస్థలము మరియొకభాగమువారికి తెలియకుండ రహస్యముగా నుండవలయును. ఇట్లు రెండుపక్షములవారును వెన్నెలకుప్పలు చేసికొనివచ్చినతరువాత ఒకపక్షమువారికుప్పలు మరియొకపక్షమువారు కనుగొనుటకై పోవలెను. పోవునపుడు వారిపెండేసిపెద్ద వీరివెంటను, వీరిపెద్ద వారివెంటను పోవలయును. అట్లు వెళ్లి తమయెదుటిపక్షమువారివెన్నెలకుప్పలను కనుగొన్నవెంటనే త్రొక్కివేసి వేగిరముగా పరుగెత్తి ఆటస్థలమునకు రావలయును. ఎవరు ముందుగా వచ్చెదరో వారు (ఆపక్షమువారు) గెల్చినట్లును, వెనుకవచ్చినవారు ఓడిపోయినట్లును అగును. మరలమరల ఉద్దీలువేసి మార్చుకొని ఆడుకొనుచుండవలయును. వెన్నెలకుప్పలు పెట్టుకొనుటకు వెళ్లువారు ఇండ్లదొడ్లలోనికిని, ఇండ్లలోనికిని మాత్రము వెళ్లరాదు. సందులలోనికిని, చిన్నవీథులలోనికిని వెళ్లవచ్చును. ఒకవీథినుండి మరియొకవీథి

కూడ పోవచ్చును. ఈయాట వెన్నెలదినములలోనే ఆడుకొనవలయును.

౧౮. వెన్నెలవత్తి

ఒకబాలిక ఆటపెద్దగా నుండవలయును. తక్కిన వారందరును ఆటపెద్దతిరిగినదిక్కుగానే మొగములుంచి నిలిచియుండి "వంగనారు నాటవలయునమ్మా!" యని ముందరకు వంగి మొక్కలు నాటుచున్నట్లుండవలయును. అప్పుడు ఆటపెద్ద ఒకమట్టివత్తిగాని, గుడ్డవత్తిగాని చేతితో పట్టుకొని అందరిని కండ్లు మూసుకొండని చెప్పవలయును. అట్లు మూసికొన్నతరువాత ఆవత్తి ఆబాలికలవైపునకు పారవేసి "వెన్నెలవత్తిని వెదకితీసుకరండి" అని చెప్పవలెను. అంతట ఆబాలికలందరును కన్నులు తెరచి చూచి వెదకి తెచ్చి తల్లిబాలికకియ్యవలెను. అట్లుతల్లికివత్తితెచ్చియిచ్చినబాలిక తరువాతి ఆటకు తల్లి యగుచుండును. అదివరకు తల్లిగానున్న యామె వెదకుకొనివచ్చువారితో కలియుచుండవలయును. రెండవమారు వంగకాయలు కోసికోవలయునని అందరును మొదటివలెనే వంగియుండి కన్నులు మూసికొని కోయుచున్నట్లు అభినయించుచుండవలయును. మరల తల్లి బాలికవత్తి పారవేయవలయును. వత్తి తెచ్చినబాలిక తరువాత యాటకు తల్లి కావలయును. ఇట్లు వంగతోటకు నీళ్లు తోడవలయునని యొకమారును, కలుపుతీయవలయునని యొకమారును ఇట్లు మార్చి చెప్పుచూ తోటపని చేయుచుండవలయును. వత్తిదొరకినవారు తల్లిగా మారుచుండక ఒక్కబాలికనే ఆట పూర్తియగుదాక తల్లిగా నుంచుకొన్నను ఉంచుకోవచ్చును. తోటపని చేయునపుడు కన్నులు మూసికొనియుండవలయును. గాని కాళ్లసందునుండి వత్తి యేవైపున వేయుచున్నదో యని చూడరాదు. అట్లు చూచితెచ్చినవారిఆట లేదు.

౧౯. కాళ్లగజ్జె

ఒకబాలిక తల్లిగా ఏర్పడి తక్కినవారినందరిని కాళ్లురెండును చాచి కూర్చుండునట్లును చేయవలయును. అప్పుడు తల్లిబాలిక "కాళ్లగజ్జెలు, కంకణాలు, వేగుచుక్క, వెలగమొగ్గ, మొగ్గకాదు, మోదుగనీరు, నీరు

కాదు, నిమ్మలవాయి, వాయికాదు, నారింజకాయ, కూరగాదు, గుమ్మడిమెట్టు, మెట్టుకాదు, మేదరిల్లు, ఇల్లుకాదు, ఈగలతుట్ట, తుట్టకాదు, తూముడుమన్ను, మన్నుకాదు, మంచిగంధపుచెక్క, చింతకాయ, బొంతకాయ, జీడిమామిడికాయ, కోళ్లేటివంకాయ, కొమ్మనిమ్మపండు, వాలుగులగుంటలో శీలు పలు వెయ్యగా ఒక్కటే ఉండగా, ఒంటిపువ్వారాలగా, తామరాకు ధప్పళం, కోటవెలుగు, కోటలోఉన్నది కొండేటిపిల్ల, తరిమితరిమికొట్టింది, తాబేటిపిల్ల, ఆవుపేరేమి, గోవుపేరేమి, చంద్రవక్కనీమొగుడుపేరేమి. ఉత్తుత్తిపండు, ఉత్తరాణిపండు దానిమ్మపండు, దబ్బపండు," అని పాడుచు ఒకొక్కమాటకు ఒకొక్కకాలు చొప్పున ముట్టుకొనిపోవుచు చివరదాక పోవుచుండును. అట్లు పోవునపుడు చివరమాటయగు "దబ్బపండు," అనుముక్క యేకాలిమీద చేయివేసి ముట్టినపుడు వచ్చునో ఆకాలు పండినట్లు అగును. కనుక ఆకాలు వెనుకకు దీసుకొని ముడుచుకొనవలయును. అనగా ఒకబాలికయొక్క ఒకకాలు పండినయెడల రెండవకాలు పండువరకును పండనివారితో కలిసి కూర్చుండవలయును. ఆవెలో ఎవరిదైనా ఒకకాలు పండినయెడల ఆకాలు ముడిచి ఆకాలితరువాత కాలివద్ద ఆరంభించి మరల "కాళ్లగజ్జె" అనుపదము పాడుచు ఆట ఆడవలయును. ఇట్లు ఆడుచూ ఉండగా క్రమక్రమముగా అందరును పండిపోయి ఒక్కతె మిగిలియుండునుకదా! అప్పుడు తల్లికూడ కూర్చుండి మిగిలిన బాలిక కాళ్లకును, తనకాళ్లకును ఆడుకొనవలయును. అట్లు ఆడుకొనగా ఎవరో యొకరు పండి ఒకరుపండక

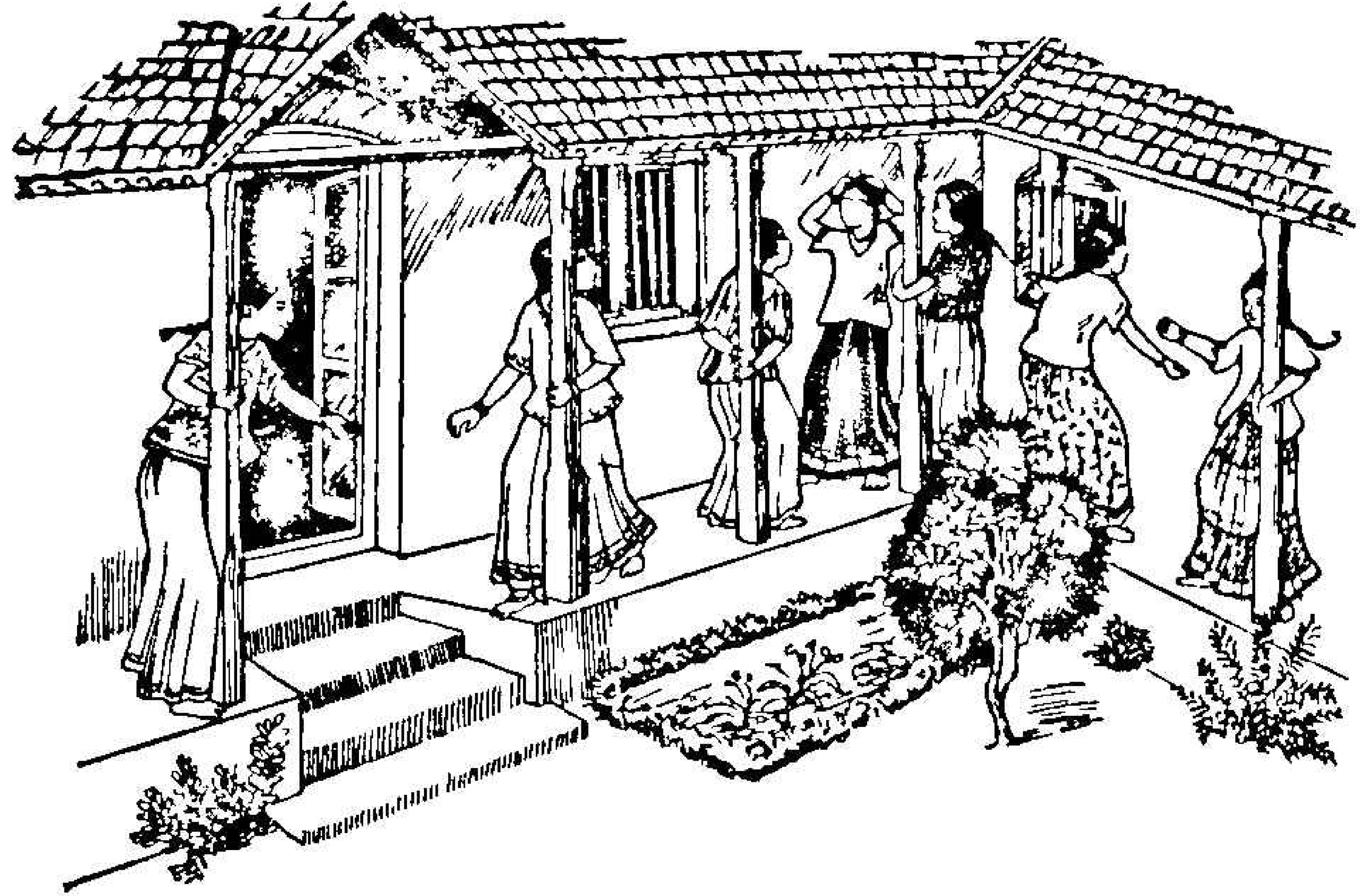
మిగిలి యుందురుకదా! ఆమిగిలినవారిని "ముట్టు" అందురు. ముట్టుఅనగా "మైల" అని పేరు. అట్లు మైలపడ్డబాలికను నిలుచుండబెట్టి ఆటపెద్ద ఆబాలిక తలవెండ్రుకలను చేతబట్టుకొని గిరగిరతిరుగుమని అనగా ఆబాలిక తిరుగవలెను. రెండుమూడుచుట్లు తిరిగినతరువాత ఆటపెద్ద "మీఅమ్మ నిల్చుండి పాలిచ్చినదా! కూర్చుండి పాలిచ్చినదా!" అని అడుగగా "కూర్చుండి పాలిచ్చినది" అని చెప్పవలెను. "నులకమంచముమీద పాలిచ్చినదా పట్టెమంచముమీద పాలిచ్చినదా," అని అడిగిన "పట్టెమంచముమీదనే" అని చెప్పవలెను. "నిల్చుంటే ముట్టుకుంటావా, కూర్చుంటే ముట్టుకుంటావా?" అనిఅడిగిన ఏదియో యొకటి చెప్పవలెను. "కూర్చుంటేముట్టుకుంటా" నని చెప్పినయెడల అందరును నిల్చియుండి ఒక్కొక్కమారు కూర్చుండి "మైల" బాలికనుచూచి "నీఅత్తవారింట్లో యింతకోడిపిల్ల" అని చేతులతో చూపుచూ ఆబాలిక ముట్టుకొనుటకై దగ్గరకు వచ్చిన తోడనే నిల్చియుండవలెను. "నిల్చుంటే ముట్టుకుంటా" నని చెప్పినయెడల అందరును చటుక్కున కూర్చుండి "మైల" గలబాలిక కొంచెము దూరముగా నున్నప్పుడు లేచి నిల్చుండి మీయత్తవారింట్లో యింత కోడిపిల్ల" అని ఊడికించవలయును. ఎవ్వరైన నిల్చుండవలసినప్పుడు కూర్చుండిగాని, కూర్చుండవలసినప్పుడు నిల్చుండిగాని పొరపాటుగానున్నప్పుడుగాని మైలబాలిక (కాచుకొనివచ్చుబాలిక, లేక ఆడుకొనివచ్చుబాలిక) దగ్గరకు వచ్చినపుడు చటుక్కున కూర్చుండలేకగాని, నిల్చుండలేకగాని యున్నప్పుడు అకస్మాత్తుగా పరుగెత్తివెళ్లి పట్టుకోవలయును (ముట్టుకోవలయును). అట్లు ఎవరిని ముట్టుకొంటే వారు ఆడుకొనిరావలయును. ఆడుకొనివచ్చుబాలిక ముట్టుకొనును గదాయని కూర్చుండినవారు నిల్చుండుటగాని, నిల్చుండినవారు కూర్చుండుటగాని చాలసేపు ఎవరును మానగూడదు. బాలికలందరును కొంచెము దూర దూరముగా నుందురు గనుక ఎవరికి దూరముగా నున్నప్పుడు వారు నిల్చుండుటగాని, కూర్చుండుటగాని ఆట రివాజుప్రకారము తప్పక చేయవలయును.

ఆడుకొనివచ్చువారి నేర్పరచువిధము:—

నాలుగుస్తంభాలాట, నడిమికి తోడిమికి, తానక తప్పక, తనపేరేమంటే ఊరగాయలకుండ, ఉస్తికాయలకుండ, పాపిటకాయలకుండ పటుక్కుమనె.

౨౦. స్తంభాలాట

ఎందరు బాలిక లుందురో అంతకన్న ఒకటి తక్కువగా స్తంభము లుండవలయును. అనగా: పదిమంది స్త్రీ లున్నయెడల తొమ్మిది స్తంభము లుండవలయును. బాలికలందరును స్తంభములకు సమీపమునందు నిల్చియుండినతరువాత ఆటపెద్ద "స్తంభము నెవరు

ముట్టుకొందురో" అని కేకవేయును. ఆకేక వినినవెంటనే బాలికలందరును పరుగెత్తిపోయి "ఈస్తంభము నాది ఇది నాది" యనుచు తలకొక స్తంభము పట్టుకోవలయును. తల్లి (ఆటపెద్ద) కూడా తానొక స్తంభమును వారితోనే పోయి పట్టుకొనవలయును. బాలికలకన్న స్తంభములసంఖ్య ఒకటి తక్కువగుటచేత ఒకబాలిక మిగిలియుండునుగదా! ఆబాలిక మొదట ఆడుకొనివచ్చునదిగా ఉండవలయును. ఆడుకొనివచ్చు బాలికకు గొల్లది అని పేరు. కనుక ఆబాలిక "చల్లో యమ్మచల్ల" అని కేకవేయుచు చల్ల అమ్ముచున్నట్లు అభినయించుచు మొదటి స్తంభముమొదలుకొని చివర స్తంభమువరకు అన్ని స్తంభములదగ్గరకును వచ్చుచు పోవుచుండవలయును. గొల్లభామ తమ స్తంభములను

దాటి వెళ్లి దూరముగా నున్న సమయమున ఆ స్తంభముల వద్దనున్న బాలికలు ఒక స్తంభముదగ్గరనుండి మరి యొక స్తంభమునకు పరుగెత్తి వెళ్లి తమ స్తంభములను మార్చుకొనుచుండవలయును. అట్లు మారుటకు ఒక స్తంభమునుండి బయలుదేరి యింకొక స్తంభముదగ్గరకు పోయేదులోగా గొల్లది పరుగెత్తుకొనివచ్చి ముట్టుకొనవలయును. గొల్లది ఎవరి స్తంభమును ముట్టుకొనునో వారు కాసుకరావలయును. ఎవరైనా తన స్తంభమును విడిచి మరి యొక స్తంభమునకు పోవుచుండగా తాను పోదలచిన స్తంభమువద్ద నున్న బాలిక గొల్లభామ వచ్చి పట్టుకొనునేమో యనుభయమున తాను విడిచివెళ్లిన స్తంభముకడకు రాకయున్న యెడల ఇంతలో గొల్లభామ కాళీగాఉన్న ఆ స్తంభమును పట్టుకోవలయును. అట్లు పట్టుకొన్న యెడల ఆ స్తంభమును విడిచివెళ్లినబాలిక ఆపుకొనిరావలయును. కనుక స్తంభములను మార్చుకోదలచినబాలిక లిద్దరును ఒక్కసారిగానే తమతమ స్తంభములను వదలి యొక్కసారిగానే వారి స్తంభమును వీరును వీరి స్తంభమును వారును ఆక్రమించుకోవలయును. అవకాశ మున్న యెడల దగ్గర స్తంభములనుగాక దూరమునగల స్తంభములనుగూడ మార్చుకోవచ్చును.

౨౧. చెమ్మ చెక్క

ఇద్దరుబాలికలు ఒకరికొకరు యెదురుగా నిలిచియుండి అరచేతులు నిలువుగా ముఖములయెత్తువరకు

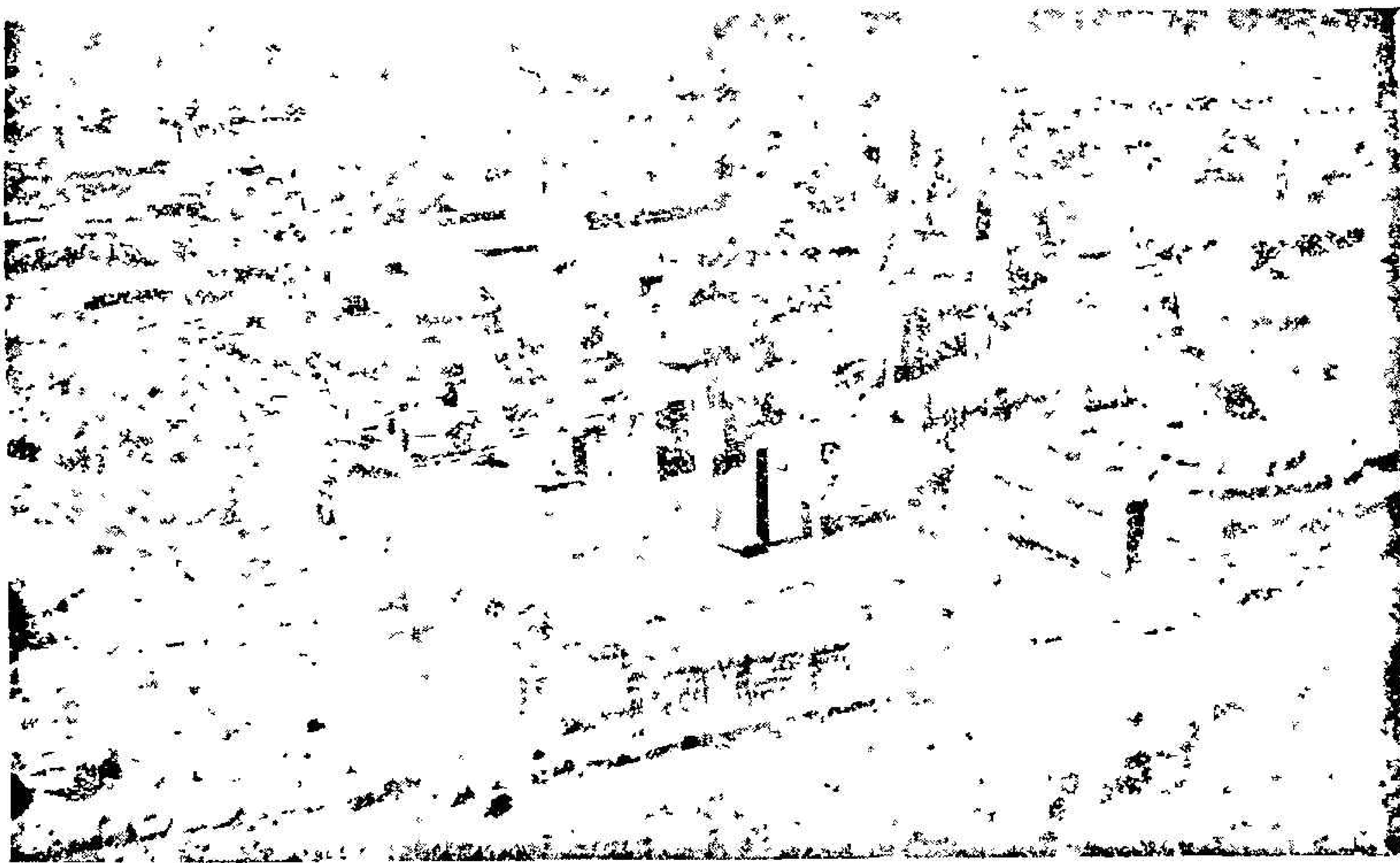
ఎత్తి ఒకరి అరచేతు లొకరిఅరచేతులతో తట్టి చేతులు బారుగా క్రిందికి వ్రేలాడవేసి వెంటనే ముందర ప్రక్కకు తీసుకొని చప్పట్లు కొట్టవలయును. ఈప్రకారముగా ముందర ఒకరిచేతులతో ఒకరిచేతులు తట్టి తరువాత వ్రేలవేసి పిమ్మట చప్పట్లు కొట్టుచుండవలయును. మరియు చేతులు వ్రేలవేసి చప్పట్లు కొట్టునపుడు కొంచెము వెనుకకు పోవుచు ఒకరిచేతుల నొకరు తట్టునపుడు ముందరకు వచ్చుచుండవలయును. ఈప్రకారముగా ఆడునపుడు ఈక్రిందిపదము (పాట)ను ఇద్దరును కలిసి పాడుచుండవలయును. "చెమ్మచెక్క, చేరడేసి బుక్క, అట్లు పోయంగా, ఆరగించంగా, ముత్యాల చెమ్మచెక్క ముగ్గులవెట్ట, రత్నాలచెమ్మచెక్క రంగువేయ, మాతాతపందిరిలో పెళ్లిచేయ; పెళ్లిఅమ్మపెళ్లి, సుబ్బారాయుడుపిల్ల చూచివత్తమురండి, అమ్మ నాకు బువ్వ, ఎడమచేతిలో గవ్వ, ఎడమకాలిచెప్పు, బోగముదాని కొప్పు.

౨౨. సూర్యపుమైనం

చీకటిమూతలఆటలోవలె ముగ్గురు మనుష్యులు చొప్పున ఎవరుపండినారో నిర్ణయించి పండక మిగిలినవానిచేతిలో మొదట పండినబాలిక "సూర్యపు మైనం, చుక్కలమైనం, దెబ్బలమైనం" అని మూడు మార్లు మెల్లగా కొట్టవలెను. తరువాత ఓడిపోయినవాని జుట్టుపట్టుకొని "నిల్చుంటే ముట్టుకుంటావా? కూర్చుంటే ముట్టుకుంటావా?" అని అడుగవలయును. ఆబాలిక చెప్పినదానికి వ్యతిరేకముగా అనగా "నిల్చుంటే ముట్టుకుంటా"నంటే అందరు కూర్చుండవలయును. "కూర్చుంటే ముట్టుకుంటా"నంటే అందరును నిల్చుండవలయును. ఆకూర్చుండుటగాని నిల్చుండుటగాని చేయునప్పుడు ఆటపెద్ద ఓడిపోయినబాలికచేతిలో చటుక్కున ఒక దెబ్బ కొట్టి నిల్చుండుటకాని, కూర్చుండుటగాని చేయవలయును. అట్లు కొట్టగానే చేయక ఆలస్యము ఏమాత్రము చేసినను ఓడిపోయినబాలిక ముట్టుకోవచ్చును. ముట్టుకొన్న యెడల ఆటపెద్ద ఆపుకొనిరావలయును. ఓడిపోయినబాలికకు బారెడుఎడమునకు లోపుగా యెవరైన నున్న యెడల ముట్టుకోవచ్చును. ఒకవేళ

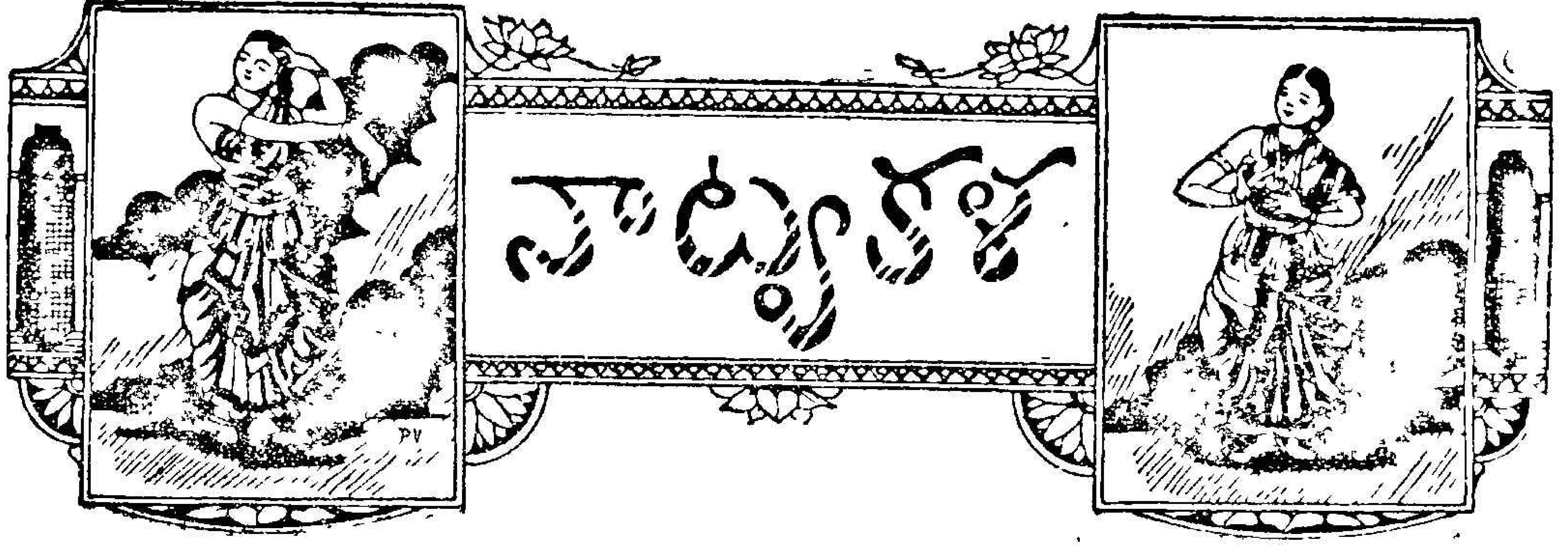
ఇద్దరుబాలికలు రెండుప్రక్కలను దగ్గరగా నుండి బారలను అందినయెడల ఇద్దరిని ముట్టుకోవచ్చును. అట్లు ఒక్కసారిగా ఇద్దరు అంటుఅయినప్పుడు ఆపిల్లల నిద్దరిని పేరులు చెప్పుకొని రమ్మని పంపవలయును. ఆటపెద్దకూడా వెళ్లవలయును. అప్పుడు కంటె, కాసుల పేరు రాగిడి, చంద్రవంక, సూర్యుడు, చంద్రుడు, మొదలయినపేరులలో ఏదైన ఒక్కొక్కపేరు యిద్దరును పెట్టుకొవలయును. ఆపేరులు అందరకి వినబడకుండా కొంచెముదూరముగా బోయి మెల్లగా చెప్పుకొనవలయును. తరువాత యిద్దరికిని ఏపేరులు పెట్టినారో ఆపేరులుమాత్రము ఓడిపోయినబాలికకు చెప్పవలెను (ఎవరిపేరు ఏదో చెప్పకూడదు). ఆరెండు పేరులలో ఏపేరుకావలెనని ఓడిపోయినబాలిక చెప్పునో ఆపేరు పెట్టుకొన్నబాలిక ఆడుకొనిరావలయును.

పటము పటము ఎంతాపటము.

త్రవ్వి వెలువరిచిన నిర్మాణ శిథిలము (సారనాథము)

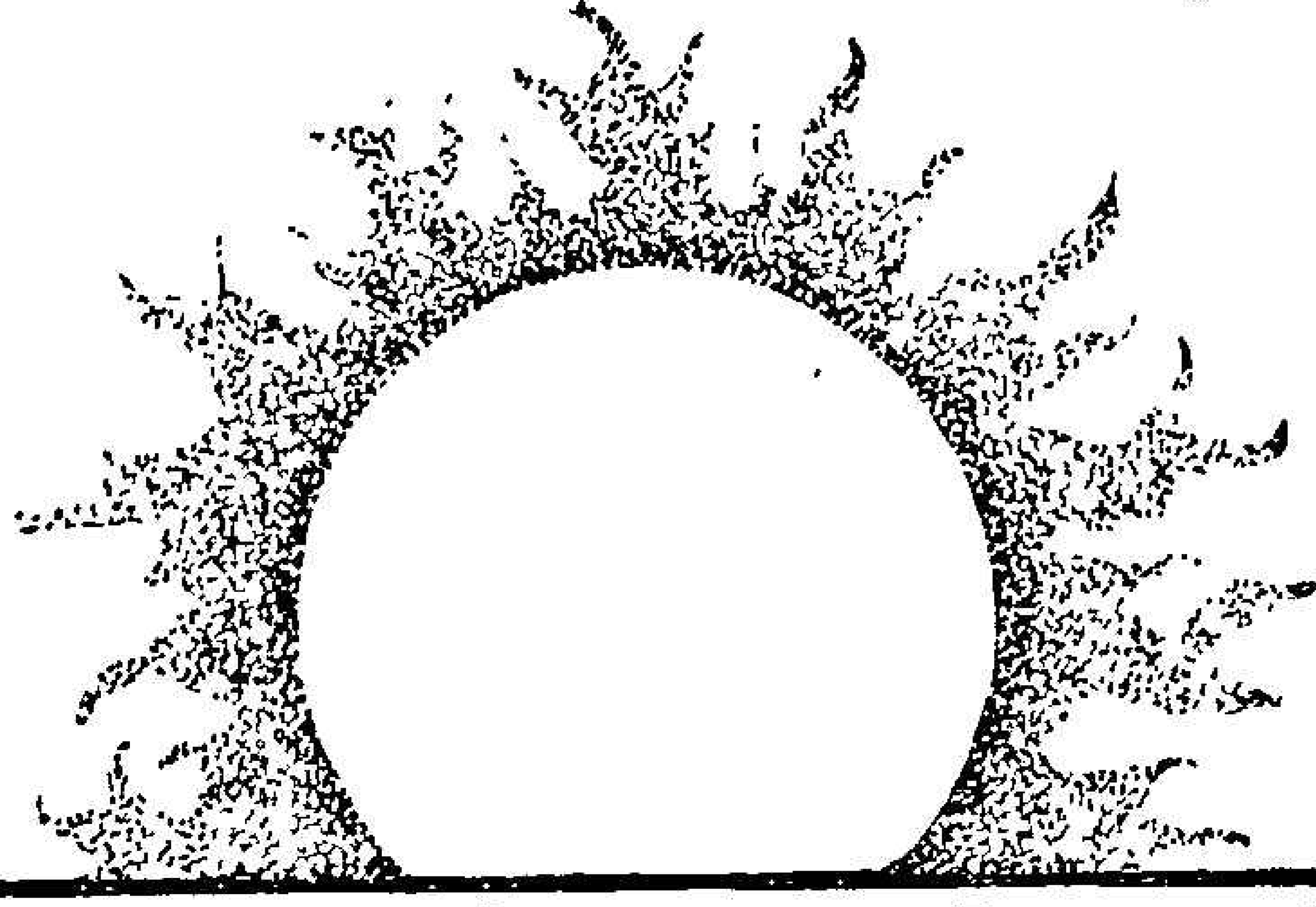
—సి. జి. జగన్నాథదాసు.

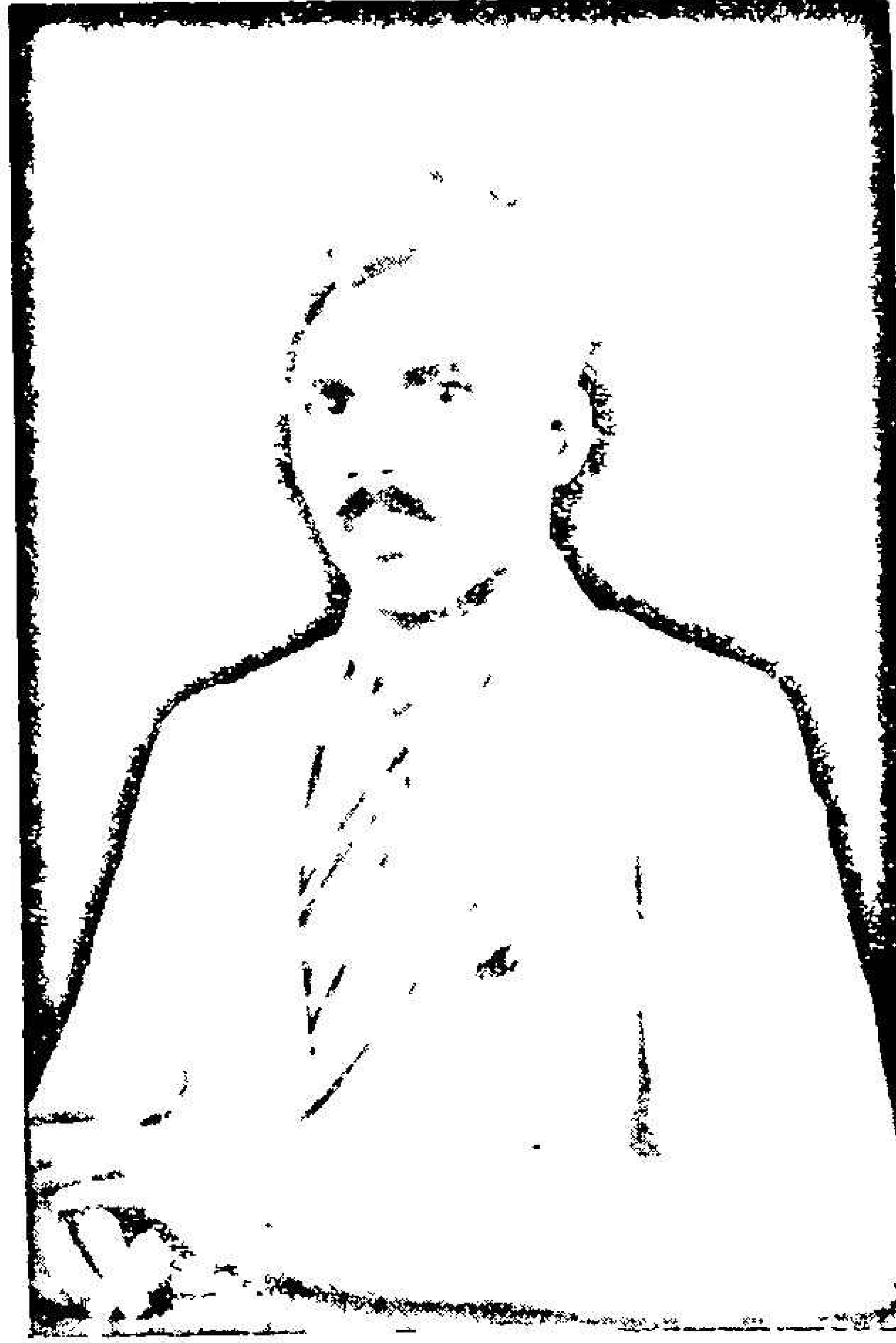

కీ. శే. పిల్లలమఱ్ఱి సుందరరామయ్యగారు వేయు వేషములలో నొకటి.

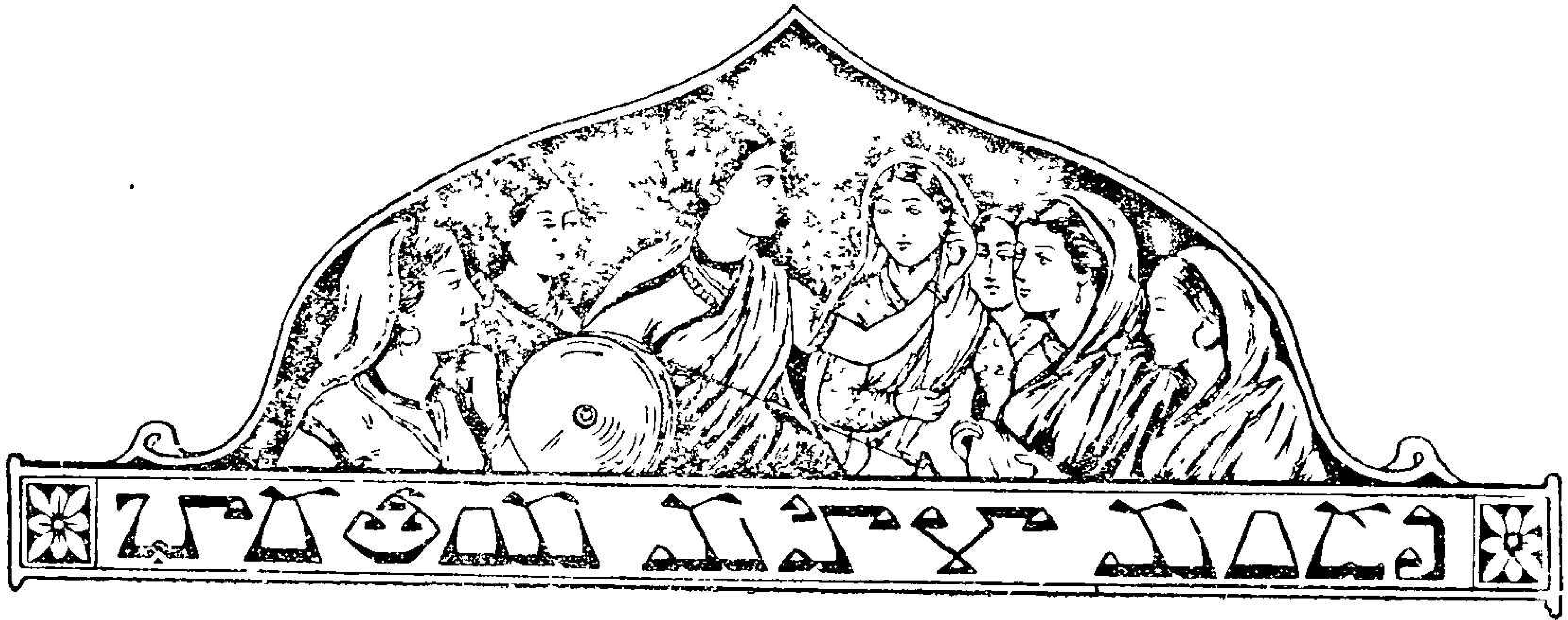
[వీరినిగూర్చిన చిన్నవ్యాసమొకటి శ్రావణమాసపు భారతి సంచికయందు గలదు. సం. భా.]

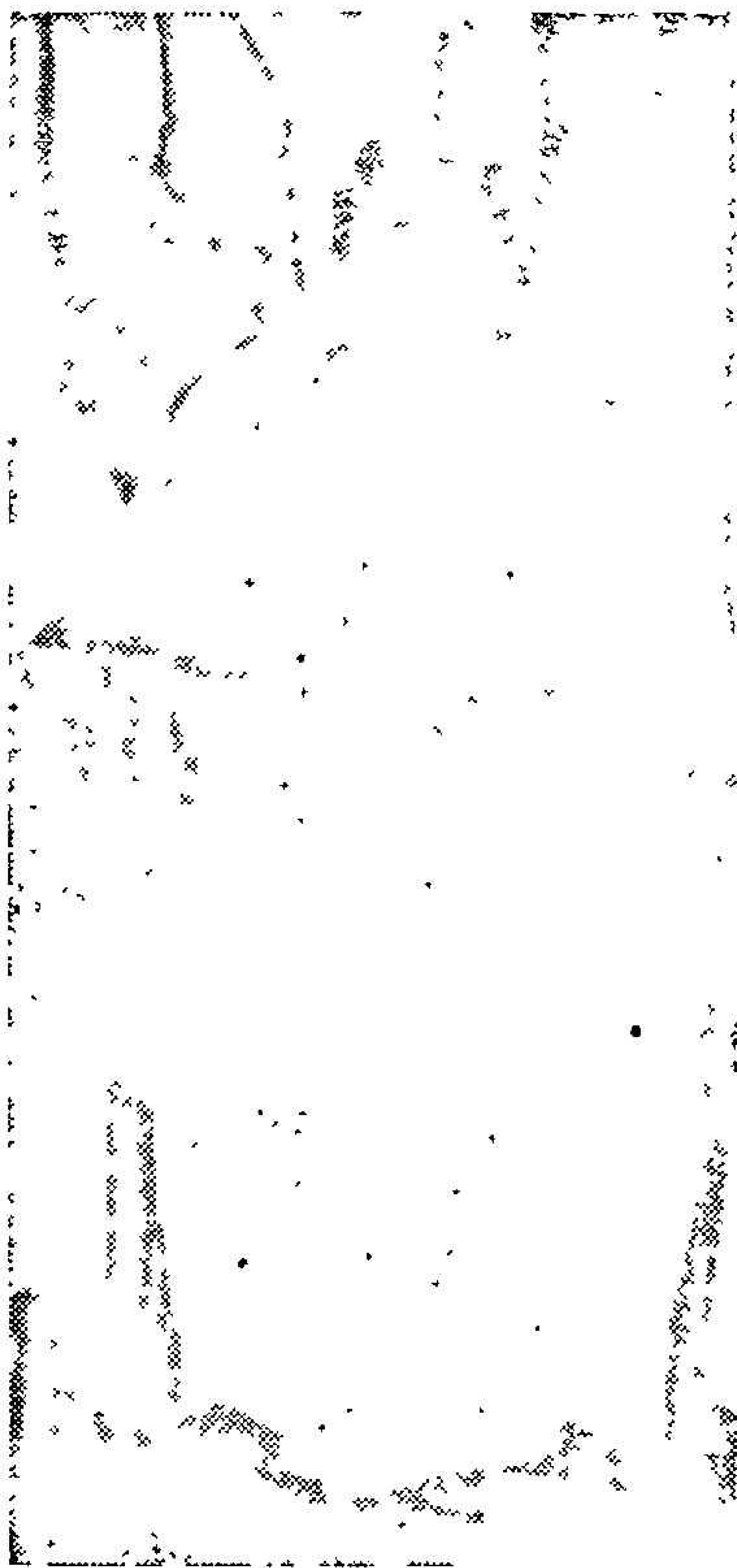

ఆంధ్రాభ్యుదయము

శ్రీ కె. యస్. హరిశ్చంద్రుడుగారు
పోలవరం-తూర్పుగోదావరి
ఆంధ్రవిద్యార్థి సంఘకార్యదర్శి చెన్నపురి.

శ్రీ బొడ్డపాటి సీతాబాయి

బెజవాడలో, గౌరవన్యాయాధికారిణి, భారత స్త్రీసంఘ కార్యదర్శిని. కృష్ణాజిల్లా విద్యాసంఘమున సభ్యురాలుగా ఇప్పుడు ఎన్నుకోబడెను.

శ్రీ. టి. నారాయణమ్మాళు

తిరువాంకూరు మూలం శాసనసభయందు సభ్యురాలుగా నియమింపబడిన మొట్టమొదటియువతి.

శ్రీమతి రమణభాయి నీలకంఠ, బి. ఏ

లక్నో నగరమున జరిగిన అఖిలభారత మహిళా మహాసభాధ్యక్షురాలు; నడుమనున్న వృద్ధ. తక్కినవారైగురు నామెహితురాండ్రు. బొంబాయి విశ్వవిద్యాలయ పట్టభద్రలు. భిన్నభిన్నరాష్ట్రముల ప్రతినిధులుగా నా మహాసభకు వచ్చినవారు.

మెత్తనివారి చూస్తే.—

తెలుగుసామెతలు మిగుల వాడిగలవి—తప్పు గోలలై సారస్వతమునుండియు, ప్రత్యక్ష జీవనమునుండియు ఎంతేనిభావమును దొలిచి చేతిలో బెట్టగలవు. "మెత్తనివారినిచూస్తే మొత్తబుద్ధి!" ఇది సర్వాంతర్యామియైన సామెత! అనాదినుండి అనంతమువఱకు ఇది బారలుచాచినది! దీనిశక్తి తెలుగక ఇళ్లలోనే వాడుకైనమాటని చాలమంది అనుకొంటారు. చర్ద్రలోని ఆవబద్ధని, నోరూర్చు,-రుచిదేల్చు,- తెలుగులకు మిగుల గూర్చు పదార్థమే అని వారియూహకాని, రాజకీయ, ఆర్థికరంగములందు ఎరిపదు కోసైనకరవాలుకూడా అని వారెఱుగరు.

రాజకీయములను ఒకమూల నిలిపి, తక్కిన మూలలందు దీనిని చూడుడు. ఇపుడెక్కువుగా కుత కుతలాడుచున్నవి ఆర్థికాంశములు! ఏపనులో నున్నవో నొక్కిచూడగా, ఇవి చిమిడి చేతి కంటుచున్నవి! భారతమాత చల్లనితల్లిమాత్రమే కాక మెత్తనితల్లికూడాను. ఈమె సజ్జనగుణముకూడ ఈమెవంటిదే! అందుచే నీమెయాడలను, ఈమెయన్నమునెడలను ప్రపంచమునకంతకు నిండైనప్రేమ! ఆరగించునవి వృకములయ్యు, వృకవంశములయ్యు ఈమె కసరి కొట్టదు. ఏవంకనూడక మీరాబాయివలెతన్మయత్వమున నీమె మునిగియుండును. ఆర్థికముగ అవసియున్నను, ఆధ్యాత్మికముగ తనుకాంతినుండి సూర్యచంద్రుల నీమె తమదివ్వెలను వెలిగింప నిచ్చుచుండెను! ఇతర ఖండములందు రాజ్యములును, గీజ్యములును ఆకసము వఱకుఎగసినవి—జవ్వలై రాలిచరిత్రలందు మసిబోసినవి! సహస్రాబ్దములు, కస్తూరికుంకలవలె నీమెయుండుండి ఆడుచుపాడుచు నీమెకు వంగి జోహా రొనరించి తరలుచున్నవి!

ఆధ్యాత్మికచింతనుగూడ అటుండనిండు. ఆర్థికముగ నీప్పుడు చూచి తెయ్యిమనువా రెందఱు లేర! ప్రక్కనున్నది బుద్ధభగవానునిశిష్యురాలు జపాను. ఈమె కన్నులుతెఱచినది మొన్న! నిన్న నీమెను ముక్కు పచ్చలారినవి! నేడీమె గొల్లభామవలె మెలుగుపూసుకొని ఎంతపనేని చేయుచున్నది!— గజ్జెకట్టి భారతాంబవైపు చేయి జాపినది! నింపాదిగా తనసరుకుతో మనఅమ్మకు కట్టుగట్టినది— కట్టుతూ, దోసిళ్లతో ఒడి నింపుకొని తనయింటపాతర వేసినది! అగడి మంటలెత్తుచున్నను, మెత్తని యిల్లాలుకావున అమ్మ, ఫిలాసఫీని పునశ్చరణచేయుచు కూర్చున్నది!

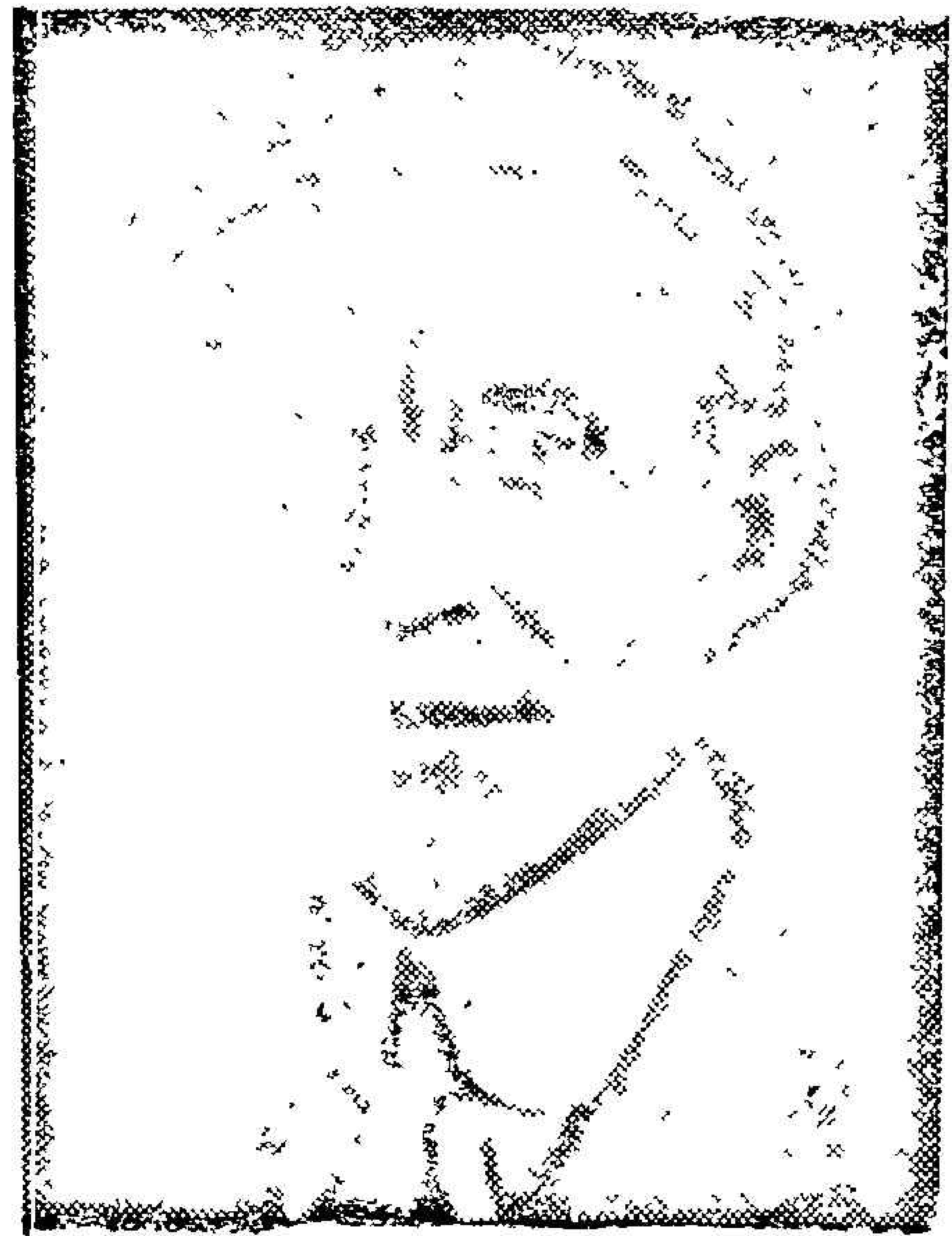
కాకి జున్నుముక్క ఎగవన్నుచుండ చూచుచు నిలుచుటకు గ్రద్ద అంతవెఱ్ఱిబాగులది కాదు—కాకిపై నుండి జున్నును,—జున్నునేగాక ఎండేని అడగియున్న పిచుకనుకూడ ఎగవన్నుకొని గ్రద్ద తనప్రజ్ఞ చూపకున్న, 'అమరేంద్రుని గెలిచిన ఖగనాథుని' కులమున కంతకు కళంకము రాదూ? ప్రజ్ఞావిజృంభణమని మనతో నిది చెప్పదు. 'కృష్ణా' అని అఱచి అంగటిలో పాఱవేయును ఏజంతువునైనను, ఏవస్తువునైనను సరే, జపానుకాకిని మించినది లంకమేరుగద్ద!

బలవంతముగ తమబిడ్డను ఎట్లయిన ఇండియాచే కట్టించి,తమప్రేమను చూపితీరవలెనను గట్టిపట్టుపట్టినవి జపానులంకమేరులు! తనబిడ్డ తానుకట్టుటకు భారతమాత ఇంకను ఎన్నోనోములు నోచవలెననియే ఈహితైషులగు యీపులిమీదిపుట్రల అభిప్రాయము! బిడ్డనేతలో జపాను పొడుగెక్కినది! ౧౫౦,౦౦౦ కదురులను, ౨౦౦౦

బాలికలును, ౧౫౦౦ పురుషులును పట్టుచునుందురు. సాధారణముగ మూడేండ్లకంట్రాక్టుపై బాలికలు పని చేతురు. వారమునకు బాలికకు మొట్టు కూలి ౨ షిల్లింగులు. వారమునకు సరాసరిగ ఏడుదినాలపని—దానికి మించి లేదు! ఈడువచ్చిన ఆడుదానికి వారమునకు కూలి ౧౨ షిల్లింగులు. మగవానికి దీనిపై ఒకపేసరు కొంచెము ఎక్కువ వుంటుంది! జినీవా లేబర్ ఆఫీసునుండి బయటబడ్డ "ఇండస్ట్రియల్ లేబర్ ఇన్ జపాన్" అను గ్రంథములో జపాను స్పష్టముగా తోస్తుంది. సుమారు ౬౦,౦౦౦ ఫ్యాక్టరీలుమాత్రమే జపానులో నున్నవి. నూటికి ౫౫ చిన్నవి. మొత్తముమీద జపానులో ౩౯౧౫,౦౦౦ మగవారును, ౧౫౦౦,౦౦౦ ఆడువారును పనిచేతురు. ట్రేడుయూనియను ఉద్యమమింకను దోబూచులాడుచున్నది! ౧౯౧౬ లో రోజుకు ౧౬ గంటలుపని ఉంటూ ఉండేది. ౧౯౩౦ లో ౯ గంటలని లెక్క దిగ గలిగినది. గడ్డిమేటివలె తయారైన సరుకును ఇండియా బజారులలో పడవేయక, జపాను చేతులు ముడుచుకొనునా? నూటికి ౭౫ వంతు దిగుమతిసుంకము హెచ్చినపుడు చట్టుమని, మీపత్రికి దిగుమతవున్నది జపాను. పాపము అప్పటినుండి మనకై లంకషైరు వలవలమని కన్నీరు గుమ్మరించుచున్నది. ఇండియన్ కౌన్సిల్ ఇన్క్వయిరీకమిటీ, లంకషైరు చేపట్టిన పంజరంలో 'అక్కయ్యా!' అంటోంది! ఈకమిటీని తొలుత పొందినది అటావా ఒప్పందమే! ఇండియాపత్తినుండి ౭౭ రకాలు—రకరకాలు తయారైనవట! జరీబుట్టాపై ముఖములు తట్టదేరి మనతలపై ఎక్కిపోవును! మామంచి దొమ్మరాట! ఫిబ్రవరి మొదటివారమున కరాచీలో కలిసి కొన్నపుడు ఈకమిటీ ఏమన్నదంటే! ఎంపైరుకు పైలవానికి మొండిచెయ్యిచూపి, దాక్షిణ్య దక్షిణ ఇండియాసరుకు కీయవలెనని. అటావా ఒడంబడికలోని రావ ఆర్టికిలుచే చెమ్మచెక్క ఆడించు కర్తవ్యమును టెక్నోలాజికల్ రీసర్చికమిటీ, మీదవేసి కొన్నది! ఇంపీరియల్ కవున్సిల్ ఆఫ్ అగ్రికల్చరల్ రీసర్చి (యీపదము సామాన్యమైనది కాదు పొడుగెంతో చూడండి!) లో వ్యవసాయనిపుణుడు బర్టుగారు అటావాకు "జయవిజయీభవ" అంటూ, బ్రిటిషుగవర్నమెంటు ఆశీర్వాదఅక్షతలు చల్లెనని చెప్పివేసిరి! ఒకర్చును చెమటలోడ్చు భారతకృషికుని సంతోషపెట్టితే నేగాని మంచిదిగాదని బహువత్సరాలనుండి ఇండియన్ సెంట్రల్ కాటన్ కమిటీవారు లంకషైరులో రకరకాలు చీనిచీనాంబరాలు పుట్టాలని హెచ్చరించుచు ఉన్నారు. వీరిహెచ్చరిక సద్యోగర్భం దాల్చింది! హైకమిషనరుగారు దగ్గరనేయుండి చేయూత ఇచ్చారు! ఇండియను ట్రేడ్‌కమిషనర్ "శభాష"ని మంచిజాతకము చెప్పెండి! మాచారా మెత్త నమ్మకై ఎంతతంతు జరుగునోంకో!

జొన్నలగడ్డ సత్యనారాయణమూర్తి

హెన్రీఫోర్డు

అమెరికాలో ఫోర్డు మోటారుకారులు తయారు చేయుచున్న యాతడు. ఈతని డెబ్బదవజన్మదివసమహోత్సవము ఇటీవల జరిగినది.

ఆధునిక ప్రపంచమున బానిసతనము

రైటుఆనరబల్ లార్డునోయల్ బక్స్టనుగారు International Review Missions అనుపత్రిక యందు 'స్వాతంత్ర్య శతాబ్ది' అను వ్యాసము వ్రాసిరి. గ్రేటుబ్రిటను, బానిసతనమును నిర్మూలముచేసి నేటికి సరిగ శతవర్షములు గడిచినవి. ఆధునికప్రపంచమున నింకను బానిసతనము నెలకొనియున్నదని యీవ్యాసరచయితగారిట్లు సూచించుచున్నారు:

"బానిసతనమునుగురించి ఏమియు నెరుగనివారు, నేడు ప్రపంచమునగల బానిసలసంఖ్య ౫౦ మొదలు ౬౦ లక్షలవరకు గలదని వినినపుడు విస్మయ మొందగలరు. ఒకశతాబ్దమునకు పూర్వము వీరిసంఖ్య యింతకు రెండింత లుండెడిది. బానిస యనుపదమునకు పూర్ణమైనయర్థ మేదిగలదో యది వీరందరికిని అన్వయింపగలదు. అనగా, చట్టము ప్రకారము వీరందరిని విక్రయించుట కున్నగు హక్కులు మరియొకరికి జెందియున్నవి. వీరుకాక, యింకను లక్షలకొలది ప్రజలు బానిస జీవనము చేయుచున్నారు.

చైనా, అబిసీనియా, అరేబియా, లైబీరియాలలో ముఖ్యముగా బానిస లున్నారు. ఇంకను అనేక దేశములందు బానిసతనము ఆయాదేశ సంఘములయందు స్థిరముగ నాటుకొనియున్నది. ఏదేశమం దెందరుబానిస లుండునదియు తెలిసికొనుటకు ఆధారములు లేవు. కాని చైనాయందుమాత్రము సుమారు ఇరువదిలక్షలబానిస లున్నారని తెలిసికొనుటకు ఆధారము లున్నవి. చైనాయందు బానిసతనము ముఖ్యముగ స్త్రీలయందు గలదు. చైనాలో ఆడపిల్లలను దాసీలనుగాను, బానిసలనుగాను కొనుటయు, అమ్ముటయు గలవని, అమాయ్ యందు బ్రిటిషుకాన్సలుగారగు రస్సెల్ బ్రౌనుగారు చెప్పిరి. ౧౯౩౦-వ సంవత్సరమున చైనాయందలి ప్రముఖులును, క్రైస్తవమిషనరీలును నివేదించినప్రకారము సాధారణముగ చిన్నచిన్న ఆడపిల్లలను నూర్లకొలది పట్టణములయందు కొనుటయు, విక్రయించుటయు జరుగుచున్నదనియు కష్టకాలము సంభవించినపుడిట్టిక్రయ విక్రయాదులు కొన్నివేలనుగూడ దాటుచున్నది. చైనాలో గొప్పక్షామము గలిగినపుడు నాలుగువేలమంది ఆడుపిల్లలను గ్రామములనుండి ముఖ్యపట్టణమునకు తెచ్చి బానిసలుగ అమ్మిరని, చైనాలో నలువదిసంవత్సరములు మిషనరీపనియం దనుభవముండిన శ్రీమతి హైగుండుగారు 'యున్నాన్' అనుగ్రంథమున విస్పష్టముచేసిరి.

బానిసలసమస్య అబిసీనియాయందు నయినను భయంకరముగనేయున్నది. సంఘపద్ధతులయం దింతదృఢముగ బానిసతనము నాటుకొనియుండుదేశము ప్రపంచమున వేరొకటి లేదు. ఇచట విస్తారముగ వ్యాపించియున్న బానిసతనమునకు తోడు బానిసల నమ్ముటయు, వారికొరకు దేశమును కొల్లగొట్టుటయు అను రెండుదుర్గుణములు దేశమున గలవు. బానిసలకొరకు మనుష్యులను దొంగిలించుట దోపిడిచేయుట మొదలపనని నీగ్రోమండలమందుమాత్రము గలదు. సాధారణముగ బానిసలుగ అమ్మబడువారునయితము నీగ్రోలుగనే యున్నారు. ౧౯౧౩ మొదలు, ౧౯౨౭ వరకు సూడను, కెనియాలలో ౧౩౯ పర్యాయములు బానిసలకొరకు అబిసీనియావారు దోపిడి గావించిరనియు, గడచినసంవత్సరమందుకూడ కొన్నిదోపిళ్లు జరిగినవనియు బ్రిటిషుప్రభుత్వమువారు తెలిపియున్నారు. ఈదోపిళ్లలో వందలకొలది మనుష్యులు—బ్రిటిషువారిపాలనయందుండువారు చంపబడిరి. మరికొందరు బానిసలుగ గొంపోబడిరి. అబిసీనియాయందలి పురాతత్త్వశాస్త్రమును గురించి మాక్సగుల్ గారు వ్రాసినగ్రంథమందు ఒక బానిసలగుంపునుగురించి హృదయభేద్యమగువర్ణన గలదు:

'వర్ణనాతీతమగు ఊరేగింపునొకదానిని మేము చూచితిమి. వారు మానవులా! దిగంబరులయిన స్త్రీ పురుషులను ఒకరినొకరిని జోడించి సంకెలలతో కట్టివేసి వారిపిల్లలను నడిపించుచునో, లేక కట్టలుకట్టినట్లు వీపులపై బడవైచియో, వీథులయం దసహ్యకరమగు ప్రదేశములలో నీడ్చుకొనిపోవుచు పసువులమందలనువలె, కనికరములేని బానిసవర్తకులు వీరిని తోలుకొనిపోవుట చూచియు నమ్మలేకపోయితిమి. అనేకపర్యాయములు, పాపము, వీరు రోగబాధగలపసువులవలె మృ

మగ్న పడిపోవుచుండిరి. ఆబానిసలగుంపులు మమ్ము దాటిపోవుటకు కొన్నిగంటలు పట్టుచుండెడిది. ఈ వాక్యముల వ్రాయుచుండగ మేముండిన చోటంతయు తాముచెరపట్టిన బానిసలతో దోపిడిగాండ్రు మమ్ము చుట్టుకొనిరి. కుంభవర్షము కురియుచుండెను. వారికి వర్షమునుండి రక్షణగాని, అన్నముగాని, వెచ్చదనమునకు నిప్పుగాని లేకుండెను. గాఢాంధకారమునుండి బానిసల సంకెలలధ్వని ప్రతిధ్వనించుచుండెడిది.'

పురాతత్త్వవిజ్ఞానశాస్త్రజ్ఞుడు తన కేవిధమయిన సంబంధములేని యీవిషయమున పైవిధమున వ్రాసియున్నాడు.

అబిసీనియాలో బంధింపబడినబానిసలు, బానిసతనము సాగుచున్న అరేబియామొదలగు దేశములందు విక్రయింపబడుచున్నారు. ఎర్రసముద్రముమీదుగ రవాణాచేయబడుబానిసలసంఖ్యసంవత్సరమునకు కొన్నివేలగుచున్నదని బ్రిటిషునావికాధికారి యగువుడ్వర్డుగారు చెప్పిరి. మక్కాయందు బానిసవర్తకము విరివిగా జరుగుచున్నది. ఆ పట్టణమునకు వచ్చిన యాత్రికులను బంధించి బానిసలుగ అమ్ముచున్నారు. ఇచట బానిసలుగ విక్రయింపబడువారు ఆఫ్రికాయొక్కయు, ప్రాగ్దేశములయొక్కయు వాస్తవ్యులు."

* * *

"బానిసతనము నిర్మూలింపబడి గడచిన జూలై [illegible] నాటి కొకశతాబ్దము నిండినది. ఈసందర్భమున శతవర్షవర్ధంతి ఆనాడు జరిగినది. అమానుషమైన బానిసతనమునుగురించి ప్రజలయందాందోళన గలిగించినవారిలో ముఖ్యుడు 'విలియంవిల్బర్ఫోర్సు'గారు. శతాబ్దముక్రింద వారీదినమునందే స్వర్గస్థులయిరి. బానిసతనము కొంతమట్టుకు నిర్మూలింపబడినది. అది సంతోషింపదగినవిషయమే. మన స్వాభ్యుదయయాత్రయం దది యొక్క మజిలీకాని, బానిసతన మింకను కొన్ని దేశములయం దున్నది. బలవంతముమీద ధనికులు బీదలవలన పనిచేయించుకొను దేశములందును, ఆఫ్రికా, యిండియాలలోను బానిసతనము మారువేసమును ధరించి నిలిచియున్నది.

రాజకీయనిర్బంధ సేవకవృత్తి బానిసతనము కాదు. కాని అదికూడ అమానుషమై ప్రజలకు హాని కలిగింపవచ్చును. 'మాడరన్ రివ్యూ'

శ్రీ సోదరి సుశీలాదేవి

ఈమె అమెరికాదేశపుయువతి. జననీజనకులను, జన్మభూమిని విడనాడి, భారతదేశమున ఆంధ్ర

రాష్ట్రమునందలి తోటపల్లి కొండలలో నున్న శాంతి ఆశ్రమమునకు అధిపతియగు శ్రీ ఓంకార స్వాములవారికి ప్రియశిష్యురాలయి రెండేండ్లనుండి తదాశ్రమమున నివసించుచున్నది. ఈమె భూతదయ, సేవాసక్తి నిరుపమానములు. ఈమె కడచినమాసమున అమెరికాదేశమునకు పోయినది.

జర్మనీయందు స్వయంసహాయము

తనయభిప్రాయమును వెల్లడించు హక్కు ప్రతి మానవునికి కలదని యుద్ధానంతరము అంగీకరింపబడినది. సామాన్యమైన అక్కరలుకూడ అపరిమితముగ నున్నవి. సంపన్నులగుయువకులుకూడ అనేకులు లేరు. అందుచేత పూర్వమువలె ఇపుడును క్రొత్తవిషయములను తెలుసకొనుటకై పరదేశముల దిరుగుటయు, అందులకగుబత్తెఖర్చులను భరించుటకు ధనము లేదు. అచ్చల్లని దేశములయందు బట్టిప్రయాణములు మనదేశమున కన్న ఎక్కువగ జరుగుచుండును. యుద్ధానంతరము యువకులధైర్యము రెండువిధములుగ పరీక్షింపబడినది. ఉపవాసములు చేయుట, ఏవిధమయిన సౌఖ్యములు గాని, విరామముగాని లేకుండుట, చదువుకొనుటకు సయితము వీలుండకుండుట యనునవి నేటియువకులను బాధించుసమస్యలు. కాని వీరుమాత్రము చలించుటలేదు. ఆర్థికస్వయం సాహాయ్యక సంఘములు అనేక స్థలములయందు స్థాపింపబడినవి. అన్నిటికిని కేంద్రముగ నొకసంఘము ప్రథమమున స్థాపింపబడినది. ఈ కేంద్రస్థానమువారు ప్రయాణికుల సౌకర్యముకొరకు విశ్రాంతిభవనములను, పూటకూలి ఇండ్లను జర్మనీయందంతటను స్థాపించిరి. పల్లెటూళ్లయందును, పాతపట్టణములయందును, కొండలమీది కోటలయందును, చరిత్రప్రసిద్ధమైన యితరభవనములయందును స్థానిక ప్రభుత్వమువారు బాటసారులగు యువకులకు స్వాగతమిచ్చుచున్నారు.

ఆడంబరములేనివిధమున నీహోటలున్నియు, ఆ యాప్రదేశముల పనిపాటలవారు తయారుచేయువస్తువులచే అలంకరింపబడుచున్నవి. కేంద్రస్థానము వారి సర్టిఫికేటును చూపువారికందరికిని ఇచ్చట ఆతిథ్య మొసగబడును. యువకుల అభిప్రాయముల సరియైనవిధమున గ్రహించి, మంచినడవడి గలిగి పొగచుట్టలు త్రాగనివారిని, సారాయిత్రాగనివారిని, గడ్డిపరుపుమీద నిదురించువారిని, సాధారణమైన భోజనముచేయువారిని ఇందు చేర్చుకొనుచున్నారు. ఒకయూరికుర్రపనివాండ్రును, మరియొకయూరిబడిపిల్లలును ఒకరినొకరు కలసికొనునపుడు సమభావమును వెలిపుచ్చుచున్నారు. ప్రతిహాస్టెలును ఒకని అధికారముక్రింద ఉండును. ఇంటిని పరిశుభ్రముగ నుంచుటకును అల్లరి జరుగకుండ చూచుటకును ఇతని కధికారము కలదు.

ప్రపంచమున ఏదేశమందుకూడ ఇంతటి స్వల్పమైనవసతులయందు ప్రయాణీకులకును, బడిపిల్లలకును నిట్టియేర్పాటులు లేవు. ౧౯౨౩-వ సంవత్సరమున పరిస్థితులు సరిగలేనపుడే ౧౭౦౦ లు హాస్టెల్సు ఉండినవి. సంవత్సరమున కీహాస్టెల్సులో పదిలక్షలకన్న నెక్కువగనే అతిథులు వచ్చుచుండిరి. వీరిలో రెండుపాళ్లు బడిపిల్లలు. ౧౯౨౬-వసంవత్సరమున ౨౩౦౦హాస్టెల్సు ఉండినవి. అతిథులసంఖ్య యిరువదిలక్షలు. వీరిలో ౩౦% ఎలిమెంటరీస్కూళ్లపిల్లలు. ౩౨% విశ్వవిద్యాలయముయొక్క విద్యార్థులు. ౩౮% సెకండరీ స్కూళ్లవిద్యార్థులు. యువకులగు ప్రయాణీకులు దినమునకు భోజనమునకు ఎనిమిదిఅణాలును అచట బసకు రోజునకు నాలుగణాలును చెల్లించుటమామూలు.

ఈ హాస్టెలు — విశ్రాంతిభవనముల సంస్థయందు అన్నిపాఠశాలలవారును సభ్యులయినప్పటికిని పట్టణపు పాఠశాలలవారికిమాత్రము గ్రామములయందు వేరుగ భవనములు గలవు. వేసవిసెలవులందు ఒక్కొక్కక్లాసు పిల్లలును రెండేసివారము లిందుండవచ్చును. ఇట్టివిహారములు సెలవుదినములలోగాక సాధారణముగ బడిదినములలోనే జరుగుచుండును. ఎప్పుడైన పాఠశాలను చూడబోయినవారికి కొన్నిక్లాసులు కనబడకనే పోవును. ఆక్లాసులపిల్లలందరు విహారమునకు పల్లెలకు పోయియుందురు. అచ్చట వారు పురాతనభారతీయపద్ధతిని

చెట్లక్రింద పాఠములనేర్చుకొందురు. లేక పల్లెలయందు తిరుగుచుందురు. సంవత్సరమంతయు వీరు రైలుబండ్ల లోనో, రహదారులలోనో, సముద్రతీరమందో, లేక అడవులయందో కనబడుచుందురు. పిల్లలు ముచ్చటగ, కోట్లు, చడ్డీలు వేసుకొని సాధారణముగా టోపీలు లేకయే హాయిగా తిరుగుచుందురు. తంబురశ్రుతితో వీరు పాతజర్మనుపాటల బాడుచుందురు.

ఈవిధముగ యువకులయుద్యమము వారికి అభ్యుదయమును, ఆరోగ్యమును, దేహదార్ఢ్యమును ఒసగుచున్నది. ఇందువలన వీరికి కష్టకాలములో ఉచితముగ విద్యగూడ లభించుచున్నది. కాని యూరపునందలి జనులందరు యుద్ధమువలన గలిగిన దురవస్థల దగుల్కొని యున్నారు. ఇరువదిసంవత్సరముల వయసునకు లోబడినవారిలో ౪౦% మాత్రమే యీయుద్యమమందు పాల్గొనుచున్నారు. దీనివలన యువకులలో కొందరికి మాత్రమే లాభము గల్గుచున్నది."

'కలకత్తారివ్యూ' అనుపత్రికయందు ప్రకటింపబడిన పైవిషయము ఆనందమును గూర్చుచున్నది. దానియుపయోగమును భారతీయులును గుర్తించి అట్టిసౌకర్యములను తమకుర్రలకు కలిగించి వారిని విజ్ఞానసంపన్నులను గావింపదగుదురు.

కోహినూరువజ్రము

'Journal of Indian History' యందు అబ్దుల్ అజీజ్ గారు కోహినూరుచరిత్రనుగురించివ్రాసిరి. అందు దానినిగూర్చిన సంపూర్ణచరిత్ర ఇట్లు గలదు:—

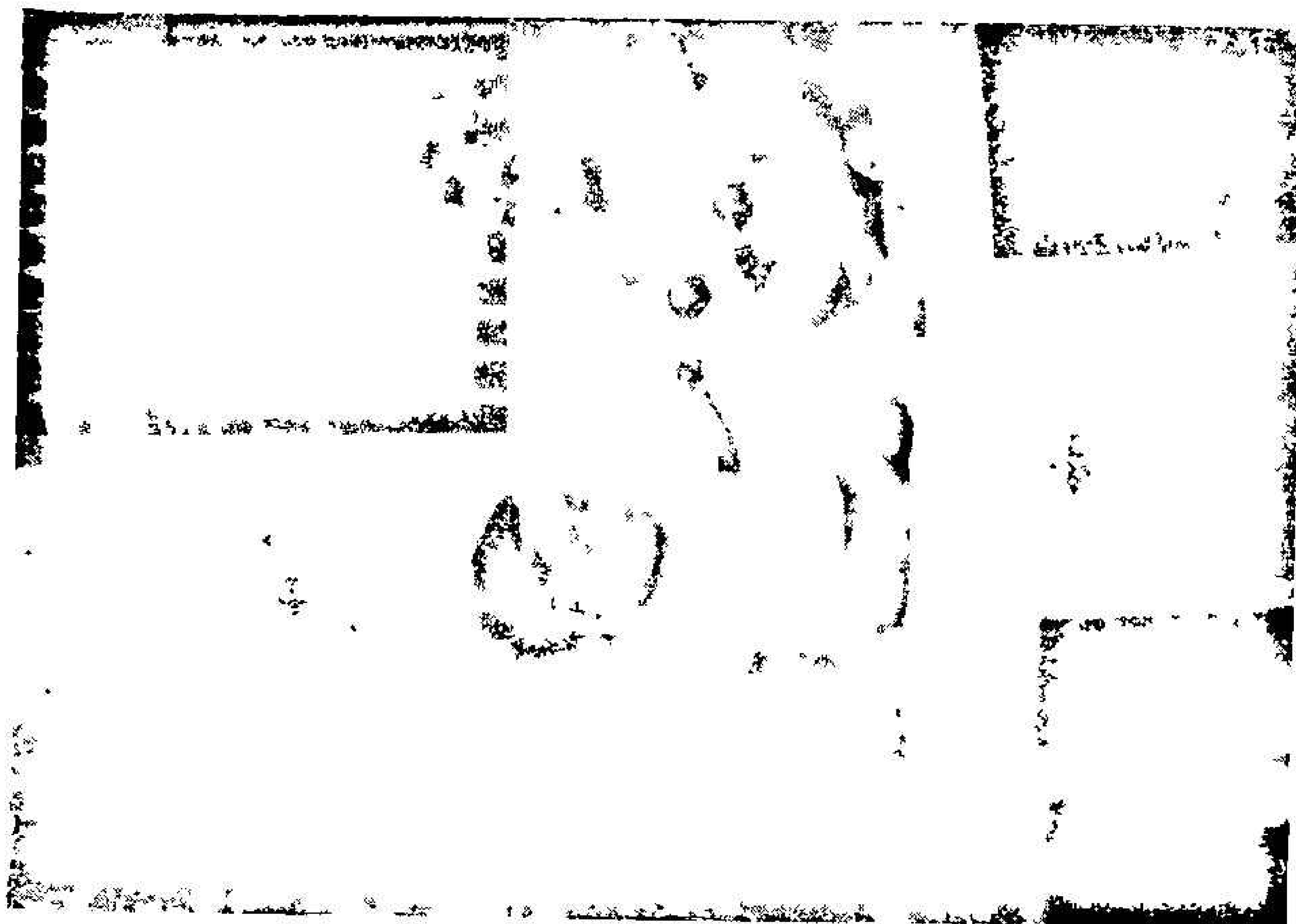
"కోహినూరువజ్రమునుగురించిన ప్రాచీనకథలు, కాలముగడచినకొలది మాయమగుచున్నవి. ప్రొఫెసరు మెస్కెలీనుగారనినటు లీకథలన్నియు కలసి ౧౪-వ శతాబ్దినాటికి నమ్మదగినచరిత్రరూపము దాల్చినవి. మొదట ఈవజ్రముయొక్క వృత్తాంతము ౧౪-వ శతాబ్ది ప్రారంభమున లోకమునకు తెలియవచ్చినదని ప్రొఫెసరుగారు నుడివిరి. పూర్వమొకప్పుడు హిందూస్థానమునంతయు నేలినమాల్వరాజులవశమున క్రీ. శ. ౧౩౦౦-వ సంవత్సరమున ఈవజ్రముండినది. ఈ వంశపురాజులు షుమారు ౧౦౦౦ సంవత్సరములకాలము మహమ్మదీయులకు లొంగకయుండిరి. కడపట అల్లా యుద్దీనుకాలమున ఈరాజ్యము మహమ్మదీయులచే సంపూర్ణముగ జయింపబడినది. అపుడుజ్జయిని నగరమందుండినధనరాసు లన్నియు ౧౪-వ శతాబ్దపుతొలి దశకమందే మహమ్మదీయులచేబడినవి.

ఫెరిస్టావ్రాసినప్రకారము పైసంఘటనమాత్ర క్రీ. శ. ౧౩౦౪-వ సంవత్సరమున జరిగినది. ఆమందలనే అమూల్యమగు నీవజ్రపువృత్తాంతముగూడ చరిత్ర కెక్కినది.

తరువాత నీవజ్రముయొక్క ప్రశంస 'అక్బరునామా'యందును,ఇతరచరిత్రల యందునుగలదు. హుమాయూనునకు జబ్బుచేయగా ఆవ్యాధియొక్క తీవ్రతను రాజవైద్యులు గమనించి రాజకుమారుని ప్రాణమునకై భయపడసాగిరి. అపుడు మీర్ అబుల్ బాకా యనువృద్ధ సేవకు డిట్లు చెప్పెను: లోకజ్ఞానముగల్గినవైద్యు లేమియు చేయజాలనపుడు, తమకత్యంతప్రియమగువస్తువు నొకదానిని సమర్పించి పరమేశ్వరునిధ్యానించిన యెడల రోగికి స్వస్థత చేకూరును. ఇది పూజ్యులగు ఋషుల వాక్యము కావున అవశ్యము ఆచరణీయము. హుమాయూనునకు తనతండ్రికన్న ప్రియమగువస్తువు వేరొకటి లేనందున జేబరు తన్నుతానే భగవంతునికర్పించు కొనన నిశ్చయించుకొనెను. కాని యాస్థానికులు జేబరునిశ్చయము సరియైనదికాదని, మనవి యనదగినవానిలో కెల్ల గొప్పదానిని దేవుని కర్పించుటయనియు, ఆప్రకారము పూర్వము ఇబ్రహీంలోడీని జయించగా లభించిన యమూల్యమగువజ్రము—హుమాయూనున కొసంగబడినది,—దానముచేసినట్లయిన ఋషులవాక్యము పాలించినట్లగునని చెప్పిరి. (అక్బరునామాగ్రంథము ౧౧౧౬) బేబరుమాత్ర మిందుల కీయకొనలేదు. అతరువాతికథ

ఆకస్మిక చ్ఛాయాచిత్రములు

(SNAP SHOTS)

చిత్రము ౧

— వి. కృష్ణశాస్త్రి, గుంటూరు.

చిత్రము ౨

ప్రధాన జలపాతము, కుత్తాలము

—యస్. శంకరసుబ్రహ్మణ్యము.

మనకనవసరము. దీనినిబట్టి మనకు తెలియున దేమన: ౧౫౩౦-వ సంవత్సరమున నీవజ్రము ఢిల్లీశ్వరునిఖజానాగారమునందుండినది.

అమూల్యమగు నీవజ్రమునుగురించిన మరియొక విషయము అబుల్‌ఫజల్ వ్రాసినయుదంతమువలన తెలియుచున్నది. షర్‌షాచే ఓడింపబడి, హుమాయూను దేశభ్రష్టుడై, రాజామాల్దేవ్ రాజ్యమగు మార్వార్ పరిసరములందుండెను. రాజామాల్దేవ్‌నకు మిక్కిలి నమ్మకమైన యనుచరులలో నొకడు నాగోర్‌వాస్తవ్యుడగు శంకాయనునతడు వర్తకునివేషమున వచ్చి అమూల్యమగు నీవజ్రమును కొనెదనని చెప్పుకొనెను. ఇందు మోసమున్నదని హుమాయూను గ్రహించెను. యుద్ధములందు దైవకృపవలన జయమందువారికిగాని మహారాజులఆదరము బడయువారికిగాని యిట్టియమూల్యములైన వజ్రములు లభించుననియు, ఇట్టివస్తువులను విక్రయింపరాదనియు, నాతనికి హుమాయూను తెలియజేసి పంపివేసెను. (A. N. I. 180.)

తరువాత హుమాయూనుసహాయార్థమై పర్షియాకు పోయెను. పర్షియాప్రభువొసంగినస్వాగతమునకు ప్రతిగా నతడు ఈవజ్రము తనవద్దనుండిన ౨౫౦ రత్నములను కానుకగా పర్షియాప్రభువున కొసంగెను. పర్షియాయందు హుమాయూనున కొసంగబడినయాతిథ్యమునకయినఖర్చునకన్న నీయమూల్యవజ్రములఖరీదు నాలుగురెట్లకన్న నధికమని అబుల్‌ఫజల్ నుడివెను. (A. N. Text, ౧౨౧౬) ఇదంతయు ౧౫౪౪ వేసవియందు జరిగెను.

పర్షియాలోనున్నగోల్కొండనవాబు ఇబ్రహీం కుతుబ్‌షాయొక్కరాయబారి ఖూర్‌షా చెప్పినటులు హుమాయూను పర్షియానవాబయిన షాతహ్మాస్ప్‌గారి కీవజ్రము నిచ్చెనని బివెరిజ్ గొప్పయాధారముల గొనిచెప్పెను. జేబరు ఈవజ్రమును ఇబ్రహీం ఖజానాలనుండి తెచ్చెను— (B. M. Ms. Or. ౫౩,) దీని తూనిక ౬౪ మిస్కాల్సట. షాతహమాస్ప్ దీనివిలువనునిర్ణించలేక దక్కనుదేశపాలకుడయిన నైజామ్‌షాకు బహుమానముగ పంపెను. (f. ౫౦ b of Ms.)

జేబరు వజ్రము ఈవిధముగ దక్షిణహిందూస్థానమును జేరెనను సంగతి తారీఖ్ ని ఇ-ఫరిష్టావలన తెలియుచున్నది. హుమాయూనువలన తాను పొందిన పెద్దవజ్రమును షాతహ్మాస్ప్, అహమెడ్‌నగరునవాబయిన నైజాముషాకు బహుమానముగ నంపెను. ౧౫౪౭-వ సంవత్సరమునాటి కీవజ్రము హిందూదేశమున నుండెననిమాత్రము తెలుచున్నది.

అందువలన ౧౬౦౦ సంవత్సరమున అక్బరు అహమద్‌నగరమును జయించి యటనుండి విలువగల యితరవస్తువులతో గూడ నీవజ్రమునుగూడ గొనివచ్చెననుట సంభవము. ఇట్టిది నిజముగ జరిగియుండినయెడల ఆకాలపుచారిత్రకు లీవిషయమును చరిత్రయందు వ్రాసియుండరా? ఢిల్లీశ్వరులఖజానాయందు ఇతరనవరత్నములతోపాటు నీవజ్రముగూడ జహంగీరు, షాజహానుల పాలనయందుండినయెడల దీనిప్రస్తావన 'టుజుక్'యందుండదా? అబ్దుల్‌హమీద్‌గారు తయారుచేసినఆభరణపుపట్టికయందును ఈవజ్రపుప్రస్తావన యగుపడదు.

(B. N. II-391)

ఈరత్నమునుగురించి మనకు లభించగల నమ్మకమైన యావద్వృత్తాంత మింతయే. 'మాడరన్ రివ్యూ'

శిక్షణ (Discipline) మువలనిప్రయోజనము

డాక్టరు యస్. జే. థియోడరుగారు The Young Men of India, Burma, and Ceylon పత్రికయందు వ్రాసినదానినుండి:

మరుపులేక ఒకపనిని చేయుటయందు కొంత నేర్పు అలవడగలదు. ఇట్టిపని చేయుటయందుగల నేవయే మనకు ప్రాణాధార మగుచున్నది. మనము చేయుపనియొక్క స్వభావమునకన్న ఆపని చేయుటయందు మనకుగలఅభిమానము చాలముఖ్యము. పనిచేయుట వలన మనకు, పనియనిన సంతోషము జనించునటుల చేయును. మనశక్తియంతయు వినియోగించి చేయుపనియందు మనకు శ్రద్ధ ఎక్కువ. చేసినదానినే మరల

మరలచేయుటవలన మనకు స్థిమితము చేకూరును. ఆపనినే శ్రద్ధగాని తెలివితోచేసినయెడల మనకుతృప్తిగలుగును; బుద్ధి నుపయోగించి చేయవలసినపనులను మరలమరల చేయుటయందు మనహృదయమును గట్టిపరచి మనము చేయవలసినపనియందు మనకు సంతోషము గలుగునట్లు చేయును. ఇట్లే ఒకయువకుడు ప్రపంచమందు కష్టపడి తనకు కష్టముల కలవాటుపడియుండగలడు.

యువకులు అనుభవమును సంపాదించుకొనునట్లు తమజీవితములను దిద్దుకొనవలయునని నేడు కొందరు తలంచుచున్నారు. ఇందువలన మానవజీవితమందు నిరాటంకముగ కలుగగలకొన్ని మార్పుల కవకాశము కలుగకున్నది. ఇట్లుండుటవలన స్వార్థపరత్వము, అవిధేయత ప్రబలుచున్నవి. బలమనునది క్రమమైనశిక్షణమువలన గలుగుచున్నది. ఏవో కొన్ని ముఖ్యవిషయములలోనే కాక, ఆరోగ్యమునకును, సంపదకును ముఖ్యసాధనము శిక్షణమే. శిక్షపొందనివారిజీవితము నిరుపయోగకరము.

నేడున్న నిరుద్యోగసమస్య మన కందరికిని తెలిసినదే. కాని ఉద్యోగములకు అర్హులుగానివారిసంగతి మన కేమితెలియును? సరియైనశిక్షపొందనివారికి పూచీగలపనుల నొప్పగించుట సరియగునా! మనదేశమందలి కచ్చేరీలలో పని చక్కగ జరుగుట లేదనుటకు కారణము అచటియుద్యోగీయులకు క్రమమైనశిక్షణము లేక పోవుటయే.

శిక్షపొందనివారివలన జాతికే నష్టము. ప్రపంచమున నేడు కొన్నిజాతులు గొప్పస్థితియం దున్నవనుటకు, వారిదేశములందు జనులకుగల క్రమమైనశిక్ష కారణమగుచున్నది.

భారతదేశగ్రామములయందు బ్రాడ్‌కాస్టింగు

ప్రపంచములో నితరదేశములవలెనే మనదేశమునను రేడియో బ్రాడ్‌కాస్టింగు మూలమున గ్రామజనులకు చదువు నేర్పించవచ్చును. ఈవిషయమై The Educational Review నం డిట్లు గలదు:

భారతదేశ గ్రామములయందు బ్రాడ్‌కాస్టింగు ద్వారమున పల్లెలవారికి చదువునేర్పించు విధానమును గురించి యింగ్లండునగల The Indian Village welfare Association అధ్యక్షులు సర్ ఫ్రాన్సిసు యంగు హస్‌బెండుగా రొక యుపాయము నాలోచించిరి: దీనిని భారతప్రభుత్వమువారును, భారతీయప్రముఖులును మిక్కిలిగ గమనింపదగుదురు. రేడియోమూలమున చదువునేర్పించు పద్ధతియొక్క సౌలభ్యము నింకను భారతీయులు తెలుసుకొనవలసియున్నారు. ఇంగ్లండున ఈప్రయోజనమునకై లక్షలకొలది రేడియోయంత్రముల స్థాపింపబడియున్నవి. సోవియటురష్యాయందుగూడ ఇవి కొంతకాల ముపయోగింపబడినవి. ఇట్లు పాశ్చాత్యదేశములవారు అనేక విధములయిన సౌకర్యముల నీరేడియోలవలన పొందుచున్నారు: కావున పైసంఘమువారు భారతదేశశ్రేయమునకై ఈవిషయమై దీర్ఘాలోచనచేసి ఇట్టిఏర్పాటును కావించుటవారిబాధ్యతగ నెంచిరి. బ్రాడ్‌కాస్టింగుకొరకు అయిదువందల గ్రామములయందు రేడియోయంత్రముల స్థాపించవలయును. ఒక్కొక్క గ్రామమువారును సాలునకు ఖర్చులకై రు. ౧౨౦ లు చందా నివ్వవలయును. ఈ యుపాయము నాలోచించినవారు చెప్పినటుల గ్రామమున ఇంటికి ఒకరూపాయవంతున ౧౨౦ ఇండ్లవారివద్దను వసూలుచేసినయెడల వీరికార్యము సులభముగ నెరవేరగలదు. గ్రామజనులు రేడియోచుట్టుపట్టులను కూర్చుని పాటలను, కథలను, విద్యావిషయక ప్రసంగములను వినుచుండవచ్చును. ఇవన్నియు గ్రామస్థుల ననేకుల నాకర్షింపగలవు. సిలోనునం దీప్రచారము జయమునొందినది. అట్టియెడ భారతదేశమునమాత్ర మీపద్ధతి యేల సరిగా కొనసాగక పోవును? విద్యావిషయకమైన లాభము లపారములైయుండ, దేశాభ్యుదయమే పరమార్థమని యెంచెడు వారందరును దీనికగుఖర్చును సరకుగొనక యుందురుగాక!

సముద్రమున నడక

సినీమానటుడు వాలేను విలియమ్సు. ఇతడు రబ్బరుపటకాకు తగిల్చియున్న చిన్ని మోటారుయంత్రము …గా సముద్రమున నడిచిపోగలుగును.

తక్షశిల

౧౯౨౮-౨౯-వ సంవత్సరమున 'సిర్కాపు' వద్ద జరిగిన 'తక్షశిల' ప్రాచీన నగరాన్వేషణకార్యకలమున 'పార్థియను' మట్టమున ముప్పదియిండ్లు బయలుపడినవి. ఆవి … పూర్వము బయలుపడినవానిని పోలియేయున్నవి. (చిత్రము ౨.) ఈ నిర్మాణశిథిలములక్రింద త్రవ్వి తీయవలసిన ప్రాచీనవస్తు శిథిలములనేకములు గలవు.

సిర్కాపువద్ద కుషాణు-పార్థియను నిర్మాణములు గల యొక్క ప్రదేశము పట్టణపు ఉత్తరద్వారమువద్ద తెరిపిచేయబడెను. (చిత్రము ౧) పై మట్టమున … కాలపు కట్టడముల గుణావర్తనములు కొన్నిమాత్రము గలవు. ఇవి … పునాదులవరకే నిలిచిపోయినవి. రెండవ మట్టమున నిర్మాణములు … శిథిలములు. దబ్బలు తేలినవి. … గుణావర్తముపయియిందే. … నాలుగు మట్టము … నమూనాలు … మూడవమట్టమునందలి యిండ్లగోడలతో చేర్చి నాల్గవమట్టమునందలి యిండ్లగోడలు కట్టబడినట్లు లున్నవి. రెండవమట్టమునందలి ఇండ్లు … నాలుగుమట్టములందలి యిండ్ల నమూనాలను పోలియున్నను కొంచె… జరిగియున్నవి. ౩,౪ మట్టములఇండ్లను ఇసుక సున్నముతో కట్టినసూచనలు కానవచ్చుచున్నవి. కొండొకచో … యున్నట్లున్నది. మొహెంజొదారోలో కనుపట్టిన … ప్రాచీన నిర్మాణములయందు ఇట్టి అర్ధగోడలు కానవచ్చినవి. నాల్గవ మట్టమున ఇంటికి … త్రోవ గలదు. అయిదవమట్టమున ౪-వ మట్టమునందలి రెండిండ్లస్థలమున ఒకటే యిల్లున్నది. ఆయింటినమూనా చక్కగా నున్నది. దాని గోడలు గట్టిరాళ్లతో దిట్టముగా కట్టబడినవి. ౫,౬ మట్టముల కట్టడములు తక్షశిలను గ్రీకులుపాలించునాటి కట్టడములను పోలియున్నవి.

ఆరవమట్టము ౧౭ అడుగులలోతున ఆరంభమగుచున్నది. ఈమట్టమునందలి నిర్మాణములకు తక్కిన మట్టముల వాని నిర్మాణములకు పోలిక యింతయైనకానరాదు. అక్కడియిండ్లగదులలో జలదారులు గలవు. ఇవి కొన్ని భూగర్భమున నున్నవి.

ఈ ఆరుమట్టములు నొకదానిక్రింద నొక్కటిగా నున్నవి. త్రవ్వి వెలువరిచిన యీమట్టముల నిర్మాణములు ఒకవాడలోనివి. దానిఎదుటి వీథి ౨౬ అడుగులలోతున త్రవ్వబడెను. (చిత్రము ౩) అందు ౨౩ అడుగులలోతున అడుగుమట్టి తగిలినది.

ఈసంవత్సరము త్రవ్వినప్రదేశములలో గృహోపకరణములును, శిల్పచిత్రములును అవశేషము లనేకములు లభించినవి. వానిలో హృద్యముగ మద్యపానరంగము చెక్కబడిన వర్తులఫలక మొకటి గలదు. (చిత్రము ౪) అది ఆకుపచ్చ, బూడిద రంగులు కలిసిన అభ్రకపు రాయితో చెక్కబడినది. నడుమ నొక్క బల్ల; దానిపయి నొక స్త్రీ, యొక పురుషుడు ఆసీనులయి యున్నారు. పురుషు డెడమచేతితో స్త్రీని కౌగలించుకొని యున్నాడు. కుడిచేత రాజదండమును పట్టియున్నాడు. స్త్రీ వానికి పానపాత్రము నందిచ్చుచున్నది. కొందరు ద్రాక్షలచే ఆసవమును తయారు చేయుచున్నారు. కొందరు తప్పత్రాగి మత్తెక్కపడి యున్నారు.

[భారతపురాతనపరిశోధనశాఖ వారి వార్షికనివేదిక(౧౯౨౮-౨౯) నుండి యిందలి చిత్రములను విషయమును గ్రహింపబడినవి.]

జమీందారీల ఆదాయము

ఈ క్రింది పట్టికవలన మన రాజధానిలోని ముఖ్యములైన జమీందారీలకు వచ్చు రివిన్యూలో ప్రభుత్వమువారి కెంత పేష్కష్ చెల్లింపబడుచున్నదో తెలియనగును.

పేరు	౧౯౩౧-౩౨ వ సంవత్సరమునకు ఎస్టిమేటెడు రివిన్యూ	౧౯౩౧-౩౨ లో ప్రభుత్వమునకియ్యవలసిన పేష్కస్
పర్లాకిమిడి	రు ౪,౯౮,౪౦౦	౭౯,౭౮౮
విజయనగరం	౨౦,౧౬,౨౬౯	౪,౯౪,౮౧౬
బొబ్బిలి	౬,౧౨,౩౧౩	౮౩,౪౫౩
జయపూరు	౧౨,౦౨,౦౧౮	౧౫,౯౮౮
పిఠాపురం	౫,౯౭,౯౩౦	౨,౬౨,౭౮౨
దేవైకోట	౨,౮౧,౧౭౦	౭౯,౪౯౫
వెంకటగిరి	౧౧,౬౮,౩౫౩	౩,౬౮,౭౩౪
కార్వేట్‌నగర్	౫,౭౧,౧౧౦	౧,౭౩,౮౪౨
కాళహస్తి	౫,౮౨,౫౫౦	౧,౭౨,౯౮౨
శివగంగ	౬,౭౬,౯౩౭	౨,౫౩,౪౫౧
రామనాడ్	౧౧,౬౯,౭౧౫	౨,౯౨,౬౨౭
ఎట్టియపురము	౨,౯౬,౨౫౬	౭౭,౯౮౫
ఇతర ఎస్టేటులు	౧,౨౬,౩౦,౫౮౫	౨౬,౩౬,౦౦౫
మొత్తము	౨,౯౩,౧౨,౫౯౮	౪౯,౯౧,౯౪౭

—కృష్ణాపత్రిక.

గణపతి

ఆసేతు హిమాచల మనుష్ఠింపబడు వ్రతములలో వినాయకచతుర్థి యొకటి. కార్యారంభమున, సదాచారసంపన్నుడగు ప్రతిహిందువుడును మొదట విఘ్నేశ్వరపూజ చేయుచున్నాడు. కారణము, ఈదేవుడు విఘ్నములు కలుగనీయ డనునమ్మకమే. విఘ్నేశ్వరుని గురించినకథ లనేకములు అనేకవిధము లయినవి మనపురాణముల గలవు. ఈతనికిగల యనేక నామములు సయితము పౌరుష నామములుగనే కన్పట్టుచున్నవి. అటులుండ ఫలపుష్పసమృద్ధియైన వర్షర్తువం దీతనిపూజించుటకు కారణ మేమి? భాద్రపదశుద్ధచతుర్థినాడు, అనగా వర్షర్తువుయొక్క మధ్య

కాలమున నీతని నర్చించుట పరమార్థమేమి? ఋతు ధర్మములు చక్కగనున్న శ్రావణభాద్రపదము లప్పటికి దేశమంతయు చక్కగ వర్షించి సకలనిధములయినపాడి పంట లేర్పడవలయును. సాధారణముగ గణపతిని పూజించు పూజాద్రవ్యములు, అడవిపూలు, ఆకులు మొదలగునవి. ఈవిఘ్నేశ్వరునిస్థానము గ్రామముల పొలి మేరయందుంటున్నది. ఈతడు త్రిమూర్తులకును పూజ నీయుడు.

పైర్లు పంటలు అభివృద్ధికి వచ్చుకాలమున నర్చింపబడునీదేవుడు వ్యవసాయాధిపతిగ నుండగలడని యొకయూహ గలదు. ఈతనియనేకనామములలో నొక టగు "ద్వైమాతుర" యనినది ఈయూహను బలపర చును. 'ద్వైమాతుర' యనగ ఇద్దరుతల్లులు పార్వతీ గంగాదేవుల గలవాడని యర్థము. కాని యీయర్థ మంత తృప్తికరముగ లేదు. ఏలయన, దేవత లైనను పార్వతీగంగలు సవతులు. అట్టియెడ వారిలో నొకరి కుమారుడగు గణపతికి ద్వైమాతురత్వము సులభముగ జేకూరనీయరు.

"ద్వైమాతుర" శబ్దము, గ్రీకులవ్యవసాయదేవత యగు 'డెమిటర్' (Demeter or Demerius) నామ మును ఏకార్థము గల వనియనుకొనవచ్చును. 'డెమి టర్' యనునామె సస్యదేవత. ఈమెకు 'సిరిస్' (Ceres) అను మరియొకపేరు గలదు. 'సిరిస్' అనిన శ్రీ లేక సంపదయనిస్ఫురించుచున్నది. సిరిస్ అనగా సస్యదేవత యనియర్థము. ద్వైమాతురశబ్దమే డెమి టర్గ మారుట కవకాశము గలదు. కనుక ఈరెండు పేర్లును ఏకధర్మము గలిగిన యొకదేవతకే చెందుట అసంభవము కాజాలదు.

'డెమిటర్' అనుదేవత స్త్రీయైయున్నది. మన ద్వైమాతురుడు పురుషుడు. ఇదెట్లు అన్వయింపగలవని సందేహము గలుగవచ్చును. గ్రీకులదేవతయగు వీనస్ దేవత స్త్రీగ పరిగణింపబడుచున్నది. మనదేశపుపురాణ ములప్రకారము వీనస్ అనగా శుక్రగ్రహము. శుక్రుడు పురుషుడు. వీనస్ ఆడుది. ఇట్లెన్నియేని యుదాహరణ ములు చూపవచ్చును. కావున ద్వైమాతుర, డెమిటర్ నామములు ఒకేదేవత పేరుకాదను శంకకు తావులేదు.

గణపతికిగల నామములు మరికొన్ని గూడ ఈయూహ కాధారము గల్పించుచున్నవి. లంబోదర యనుపేరు గణపతికి చెందియున్నది.

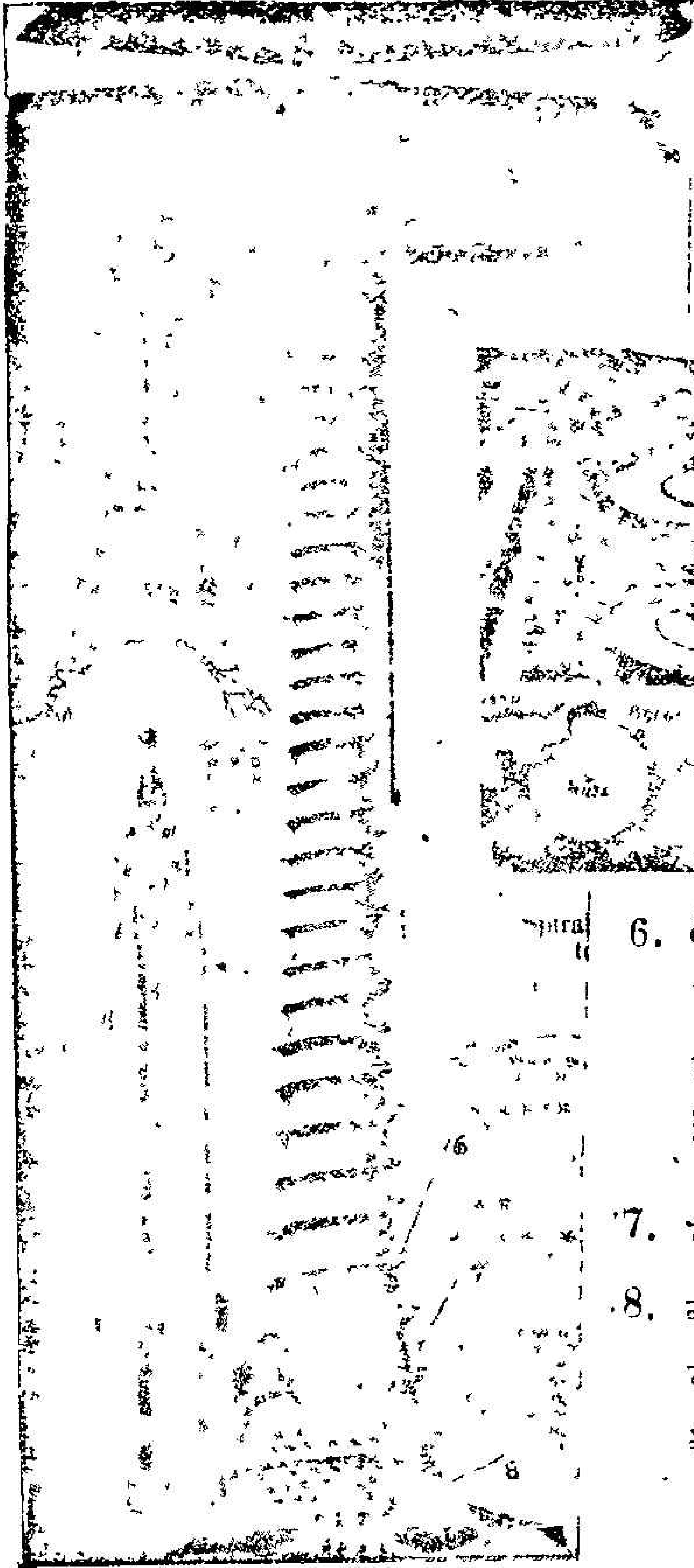
మన మొసగు కుడుములను, సకలవిధములయిన ఫలములను ఆరగించు ద్వైమాతురుడు మనవ్యవసాయ మును కాపాడజాలడా!

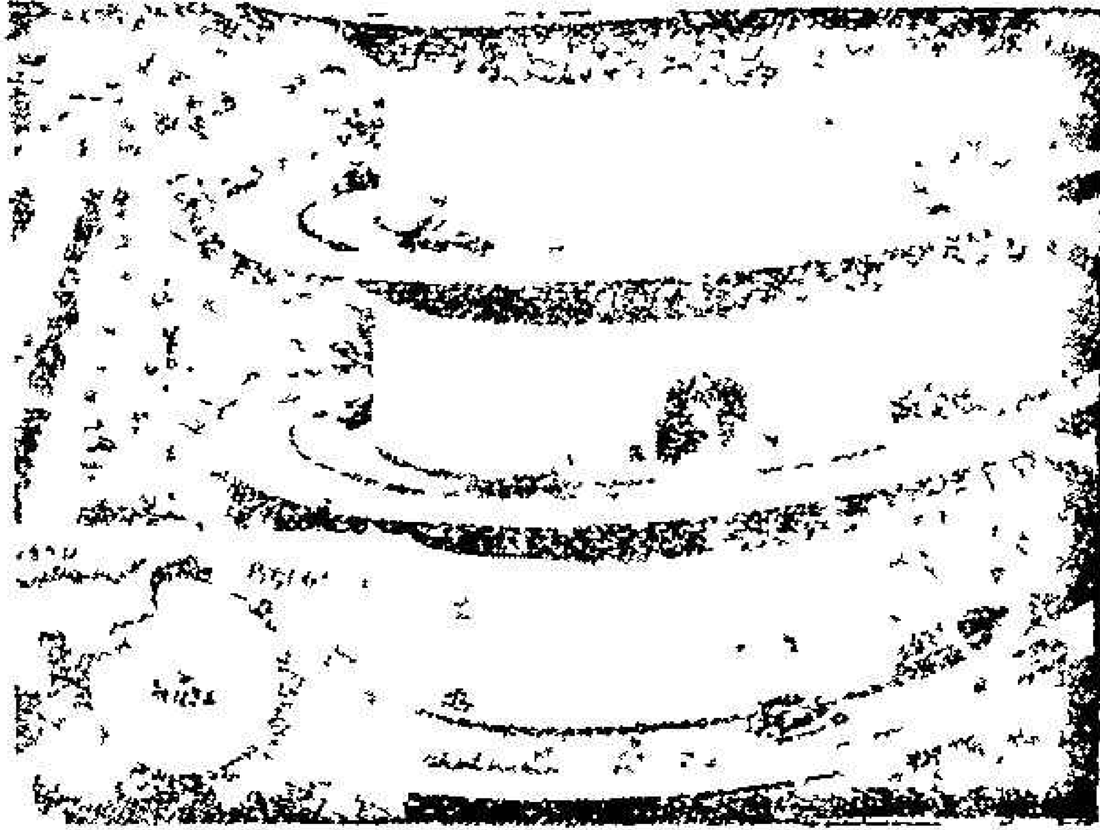
ఎత్తయినగోపురము

ఫ్రాన్సుదేశమున అత్యున్నతమగు నొకగోపుర మును కట్టుటకు ప్రయత్నములు జరుగుచున్నవి. "ప్రపంచపుగోపుర" మని దీనిపేరు. దీనిని కట్టుటకు చట్టము, కంకర యుపయోగింపబడును. దీనియెత్తు ౨౩౦౦ అడుగులు. ౧౯౩౭-వ సంవత్సరమున పారిసు నగరమున జరుగగల ప్రదర్శనముభాగముగ నీగోపురము తలపబడుచున్నది.

ఈగోపురమును నెక్కగోరువారు తమ మోటారులలో ౧౬౦౦ అడుగులఎత్తువరకు పోవచ్చును. బండ్లు ఆఎత్తువరకు పోవుటకు వలయాకారపుఎక్కుడు బాట ఈగోపురముచుట్టును ఉండును. అచటనుండి పైకి పోవుటకు చేదుడుయంత్రములు (elevators)గలవు.

గోపురపుశిఖరభాగమున దీపస్తంభ మొకటియు, వాతావరణస్థితిని కనుగొను యంత్రాలయ మొకటియు నిర్మింపబడగలవు. ఆ ఎత్తున నుంచబడుదీపకాంతి చుట్టు ౧౨౦ మైళ్లవరకు ప్రసరించగలదు. ఆగోపురపుక్రింది భాగమున ౪౩౦ అడుగులవ్యాసముగల పెద్దసభామంటప మొకటి యుండును. అది గొప్ప పౌర సభలు జరుగుట కుపయోగపడును. అత్యున్నతప్రదేశమున ప్రయోగ శాలలకు విశేషము అనుకూల్యములు గలుగగలవు. ౧౬౦౦ అడుగుల లోలకము (Pendulum) వలన భూమియొక్క చలనము, ఆకర్షణశక్తి మొదలగువిషయ ముల పరిశీలించవచ్చును. ఈగోపురపు క్రిందిభాగమున

1. వాతావరణ యంత్రస్థానము
2. దీప స్తంభము
3. శాస్త్రపరిశోధనాలయము
4. హోటలు
5. నాలుగువందలు మోటారు కారులుంచుటకు వసతి
6. దీనియెత్తు 1600 అడుగుల పెండలమునుంచి, శాస్త్ర పరిశోధనము చేయుటకు వీలుగ నున్నది.
7. సభామంటపము
8. వాయు, తంత్రీ, రేడియో-వార్తా ప్రచారకార్యాలయములు

పత్రికాప్రచారమునకును, ప్రపంచవ్యవహారప్రచారమునకును నుపకరించు యంత్రస్థానము లుండును. నలువదిసంవత్సరములు దీనివలన రాగల సకలవిధములయిన ఆదాయములవలన దీని నిర్మాణమునకు వ్యయమయిన ధనమును రాబట్టవచ్చునట.

"సాప్యులర్ సైన్సు".

పిల్లలగండములు

చిన్నతనమున కుర్రవాండ్రు స్వయముగగాని, ఇతరులను అనుకరించుతలపుతోగాని తమకు చెరుపును తెలిసికొనుజ్ఞానములేక నోటను, ముక్కునను, చెవియందునను ఏవోవస్తువులను ఇరికించుకొనుచుందురు. నోట వేసికొనిన వస్తువులు గొంతులో నిరుక్కొనిపోయి తద్ద్వారా వారికి చాల బాధ గలుగుచుండును. వానిని వెలికితీయించుట చాల కష్టమగు కార్యము. ఒకొక్కప్పుడు, కాదు - తరుచు - వారికి ప్రాణములమీదికి వచ్చుచుండును. తల్లిదండ్రుల దురభ్యాసములచేతను, జాగరూకత లేమిచేతను పిల్లల కీయాపద కలుగుచుండును. పిల్లలకు ప్రాణాపాయము కలిగినయెడల యావజ్జీవము ఘోరదుఃఖముతో క్రుంగవలసినవారు తలిదండ్రులు. వారు ఎంతయో జాగ్రత్తతో తమ పిల్లలను కనిపెట్టియుండవలయును.

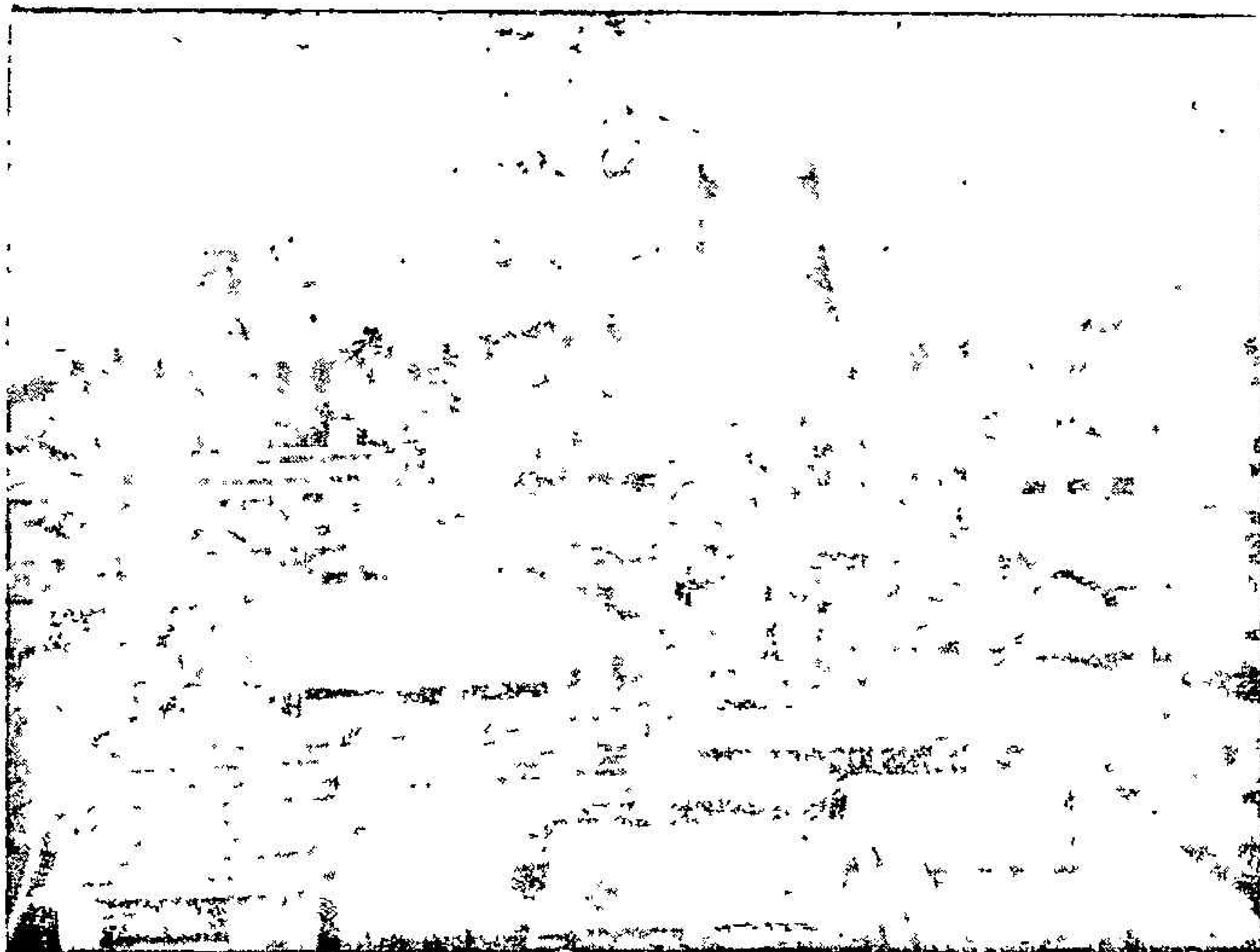
సాధారణముగా పెద్దవయసువారును గుండుసూదులు, మహిళసూదులు మొదలయినవానిని నోటనుంచుకొని పండ్లతో నొక్కుచు, వానిలోని బలుమమాధుర్యమును రుచిచూచుచునుందురు. ఇది వారికే ఒకొక్కప్పుడు బాధను కలిగించుచుండును. ఇక ఇట్టివారిని అనుకరించు అజ్ఞానులగు పసికుర్రలమాట చెప్పబనిలేదు.

వెనుకటికాలమున మ్రింగినవస్తువు లోపలనెక్కడ ఉండునో తెలిసికొనుట సాధ్యము కామిచే డాక్టరులు వానిని తీయుటకు చాల కష్టపడెడువారు; తరుచుగా వ్యర్థప్రయత్నములు నయ్యెడువారు. నేడు అట్లుకాదు; యక్సురే (X-ray) ఫోటోద్వారా మ్రింగబడిన వస్తువున్నచోటును, వస్తువునుకూడ స్పష్టముగా కనుగొని దానిని వెలికి తీయుమార్గముల నాలోచించి యుక్తితో నాయుధములసాయమున వానిని బయటికి దీయగలుగుచున్నారు. ఈవిధమయినఫోటోలు ఇట్లు ముఖ్యముగా పసిపిల్లలకు పైతీరున కలిగెడు ప్రాణాపాయమును తొలగించుటకు మిక్కిలి ఉపకరించుచున్నవి. ఇట్టిఫోటోలు రెండు ఈసంచికయందు ప్రకటింపబడినవి.

అందొకటి: సిలువను మింగిన 'బోస్టను' కుఱ్ఱవానిది. వానిపుత్తుకలో సిలువ తగులుకొని యున్నది. వానితల్లి మెడనుండితీసి బట్టలబల్లపయి నుంచినసిలువను బాలుడు నోటవయిచుకొని మ్రింగెను. దానిని వైద్యుడు ప్రత్యేకాయుధములతో లోపలనే ముక్కలుచేసి వెలుపలకు తీసివైచి బాలునిప్రాణములను రక్షించెను.

రెండవది: తల్లినోటిలో మడతసూది నుంచుకొనుచుండుటను చూచుచుండిన ఒకచికాగో కుఱ్ఱవాడు ఎనిమిదినెలలవయసుగలవాడు, తాను విడియున్న ఒకమడతసూదిని నోటవైచుకొని మ్రింగెను. అది గొంతుక దిగకయే నిలిచిపోయెను. గట్టితినుబండములను తినిపించి దానిని తిన్నగా ఎట్టులెట్టులో కడుపులోనికి పోజేయగలిగిరి వైద్యులు. కాని వెలుపలికి దీయనుపాయమునకయి చాలకష్టపడిరట. ఈరెండును తల్లియొక్క అజాగ్రత్తకు, దురభ్యాసమునకు నిదర్శనములు. విద్యావతులగు స్త్రీలుగల దేశములయందే యీయుత్పాతకార్యములు జరుగుచున్నవి. విద్యాకరవగు భారతదేశమున నిట్టివి విపరీతముగ జరుగుచుండుట వింతకాదు. తప్పించుకొనుట కుపాయములుగలవని అపాయములను తెలిసి నెత్తికితెచ్చుకొనరాదు. విధికృతములగు సంప్రాప్తములకు వానిని తొలగించుకొనుటకే ఉపాయములు, సాధనములు కల్పింపబడినవి.

పిల్లలకు అనుకోనటువంటి వచ్చుగండములలో నిదియొక్కటి. దీని వాతపడకుండ పిల్లలను కాపాడుకొనుటకు తల్లులెంత జాగరూకత వహించిన నంత శ్రేయము.

మధురానగర దృశ్యము

—యస్. శంకర సుబ్రహ్మణ్యం.

కేళి

శ్రీరంగం శ్రీనివాసరావు (కవితాసమితి)

*

నిదురవలె, నిదురలో
నొదవు స్వప్నమ్మువలె,
అడుగు సడిలేక న
న్నావరించెదవు.

గాలివలె, గాలిలో
తేలు సౌరభమువలె,
చూచాయ కొలుపకే
సురిగిపోయెదవు.

ఎపుడో నీ ఆగమన,
ఎపుడో నీ నిష్క్రమణ.

*

ఆగడపలు

సన్నిధానం సూర్యనారాయణశాస్త్రి

లలితమగు నింగి జవ్వని వళులువాఁగ
జదలి సెలయేటి సోపానసరణినాఁగఁ
నుడువధూమణి పయ్యెదముడతలనఁగ
రేఁగిన సురాంగనల పాన్పుబాఁగులనఁగ
మింటిపూఁబోఁడి వీఁణియమెట్టులనఁగఁ
బఱచు వేల్పురాయంచల యెఱకలనఁగఁ
బ్రకృతిసతి మందహాస తరంగలనఁగ
నాగడప లొప్పుచుండె రమ్యముగ వింట.

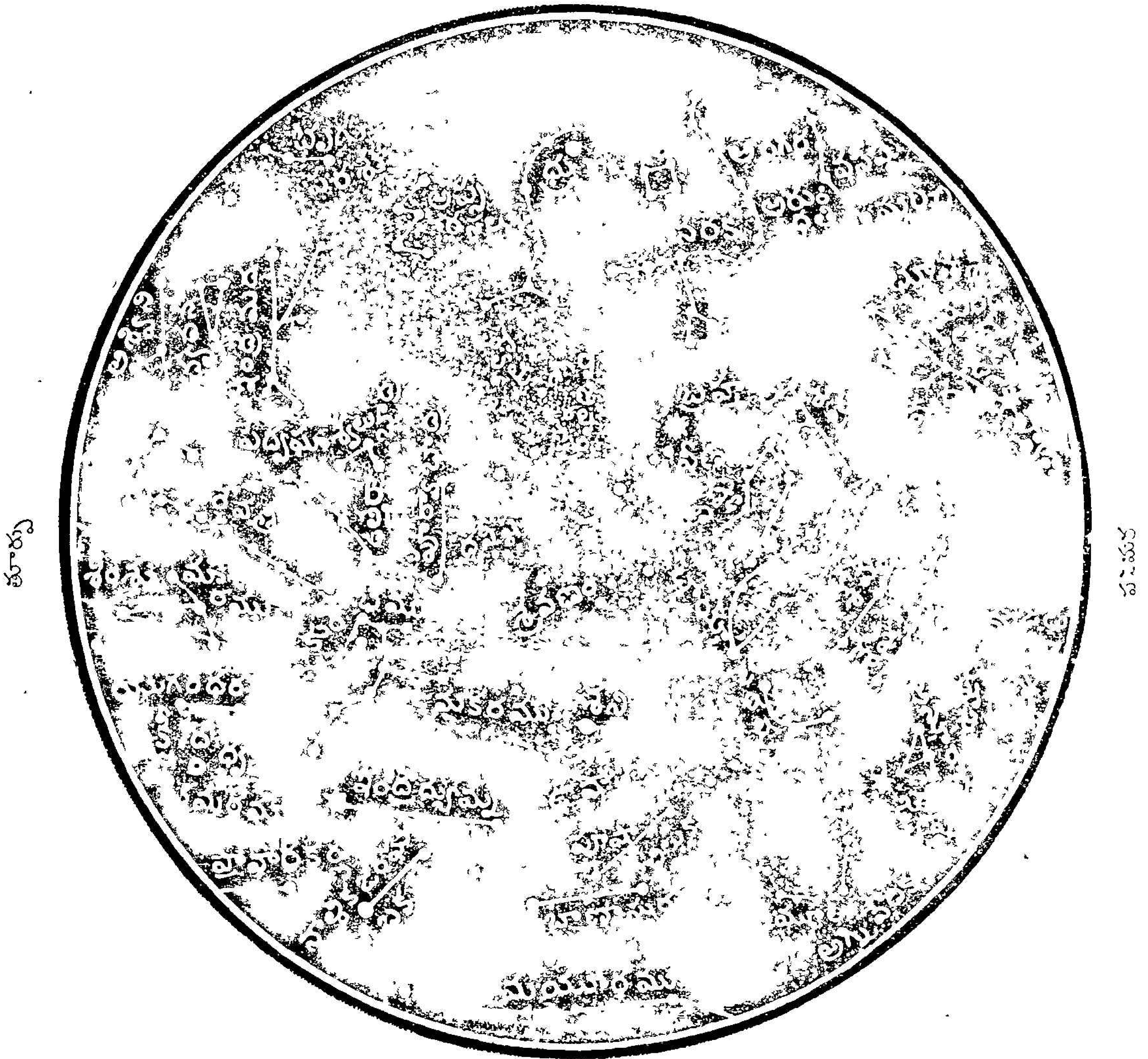
నక్షత్రమండలము

(భాద్రపదమాసము)

గొబ్బూరు వేంకటానందరాఘవరావు, బి. ఏ.

(కవితాసమితి)

ఉత్తరము

దక్షిణము

ఈపటములో నున్నట్లు నక్షత్రాదులు ఈసెప్టెంబరునెల

8-వ తేదీని సుమారు 9-0 గంటలప్రకును, 22-వ తేదీని సుమారు 8-0

15 ,, ,, 8-30 ,, 30 ,, ,, 7-30 కనబడును.

ఈ నెల పున్నమనాడు చంద్రుడు పూర్వాభాద్రనక్షత్రముచెంత నుండుటచేత ఈమాసమునకు భాద్రపదమని పేరు వచ్చినది. ఆకాశమునందు ఈ నెల తొలిజామున నగపడు నక్షత్రాదులను గమనింపుము.

క్షీరవాహిని (Milky Way)

ఉత్తరదిశాసమీపమున నున్న ఈశాన్యదిశనుండి (North East by North) దక్షిణసమీపమున నున్న నైరృతివఱకు (South West by South) అర్ధమండలాకారమున (Like a great semi-circular arch) నభోమండలమున నీ క్షీరవాహిని వ్యాపించి యున్నది. ఈశాన్యదిశనుండి వరుసగా, భృగుపరశు, అప్సరస ఇంద్రమద, ఊర్వశీపురూరవసు, రాజహంస, గరుడ, శేష, సర్ప, వృశ్చిక, అగ్ని వేదిక లనుమండలముల మీదుగా నైరృతికి వ్యాపించియున్నది. ఈవాహిని రాజహంసమండలమున శాఖలుగా చీలి అగ్నివేదిక వఱకు నీశాఖలతోనే కానవచ్చుచున్నది. ఇందలి ఉత్తరార్ధములో మిక్కిలిసాంద్రమైనప్రదేశము రాజహంసలో Deneb అనబడు ౧ గుర్తుగలచుక్కకడ నున్నది. దిగువ దక్షిణార్ధములో ధనుర్మండలముకడ నది సాంద్రతరముగ చూపట్టుచున్నది. మఱియు ఉత్తరార్ధములో ఈహంసమండలములో ౧, ౩ గుర్తులుగల చుక్కలమధ్య చుట్టును తెలుపులో నల్లనినలుపుమచ్చ కనబడుచున్నది. దీనిని (Northern coal sack) అనగా ఉత్తరశ్యామసీమ యని చెప్పుదురు. ఆదిగువను, క్షీరవాహిని రెండుశాఖలమధ్యను ఛాయాపథ మున్నది. దక్షిణమున నగ్నివేదికమండలమువఱకును ఈ ఛాయాపథము వ్యాపించియేయున్నది.

మిక్కిలి తేజోవంతములైన నక్షత్రములు

(First Magnitude Stars)

ఈమాసములో తొలిజామున మిక్కిలి తేజోవంతములైన నక్షత్రములు ఐదుమాత్రము కనబడుచున్నవి. అవి యేవియనగా:—

౧. పడమట అస్తమింపనున్న భూతేశమండలము (Bootes) లోని స్వాతి (Arcturus).

౨. క్షీరవాహినినంటి పశ్చిమముగా నున్నవీణామండలములోని బ్రహ్మ (Vega).

౩. క్షీరవాహినితూర్పుశాఖ నంటియున్న గరుడమండలములోని శ్రవణము.

౪. క్షీరవాహినిదక్షిణభాగమున వృశ్చికరాశిలోని జ్యేష్ఠ.

౫. తూర్పున మకరరాశిదిగువ ఇంద్రద్యుమ్నుడు.

గ్రహములు

ఈనెలలో గురుడు, శుక్రుడు కన్యారాశియందు కొంతవఱ కుందురు. పిమ్మట శుక్రుడు తులలోనికి వచ్చుచున్నాడు. కుజుడు తులలోనే ఉన్నాడు. అయితే మననక్షత్రపటములో ఇంగ్లీషుమాసారంభమున రాత్రి తొమ్మిదిగంటలపైనను, ఆమాసాంతమున నేడుగంటలపైనను కనబడునక్షత్రములే యిందు చూపబడుచున్నవి. ఆవేళకు గురుశుక్రు లస్తమింతురు గనుక ఆ గ్రహముల నిందు చూపలేదు. కుజుడు తులలోనున్నాడు కావున నాగ్రహమును చూపినాడను. శని శ్రవణము దిగువనే ఉన్నాడు. ఈమాసములోనే సూర్యుడు ౨౧-వ తేదీ ప్రాంతమున విషువృత్తము (Equinox) నుచేరి దాటగలడు. నాటినుండి దక్షిణదిశాగతు డగుచున్నాడు.

దక్షిణదిశ యమునిది; పితృప్రీతికరమైనది. భాద్రపద బహుళపాడ్యమి మొదలు అమవాస్యాంతము పితృప్రీతికరములైన మహాలయ పక్షదినములు. ఈఋతువున పితరులను పూజించుట ఒక్కహిందూదేశములోనేకాదు. క్రైస్తవాది ఇతరమతములలోనను చూపట్టుచున్నది.

[Festival of All Souls derived from the world wide pagan feasts of the Dead and their Ghosts at this Season]

ఉత్తరదిక్కునక్షత్రములు

ధ్రువుడు ఉత్తరమున లఘుఋక్షపుతోకచివరను మెఱయుచున్నాడు. ధ్రువరక్షకులగు ధాతవిధాతలును, లఘుఋక్షములోనివేయగు, మిత్ర, అగ్ని, మహేంద్ర, కశ్యప నక్షత్రములును, ధ్రువునికి దిగువ వాయవ్యదిశను కనబడుచున్నారు. సప్తఋషులలో పులహుడు

అస్తమించినాడు. అత్రి క్రతుపులస్త్యఋషులు అస్తమించుచున్నారు. ఆంగీరస, వసిష్ఠ, మరీచులును, వసిష్ఠునిచెంత మిణుకుమిణుకుమనుచు నరుంధతియు కానవచ్చుచున్నారు. ఈ రెండుఋక్షములకు మధ్య నరకుడు మెలికలుతిరిగి చుట్టుకొనియున్నాడు. ఉత్తరమునుండి ధ్రువునిచుట్టి యీశాన్యదిశకు క్షీరవాహినిపర్యంతము ఊర్వశీపురూరవసులు కనబడుచున్నారు. రంభాది అప్సరసలు పూర్తిగ ఉదయించినారు. అప్సరసల కావల ఈశాన్యమూలను భృగుపరశుమండలము ఉదయమగుచున్నది. దానికిదిగువను, రంభాదులకు తూర్పునను ఇంద్రమద భాగుగా ఉదయించినది. ఆదిగువ చ్యవనుడును ఉదయించి మెఱయుచున్నాడు. చ్యవనునిపైని గ్రద్దను మిటకరించుచు పులోముడను రక్కసుడున్నాడు.

మధ్యనక్షత్రములు

అశ్వినీనక్షత్రములు ఇపుడిపుడే ఉదయమగుచున్నారు. అశ్వినులకు పడమరగ మీనమున్నది. మీనమనగా ఒకచేపమాత్రము గాదు. పాశ్చాత్యులు రెండు చేపలను, వాటితోకలకు ముడిపెట్టుచున్న ఒక ribbon సన్నపునవారును చూపించుచున్నారు. మనవారును "మత్స్యద్వయం చేతి" అని వర్ణించినారు. ఆదిగువ శింశుమార మిపుడే ఉదయమగుచున్నది. శింశుమారమునకు పశ్చిమముగా వరుణమండల మున్నది. ఇది కుంభరాశిలోనిది. వరుణునికి దిగువప్రక్కను పడమరగా అతని వాహనమైన మకరము ఉన్నది. ఆదిగువను ఇంద్రద్యుమ్నుడు మెఱయుచున్నాడు. వీటిని చూడగానే మనకు గజేంద్రమోక్షణకథ స్ఫురింపకమానదు. ఇంద్రద్యుమ్నునికి తూర్పుగా యుగంధరకమఠము గలదు. అక్కడ మధ్య నొకచిన్నవలయపుగుఱుతుపెట్టి "క్షీ-ద-ధృ" అను అక్షరములు వ్రాసినాము. ఆయక్షరములు క్షీరోద, దక్షిణ, ధ్రువము అని తెలియచేయును. క్షీరోదము- అనగా పాలసముద్రము ఒకగోళముగా భావించినపుడు దాని దక్షిణధ్రువము ఈకూర్మమును, ఉత్తరధ్రువము కన్యసమీపమునను ఉండును. క్షీరసాగరమథన వృత్తాంతములో పాలసముద్రము నడుమ శ్రీహరి కూర్మమై నిలిచి రక్షించినట్లు చెప్పెడిగాథయొకటి గలదు. అట్లే అమృతమును మోహినీకన్య పంచిపెట్టెదనని బయలుదేరినగాథయు గలదు. ఆవివరములు క్షీరసాగరమథనమునుగూర్చి వ్రాయు ప్రత్యేక వ్యాసమున చర్చింతము. ప్రస్తుతము క్షీరవాహిని కొక ధ్రువముకడ కూర్మమును రెండవధ్రువముకడ కన్యయు మనకు ఆకాశమున కానవచ్చుననిమాత్రము చెప్పి విరమింతము. ఈయుపపత్తులపై క్షీరసాగరమథనకథ ఆధారపడియుండునని చెప్పుదుము.

మఱియు, ఈకూర్మము, నాళీకజంఘబకము, ప్రావార కర్ణఘూకము, మధ్య నింద్రద్యుమ్నుడును కనబడుటచే భారతమునందలి ఇంద్రద్యుమ్న మహారాజుకథకూడ స్ఫురణకు రాకమానదు. వీటికి తూర్పుగా క్షీరవాహిని నంటి ధన్వియనుమన్మథుడున్నాడు. ఆదిగువను అతనివాహనమైన చిలుకయున్నది.

రేవతికిపైన పూర్వాభాద్ర, ఉత్తరాభాద్ర నక్షత్రము లున్నవి. ఇవి రెండు, రెండుమంచపుకోళ్లవలె ఉన్నవి. ఇదియే పెగసస్ చతురస్రము (Square of Pegasus). అశ్వినులచే వేదు అనురాజర్షి కియ్యబడిన అఘాశ్వము- పేద్వఘాశ్వము- పాశ్చాత్యగాథలలో పెగసస్‌గా మారినది.

ఈయశ్వమునకు పడమట వసుదేవతాకమైన ధనిష్ఠ యున్నది. ధనిష్ఠకు పడమట శ్రవణము. శ్రవణమునకావల ఛాయాపథమునకు పశ్చిమముగా క్షీరోదశాఖ నంటి శ్రీమహావిష్ణువు శేషపాన్పుపై పవళించియున్నాడు. ఇక త్వరలో పరివర్తనము పొందనైయున్నాడు. పరివర్తనమనగా నిద్రలో ఒకప్రక్కనుండి రెండవప్రక్కకు ఒత్తిగిలునని పామరుల భావము. పడమట నస్తమించి, తిరిగి తూర్పున నుదయించుస్థానమును చేరుచున్నాడని శాస్త్రీయార్థము (Scientific meaning). పడమట భూతేశమరుద్గణము లస్తమింపబోవుచున్నవని యీసరికే చూచినారము.

ఇక దక్షిణనక్షత్రములను చూతము. కులాల చక్రాకారముగల విశాఖయు, ప్రక్క నేకుజుడును ఉన్నారు. విశాఖకు తూర్పుగా మిత్రదైవత్యమైన అనూరాధయు, దానికావల ఇంద్రదైవత్య మైన జ్యేష్ఠయు, జ్యేష్ఠకావల తేలుకొండివంటి మూలయు కనబడు చున్నవి. మూలదిగువ క్షీరవాహినిలో నగ్నివేదిక కొంత కనబడుచున్నది. దానికి తూర్పున మయూరముతో బాణాసురు డున్నాడు.

౬౧ రాజహంస

రాజహంసగుంపులో ర అంకె వేసి ఒకచిన్న చుక్క చూపినాము. ఇది ఆగుంపులో ౬౧ సంఖ్య గలచుక్క. ఇందులో విశేషమేమనగా ఉత్తరాకాశమున నిది భూమికి చాలాసమీపమైన చుక్క. దీనివెలుగు భూమిచేరుసరికి ౯ సంవత్సరములు పట్టును. అయినను ఇదే మనకు అత్యంతసమీపమున ఉత్తరాకాశమున నున్న చుక్క.

రాసులవరస

పశ్చిమమునుండి తూర్పునకు వరుసగా మన కీ మాసమున కానవచ్చురాసులు :

౧. తుల, ౨ వృశ్చికము, ౩. ధనుస్సు, ౪. మకరము, ౫. కుంభము, ౬. మీనము, ౭. మేషము.

ఉల్కాపాతవిషయము

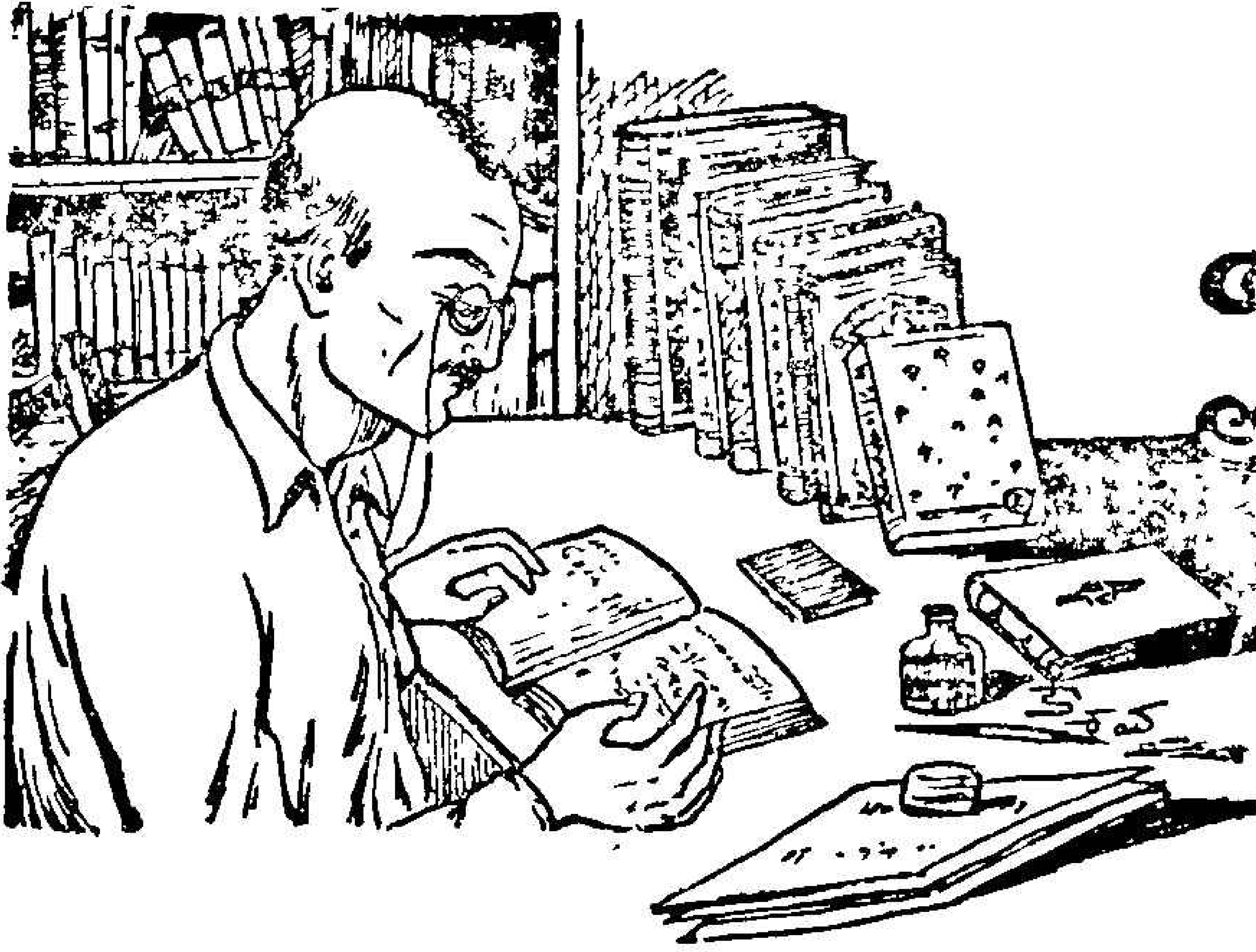
ఈనెలలో ప్రముఖమైనఉల్కాపాతములు లేవు. ఇక చిల్లరఉల్కాపాతములలో ఈనెల ౫ మొదలు ౧౫ తేదీవఱకు మీనమున స్వల్పపాత ముండును.

పిమ్మట ఈనెల ౨౦ - వ తేదీని ఇంద్రమునలో కొంత ఉల్కాపాత మగపడును.

వినాయకచవితి

కర్లపాలెము కుటుంబశాస్త్రి. బి. ఏ.,

ఏమియందము గాంచితో ఎలుకలోన
వాడుకొందువు దానిని వాహనముగ
ఏమియభిమానమున్నదో యేనుగునెడ
దానిశిఖరమును వరియించి తాల్చినావు
ఏనుగుధరించుతొండము నెలుకతోక
రెంటికిని ముడివెట్టి చేర్చితివి నీవు
స్థూలసూక్ష్మస్వరూపుడ జూడుడంచు
బోధజేయ నెంచితివె లంబోదరుండ !

అడవిపువ్వులు

ఆంధ్రమున సుభాషిత గ్రంథములు లేమికిఁ జింతించి, గీర్వాణభాష నిడివఁడకు వెలువడియుండిన సహృదయపత్రికయందలి సుభాషితములఁ గొన్నింటిని బురస్కరించుకొని, స్వకపోలకల్పితముల బహుసంఖ్యాకములఁ జేర్చి యీ గ్రంథమును తాము రచించినట్లు శ్రీ మిన్నికంటి గురునాథశర్మగారు చెప్పుచున్నారు. "సారస్వతగహనమున నిండుగా మెండుగా విరియఁ బూచిన తీఁగియలనుండి కవి తనకిచ్చవచ్చినట్లు ఏర్చియు, తనయొక్క యుదాత్తభావలతావితానము ప్రసరించునట్లు కూర్చియు" నీయడవిపువ్వులను వాఙ్మయప్రపంచమున విరజల్లినట్లు గ్రంథపరిచయముం గూర్చిన శ్రీ నా. వేంకటేశ్వరశాస్త్రిగారు వ్రాయుచున్నారు. వారు తలంచినట్లే నామ మీ గ్రంథమున కెంతయుఁ దగియున్నది. తేనియలొల్కు నీసూక్తిసుమములు రసలాలసములగు సహృదయభృంగముల హృదయముల నాకర్షించి తేనెవాకలఁ దేలించుననుటలో సందేహము లేదు. కావుననే యిందలి కొన్నిసుమముల నీవఱకే భారతి యలంకరించుకొనియున్నది.

ఈ ఖండకావ్యమునందలి కొన్నివర్ణనములు ధ్వనిప్రధానములై, కొన్ని ధ్వనిప్రధానములు కాకున్న నన్యాపదేశపరములై వాచ్యార్థ చమత్కారముగలవై సదుపదేశకము లగుచున్నవి.

క. ఇచ్చునది చూప ముందఁగఁ
బుచ్చుకొనునది నడఁబోఁడి పొంతనె యుండెన్,
గుచ్చితపు గిలకనడుమ
న్వచ్చిన తనకేమొ వాయి వగలఁగ నడచున్.

[కూపము]

అనునీరీతివర్ణనములు మనకు నిత్యప్రత్యక్షములగు విషయములను సంబంధించి మిగుల చమత్కారము గల్గించుచున్నవి. కాని శర్మగారు గీర్వాణాంధ్రీకరణముపట్ల, కొన్నియెడలఁ గొంతజాగరూకత గ్రహింపమిచే గొలఁదిలోటులు కలిగినవి. ఒకచిన్నయుదాహృతి.—

కొమ్మలపై విహంగములు
కోటరమందు భుజంగముల్ ప్లవం
గమ్ములొగిన్ సిగన్ వికచ
కమ్రసుమంబుమగంధవహ్న్యప్రు
ష్పమ్ముల భృంగముల్ చెలఁగఁ
జందనపాదపమా! గణింప శ
క్యమ్మఁటె మాకు నీతనువు
నంటెడులేవు వనీపకావళుల్.

దీనికిమూలము—

మూలం భుజంగైః శిఖరం విహంగైః
శాఖాః ప్లవంగైః కుసుమాని భృంగైః
పార్శ్వం మతంగైః కరుణాంతరంగైః
సంసేవ్యతే చందనపాదపస్య.

అను పండితరాజశతకశ్లోకము. తదనుసారముగ నిచట "కొమ్మలపైఁ బ్లవంగములు కోటరమందు భుజంగముల్ విహంగమ్ములొగిన్ సిగన్" అనియుండుట లెస్స. శాఖామృగములు శాఖలయందే యుండుట

యుచితముకదా! ఇట్టివి పొరపాట్లు కావచ్చును. అట్టివి ద్వితీయముద్రణమున సవరింపఁబడవచ్చును. సహృదయులగు పాఠకులు

సిరుల నదృష్టమేఘములఁ
జెందినచంచల, లెవ్వ రాఁగనే
ర్తురు? నిరతప్రయాణముల
తో నసువుల్ నిలువంగఁబో వహో
నరవరులార! కావ్యసుధ
నవ్యయశోమయకాయమున్ బరి
స్ఫురణముసేయు సత్కవులఁ
బూజ్యుల నొజ్జలఁ గొల్వుఁ డర్థులై.

అనుకవిప్రబోధము నాలించి కవిలోకమును కృతార్థముం జేయుదురుగాక!

తెలుఁగున నిట్టిగ్రంథములలో నిది మొదటిదని చెప్పవచ్చును. ఇట్టి యమూల్యగ్రంథము నాంధ్రలోకమున కర్పించిన శర్మగారుధన్యులు.

బులుసు వేంకటరమణయ్య

అక్బరు సార్వభౌముఁడు

కృతికర్త: వెంపటి సత్యనారాయణగారు, బి.ఏ., బి.ఇడి., విశాఖపట్టణము.

క్రౌను సైజున ౧౨౩ పుటలు: వెల రు. ౦-౮-౦.

హిందూదేశమును బాలించిన మహమ్మదీయులలో నక్బరు కడు సమర్థుడు. అక్బరు వీరుడు, రాజనీతిని చక్కఁగ నెరిగినవాడును గనుక తన రాజ్యమందలి అన్ని మతములవారిని సంతోషపెట్టగలిగెను. 'ఒకనాఁ డొక మహమ్మదీయుఁ డొకఱాయిని దీసికొనివచ్చి దానిపై మహమ్మదు పాదచిహ్న మున్న దని చెప్పెను. అక్బరునకు దానియందు విశ్వాసము లేకపోయినను మహమ్మదీయుల కానంద మొనగూర్చుట కాతఁ డా ఱాతిని మహా వైభవముతోఁ బూజింప నానతిచ్చెను. తాను స్వయముగఁ జని యాఱాతిని గొంతదూరము మోసెను.' ఇట్లే యాతడు హిందువుల సంతోషపెట్టుటకు హిందువుల పెండ్లాడియు, ముఖమున బొట్టు పెట్టుకొనియు అనేకవిధముల ప్రజలమనముల నాకర్షించెను.

శత్రుశేష ముండినయెడల తనకు ముప్పు వాటిల్లునని రాజపుత్రుల నందరిని తన వశము చేసికొనెను. కాని రాణా ప్రతాపసింగుమాత్ర మాతనికి లోబడలేదు.

రాజ్యపాలన విషయమున పుత్రుడైనను తన్నెదిరించినవానిని కఠినముగ శిక్షించుచుండెను. 'ఉదారస్వభావుఁ డనియు, నీతిశాస్త్ర నిపుణుఁ డనియు, సత్ప్రవర్తకుఁ డనియు, మహాపురుషుఁ డనియు విఖ్యాతిఁగాంచిన యక్బరుసార్వభౌముడు—రాజకీయవ్యవహారములయం దెన్నియోపర్యాయములు' ద్రోహకార్యముల నాచరించుచుండెను. కాని అదంతయు ప్రజలక్షేమముకొరకే!

ఇట్టి అక్బరుసార్వభౌమునిచరిత్రమునకు వలయు విషయము సేకరించి సులభశైలితో వ్రాసిన సత్యనారాయణగా రభినందనీయులు. వీరి ఉద్యమము శ్లాఘనీయము.

ఈ గ్రంథము పాఠశాలయందు ప్రవేశపెట్టదగినది. మనదేశమును పాలించిన చక్రవర్తుల జీవితచరిత్రలు మనకే తెలియకుండుట శోచనీయము. అందును అక్బరునుబోలిన చక్రవర్తులవి.

'రాజు'

విజయాశ్వచరిత్రము

కర్త: పురాణం పిచ్చయ్యకవి, నెల్లూరు.

ఇయ్యది పూర్వపుప్రబంధకవులమార్గము ననుసరించి వ్రాయబడిన యొక ప్రబంధము. అయినను చదువుట కింపుగానుండు నూతనవిషయములు పెక్కులు కల్పింపబడి క్రొత్తదారిని ద్రొక్కినది. ఎందో పురాణమునందు గలుగునని విన్నకథ యీరచన కాధారము. శ్రీపురము గాపురముగాగల విజయాశ్వధరణీపతి సత్యవ్రతుడు. పాండ్యదేశమునందలి కనకపురము రాజ

భానిగా గలిగిన శశిబిందునరపాలుని కూతురు యశోవతి యాతనిసతి పతివ్రత. వీరిరువురి పుణ్యచరితంబులు నీ ప్రబంధమున గూర్పబడినవి. యశోవతీ విజయాఖ్యుల పరిణయాదికవృత్తాంతమంతయు పూర్వభాగముగా, ఈ యిరువురి వ్రతపరిపాలనను, నారదునితోడున శ్రియఃపతి శ్రీమన్నారాయణుడు పరిపరివిధముల పరిశీలించుట యుత్తరభాగముగ నని యిది రెండుభాగములుగ వెలసినది. ఈ కథను జదివిన నేరికయినను మరి యొక కథ మనమున కింపుగ దోపక దీనినే మరిమరి చదువ మనసగును. పౌరాణికకథల 'కొండొంటికి కొన్నిట పోలికలు తప్పవనుట కిందలి సిద్ధునిచరితము తార్కాణ యగును.

శైలి మృదుమధురమై తీగలువారుచున్నది. ఎసుడు దిసుడులు లేనిశయ్య. రచన సందర్భశుద్ధిగలిగి సలక్షణమయియున్నది. ప్రబంధంపుపోకడలన్నియు దీన నమరియున్నవి. పలునీతు లిందు తసరీతుల సంగతి దప్పక పొందుపరుపబడినవి. సర్వలక్షణసంపన్నమైన దీనిని రచించి నేటిప్రమాణప్రబంధములకు మరియొకసంఖ్యను గూర్చి, తా నొకప్రబంధకవి యయిన పిస్స్యాకపు గారి నాంధ్రు లభినందింతురు. ఇట్టికవులు నేటికి నున్నారాయని ఆశ్చర్యానందములును, వీరి నజ్ఞాతవాసమున నుంచిన విచారమును పాఠకులయందు ముప్పిరిగొనగలవు. వీరింకను కొన్నిరచనలను గావించినట్లు తెలియుచున్నది. కాని యట్టిసూచనయేని యీగ్రంథమున గనుపెంచదు. తగినయాదరాభిమానములే లభించుచో నెన్నిటినేని రచింపగలుగుదురనుటకు వెనుదీయ నవసరము కానరాదు. దీనివెల రు. ౧-౮-౦

పాశ్చాత్యభావప్రపంచము

రాజమహేంద్రవరమున వెలసిన ప్రాక్ప్రతీచీ గ్రంథమాలా ప్రథమపుష్పముగ నీగ్రంథము వెలువడినది. 'సర్వజన సామరస్యమునకు తోడ్పడు ప్రాచ్యపాశ్చాత్య దేశముల యుత్తమజ్ఞానము ఆంధ్రులలో వ్యాప్తము చేయుట యీగ్రంథమాలవారి యుద్దేశము. 'ప్రాచ్యులును పాశ్చాత్యులును ఒకేమానవజాతికి చెందినవారు. సుఖదుఃఖములు, అనురాగాది భావవిశేషములు వారికి సామాన్యములు. చిత్తవృత్తి, మానసికవికాసము, ఆధ్యాత్మికోన్మేషము వారిఏకత్వమును ప్రకటించుచున్నవి.' అట్టియెడ ప్రపంచమందలి మహనీయుల జీవితచరిత్రలు మనకు ఆదర్శప్రాయములు కాగలవు. ఒకప్రాచ్యపాశ్చాత్యదేశములవారే కాక ప్రపంచమందలి అన్ని దేశములకు జెందిన మహాత్ముల జీవితచరిత్రలు ప్రపంచమునకును, ఆంధ్రులకును ఉపయోగకరములు కాగలవు.

'పాశ్చాత్యభావప్రపంచము' న, పందొమ్మిదవ శతాబ్దమున యూరపు అమెరికాలలో జీవించియుండిన మహాపురుషుల కొందఱ జీవితముల సంగ్రహమును, వీరు ప్రపంచమున కందజేసిన మహోత్కృష్ట సందేశములును గలవు. కొంచెమించు మించుగ యిం దుదహరింపబడిన మహనీయులందరును సమకాలికులు. వీరందరును జ్ఞానసముపార్జనకొరకు రేయుంబవళ్లు తప మొనరించిరి. లోకము నుద్ధరింప తమసర్వస్వ ముపయోగించిరి. వారు కనుగొనగలిగిన సత్యములను లోకమునకు వెల్లడించిరి. స్వార్థమునకు లొంగరైరి. విపులముగ వ్రాసినయెడల వీరలయొక్కొక్కరి జీవితచరిత్రమే గొప్పగ్రంథము కాగలదు. దుర్భర దారిద్ర్యము ననుభవించుచు తమ సత్యమార్గమును వీడక లోకసేవచేసిరి.

వీరందరిలోనను గెటెమహాశయుడు చాలగొప్పవాడని చెప్పవచ్చును. ఇంగ్లండునగల Minerva Press ఆతని గ్రంథముల నిరసించి, 'అవిమూఢ వాఙ్మయమునం దుండవచ్చునులే' యనెను. కాని యితని యాధిక్యమును గుర్తించి యింగ్లండునకు తెలిపినవాడు కార్లయిలు. కార్లయిలున కీతనియందు గురుభావముండెను. గెటెయొక్క జీవితచరిత్రనుసరించి వ్రాయుచు అతడు ప్రపంచమున కుపదేశించిన జ్ఞానమును విస్ఫుటము చేసెను.

ఇంగ్లీషు తెలియనివారి కీగ్రంథము చాలయుపయోగకరము. 'ఇయ్యది బి. ఏ. పరీక్షకు పఠనీయ

గ్రంథముగ (B. A. Part II, Detaild text) నిర్ణయింపబడుటయే దీని యాధిక్యమునకు నిదర్శనము.

‘రాజు’

శారద

శారద: సచిత్రమాసపత్రిక. సంపాదకుడు, ప్రకాశకుడు: ఎఱ్ఱాప్రగడసత్యనారాయణమూర్తిగారు, మదరాసు. మదరాసునందలి మధుకరవేణిముద్రాక్షరశాలయందు ముద్రితము. సంవత్సరపుచందా రు. ౧-౮-౦ లు. విడిసంచికవెల రు ౦-౨-౦ లు. శారదయొక్క మొదటి సంపుటం మొదటిసంచిక ౧౯౩౩ జులై నెలలో వెలువడినది.

‘జన్మవృత్తాంతమున’ నిలిచిపోయిన పత్రికలయు, ఇపుడు వర్ధిల్లుచున్న పత్రికలయు ప్రశంస గలదు. ఇపుడున్న యితర ‘పత్రికల ననుకరించుటకు యిది వెలువడలేదు. నామమాత్రములగు చిల్లరపత్రికలను దూషించుటకు తిరుగాడ లేదు......ధన సంపాదనకు పూనుకొనుట లేదు. ఆంధ్ర విద్వాంసులయొక్కయు కవులయొక్కయు యభివృద్ధికై పాటుపడుటయే దీని ముఖ్యోద్దేశము’ ఇట్టి ఆశయాదర్శములతో యీ “శారద” ఆంధ్రదేశమున తిరుగుటకు మొదలిడెను.

ఇందు కథలు, నాటికలు, పద్యములు గలవు. వానిలో కొన్ని సశేషములు. సమాజసంస్కారమను అనువాదమొకటి కలదు. దుర్గాబాయ్ కథయందు అల్లిక కొంతగలదు కాని పాత్రపోషణము ఉచితరీతిని లేదు. ‘వినోదిని’ యనునది యొకనాటిక. ఇందు స్త్రీస్వాతంత్ర్యమును గురించి వ్రాయవలయునను కుతూహలము చూపట్టుచున్నది. ‘బందిఖానా’ అనుకథయందు కథకుని కల్పనా నైపుణ్యము గననగును. ఇతర వ్యాసములును రచయితల నేర్పును, వారిసంస్కారమును విస్ఫుటము చేయుచున్నవి.

పత్రికా ‘నిర్వహణము దుస్సాధ్యమనుసంగతి’ తెలిసియు, ఈకార్యమునకు గడంగిన శ్రీ సూర్యనారాయణ మూర్తిగారికి ‘ఆంధ్ర విద్వత్కవి సోదరులు’ ప్రోత్సాహము నొసంగెదరుగాత!

‘రాజు’

భాగవతావతరణము

రాయలు ౧/౧౬ సైజు ౮౦ పుటలు. గ్రంథకర్త నోరినరసింహశాస్త్రిగారు, సాహితీసమితి, గుంటూరు. ఇదియొక చిన్న పద్యకావ్యనాటిక. ఋగ్యజుస్సామాథర్వణ వేదములను వ్యాసమహర్షినుండి పొందిన పైల వైశంపాయన జైమినిసుమంతులును, సకలపురాణములను పొందిన రోమహర్షణుడును తమలో తామెవరెక్కువ యని వివాదపడుదురు. ఒకేధర్మమును నిష్పక్షపాతముగ నీయేవుర కేనువిధముల నుపదేశించినవ్యాసులవారికి వీరికి జరిగిన వాద మచ్చెరువుగొలుపును. అతను పరమేశ్వరుని ధ్యానింప నారదుడు ప్రత్యక్షమగును. తానుపదేశించినయొకేధర్మము తననలువురు శిష్యులలోను వివాదకారణమైనందుకు తానుచేసినలోప మెట్టిదో వివరింపుమని వ్యాసులు నారదుని ప్రార్థించును. ఈనాలుగు వేదములకును సమన్వయముగూర్చు భగవద్భక్తి లేకున్నచో శుష్కవ్యాఖ్యానములు వివాదకారణము లగుటలో నచ్చెరువులేదనియు, ఈశ్వరగుణసంస్తవ మొనరించినచో ఈవివాద మంతరించుననియు, ఈ మహత్కార్యమునకు వాణీదేవి యతని కశేషసహాయ మొనరించుననియు నారదుడు చెప్పును. గంగాస్రోతస్సువలె వాణి యతనిజిహ్వాగ్రమునుండి వెల్లివిరియును. దానిని భరింపగలుగకయోగికూడ యెట్టయెదురై భరించి భక్తిరసమరందమత్తతతో మైమరచి నృత్యము చేయును. శిష్యులు తమవివాదములు మరచి భగవత్సంకీర్తనముతో నాట్యములు సల్పుదురు. భక్తిలేనిజ్ఞానము పరస్పర వివాదములకు మూలమనియు, భగవద్భక్తిజ్ఞానాజ్ఞానజనిత సమస్తభేదసంహారకమనియు, అట్టిభక్తిని కీర్తించి వ్యాసులు ప్రాపంచికశాంతికిని, మానవకోటిముక్తికిని మార్గము నేర్పరిచెననియు గ్రంథముయొక్క సందేశము. ధర్మమున కెన్ని వ్యాఖ్యానములు చేసినను భగవత్సం

కీర్తన రూపమున భాగవతము వ్రాయనిదే ధర్మోపదేశము పూర్తికాక, భాగవతముయొక్క అవతరణమున కావశ్యకత యేర్పడి, అది అవతరించి ధర్మసమన్వయమును ఆత్మతృప్తినిగూర్చినవిధానము నతిసుందరముగ, మధురముగ, వర్ణించినశాస్త్రిలుగారికల్పన మెంతయు ధన్యము.

గ. స.

అద్వైతచంద్రిక

డెమ్మీసైజు ౧౩౭ పుటలు, వెల రు ౧-౦-౦ గ్రంథకర్త: శ్రేష్ఠలూరు కృష్ణస్వామయ్యగారు. తిరుపతి శ్రీస్మార్తమండలివారిచే ప్రకటింపబడినది. శ్రీకంచి కామకోటి పీఠాధిపతులు శంకరాచార్యులవారికి కృతి యీయబడినది. శ్రుతిస్మృతిపురాణములలోని వాక్యములు, శ్లోకములు నాధారముగా అద్వైతేతరమతముల నెల్ల ఖండించి అద్వైతసిద్ధాంతము నిస్సంశయముగ విశదపరచు రెండుప్రకటనముల గ్రంథము. వేదాంతజిజ్ఞాసాపరులు నగువారిపాలిటి కల్పతరువు. సంస్కృత వాక్యములు తెలుగుతాత్పర్యములతోగూడి సాధారణులకుగూడ సులభముగ బోధపడగలదు.

గ. స.

అభిజ్ఞాన శాకుంతలము

మహాకవి కాళిదాసు రచించినగీర్వాణమాతృక నాధారముచేసికొని కవిరాజ శ్రీరాజావత్సవాయి వేంకట నీలాద్రిరాజుగారీగ్రంథమును రచించియున్నారు. ఇదివఱకే అనేకులగు నాంధ్రపండితకవులు కాళిదాసుని నాటకమునకుఁ దెలుఁగుచేతలొనర్చియున్నారు. కాని యింతవఱకుఁ గలతెలిఁగింపులు కేవలభాషాంతరీకరణములేయనియు, నిందు కవిరాజుగారు రసానుగుణముగ స్వతంత్రరీతుల నవలంబించి గ్రంథమునకుఁ గొంత వన్నె తెచ్చియున్నారనియు గ్రంథాంతరవైలక్షణ్యమును, దీనికిఁ బీఠికను వ్రాసిన శ్రీ బండారు తమ్మయ్యగారు బాగుగ వివరించియున్నారు. అట్లే యిందుఁ గొన్ని స్వతంత్రరచనములు రసోచితములై కవిరాజుగారిప్రతిభను విశదముచేయుచున్నవి. సులలితము సలక్షణము నగు శ్రీ నీలాద్రిరాజుగారికవితామృతము సహృదయపేయమగుట నిస్సంశయము. కాన నీయాంధ్రీకృతి పాఠకలోకమునకు బహూపకారక మగుచున్నది.

శ్రీ కవిరాజుగారు సహజపాండితీవిలసితు లగుటచే నీగ్రంథము నాటకమయ్యును కొన్ని ప్రబంధపుఁబోకడలును, ప్రౌఢరీతులును ఇందుఁ గానవచ్చుచున్నవి. ప్రబంధరీతి ననుసరించి యైదంకములవఱకును, అంకాంతమున, కవిబిరుదములను, అంకపరిసమాప్తిని నిరూపించుపద్యములు కలవు.

ఇంతకంటెఁ గొంతసులభశైలి నీనాటకము రచింపఁబడిన మిగులరమణీయముగ నుండును.

శ్రీ కవిరాజుగారియాంధ్రీకరణము చాలజాగ్రత్తగఁ జేయఁబడియున్నను గొన్నియెడల నంతయుత్తమముగ నున్నట్లు తోఁచుటలేదు.

1 అం. పుట 2. పం. 19. ఓహో! రాజా! ఇది యాశ్రమమృగ మాశ్రమమృగ మహన్తవ్య మహంతవ్యము" అని తెనిఁగింపు. "ఆశ్రమమృగోఽయం నహన్తవ్యో నహన్తవ్యః" అనిమూలము.

లేడినిజంప దుష్యంతుడు సంసిద్ధుఁడైయున్నపుడు సంభ్రమమున ఋషులుపల్కు నీమాటలలో "నహన్తవ్యః" అనుదానికి ద్విరుక్తి యుచితము. సంభ్రమమున ద్విరుక్తి కలుగును. ఆశ్రమమృగమునకు ద్విరుక్తి యనవసరము. కావుననే మూలమునఁ గానరాదు. మఱియు నిచటి నఞ్ పదము ప్రసజ్య ప్రతిషేధమగుటఁ గ్రియతోనే యన్వయించును. కావునఁ బర్యుదాస నాశ్రయించి "అహంతవ్య" మనియాంధ్రీకరించుట సరసము కాదు. ఇచట "చంపవలదు" అనుక్రియయే విధేయము. కాన "ఇది యాశ్రమమృగము: దీనిం జంపకుము, చంపకుము" అనురీతినుండుట లెస్స.

పుట 5. పం. 13 "ఆశ్రమంబు లవ్యాజవేషప్రవేష్టవ్యంబులు" అనియాంధ్రము. "వినీతవేషేణ ప్రవేష్టవ్యాని తపోవనాని నామ" అని మూలము.

ఇచట వినీతపదమున కవ్యాజమనునది ప్రతిపదము కాదు. రాజునకు రాజవేష మవ్యాజమే యగును. కావున నిచట "ఆశ్రమములు వినీతవేషప్రవేష్టవ్యములు" అనియే యుండవలెను. వినీతము = నమ్రము, అవ్యాజము = కపటముకానిది.

పుట 15. పం. 24. "సన్నిహితతాపసోత్తములారా! యాశ్రమమృగంబుల రక్షించుకొనుఁడు." అని తెలుఁగు, "భోభో స్తపస్వినః, సన్నిహితా స్తపోవనసత్త్వరక్షాయై భవత" అని మూలము. ఇచట నాశ్రమజంతురక్షకై సన్నిహితులు కండు అని యుండవలెను. కాన సన్నిహితపదము తపస్వివిశేషణము కాదు.

2 అం. పుట. 21 పం. 3. "లడ్డుండలు బజాయించుటలోనా? అట్లయిన నేనిప్పుడే క్షణము పుచ్చుకొన్నాను" అని తెనుఁగు. "కిం మోదకభక్షణే! తత్ప్రతి గృహీతోఽయం క్షణః" అని మూలము. సమమైనయాంధ్రీకరణమున నిట్టిరీతి తెలిఁగింపు బాగుండదు. రసోచితముగ స్వేచ్ఛాంధ్రీకృతి నొనర్చునపుడు మక్కికిమక్కిగాఁ బ్రత్యయములను మార్చి వ్రాయుట రసానుగుణము కాఁజాలదు. "లడ్డుండలు తినుటయందా! ఆపనికైనచో ఈక్షణమందే సిద్ధము" అని యుండిన బాగుండెడిదేమో!

పుట 28. పం. 3 "నేటితో మాత్రిరాత్రోపవాసము పూర్తియగును. రేపు నాల్గవనాఁడు వ్రతోద్యాపనానంతరము చిరంజీవితోఁ బంక్తిఁగూర్చుండి పారణసేయ సంకల్పించినాము" అని తెలుఁగు. "ఆగామినిచతుర్థదివసే ప్రవృత్తపారణో మ ఉపవాసో భవిష్యతి. తస్మిన్ దివసే దీర్ఘాయుషా వశ్యం సన్నిహితేన భవితవ్యమ్" అని మూలము.

మీఁది యాంధ్రీకృతి మూలమునకు సరిపడఁజాలదు. రాఁబోవునాలవదిన మనఁగా రేపని యర్థమెట్లగును? అట్టి యభిప్రాయ మున్నచో "తస్మిన్ దివసే" అనిహూడఁ జెప్పుట మాని కవి "శ్వోఽవశ్యం దీర్ఘాయుషా" అనియే చెప్పియుండును. శ్రీతమ్మయ్యగారు సరియగునాంధ్రీకరణము లనుపపన్నములనియు, శ్రీకవిరాజుగారి తెలిఁగింపే యుచితమనియుఁ టీకలో వివరించియున్నారు. కాని యది సరిపడదు. వారు చెప్పినట్లు ఋషులయష్టిపూర్ణిమాసమై రాజమాత నోచిన సావిత్రీవ్రతము పౌర్ణమితోఁ బూర్తినొంది, రెండు నేక కాలావస్థితములయి వ్యవధానశూన్యము లనుటకు వీలులేదు. ఈరెండుకార్యములకును నడుమ వ్యవధానమే యున్నచో, నొకదానిపిదప నింకొకదానిని నెరవేర్ప నవకాశ ముండుననియు, నపుడు రాజు తనమిత్రుని రాజధానికిఁ బంపుట అనవసరమనియు, శ్రీతమ్మయ్యగారి యభిప్రాయము. ఋషికుమారులు కొన్నిరాత్రులు సారథిద్వితీయముగ రాజు నుండఁగోరిరి కాని యొక్క రోజే యుండవలెనని యాచింపలేదు. కావున వ్యవధానమున్నను రాజాశ్రమమును వీడ వీలులేదు. సావిత్రీవ్రతము జ్యేష్ఠశుద్ధద్వాదశిదినమునఁగాక చతుర్దశియం దారంభింపఁబడునట్లు పంచాంగములవలనఁ దెలియుచున్నది.

4 అం. 46 పు 20 పం. అపటీక్షేపముతో ప్రవేశించి" అని తెలుఁగు. "అపటీక్షేపేణ ప్రవిశ్య" అని మూలము.

47 పు. 3 పం. "మేలుకొన్నప్పటికి నేనేమి చేయఁగలను?"

అని తెనుఁగు. "ప్రబుద్ధాపి కి మహం కరిష్యే" అని మూలము. శకుంతలయెడ రాజన్యాయముచేయుట యెఱిఁగినను నేనేమిచేయఁగలను? అనిచెప్పుట ప్రస్తుతముకాని మేలుకొనుట కాదు.

52 పు. 6 పం. "ఇటు ఇటు భవతీ శకుంతలా!" అని తెల్గు. మఱిమూలమో, "ఇతఇతో భవతీ" అనియే.

55. పు 3 పం. తెలుఁగు "భగవంతుఁడా!" మూలము 'భగవన్'.

56. పు. 2 పం. తెలుఁగు: వత్సా! శకుంతలా! మూ. వత్సే శకుంతలే!

6 అం. 90 పు. 6 పం. "జనపనారపేచువలె వ్రేలాడుగడ్డాలతో చిత్తరువంతా......" గడ్డాలు కాదు. గడ్డాలు గల ఋషులు. మూలమున "లంబ కూర్చానాం తాపసానా" మని కలదు.

91 పు. 15-16 పంక్తులు. "ఏమీ! ఇది చిత్తరువా!" అనిరాజు పల్కుమాటయున్నఁగాని సమన్వయము కుదురదు. మఱియు నచటఁ గొంతగ్రంథపాతము కలదు.

97 పు. 23 పం. "వారు భవత్సఖుండేయిం వజ్రికవధ్యులు" అని తెలుఁగు. "సఖ్యు స్తే సకిల శతక్రతో రజయ్యా" అని మూలము. అవధ్యులు = చంపఁదగనివారు. అజయ్యులు = చంపశక్యము కానివారు. కాన "వజ్రికజయ్యుల" నుట లెస్స.

7 అం. 104 పు. 9 పం. "అవతరింపవచ్చును" తే. దిగవచ్చుననుట లెస్స.

104 పు. 3 పం. "నమ స్తే కష్ట తపసే" అని కవిరాజగారు.

"నమ స్తస్మై—" అని మూలము. కాశ్యపుని యెదుట పడినపుడుగదా మధ్యమపురుషప్రయోగ మిచితమగును!

111 పు. 17 పం. "(రాజు శకుంతలవందన మందికొని) వీరప్రసవా భూయాః" అనును. ఇది మూలమున మృగ్యము. శకుంతల యీవరకే వీరప్రసవిని యైనదే; కవిగారి యీయాశీర్వచనకల్పనమున కభిప్రాయమేమో!

స్వతంత్రగ్రంథములను రచించుటకంటె భాషాంతరీకరణ మొనర్చుట చాలకష్టమైనపని. కావున శ్రీకవిరాజుగారిగ్రంథమున నిట్టిలోట్లుండుట వింతకాదు. శ్లోకముల నాంధ్రీకరించుపట్ల వారు మిగులశ్రద్ధ పూనియుండుట, వచనమునఁగూడ నట్టిశ్రద్ధచూపిన మిగుల రమణీయముగ నుండెడిది. అది ద్వితీయముద్రణమునఁ జక్కపడఁగలదని యనుకొనుచున్నాను.

మొత్తముమీఁద శ్రీ నీలాద్రిరాజుగారి యీ శాకుంతలము [అంకాంతపద్యములలో "శకుంతలన్" అనివారు చెప్పినారు కాని "శాకుంతలమునన్" అని యుండవలెను.] రమణీయ నాటకమగుటచేఁ బాఠకలోకము దానికి స్వాగత మొసఁగి కవిరాజగారి ప్రయత్నమును సఫలము చేయుఁగాక.

బులుసు వేంకటరమణయ్య

ఆత్మచరిత్ర

గ్రంథకర్త: రాయసం వెంకటశివుఁడుగారు, యం. ఏ., యల్. టి.; మదరాసు ఆంధ్ర గ్రంథమాలయందు ఇరువదిరెండవ కుసుమముగ బ్రకటింపబడినది.

వాఙ్మయమందు ఆత్మచరిత్రలకు ప్రాధాన్యమవసరము. మనదేశవాఙ్మయమందు ఆత్మచరిత్ర లనేకములు లేవు. ఆత్మచరిత్రల వ్రాసికొనుట ఆత్మస్తుతి కాజాలదు. ఆత్మచరిత్రలయం దాత్మస్తుతికి స్థానము లేదు. "స్వీయచరిత్ర కథన మాత్మోద్ధరణమునకువలె పరోద్ధరణమునకును" వినియోగపడుచున్నది. 'చేసిన తప్పుల చెప్పిన పోవు' నన్నట్లు తమ లోటుపాటుల నుద్ఘాటించుటవలన ఆత్మోద్ధరణ కవకాశము కలుగుచున్నది. 'ప్రపంచమునందు కులీనులు, శ్రీమంతులు, బలవంతులు, పండితులు, వీరులు, శాస్త్రజ్ఞులు, మతాచార్యులు' మాత్రమె 'స్వీయచరిత్రకథనమున కధికారులుగ పరిగణింపబడుచున్నారు.' కాని విశ్వమందలి ప్రతియణువునుండియు మనము నేర్చుకొనవలసిన విషయము లున్నవి. అందువలన పైనుదహరింపఁబడిన వారి జీవితములే కాక అందరిజీవితములును లోకమున కుపకరింపగలవు. ప్రతివస్తువును ఏదోయొకవిధమున ఆదర్శనీయమైనదిగ స్ఫురించుచున్నది. మహనీయుల జీవితచరిత్రములు సామాన్యుల కాదర్శనీయములు. రామాయణమన్న ప్రాయికముగరాముని కథయె. పురుషోత్తముడు కావున ఆతనిచరిత్ర మానవుల కందరికి ఆదర్శనీయమై విరాజిల్లుచున్నది.

'గ్రంథకర్త యేపుస్తకము వ్రాసినను యాత్మచరిత్రమే యగు నని యొక సుప్రసిద్ధరచయిత నుడివెను.' గ్రంథకర్తయొక్క యావజ్జీవితాంశముల నా గ్రంథములు ప్రతిబింబించకపోయినను మానసికాధ్యాత్మిక విషయములందు మాత్ర మవి గ్రంథకర్తయొక్క మతమును, మనోనిశ్చయములను చాటుచున్నవి. అందరు గ్రంథకర్తలయెడ మాత్ర మీన్యాయము చెల్లదు.

ఆత్మచరిత్రల కుపయోగము లనేకములు గలవు. ఆత్మచరిత్రరచయిత జీవితమందలి విశేషముల నెరిగి అందలి యుత్కృష్టతఁ గొని మన పద్ధతుల మార్చుకొనుట యొకటి. ఆయాదేశకాల పరిస్థితులననుసరించియు, దేశచరిత్రననుసరించియు, ఆకాలమున దేశమున వర్ధిల్లుచుండిన ఉద్యమముల గురించియు ఆత్మచరిత్రల మూలమున మన కెంతయేని తెలియగలదు. రాయసం వెంకటశివుడుగారి ఆత్మచరిత్రయు ఈకాలమునను ముందుకాలమునను పైచెప్పినరీతిని ఉపయోగపడగలదు.

రాయసం వెంకటశివుడుగారు తమ ౬౩-వ సంవత్సరమున ఆత్మచరిత్రను వ్రాసిరి. వారు ఎక్కువ కాలము విద్యాబోధన, విద్యాదానముల జేసిరి. మన దేశమున నేటి విద్యావిధాన మెట్లుండుచున్నదియు, యెట్లుండవలసినదియు, ఎట్టి సంస్కారము బొందిన దేశాభ్యుదయముగలుగునదియు,సూచింప వారుసమర్థులు. వీరు ఇంచుమించు తూర్పు సముద్రతీరమందలి ఆంధ్ర జిల్లా లన్నింటియందును ఉపాధ్యాయపదవియం దుండిరి. ఇందుమూలమున వీరు అనేకవిధము లగు మనఃప్రవృత్తులు గల యువకుల నెరిగియుండగలరు. ఇట్టి వీరివంటి అనుభవశాలుల ఆత్మచరిత్రలో దేశీయయువకుల మానసికప్రవృత్తులకు తగునట్లు విద్యావిషయికములయిన సూచనలు కూడ ఉండినయెడల నీగ్రంథము అధికతర ప్రయోజనకారియైయుండును.

మనదేశమున ఆదర్శప్రాయులగు పురుషు లనేకులు గలరు. వారి జీవితచరిత్రలు సామాన్యులకనేకవిధముల నుపయోగపడగలవు. వారుకూడ ఆత్మచరిత్రలవ్రాసి లోకోపకారము చేయుదురుగాత!

'రాజు'

సముద్రమథనము

శ్రీమతి చిల్కపాటి సీతాంబాప్రణీతము.

నెల్లూర వెలయు శ్రీవాగ్వల్లీ గ్రంథమాలాష్టమ కుసుమముగ శ్రీమాన్ కొమాండూరు వెంకటరామానుజాచార్యులచే ప్రకటితము. వెల రు ౦-౧౪-౦.

'......మృదుమధుర పద్యరచనా విన్యాతిఁ "బద్మినీపరిణయం" బను నుత్తమకావ్యంబు విరచించి సరసులగు రసికవరుల నలరించిన శ్రీమతి చిల్కపాటి సీతాంబగారిని దృశ్యప్రబంధ మొండు రచింపఁగోరిన పెక్కండ్రు నాటకాభిమానుల యభిమతం బీడేర్ప "సముద్రమథనం" బను "విష్ణుమాయావిలాస నాటకము" ప్రదర్శనోపయోగంబుగ లలితపదభూయిష్ఠంబై విరాజిల్లఁ గృతి నొనరించి మా వాగ్వల్లికిం దొడవుగ నర్పించినందులకు గృతజ్ఞుల' మని అవతారికయందు గలదు.

బలిచక్రవర్తిచే నోడింపబడిన యింద్రుడు విష్ణుప్రేరితుఁడై దానవుల సముద్రమథనమున కాహ్వానించుటయు, సముద్రమథనకాలమున జనించిన హాలాహలమును శివుడు మ్రింగి లోకముల రక్షించుటయు, విష్ణువు మోహినిరూపమున సురలకు అమృతమును పంచి యిచ్చుటయు ఇందలి కథాపూర్వభాగము. ఉత్తరభాగమున, శివుడు మోహినిని వెన్నాడుటయు, తత్పర్యవసానమును గలదు.

నాటకమున నివిరెండును ప్రత్యేకవిధమున ఒకదాని కొకటి యతకక యున్నవి. 'సముద్రమథనము' నకును, శివకేశవుల కథకును పొందిక యేర్పడునటుల లేదు. విష్ణు మాయావిలాసము లనేకములు గలవు. అందు సముద్రమథన మొకటి; హరిహరుల ప్రణయ నాటకము మరియొకటి.

నాటకమందు Unity of action అనునది ఆవశ్యకము. అటులుండ, మోహినియవతారమునకుఁ బ్రసక్తి అమృతమును పంచిపెట్టుటతో ముగియగా 'గిరీశుని యహంకారంబుఁ బాపునెపంబున నారదుని మనోరథంబును దీర్చుట' కయి మరల యీయవతారము నెత్తుటచే కథయంతయు మారుచున్నది. ఇట్లే నాటకమున ఐక్యత సుదురదు.

నాటకము వ్రాయుటకు వలసిన సాహిత్యమలవరచుకొనిన యీ గ్రంథకర్త్రి కడుంగడు ప్రశంసనీయురాలు. కవిత్వము సరళముగను, మనోహరముగను ఉన్నది.

'రాజు'

BANKS THE MONEY MARKET

గ్రంథకర్త: బి. రామచంద్రరావుగారు, యం. యే., పిహెచ్. డీ., యల్. టి., యస్. ఆర్. ఇ. యస్. (లండను) కలకత్తావిశ్వవిద్యాలయమున ఆర్థిక వ్యాపార విద్యాశాఖోపన్యాసకులు. డెమ్మీ సైజున ౨౫౬ పేజీలు. వెల రు. ౨-౦-౦.

ఈగ్రంథము గ్రంథకర్త Institute of Bankers వారి పక్షమున నొసంగిన నాలుగుపన్యాసముల సంచిక. గ్రంథకర్తగారు పరదేశముల కలకత్తా నగరమున నేగి యార్థికవిషయములందు ప్రావీణ్యము బడసి కొన్నిగ్రంథముల వ్రాసియున్నారు. ఈగ్రంథమున నితరగ్రంథములవలెనే భారతదేశపు ఆర్థిక విషయములు, బ్యాంకులు మొదలగువిషయములు విమర్శింపబడినవి. బ్యాంకింగు పద్ధతులు ప్రపంచమునందితరదేశములందు దేవిధముగ నున్నవియో చక్కగ వ్రాయబడియున్నది. మనదేశమునను ప్రైవేటుబ్యాంకుల స్థితిగతుల వెల్లడిచేసిరి. బ్యాంకుల సంస్కరించుటకు కొన్ని సూచనలును గలవు. రిజర్వుబ్యాంకు ఫెడరలు బ్యాంకు మొదలగు సంస్థల ప్రయోజనమును తెలియజేసిరి.

ఆర్థికముగ మనదేశము కడుహీనదశయందున్నది. ప్రభుత్వమువారి యనుమతిని కమీషనులు బయలుదేరి యావిషయమై దేశస్థితుల చక్కగ బరిశీలించి నివేదికల ప్రభుత్వమువారి కందచేసియున్నారు. ఈనివేదికల విలువను, వీనియందు చేయబడిన సిఫారసులను అమలునకు దెచ్చినయెడల ఎట్లు దేశస్థితి మారునన్నదియు గ్రంథమున విపులముగ విమర్శించిరి.

గ్రంథమున పారిభాషిక పదప్రయోగ మున్నందు వలన అర్థశాస్త్రమందు ప్రవేశములేనివారికి సులభముగ నర్థము గాకపోవచ్చును. కాని సమాలోచనా దృష్టితో దేశకాలపరిస్థితులను గమనించియు ప్రమాణగ్రంథముల ననేకముల శోధించియు వ్రాయబడిన గ్రంథముకావున నిది అర్థశాస్త్రాధ్యయనము చేయువారి కుపయోగపడ గలదు.

'రాజు'

గ్రంథస్వీకారము

రాయబారము

(మొదటిసంపుటము) గ్రంథకర్త: దేవరాజు వేంకటకృష్ణారావుగారు, బరంపురం, గంజాం జిల్లా. డెమ్మీ సైజున ౧౮౮ పుటలు, వెల రు. ౧-౦-౦.

ధ్యానము

గ్రంథకర్త: నిమిషకవి వెంకయ్యగారు, మోడేకుర్రు, గ్రంథము ఉచితముగ దొరకును. డెమ్మీసైజున ౨౩ పుటలు.

మాహేశ్వరసూత్రములు

నందికేశ్వరవిరచితములు

గ్రంథము, నిరంజనానందస్వామిచే ప్రకటితము. రమణాశ్రమము, తిరువణ్ణామలై. క్రౌను సైజున ౧౪౩ పుటలు; వెల రు. ౦-౮-౦.

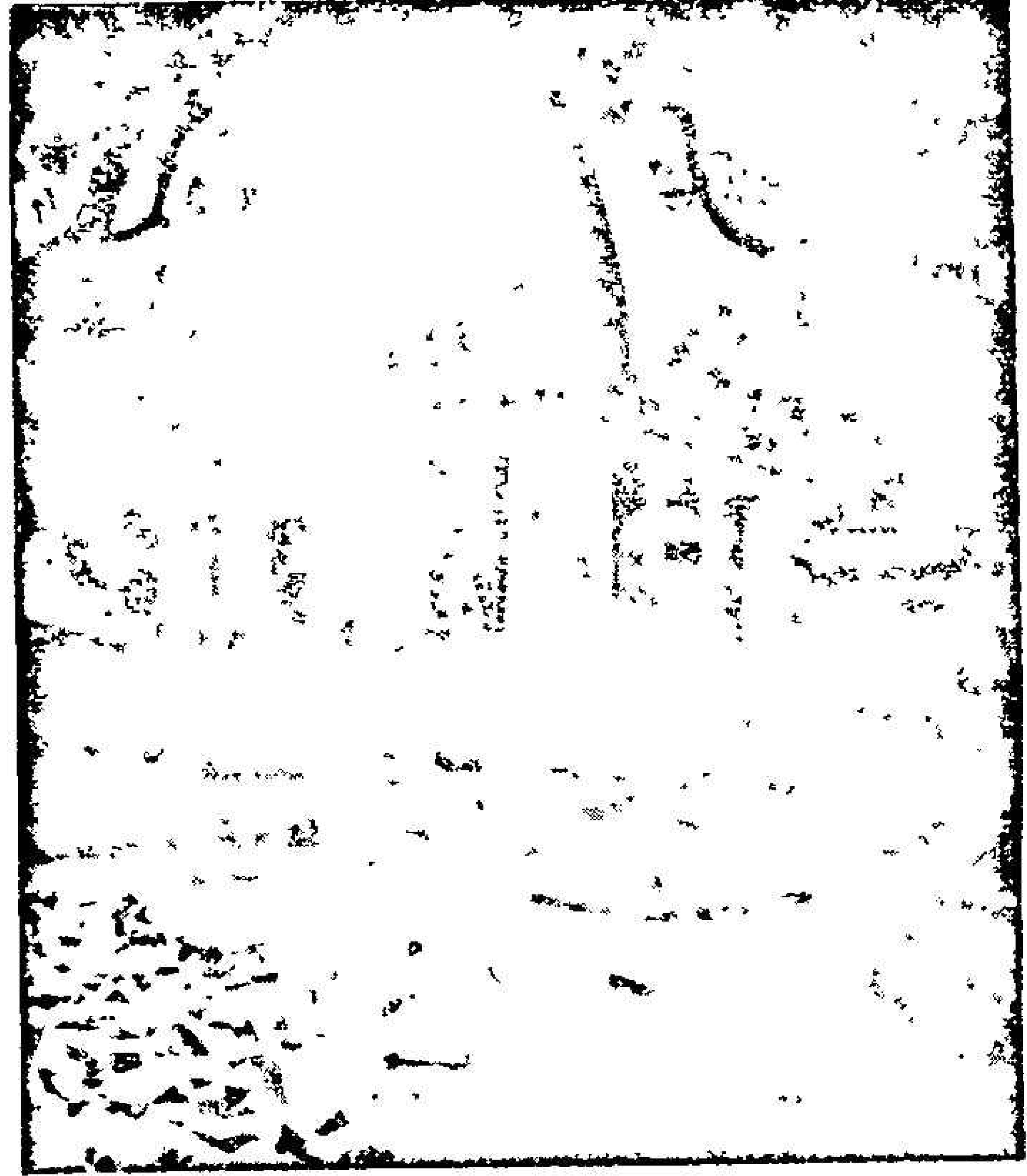
అధినివేశస్వరాజ్యము

గ్రంథకర్తలు: దిగవల్లి వేంకటశివరావుగారు. గొకుపల్లి వేంకటప్పయ్యగారు, బెజవాడ. క్రౌను సైజున ౨౩౨ పుటలు. వెల రు. ౦-౧౨-౦

శ్రీమద్భగవద్గీత

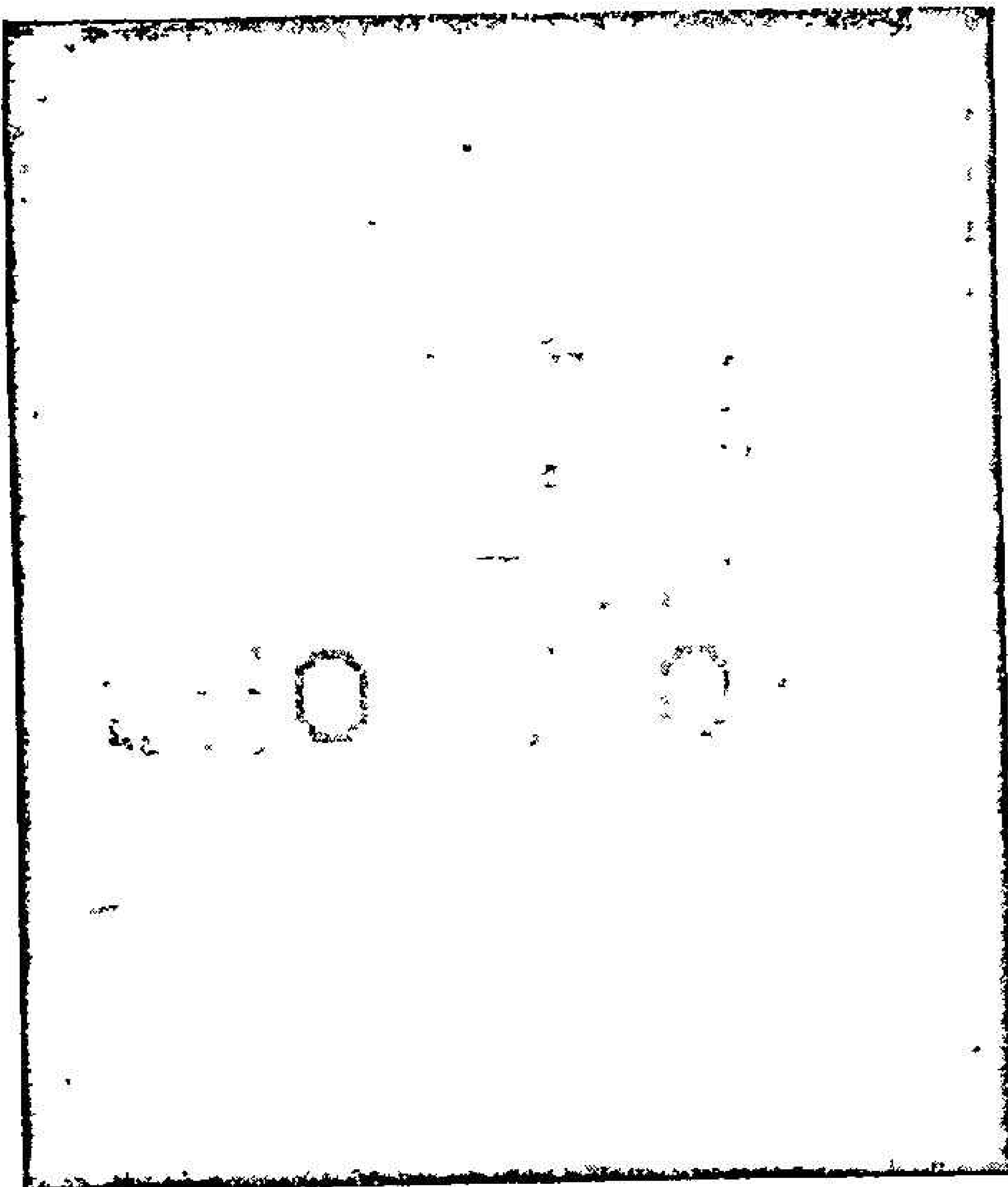
(యక్షగానము) (ద్వితీయముద్రణము)

గ్రంథకర్త: శ్రీ తూము సీతారామదాసుగారు, భారతశక్తినిలయము, వీరభద్రపురము, రాజమహేంద్రవరము, వెల రు ౦-౬-౦

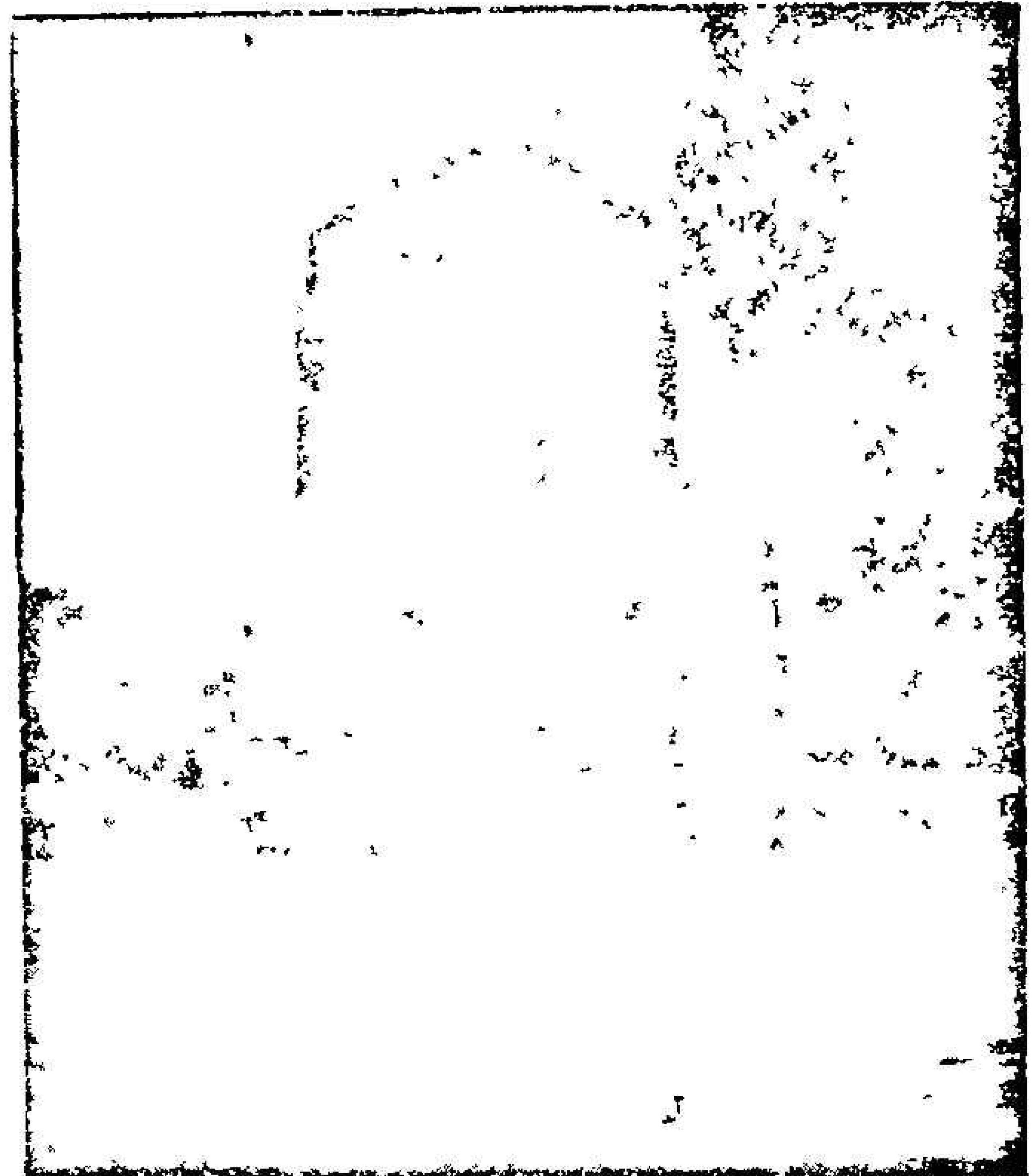
శివాలయము

(సారనాథము)

మూలగంధకుటీ విహారమునందలి బుద్ధ విగ్రహము

(సారనాథము)

ధామేఖస్తూపము

(సారనాథము)

—సి. జగన్నాథదాసు.

పునర్విమర్శనము

'ఉచ్చారణసంజ్ఞలకు' జవాబు

టేకుమళ్ల కామేశ్వరరావు

౧౯౩౩-వ సం. మేనెలభారతిలో 'ఉచ్చారణ-విశేషపుగుర్తులు' అనువ్యాసం ప్రకటించేను. ఆవ్యాసం జూన్ నెల భారతిలోని మనవిమాటలలో 'ఉచ్చారణ సంజ్ఞలు' అన్నశీర్షికతో (పుట ౧౦౦౭) భారతీ సంపాదకులచేత విమర్శించబడింది. ఆ విమర్శకు జవాబు ఆవసరమనితోచి యీ జవాబు రాస్తున్నాను:

౧. నేను నావ్యాసంలో ఉచ్చారణవిశేషాన్ని తెలపడానికి అక్షరాలపైనో కిందో ఒక్కొక్కరొక్కొక్కమాదిరి గుర్తును వరసతీరు లేక పెడుతున్నారనిచెప్పి వాటినన్నిటినీ తీసివేసి శాస్త్రీయంగా వుండడానికని ఒకగుర్తును యేర్పరిచేను. దానిని విమర్శకులు "ఈ గుర్తు కూడ 'ఒక్కొక్కరొక్కొక్కమాదరిగా వరసతీరు లేక పెట్టుతూన్న' గుర్తుల సంఖ్యను అధికము చేయును......" అని విమర్శించేరు. ఇలాగ యెప్పటికయినా అవుతుందా? అనేకరకాల గుర్తులు తీసివేసి ఒకేగుర్తును యేర్పరచడం గుర్తులసంఖ్యను యెక్కువ చెయ్యడ మవుతుందా?

౨. చదువుకున్నవాళ్లే కొన్నికొన్నిమాటల్ని తప్పుగా వుచ్చరిస్తున్నారని విమర్శకులు చెప్పి కొన్ని మాటల్ని వుదహరించేరు. అవేవంటే- భాగవతము అనేది బాహావతము, బాఘవతము, బాగవతము అనీ, బ్రాహ్మణుడు అనేది బ్రామ్మణ బ్రామ్మణ అనీ మొదలైనవి. ఈవుదాహరణలిచ్చి 'ఉచ్చారణకు సరిపోవుసంజ్ఞలు అక్షరములు- లేకయా వారిట్లుచ్చరించుచున్నారు? ... అభ్యాసములేక, నోటికి శ్రమనీయనిష్టము లేక' అని విమర్శకులన్నారు. భాగవతాన్ని యెన్ని మోస్తరులుగా వుచ్చరిస్తూన్నా అసలుస్వరూపం భాగవతమనే అంటున్నాము. అంతేకాని వారివారి తప్పువుచ్చారణలే అసలురూపాలనడం లేదు. అదేమోస్తరుగా అనేకమంది అభ్యాసంలేక, నోటికిశ్రమనీయ నిష్టంలేక కొన్నివిదేశభాషాపదాల్ని తప్పుగావుచ్చరించి, ఉచ్చరించినట్లే తప్పుగా రాస్తున్నారు. అది సవరించి అసలు రూపం రాసేపద్ధతి నేనుచెప్పేను. కనుక దీంట్లో విమర్శకులకీ నాకూ వివాదముండవలసిన అవసరం లేదు.

౩. నేను చెప్పిన విదేశభాషాపదాలు క్రమేపి తెలుగులో కుదురుకుపోతాయనీ, కొన్నిటికి సమాన పదాలు మనం యేర్పరుచుకోవాలనీ విమర్శకులు రాసేరు. ఇలాగ కుదురుకుపోడానికే, సమానపదాలు యేర్పరుచుకోడానికే వీలులేనిభూగోళశాస్త్రం, విదేశచరిత్రలలోని పదాలను గురించికూడా నేను నావ్యాసంలో చెప్పేను.

౪. "Bank, Mail పదములయందలి a, ai, వుచ్చారణలేకదా ఆంధ్రలిపిని వ్రాయశక్యము కాకుండునవి! అచ్చుల యుచ్చారణములు హల్లుల యుచ్చారణము లెట్లుకాగలవు? ఒకభాషలోని అచ్చు లింకొకభాషయందు హల్లులగునని యేభాషాతత్త్వవేత్తయు, ఏశబ్దానుశాసనుడును చెప్పియుండలేదు. ఇట్లుగానరాదు," అని విమర్శకులు విమర్శించేరు. దీనికి సమాధానమేమిటంటే Bank, Mail అనేమాటలలో వుండే a, ai లను గురించి నేను నాసిద్ధాంతం చెప్పలేదు. ఆమాటల మొదటవున్న హల్లుల్ని గురించి నేను నాసిద్ధాంతం చెప్పేను. అంచేత విమర్శకుల విమర్శ సరికాదని నా అభిప్రాయం. ఇంక రెండోసంగతి- ఒకభాషలో అచ్చులు మరొకభాషలో హల్లులవుతాయా అన్న సంగతిని గురించి ఇంగ్లీషులో w, y అనుఅక్షరాలు ఒక్కొక్కప్పుడు అచ్చు లవుతూవుంటాయి. కాని అవియెన్నటికైనా మనభాషల్లో అచ్చులవుతాయా?

౫. "'అచ్చుమీద అచ్చుకలియడం అసందర్భ'మని ఏ ఐ ఓ ఔల ఉచ్చారణతత్త్వమును తెలిసినవారనసాహసింపరు" అని విమర్శకులు రాసేరు. గుణసంధి, వృద్ధిసంధులలో కొంతభాగాన్ని గురించి నా అభిప్రాయం చెప్తున్నాను. రమేశుడు, సూర్యోదయము, కరుణైకనిలయుడు, గంగౌఘము మొదలైనమాటలలో సామాన్యంగా అందరూ అచ్చుమీద అచ్చు కలిసిందంటున్నారు. కాని యిది శాస్త్రీయంకాదని నా అభిప్రాయం. అచ్చు హల్లువంటిదికాదు, ప్రత్యేకంగా ప్రాణం లేకపోవడానికి అచ్చులకి ప్రత్యేకవ్యక్తిత్వముంది. రెండుఅక్షరాలు కలిసేయన్నప్పుడు ఆరెండింటియొక్క గుణంకాని, ఆరెండిటిలో యేదో ఒకదాని గుణంకాని వుండాలి. అలాసుగాక ఆరెండిటికంటె కొత్తమాదిరి దొకటివస్తే అది కలియడమెలాగవుతుంది. ఇది రసాయనశాస్త్రమా యేమిటి! కనుక ఆసంధిపదాల్లోవున్న అక్షరాలుగాక కొత్తఅక్షరం వొకటి వచ్చినప్పుడు అది కలయికఅనకూడదు ఉదా:— రమా + ఈశుడు రమేశుడు, కరుణా + ఏకనిలయుడు= కరుణైకనిలయుడు. పై ఉదాహరణలలో ఈమార్పెందుకు వచ్చేయంటే ఆయామాటల్ని కలిపి వుచ్చరించేటప్పుడు పలుకుబడిలో వ్యవధానమేమాత్రం లేకుండా వుండాలంటే ఆరూపాలే వుండాలి. అంచేత. అంతేగాని ఆయాఅచ్చులు కలిసి ఆకొత్తఅచ్చులు యేర్పడాయనకూడదు. 'ఏ' ని విభజిస్తే 'అ + ఇ' కాని 'ఔ' ను విభజిస్తే 'అ + ఓ' గానిరావు. అ, ఇ, ఓలు ఎంత ప్రాతిపదికాలో ఏ, ఔలుకూడా అంత ప్రాతిపదికాలే. కనుక అచ్చులు కలియవన్నాను.

౬. "Furlong, Pharmacy మొ. పదముల యందలి మొదటి వర్ణముల యుచ్చారణమును దెలుపుటకు వ క్రింద నొక చుక్క పెట్టవలయునన్నారు" అని విమర్శకులన్నారు. దీనిలో వారికికలిగిన సందేహమేమిటో నాకు బోధపడడం లేదు.

౭. "వచ్చాము, నన్వారు, కావాలా, తాటాకు, విడాకులు మొదలగుపదములలోని చ్చా, న్వా, వా, టా, డా మొదలగువర్ణముల నంటియున్న అచ్చును వ్యావహారికముగా నుచ్చరించునపుడగు ధ్వనిని దెలుపుటకును వానిమీద రెండుచుక్క లుంచవలెననిరి. అసలీపదముల యుచ్చారణమే యొకతీరున లేదు. వచ్చేము, వచ్చేము- నవ్వేరు, నవ్వీరు- తాటేకు- విడేకులు అని ఊరి కొదినుసుగానున్నది. ఎన్నిగుర్తు లుంచినను వాని యుచ్చారణ యొక్కతీరున నిలువదు. 'మామ, ఏమి, రామమ్మ' ల విషయము నింతయే" అని విమర్శకులు రాసేరు. నేను నావ్యాసంలో చెప్పినదేమిటంటే వచ్చాము, నవ్వారు మొదలైనమాటలు రాసేపద్ధతి చెప్పేనుకాని గ్రామ్యాగ్రామ్యవివాదాన్ని గురించి కాని, వ్యావహారికాంతర్భేదాల్ని గురించికాని నావ్యాసంలో చెప్పలేదు. కనుక విమర్శకుల యీ విమర్శకు అవసరం కనబడదు.

౮. "తెలుగున అచ్చుఅక్షరములు (Types) తొమ్మిదివందలవరకున్నవి. ఈక్రొత్తఅక్షరములు మరి రెండునూడువందలు కాగలవు. ఇప్పుడున్న వానిని తగ్గించి అచ్చుకూర్పును సుకరము చేయవలసియుండ ఇంకను వీనిని ఎక్కువచేయదలచుట సంస్కరణము కాదు" అని విమర్శకులు అన్నారు. నేను రెండుమూడుకొత్త గుర్తులు మాత్రమే చెప్పేనుకాని వందలు వేలు చెప్పలేదు. ఈగుర్తుల అవసరమైనా కొకాలకో ధర్మంగా వస్తూవుంటుందిగాని, నిత్యంరాదు. కనుక యీ గుర్తులను ప్రతి అక్షరంతోటే పోతపోయవలసిన అవసరం లేనేలేదు.

విదేశభాషలు, యితరభాషలలోని పదాలను తెచ్చుగునేటప్పుడు అనేకకొత్తగుర్తులేర్పరచుకుని తెచ్చుకొన్నాయి. భాషాభివృద్ధికోస మవసరమిది. ఆమోస్తరుగానే మనభాషకిన్నీ. అక్షరాలు యెక్కువవుతాయి, తక్కువవుతాయి అన్నకారణాలు దీనికి సరిపోవు.

౯. "సంస్కరణము లభ్యుదయహేతువులు. కాని తాము సంస్కరింపబూనిన విషయతత్త్వమును చక్కగా దెలిసి, సంస్కరణమువలని సాధకబాధకములను లెస్సగా విచారించి, సంస్కరణప్రయోజనములను నిశ్చయించి సంస్కర్తలు సంస్కరణమును జేయవలసియుందురు. సంస్కరణములపట్ల కేవలము నభిలాష, ఉత్సాహము నెవ్వరికిని సంస్కరణార్హతను గలిగింపజాలవు." అని విమర్శకులు రిమార్కులు చేసేరు. ఈరిమార్కులు యేవిమర్శకుడు యేవిమర్శకుని గురించి చెయ్యకూడదు? కాని మంచి విమర్శలో యిటువంటివి వుంటే విమర్శకే లోటు.

అసలు వ్యాసమును, దానిపయి విమర్శనమును, పయి 'జవాబు'ను వరుసగా చదివి చక్కగా వానియందలివిషయములను గ్రహింపగల సహృదయులు పయి 'జవాబు' 'సాబు'ను నిర్ణయించుకొనగలరు.—పూర్వ విమర్శకుడు.

సాభిప్రాయ విశేషములు

ప్రపంచవ్యవహారములు విచిత్రగతిని నడచుచున్నవి. సకలవ్యవహారములును వక్రగమనము చేయుచున్నవి. ప్రపంచావృతమైన ప్రబోధసమయమునందు ఆచారవిజ్ఞానములకు ప్రచండసంరంభము సకలవ్యవహారములందును ప్రవర్ధమానం బగుచున్నది. ఆదికాలమునుండియును మాహాత్మ్యమునకు మతాచారములు, బలసంపదలు ప్రమాణములుగను పరిణమించినవి. మాంత్రికులు, తాంత్రికులు, వీరులు, శూరులు, ధీరులు, పండితులు ప్రపంచమునందు ప్రజలను, దేశములను వశపరచుకొని ధర్మవ్యాజమునను గలుగజేసిన బీభత్సము వర్ణనాతీతము. నిత్యమైన ధర్మమార్గమైన ఆచారపాశబద్ధమై ప్రజాశక్తి నిస్తంభింపజేసినది. అవిద్యాకరమైన ఆచారమహార్ణవము ప్రళయముల కాశ్రయమైనది. ఆచారమహార్ణవమునందు జ్ఞానాశ్రయములు విశ్వశ్రేయస్సునకు వినియోగపడిన దివ్యఘట్టములు స్మరణశ్రవణమననయోగ్యములైనను నిత్యజీవనమునందు నిరాదరణమును పొందబడయుచున్నవి. సకలవ్యవహారములందును ప్రపంచావృతమైన ప్రతిఘటనము విపరీతాకృతిని దాల్చుచున్నను ధర్మాభ్యుదయమునకు సాధనముగ నున్నది.

ప్రపంచపరిణామమునందు సృష్టివికాసమునకు శాంతి సాధనమైనను విప్లవము సాధనముగను విశ్వసింపబడుచు నుపయోగింపబడుచున్నది. ప్రపంచధర్మపరిణామమునకు ప్రళయము రౌద్రరూపమునను వినియోగపడుచున్న విధమును విశ్వరూపసందర్శనసంస్మరణములు విశదము చేయుచున్నవి. రాజ్యాంగవ్యవహారములకు సహజములైన ప్రళయాంగములు మతార్థికసాంఘికాది రంగములకును వ్యాపించి శాంతి దుర్లభమై విశ్వమునందు విప్లవము తాండవ మాడుచున్నది. స్వార్థపరాయణమైన ఆచారపిశాచము విప్లవతాండవమును జేయుచు పరార్థపరాయణమైన శాంతిని దుర్లభము చేయుచున్నది. విప్లవతాండవమును ఉపసంహారము చేయుటకు శాంతరసము సాధనము గాని రౌద్రరసము సాధనము గాదు. విజయుడు భయంకరమైన విశ్వరూపమును సందర్శించి భీతిల్లి సౌమ్యమైన శాంతరూపమును సందర్శింపగోరినటులు సంగ్రామసంతప్తమైన ప్రపంచము శాంతికి

పరితపించుచున్నను శాంతి దూరస్థ మగుచున్నది. యుద్ధపర్వములు సౌప్తికపర్వానంతరము ముగియుట సహజము. శాంతిపర్వానంతరముననే ఆనుశాసనికపర్వమును సాధ్యము.

* * * *

శాంతిపర్వము

ప్రపంచమంతయును శాంతిపర్వము నభిలషించుచు యుద్ధపర్వము నారాధించుచున్నది. ఈ యారాధనమునకు చిరకాలాగతంబైన సంగ్రామసంస్కారము బీజము. మతసంస్కారమునకు మతసంగ్రామము సాధనమగుచున్నది. రుష్యాయందు దేవాలయములు ధ్వంసముచేయబడి దేవాలయస్థానములను నాటకమందిరములు, భోజనశాలలు, విద్యాలయములు, పఠనమందిరములును నాక్రమించుచున్నవి. విద్యాలయములందు భగవన్నామస్మరణము ప్రతిషేధింపబడినది. హిందూస్థానమునందు సనాతనులకును సంస్కారులకును సంరంభము వ్యాపించుచున్నది. సకలదేశములందును మతవిషయములందు ప్రచండ సంరంభము సంప్రాప్తమగుచున్నది. సుస్థిర విశ్వాసములు భగ్నములగుచున్నవి. మతేతరంగములందు ప్రవర్ధమానంబగుచున్న సంరంభమార్థిక రాజకీయాది రంగములందును విపరీతాకృతిని దాల్చుచున్నది.

ఆర్థిక సంగ్రామము భయంకరాకారమును దాల్చుచున్నది. సుంకముల సంరంభము ప్రపంచపణ్యములను, ప్రపంచసస్యములను, ప్రపంచ క్షేత్రములను, కర్మాగారములను, యానవాహనాదులను తారుమారు చేసినది. భగవద్దత్తములైన సంపదలు స్వప్రయోజనార్థమై భస్మము చేయబడుచున్నవి. అమెరికా సంయుక్తరాష్ట్రములందు మానవ పోషణమునకు కీలకములైన గోధుమపంటలు, ప్రత్తి పంటలు నాశనముచేయబడుచున్నవి. ధరలను పెంచుటకై చేయుచున్న ప్రయత్నములు శాంతిరూపమును గాకను ప్రళయరూపమును దాల్చుచున్నవి. బంగారువిషయమునను, వ్యవసాయపరిశ్రమల సందర్భమునను రాజువెట్టుగా నవలంబించుచున్న రాజ్యనీతి సంరంభమునకు మూలమగుచున్నది. అమెరికాయందు వస్తువుల ధరలు 100-కి 50 వంతునను పెరిగినటు లార్థికపండితు లభిప్రాయపడుచున్నారు. ధరలు పెరిగినను తరిగినను, ప్రచండమైన ఆర్థికసంరంభము ప్రవర్ధమానం బగుచున్నది.

గ్రేటుబ్రిటను రాజకీయార్థికసాంఘికసంగ్రామవ్యవహారములం దవలంబించుచున్న రాజ్యనీతి సంరంభమునకు సాధనమైనటులు శాంతికిసాధనము గాకున్నది. ఒటావానిర్ణయము లార్థికప్రయోజనములకు నిరర్థకములైనవి. పరాధీనరాజ్యముల దుఃఖానుభవమును ఒటావానిర్ణయములు ద్విగుణీకృతము చేసినను గ్రేటుబ్రిటను కేవిధమైన ప్రయోజనమును గలుగలేదు. అధినివేశరాజ్యములు కొంతలాభమును పొందినను గ్రేటుబ్రిటను మాత్రము శుభస్థితిని బడయుటలేదు. ఆర్థిక

వ్యవహారములందువలెను సాంఘికవ్యవహారములందును గ్రేటుబ్రిటనునందు సంరంభము పెరుగుచున్న విధమును జాతీయపక్ష కార్మికపక్ష సంరంభము విశదముచేయుచున్నది. సమీపమునందున్న అయిర్లాండుపట్లను,దూరమునందున్న హిందూస్థానముపట్లను గ్రేటుబ్రిటను చూపుచున్న నిరసనభావము బ్రిటిషు రాజ్యాధికారు లవలంబించుచున్న భేదదండోపాయములకు ప్రమాణముగ నున్నది. సరిహద్దురాష్ట్రప్రాంతములందు బాంబులప్రయోగమువిప్లవసాధనములకు నిదర్శనముగనున్నది. వివిధరంగములందును సంగ్రామసాధనములకు గల ప్రతిష్ఠ శాంతిసాధనములకు గలుగకున్నది.

జర్మనీయందు నాజీపక్ష మవలంబించుచున్న రాజ్యనీతియును ప్రచండమైన సంగ్రామమార్గము నవలంబించుచున్నది. జన్మభూమి నామమునను జరుగుచున్న నిర్బంధములు, దురంతములు, హత్యలు భయభ్రాంతులను గలుగజేయుచున్నవి. ఫ్రాన్సుదేశమునం దాయుధవిసర్జనము లేకపోవుటయే కాక ఆయుధధారణము వ్యాపించుచున్నది. ఇటలీ, ఆస్ట్రియారాజ్యములు శాంతినామమున ఆయుధధారణమును జేయుచున్నవి. పాశ్చాత్యరాజ్యములు జినీవాయందు కోట్ల రూప్యములను వ్యయముచేసి శాంతిమందిరములను నిర్మించుటయును, స్వదేశములందును, విదేశములందును సంగ్రామసన్నాహములను జేయుటయును సంరంభసాధనము గాని శాంతిసాధనముగాదు. ప్రపంచావృతమైన ప్రళయావృత్తమునందు పరాధీనరాజ్యములస్థితి మాత్రమయోమయముగ నున్నది. పరాధీనరాజ్యములందు హిందూస్థానస్థితి పరమవిషాదమును గలిగించుచున్నది.

* * * *

హిందూస్థానము

ప్రాచ్యపాశ్చాత్య సంస్కారసంఘర్షణమునందు హిందూస్థాన మధోగతిపాలయి స్వీయప్రయోజనములకును,పరప్రయోజనములకును నిరుపయోగమైనది. ప్రాచ్యసంస్కారపరమైన హిందూస్థానసత్త్వమునకు కీలకమైన భావసామ్రాజ్యము శిథిలమైనది. పారతంత్ర్యము పాశ్చాత్య సంస్కారపరమైన భౌతికసామ్రాజ్యమును దుర్లభముచేసినది. భావభౌతికసామ్రాజ్యశూన్యమైన దేశమునకును, ప్రజలకును పుట్టుగతులు లేవు. హిందూస్థానమాత్మస్వరూపస్వభావములను విస్మరించినది. సహజమైన ఆత్మశక్తి స్తంభించినది. చిరకాలంగతంబైన ఆచారావరణములం దాత్మప్రకాశము మందగించినది. సకలాంగములును శుష్కించినవి. జవసత్త్వములు స్తంభించినవి. భౌతికవికాసమునకు కీలకములైన అన్నవస్త్రములు దుర్లభము లైనవి. ఆత్మవిశ్వాసమునకు బీజమైన విజ్ఞానము దుస్తర మైనది. ఆత్మోద్ధరణమునకును దేహసంరక్షణమునకును పరావలంబనము శరణ్యమైనది. పరావలంబనము పరమానర్థములకును మూలమైనది. అన్నవస్త్రముల కాకరమైన దేశమున

కన్నవస్త్రములకు పరదేశము లాధారములయి నవి. సకలసంపదలకును నిలయమైన దేశము దరిద్రగ్రస్తమైనది. ధైర్యసాహసముల కాలవాలమైన దేశము నిర్వీర్య మైనది. కళా శాస్త్రములకుప్రసిద్ధిని బడసిన దేశము కళా కాంతి విహీనమైనది. జ్ఞానసామ్రాజ్యము నధిష్ఠించిన దేశ మజ్ఞానావృతమైనది. వేదాంతమున కాశ్రయమైన పవిత్రదేశము మూఢాచారముల కాశ్రయ మైనది. ఉత్తమోత్తములు కైనను స్వదేశమునందే ఆత్మోపలబ్ధి దుస్తరమై పరదేశీయులకుగల గౌరవప్రతిష్ఠలు దుర్లభము లైనవి. వివిధాంగములును, భాషయును, భావములును అధికారాచారావరణములందు బద్ధములై ఆత్మవిశ్వాసమును, ఆత్మశక్తియును నంతరించినవి. పరావలంబనమువలెను, ఆచారావలంబనమును ప్రజాశక్తిని నిర్వీర్యము చేసినది. ప్రజలును, నాయకులును అల్పసంతుష్టులై పరమార్థమును విస్మరించి స్వధర్మపరాఙ్ముఖులైరి. సకలమును నంధకారబంధురమై తరణోపాయము దుస్తరమైనది. పరమవిషాదావస్థయందును ఆత్మవిశ్వాసము తరణోపాయమునకు సాధనము గాని పరాశ్రయ మాత్మోపలబ్ధికి సాధనము గాదు. నిత్యమైన ఆత్మావలంబనము పరమపురుషార్థమునకు సాధనముగాగలవిధమును ప్రపంచేతిహాసములందలి మహానుభావుల చరిత్రములు విశదము చేయుచున్నవి.

* * * *

ఆత్మవిశ్వాసము

ప్రపంచవ్యవహారములందు జీవజాలముల కాత్మోపలబ్ధికి పరిమితమైన బాహ్యవిషయారాధనమునందుగల విశ్వాసము పరిపూర్ణమైన ఆత్మారాధనమునందు గలుగుచున్నది. "స్వయంతీర్ణః పరాం తారయతి" యనెడి పరమార్థము ప్రజలకును, నాయకులకును తరణోపాయముగ నున్నది. ఎవరి తరణోపాయము వారి హస్తములందే కలదను పరమార్థమును అమెరికా, రుష్యా, ఇటలీ, జర్మనీ, జపాను దేశముల యుదంతము సహస్రముఖములను ప్రత్యక్షముచేయుచున్నది. అమెరికాసంయుక్తరాష్ట్రము లవలంబించుచున్న "సీరా" విధానము ప్రజల కాత్మశక్తిని గలుగజేయుచున్నది. ఆయుధధారణము నారాధించెడి రాజ్యముల నడుమను సోవియటు రుష్యా పొందుచున్న యభివృద్ధిని 'హెరియటుగా' రభినందించుచున్నారు. బ్రిటనునందు గూడిన ట్రేడ్సుయూనియను కాంగ్రెసున కధ్యక్షులు వాల్డెనుగారు రూజువెల్టుగారి విధానమును ప్రశంసించిరి. దుర్భరమైన ఆర్థికదుస్థితికి పాలైన జర్మను రాజ్యమునకు హిట్లరుగా రాశాకాంతులను ప్రసరింపజేయుచున్నారు. జపాను, ప్రపంచమునం దంతటను ప్రతిబంధకములకు పాలయ్యును ఆత్మవిశ్వాసమును గలిగి వికసించుచు భయభ్రాంతులను గలుగజేయుచున్నది. ప్రపంచానృతమైన ప్రళయావస్థయందు సకలరాజ్యములకును ఆత్మోద్ధరణమున కాత్మవిశ్వాసము శరణ్యముగ నున్నది.

స్వతంత్రరాజ్యములకు శరణ్యమైన ఆత్మావలంబనము పరాధీనరాజ్యముల కత్యంతావసరమనుట నిర్వివాదాంశము. పరావలంబన ఫలమును రౌండుటేబిలు సమావేశములు, శ్వేతపత్రనిర్ణయములు, విల్లింగ్డను సాల్సుబరి ప్రభువుల భావములు, హోరు, మిచెలురాంకు, సప్రూ, జయకరు, పాత్రో, ముత్తులక్ష్మిరెడ్డి గారులు మొదలగువారు తెలిపిన యభిప్రాయములు, పార్లమెంటు శాసనసభల చర్చలు, జనాభిప్రాయములు, పత్రికాభిప్రాయములు విశదముచేయుచున్నవి. ప్రజలు కామితార్థములను బడయుట కాత్మావలంబనసాధనము నారాధించవలసిన యవసరమును గతానుభవమును, గాంధిమహాత్ముని యుపదేశాచరణములును విశదముచేసినను ప్రజల కాత్మావలంబనము దుర్లభముగ నున్నది.

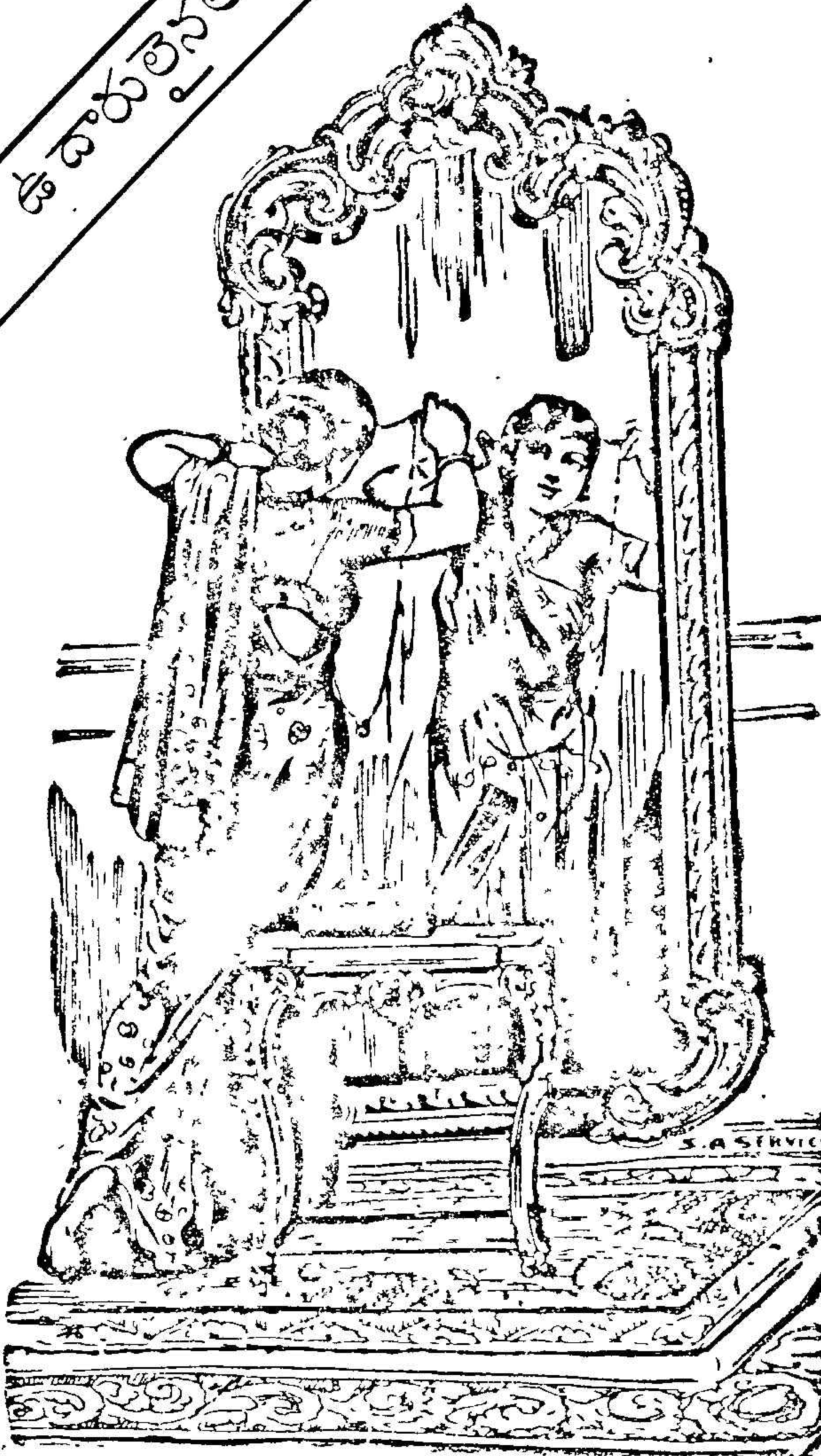
గాంధిమహాత్ముని యుపదేశాచరణము లాత్మసంస్మరణమునకు వినియోగపడుచున్నను సంకల్పసాధనరహితమైన ఆత్మసంస్మరణ మాత్మసాక్షాత్కారమునకు నిరుపయోగమగుచున్నది. సంకల్పసాధనములు పారతంత్ర్యమును సమకూర్చునటులు ఆత్మసాక్షాత్కారపరమైన స్వాతంత్ర్యమును సమకూర్చుచున్నవి. ప్రజలకు పరాధీనమైన పారతంత్ర్యపాశముల నతిక్రమించుట దుష్కరమైనను స్వయంకృతములైన ఆచారపాశబంధముల నతిక్రమించుట సుకరము. ఆచారపాశబంధముల నతిక్రమించుటకు సకల జనులకును నియతకర్మానుష్ఠానము సాధనముగ నున్నది. ప్రపంచ మంతయును శాంతిపథము నధిష్ఠించుటకు ఘోరమైన తపస్సును జేయుచున్నది. ఒకమూలను మతాచారములు ధ్వంసము లగుచున్నవి వేరొక వైపున నార్థికనిర్ణయములు నిర్మూలము లగుచున్నవి. మరొకప్రాంతమునను రాజ్యాంగములు పరివర్తనమును బొందుచున్నవి. ప్రపంచమునందంతటను సంగ్రామసన్నాహములును, ఆర్థికసమరములును చెలరేగుచున్నవి. ప్రపంచవ్యాప్తములైన పరివర్తనసన్నాహము లన్నియును శాంతిశ్రుతియందు స్థాయిని పొందుచున్నవి.

అశోకచక్రవర్తి 2300 సంవత్సరములకు పూర్వ ముపక్రమించిన శాంతిధర్మమునె గాంధిమహాత్ముడు వర్తమాన కాలమునందు లోకకల్యాణమునకు పూరించుచున్నాడు. గాంధిమహాత్మునకు యెరవాడా చెరసాలమైనను, సబర్మతి సత్యాగ్రహాశ్రమమైనను, పర్ణకుటిసాధమైనను ధర్మనిర్వహణమునకు సమానాశ్రయములుగ నున్నవి. కర్మయోగము, జ్ఞానయోగము, భక్తియోగము పూర్ణమైన శాంతియోగమునందు సమన్వయమును పొందుచున్నవి. ఆత్మసాక్షాత్కారమునకు గాంధిమహాత్ము డుపదేశించిన సహాయనిరాకరణయోగము వర్తమానప్రపంచ సంస్కారమున కపరిచితమైనను ధర్మసాధనముగ నున్నది. త్యాగయోగపరాయణమైన ఆత్మసందర్శనము సకలార్థసాధనముగ నున్నది.

గాంధిమహాత్ముని ఉపవాసోదంత మాత్మయోగపరాయణ మైన పూర్ణయోగ ప్రభావమును విశదము చేయుచున్నది. ప్రజలును, నాయకులును వారి లక్ష్యమును శ్వేతభవనము, శ్వేతపత్రము, పార్లమెంటు, శాసనసభలు, రౌండుటేబిలు సమావేశములు మొదలగు బాహ్యవిషయములనుండి మరల్చి స్వయంసహాయపరమైన ఆత్మయోగావలంబనమును జేయవలసిన యవసరమును విశదము చేయుచున్నవి. శాంతమూర్తి, సాధుమూర్తి, గాంధిమహాత్ముడు ప్రత్యక్షము చేసిన ఆత్మశక్తిప్రభావమును ప్రజానాయకులు గ్రహించి వారి యావచ్ఛక్తిని నాత్మోపలబ్ధికి వినియోగించి కామితార్థములను బడయుట వివేకము, ధర్మము.

Printed and Published by C.Seshagiri Rao, B. A., at the Andhra Patrika Press, No.7, Thambu Chetty St., Madras.
Editor: G. Subbaramayya.

506

చికాకునకు హేతువు

బలహీనము

నీవు బలహీనుడవుగ నున్నచో యేపని చేయుట యందును తోచక, బహు చికాకు నొందుదువు. ఈ చికాకువల్ల మెదడు చెడును. తలనొప్పి యేర్పడును. నరములయందు శక్తి తప్పిపోవును.

బలహీనుడ వయినట్లు నీకు తోచిన వెంటనే జీవామృతమును సేవింప ప్రారంభింపుడు. బలహీనత వల్లను యేర్పడే సమస్తవిధ రుగ్మతలను పారద్రోలి దేహమునకు ఆరోగ్యమును, పుష్టిని, తేజస్సును, పటుత్వము నొసంగును. సేవింప ప్రారంభించిన మొదటి మోతాదునుండియే గుణ మగుపడితీరును. వయోభేదము లేక ఎల్లరు సేవింపవచ్చును.

వైద్యరత్న, పండిత డి. గోపాలాచార్లువారి

జీవామృతము

పూర్ణారోగ్యప్రదాయిని

వెల పెద్దసీసా రు. 3-4-0 చిన్నసీసా రు. 1-12-0

ఆయుర్వేదాశ్రమము,

151, గోవిందప్పనాయక వీధి,

తపాలుపెట్టె 287, మదరాసు.

ఉత్తరసర్కారులకు నిజాంరాజ్యమునకు డిస్ట్రిబ్యూటరు:
ఇవటూరి కామేశ్వరరావుగారు, బెజవాడ.

సంతాన సంపద

సంపదలలోకెల్ల

సర్వోత్కృష్టమైన సంపద

"మాకందరికిని మీ లోధ్ర తృప్తి కల్గించినది. వంధ్యలని పేరువడసిన స్త్రీ లెందరో శిశువులను గనిరి. లోధ్రను వాడుచున్న నా సోదరి గర్భము ధరించినది."

ఎం. పేరయ్యశాస్త్రిగారు,
కసుర్తి వీధి, కస్పా, విజయనగరం.

లోధ్ర అన్నిషాపులలోను దొరకును.

కేసరి కుటీరము,

ఆయుర్వేదఔషధశాల, ఎగ్మూరు, మద్రాసు.

మీ భవిష్యత్తు-జ్యోతిషము

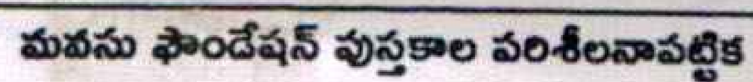
అమెరికాశాస్త్రజ్ఞులనవీనగణితపద్ధతులననుసరించి జననకాలగ్రహములయొక్క బలాబలములను, ఆధిపత్యస్థితి, వీక్షణాదులవల్లను, మహాదశానాథునకును అంతర్దశానాథునకును గల సంబంధాసంబంధమూలకముగ కలిగే శుభాశుభత్వములను చక్కగాపరిశీలించి,బలాబలములను, గుణదోషములను గణనచేసిచెప్పు మాజాతకమువలన సమస్త జనులును ముందురానున్న శుభాశుభఫలముల నెరింగి గానున్న అనిష్టములకు యథావిధి శాంతులు చేసుకొని అభీష్టసిద్ధిని, సుఖమును పొందవచ్చును.

మీభవిష్యత్తునుగురించిన 5 ప్రశ్నలకు జవాబులు వ్రాయుటకుగాను రు.1-4-0, సంవత్సరఫలితములు మాస వివరములతో రు. 2-8-0, ఒకమహాదశకు అంతర్దశావివరములతో ఫలితములు వ్రాయుటకు రు. 5-0-0, పూర్తి జాతకము, ద్వాదశభావ ఫలితములు జీవితాంతమువరకు మహాదశాఫలితములతోసహా వ్రాయుటకు రు. 10-0-0.

పెట్టుమందులు, గ్రహబాధ,చేతబడులవలనకలుగు వ్యాధులను కుదర్చగలము. వివరములు స్వయముగావచ్చిగాని, ఉత్తరముద్వారా వ్రాసిగాని తెలుసుకొనవచ్చును.

ప్రొఫెసరు శేఖరుగారు,
మెస్మరిష్టు, ఏలూరు (పశ్చిమ గోదావరి).

500

మనసు ఫౌండేషన్ పుస్తకాల పరిశీలనాపట్టిక

పుస్తకం సంఖ్య	TPLA134M133
పుస్తకం పేరు	భారతి
తారీఖు	31/10/24
ముందు అట్ట	NO
వెనుక అట్ట	NO
మొత్తం పేజీలు	185
పెద్ద సైజు పేజీలు	NO
ఖాళీ పేజీలు	III
లేని పేజీలు	1to3,10
తయారు చేసినది	munishaa
పేజీలు విడదీసినది	munisha
స్కాన్ చేసినది	Y.V.Bhanusree
పరీక్ష చేసినది	HASEEMA
పేజీలు సరిచూసినది	
బైండింగు చేసినది	
ప్యాకింగు చేసినది	
పరిస్థితి	GOOD